

DABAS LIEGUMA „UŽAVA” DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS

Pasūtītājs: Kurzemes plānošanas reģions

**Finansējums Igaunijas – Latvijas programmas 2007–2013 līdzfinansētā projekta
EU43084 „Piekrastes un jūras telpiskā plānošana Pērnavas līča teritorijā Igaunijā un
Latvijas piekrastes pašvaldībās” ietvaros**

Linking Estonia and Latvia
Part-financed by the European Regional Development Fund

European Union

**Dabas liegums atrodas
Ventpils novada Užavas pagastā**

Plāns izstrādāts laika posmam no 2015. gada līdz 2025. gadam

Izstrādātājs: SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”

Projekta vadītāja: Lūcija Kursīte

Rīga, 2014. gada decembris

INSPIRING
ENVIRONMENT

Plāna izstrādē iesaistītie eksperti/speciālisti:

Ilze Rēriha – vaskulāro augu, sūnu un biotopu eksperte;
Jānis Birzaks – ihtiofaunas eksperts;
Rolands Lebuss – ornitofaunas eksperts;
Uldis Valainis – bezmugurkaulnieku eksperts;
Digna Pilāte – zīdītāju un bezmugurkaulnieku – gliemju (*Mollusca*) eksperte;
Valdis Pilāts – zīdītāju eksperts;
Jānis Lapinskis – ģeoloģijas un ģeomorfoloģijas eksperts;
Rolands Moisejevs – ķērpju eksperts;
Margita Deičmane – abinieku un rāpuļu eksperte;
Pēteris Lakovskis – ainavu un teritorijas plānošanas eksperts;
Anete Pošiva-Bunkovska – kartogrāfe, mežu un virsāju, purvu un zālāju biotopu eksperte.

Plāna izstrādes uzraudzības grupa:

(apstiprināta ar Dabas aizsardzības pārvaldes ģenerāldirektores 2014. gada 6. janvāra rīkojumu Nr. 1.1./1/2014-P, grozījumi ar 2014. gada 4. augusta rīkojumu Nr. 1.1./26/2014-P)

Dace Sāmīte, Dabas aizsardzības pārvaldes Kurzemes reģionālās administrācijas direktore;

Aivars Mucenīks, Ventspils novada domes priekšsēdētājs;

Anna Adamsons, Valsts vides dienesta Ventspils reģionālā vides pārvalde, Kontroles daļas vadītāja;

Aija Ārgale, akciju sabiedrības „Latvijas valsts meži” Ziemeļkurzemes mežsaimniecības vides plānošanas speciāliste;

Anete Valtere, Latvijas investīciju un attīstības aģentūra, POLARIS projekta vadītāja;

Arta Kantiņa, Lauku atbalsta dienesta Ziemeļkurzemes reģionālā lauksaimniecības pārvalde, Kontroles un uzraudzības daļas vecākā inspektore;

Violeta Piļķe, Valsts meža dienesta Ziemeļkurzemes virsmežniecība, Ventspils nodaļas vecākā mežzine;

Kristaps Vilks, Latvijas Entomoloģijas biedrības pārstāvis.

Tekstā izmantotie saīsinājumi	5
Kopsavilkums.....	6
1. Aizsargājamās teritorijas apraksts.....	12
1.1. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR AIZSARGĀJAMO TERITORIJU	12
1.1.1. Aizsargājamās teritorijas atrašanās vieta un administratīvi teritoriālais sadalījums.....	12
1.1.2. Aizsargājamās teritorijas zemes izmantošanas veidu raksturojums un zemes īpašuma formu apraksts	14
1.1.3. Pašvaldību teritoriju plānojumos noteiktā pašreizējā teritorijas izmantošana un plānotā (atļautā) izmantošana	17
1.1.4. Esošais funkcionālais zonējums	22
1.1.5. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture	22
1.1.6. Kultūrvēsturiskais raksturojums.....	22
1.1.7. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība aizsargājamā teritorijā.....	25
1.2. NORMATĪVO AKTU NORMAS, KAS ATTIECAS UZ KONKRĒTO AIZSARGĀJAMO TERITORIJU.....	26
Latvijas vides un dabas aizsardzības stratēģiskie dokumenti	26
Aizsargjoslas	26
Vides un dabas aizsardzības normatīvie akti	26
Starptautiskās saistības	33
1.3. ĪSS AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS	35
1.3.1. Klimats.....	35
1.3.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija.....	36
1.3.3. Hidroloģija un ūdens kvalitāte	47
1.3.4. Augsne	51
1.4. AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS SOCIĀLĀS UN EKONOMISKĀS SITUĀCIJAS APRAKSTS.....	51
1.4.1. Iedzīvotāji, apdzīvotās vietas, nodarbinātība.....	51
1.4.2. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz aizsargājamo teritoriju	51
1.4.3. Aizsargājamās teritorijas izmantošanas veidi.....	52
1.4.3.1. Lauksaimniecība.....	52
1.4.3.2. Tūrisms	52
1.4.3.3. Zveja un makšķerēšana	55
1.4.3.4. Mežsaimniecība	56
1.4.3.5. Medības.....	61
2. Aizsargājamās teritorijas novērtējums	64
2.1. AIZSARGĀJAMĀ TERITORIJĀ KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN FAKTORI, KAS TO IETEKMĒ	64
2.2. AINAVISKAIS NOVĒRTĒJUMS.....	64
2.3. BIOTOPI, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	66
2.3.1. Piekrastes biotopi.....	71
2.3.2. Saldūdens biotopi.....	78
2.3.3. Mežu biotopi	78
2.4. SUGAS, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN SUGAS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI.....	80
2.4.1. Flora.....	80
2.4.2. Fauna	98

2.4.2.1. Putni.....	98
2.4.2.2. Zidītāji.....	103
2.4.2.3. Abinieki un rāpuļi.....	104
2.4.2.4. Zivis.....	106
2.4.2.5. Bezmugurkaulnieki.....	110
2.6. AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS VĒRTĪBU APKOPOJUMS UN PRETNOSTATĪJUMS.....	125
3. Informācija par aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanu.....	127
3.1. AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ILGTERMIŅA UN ĪSTERMIŅA MĒRĶI.....	127
3.2. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI.....	128
4. Priekšlikumi nepieciešamajiem grozījumiem pašvaldības teritorijas plānojumos.....	157
5. Priekšlikumi aizsargājamās teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam.....	158
5.1. PRIEKŠLIKUMS TERITORIJAS ZONĒJUMAM.....	158
5.2. PRIEKŠLIKUMI TERITORIJAS INDIVIDUĀLAJIEM AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMIEM.....	160
6. Izmantotie informācijas avoti.....	167

1. pielikums. Dabas lieguma „Užava” aizsargājamo biotopu karte
2. pielikums. Dabas lieguma „Užava” infrastruktūras un apsaimniekošanas pasākumu karte
3. pielikums. Esošie infrastruktūras objekti un to apsaimniekošana dabas liegumā „Užava”
4. pielikums. Dabas liegumā „Užava” sastopamo ķērpju saraksts
5. pielikums. Dabas lieguma „Užava” aizsargājamo augu un ķērpju sugu izplatības karte
6. pielikums. Pārskats par dabas liegumā konstatēto reto un aizsargājamo putnu sugu sastopamību
7. pielikums. Priekšlikums dabas lieguma „Užava” funkcionālajam zonējumam
8. pielikums. Pielikums individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam – Zonas, kurās pieļaujams rīkot publiskus pasākumus brīvā dabā
9. pielikums. Pielikums individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam – Informatīvās zīmes paraugs un lietošanas kārtība
10. pielikums. Pielikums individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam - Aizsargājami koki – vietējie un citzemju sugu dižkoki (pēc apkārtmēra un augstuma)
11. pielikums. Dabas lieguma „Užava” dabas aizsardzības plāna izstrādes informatīvās sanāksmes un uzraudzības grupas sanāksmju protokoli
12. pielikums. Pārskats par dabas aizsardzības plāna sabiedrisko apspriešanu
13. pielikums. Pielikums individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam – Funkcionālā zonējuma shēma un robežu apraksts (2. pielikums)
14. pielikums. Vienošanās ar zemes īpašniekiem un lietotājiem par tūrisma infrastruktūras izmantošanu
15. pielikums. Ventspils novada pašvaldības atzinums
16. pielikums. Regulējamā režīma zonas robežpunktu koordinātas (elektroniski)
17. pielikums. Atjaunota Natura 2000 standarta datu forma

Tekstā izmantotie saīsinājumi

BVZ – bioloģiski vērtīgs zālājs

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

DA plāns – dabas aizsardzības plāns

DMB – dabiskie meža biotopi

DL – dabas liegums

ES – Eiropas Savienība

IAIN – individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi

LAD – Lauku atbalsta dienests

LĢIA – Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra

LIZ – lauksaimniecībā izmantojamās zemes

LVM – akciju sabiedrība „Latvijas valsts meži”

MK – Ministru Kabinets

N2000 – Natura 2000

NVO – nevalstiskās organizācijas

SDF, Natura 2000 SDF – Natura 2000 teritoriju apraksta standarta datu forma

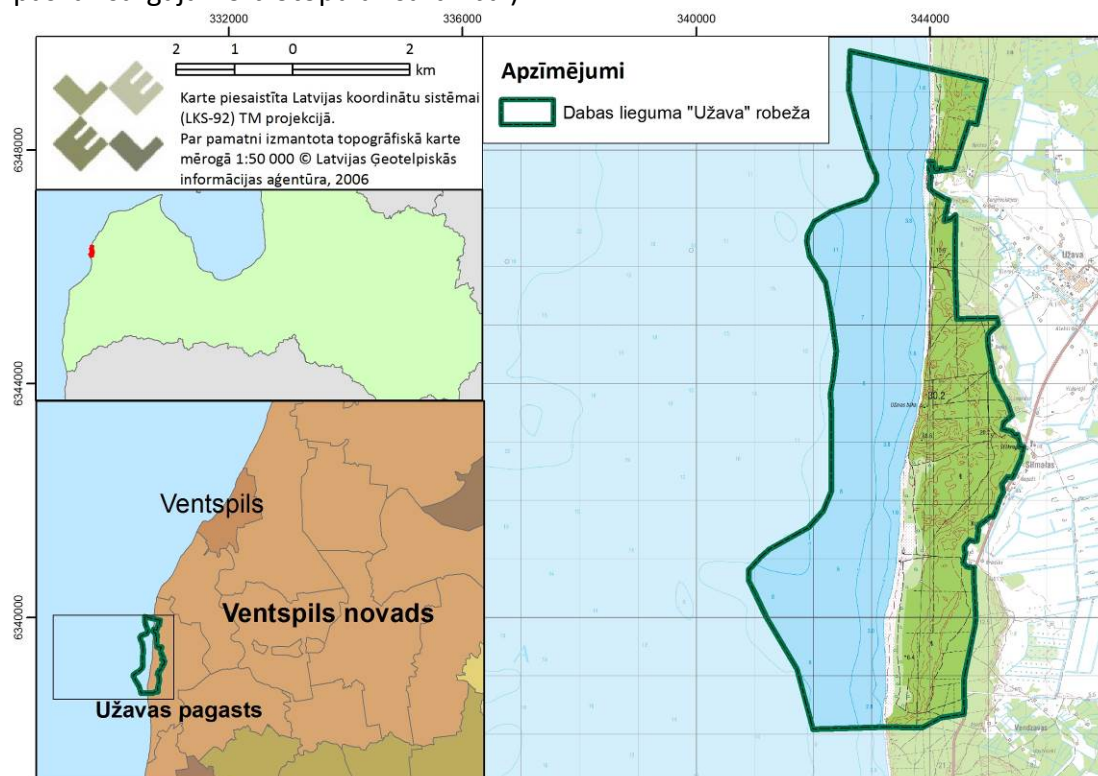
VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

VMD – Valsts meža dienests

Kopsavilkums

Dabas liegums „Užava” atrodas Latvijas rietumu daļā, Baltijas jūras piekrastē uz dienvidiem no Ventspils. Teritorija ietilpst Ventspils novada Užavas pagastā (skat. 1. attēlu). Dabas lieguma platība ir 3008 ha, sauszemes daļas platība – 1236 ha (jūras robeža noteikta pa 10 m izobātu).

Dabas liegums dibināts 1992. gadā ar Ventspils rajona Izpildkomitejas lēmumu, attiecinot uz teritoriju botānisko liegumu vispārīgo režīmu, kas bija noteikts Latvijas PSR Ministru Padomes 1987. gada 10. aprīļa lēmumu. Liegums izveidots, lai saglabātu reto augu sugu – jūrmalas zilpodzi. Ar 15.05.1999. Ministru kabineta (MK) noteikumiem Nr. 212 „Noteikumi par dabas liegumiem” apstiprinātas dabas lieguma „Užava” robežas 301 ha platībā. 2003. un 2004. gadā, izstrādājot dabas aizsardzības plānu, kā arī LIFE-Nature projekta „Piekrastes biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā” ietvaros veikta dabas vērtību kartēšana, kuras rezultātā ierosināts būtiski paplašināt lieguma robežas (ap 3195 ha). 08.04.2004. veiktie grozījumi MK noteikumos Nr. 212 „Noteikumi par dabas liegumiem” noteica lieguma robežas 3012 ha platībā. Ar 30.11.2004. MK noteikumiem Nr. 995 „Grozījumi Ministru kabineta 1999.gada 15.jūnija noteikumos Nr.212 "Noteikumi par dabas liegumiem"" apstiprinātas pašreizējās robežas, kuras sauszemē atbilst 2004. gada dabas aizsardzības plānā ierosinātajām. 15.09.2005. ar grozījumiem likumā Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām dabas liegums „Užava” iekļauts Natura 2000 teritoriju tīklā kā C tipa teritorija (teritorijas, kas noteiktas īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai).

1. attēls. Dabas lieguma „Užava” atrašanās vieta

Dabas lieguma teritorijā ir sastopami 10 Eiropas nozīmes aizsargājami biotopi (atbilstoši dabas aizsardzības plāna laikā veiktajiem apsekojumiem) ar kopējo platību 1202,2 ha jeb 97,3 % dabas lieguma sauszemes platības.

1. tabula. Dabas lieguma „Užava” teritorijā atrodami Eiropas Savienības aizsargājami biotopi un to platības

ES biotopa kods un nosaukums (*-prioritārs biotops)	Latvijas nozīmes aizsargājamā biotopa nosaukums	Biotopa platība (ha) teritorijā	Biotopa platības attiecība (%) pret biotopa platību Natura 2000 teritorijās Latvijā	Biotopa platības attiecība (%) pret biotopa platību valstī kopumā
1230 Jūras stāvkrasti		1,2	7,5	2,6
2110 Embrionālās kāpas		0,5	0,3	0,2
2120 Priekškāpas		13,5	3,6	2,4
2130* Ar lakstaugiem apaugušas pelēkās kāpas	6.6. Ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas	119,8	18,0	10,2
2140* Pelēkās kāpas ar sīkkrūmu audzēm	6.10. Pelēkās kāpas ar sīkkrūmu audzēm	31,4	49,8	47,6
2170 Pelēkās kāpas ar ložņu kārklu	6.9. Pelēkās kāpas ar ložņu kārklu <i>Salix repens</i>	14,5	46,8	20,7
2180 Mežainas piejūras kāpas		1013,2	4,4	1,7
T.sk. atbilst biotopam 9010* Veci vai dabiski boreālie meži	1.17. Veci vai dabiski boreālie meži	520,7	3,9	1,5
9080* Staignāju meži		6,1	0,1	0,03
3260 Upju straujtecēs un dabiski upju posmi		2,0	0,04	0,01
		1202,2		

Dabas liegumā konstatētas 13 Latvijā aizsargājamas vaskulāro augu sugas un 6 Latvijā retas vaskulāro augu sugas. Divas sugas – Lēzeļa vīrcele *Linaria loeselii* un smiltāja neļķe *Dianthus arenarius subsp. arenarius* ir iekļautas Eiropas Padomes direktīvas 92/43/EEC Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību (Biotopu Direktīva) II pielikumā (dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana). Dabas liegumā ir nozīmīgas retu un aizsargājamu ķerpju sugu populācijas, tai skaitā 2 Latvijā aizsargājamas ķerpju sugas un 12 ķerpju sugas, kurām vienīgā atradne Latvijā ir DL „Užava”. Dabas liegumā konstatētas 19 īpaši aizsargājamas putnu sugas, no kurām

13 iekļautas Eiropas Padomes direktīvas 2009/147/EC Par savvaļas putnu aizsardzību (Putnu Direktīva) I pielikumā (sugas, kurām jāpiemēro īpaši dzīvotņu aizsardzības pasākumi, lai nodrošinātu to izdzīvošanu un vairošanos savā izplatības areālā). Liegumā konstatēta 1 Latvijā aizsargājama zīdītāju suga un 1 Latvijā aizsargājama rāpulu suga. Užavas upe ir migrācijas koridors 3 Latvijā aizsargājamām zivju sugām, kopumā dabas lieguma teritorijā konstatētas 10 Latvijā vai Eiropā aizsargājamas zivju sugas. Dabas lieguma teritorijā sastopamas 8 Latvijā aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas, tai skaitā 1 suga, kas iekļauta Biotopu Direktīvas II pielikumā, un vairākas Latvijā retas bezmugurkaulnieku sugas, tai skaitā sugas, kurām šī ir vienīgā atradne valstī.

Dabas liegumam ir liela nozīme litorālo un ar Piejūras zemieni saistīto sugu aizsardzībā, kā arī atklāto pelēko kāpu ainavas saglabāšanā. Teritorijā atrodas valsts nozīmes kultūrvēsturiskais piemineklis – Užavas bāka, kā arī padomju laika militārā mantojuma objekti – mašīnu slēpņi un bunkurs. Dabas lieguma teritorija nav apdzīvota, taču to apmeklē gan vasaras atpūtnieki, gan aktīvo sporta veidu cienītāji, gan makšķernieki. Liegumā izveidota un tiek uzturēta tūrisma infrastruktūra gan labiekārtotās atpūtas vietās pie Užavas grīvas un Užavas bākas, gan atsevišķās pieejās jūrai, kur izveidotas laipas un izlikti informācijas stendi; ir uzstādītas barjeras, kas ierobežo nobraukšanu no ceļiem. Ir apstiprināts tehniskais projekts vairāku stāvlaukumu iekārtošanai, lai nodrošinātu pieeju pie jūras.

Dabas aizsardzības plāns tiek izstrādāts atbilstoši 09.10.2007. Ministru kabineta noteikumiem Nr. 686 „Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” (grozījumi 27.01.2009. un 30.11.2010). Uzsākot dabas aizsardzības plāna izstrādi, 2013. gada 29. novembrī Užavas pagasta pārvaldē tika organizēta informatīvā sanāksme. Pēc sanāksmes tika izveidota dabas aizsardzības plāna uzraudzības grupa (Dabas aizsardzības pārvaldes ģenerāldirektors 2014. gada 6. janvāra rīkojums Nr. 1.1./2/2014-P), kuras pienākumi ir izskatīt priekšlikumus par veicamajiem dabas aizsardzības un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumiem, izvērtēt dabas resursu izmantošanas iespējas, izskatīt un izvērtēt priekšlikumus par pieļaujamajiem un aizliegtajiem darbību veidiem dabas lieguma teritorijā, iesaistīties plāna projekta izskatīšanā un nepieciešamības gadījumā sniegt priekšlikumus par plāna saturu un struktūru. Uzraudzības grupas pienākums arī ir pieņemt lēmumu par individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekta izstrādes nepieciešamību un noteikumu saturu. Uzraudzības grupas 1. sanāksme notika 2014. gada 25. martā. Uzraudzības grupas 2. sanāksme notika 12. augustā, un tajā uzraudzības grupas locekļi vienojās, ka teritorijai nepieciešams izstrādāt detalizētu individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektu, kā arī precizēt un papildināt apsaimniekošanas pasākumu aprakstu un dabas vērtību aprakstu, tāpēc pirms plāna nodošanas sabiedriskajai apspriešanai organizējama vēl viena uzraudzības grupas sanāksme. 2014. gada 18. augustā notika trešā uzraudzības grupas sanāksme, kurā tās locekļi diskutēja par piedāvāto individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektu, un vienojās par dabas aizsardzības plāna nodošanu sabiedriskajai apspriešanai.

Dabas aizsardzības plāna sabiedriskās apspriešanas sanāksme notika 2014. gada 15. septembrī Užavas Tautas namā (sludinājumi par sanākumi tika publicēti 2014. gada 1. oktobrī „Latvijas Vēstnesī” un informācija izvietota pašvaldības telpās un portālā www.ventspilsnovads.lv; sludinājums laikrakstā „Ventspils Novadnieks” publicēts 2014. gada 7. oktobrī). Plāna materiāli elektroniskā un izdrukas formātā sabiedrībai pieejami bija no 2014. gada 8. oktobra. Priekšlikumus un komentārus par plānu varēja iesniegt līdz 2014. gada 28. oktobrim. Dabas aizsardzības plāna sabiedriskās apspriešanas sanāksmes laikā netika izteikti būtiski iebildumi pret izstrādāto plāna redakciju (skat. protokolu 12. pielikumā); tāpat netika saņemti rakstiski priekšlikumi vai komentāri. Pēc sabiedriskās apspriešanas plānā veikti redakcionāli labojumi, precizējot informāciju par teritoriju un tās dabas vērtību aprakstu.

2014. gada 27. novembrī Ventpils novada pašvaldības Teritorijas un ekonomikas attīstības komitejas sēdē tika pieņemts lēmums sniegt pozitīvu atzinumu par dabas aizsardzības plānu.

2014. gada 10. decembrī notika pēdējā uzraudzības grupas sanāksme, kurā uzraudzības grupas locekļi apstiprināja izstrādāto dabas aizsardzības plānu.

Izstrādājot dabas lieguma „Užava” dabas aizsardzības plānu 2015.-2025. gadam, ir noteikti dabas lieguma apsaimniekošanas ilgtermiņa un īstermiņa mērķi.

Ilgtermiņa mērķi

Dabas lieguma „Užava” aizsardzības ilgtermiņa mērķis ir nodrošināt teritorijai tipisko piekrastes biotopu aizsardzību un atjaunošanu labvēlīgā aizsardzības stāvoklī, līdz ar to saglabājot aizsargājamo sugu dzīvotnes un augstvērtīgās ainavas, vienlaikus ļaujot teritoriju izmantot rekreācijai, ciktāl tas nav pretrunā ar dabas aizsardzības mērķiem.

Īstermiņa mērķi

Šajā nodaļā ir uzskaitīti īstermiņa mērķi turpmākajiem 10 gadiem, kurus ir vēlams sasniegt dabas aizsardzības plāna darbības laikā un kas kalpo kā nosacījums, lai sasniegtu ideālos teritorijas apsaimniekošanas mērķus vai tuvotos to sasniegšanai.

Plānošanas periodā galvenie īstermiņa mērķi tiek sadalīti vairākās grupās:

- A. Administratīvie un organizatoriskie mērķi**
- B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana**
- C. Sabiedrības informēšana un izglītošana**
- D. Rekreācija un tūrisms**
- E. Monitorings**

A. Administratīvie un organizatoriskie mērķi

- A.1 Nodrošināt dabas lieguma robežas atbilstību zemes īpašumu robežām
- A.2 Apstiprināt individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus

A.3 Nodrošināt teritorijas dabas aizsardzības prasību ieviešanu novada teritorijas plānojumā

A.4 Nodrošināt administratīvos pasākumus teritorijas kontrolei

B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana

B.1 Nodrošināt priekškāpu un pelēko kāpu biotopu saglabāšanu labā aizsardzības stāvoklī

B.2 Atjaunot aizaugušos pelēko kāpu biotopus

B.3 Nodrošināt netraucētus ligzdošanas apstākļus aizsargājamām putnu sugām

B.4 Saglabāt un palielināt augstas dabiskuma pakāpes meža biotopu platības

B.5 Uzturēt un palielināt retajām un aizsargājamajām sugām piemēroto meža biotopu platības

C. Sabiedrības informēšana un izglītošana

C.1 Nodrošināt teritorijas apmeklētājiem informāciju par lieguma dabas vērtībām un ierobežojumiem, kas jāievēro to aizsardzības nolūkos

C.2 Nodrošināt teritorijas apmeklētājiem informāciju par lieguma kultūrvēsturiskajām vērtībām

C.3. Nodrošināt sabiedrības informēšanu un izglītošanu par teritorijā veicamajiem biotopu apsaimniekošanas pasākumiem

C.4 Informēt sabiedrību par jūras piekrastes dabas vērtībām un atpūtas iespējām

D. Rekreācija un tūrisms

D.1 Uzturēt un apsaimniekot tūrisma infrastruktūru teritorijā

D.2 Izbūvēt jaunus tūrisma infrastruktūras objektus biežāk apmeklētajās vietās

D.3 Veicināt videi draudzīgu kājnieku tūrisma dabas lieguma teritorijā

D.4 Izveidot licencētās makšķerēšanas sistēmu plekstu makšķerēšanai

E. Monitorings

E.1 Veikt piekrastes procesu monitoringu un tā rezultātus pielietot apsaimniekošanas pasākumu plānošanā

E.2 Veikt apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringu

E.3 Veikt pētījumus par teritorijā nozīmīgākajām retajām un aizsargājamajām sugām un to ekoloģiju

E.4 Veikt caurceļojošo zivju monitoringu Užavas upē

Lai realizētu augstāk minētos mērķus, dabas liegumam „Užava” izstrādāti mērķiem pakārtoti apsaimniekošanas pasākumi (skat. 3. nodaļu). Katram apsaimniekošanas pasākumam definēti termiņi, prioritāte, aptuvenās izmaksas un potenciālais izpildītājs.

Dabas liegumam „Užava” nav apstiprināti individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi (IAIN). DA plāna izstrādes ietvaros sagatavots priekšlikums IAIN projektam un funkcionālajam zonējumam (skat. 5. nodaļu).

1. Aizsargājamās teritorijas apraksts

1.1. Vispārēja informācija par aizsargājamo teritoriju

1.1.1. Aizsargājamās teritorijas atrašanās vieta un administratīvi teritoriālais sadalījums

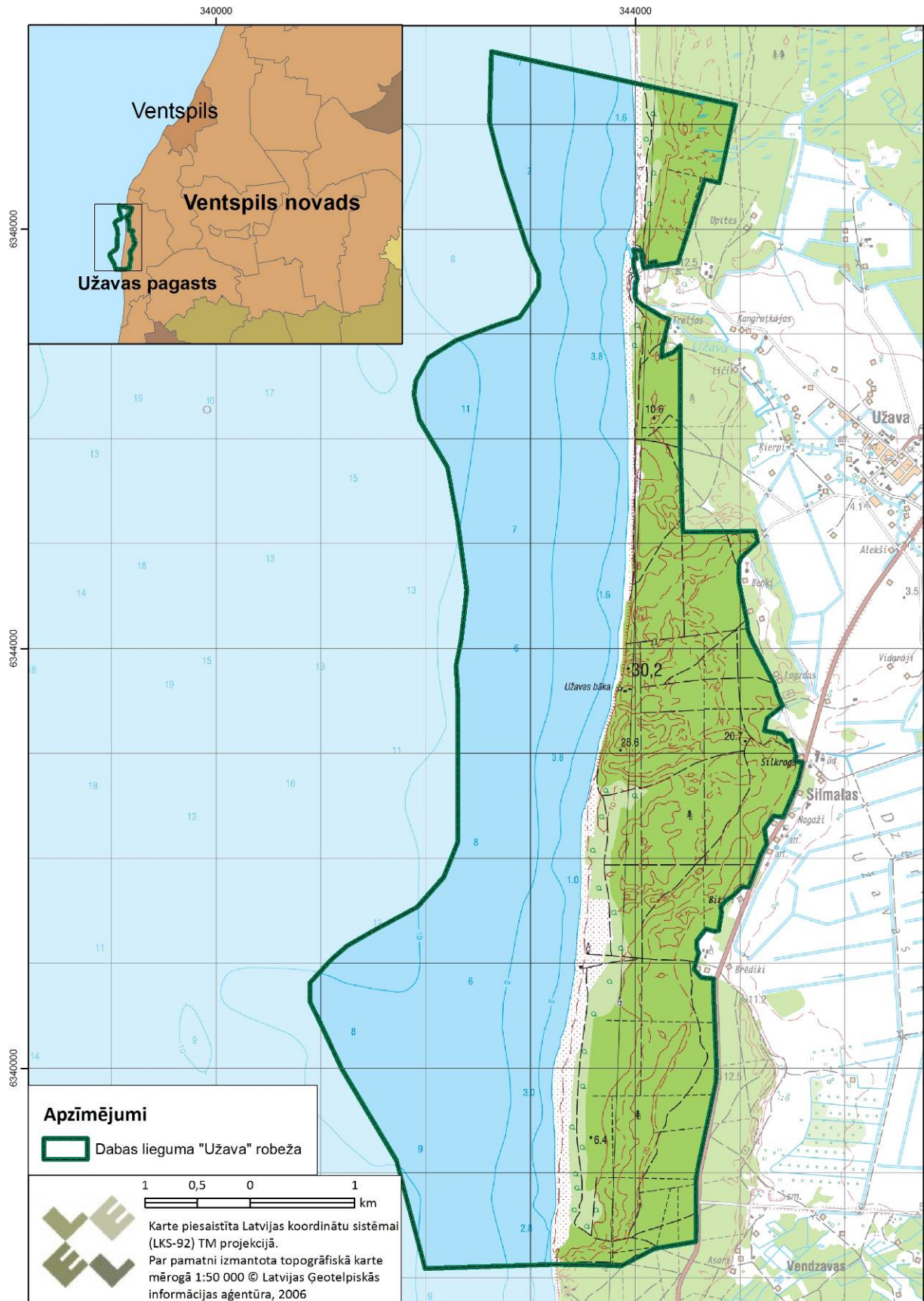
Dabas liegums „Užava” atrodas Latvijas rietumu daļā un ietilpst Ventspils novada Užavas pagastā (skat. 1.1.1. attēlu). Uz austrumiem no dabas lieguma ir Užavas ciems, pārējās tuvākās apdzīvotās vietas – Lībciems ziemeļaustrumos un Sārnate dienvidos no dabas lieguma. Dabas lieguma platība ir 3008 ha, tai skaitā sauszemes daļas platība – 1236 ha un jūras akvatorija – 1772 ha.

Dabas lieguma centroīda koordinātes norādītas 1.1. tabulā.

1.1.1. tabula. Dabas lieguma “Užava” centroīda koordinātes

Platums (Z):	57°	12'	18,30"
Garums (A):	21°	24'	27,39"
LKS-92 ¹ X	343407		
LKS-92 Y	343194		

¹ LKS-92 - Latvijas koordinātu sistēma TM projekcijā

1.1.1. attēls. Dabas lieguma „Užava” teritorija un atrašanās vieta

1.1.2. Aizsargājamās teritorijas zemes izmantošanas veidu raksturojums un zemes īpašuma formu apraksts

Pamatojoties uz Latvijas Ģeotelpiskās Informācijas aģentūras sagatavotajām topogrāfiskajām kartēm, kurās atspoguļots zemes izmantošanas veids, dabas liegumā „Užava” vislielāko platību aizņem Baltijas jūra. Ja skaita lieguma sauszemes daļu, tad lielākās platības aizņem mežs un smiltāji. (skat 1.1.2. tabulu un 1.1.2. attēlu). Pārējie zemes lietojuma veidi aizņem niecīgas platības.

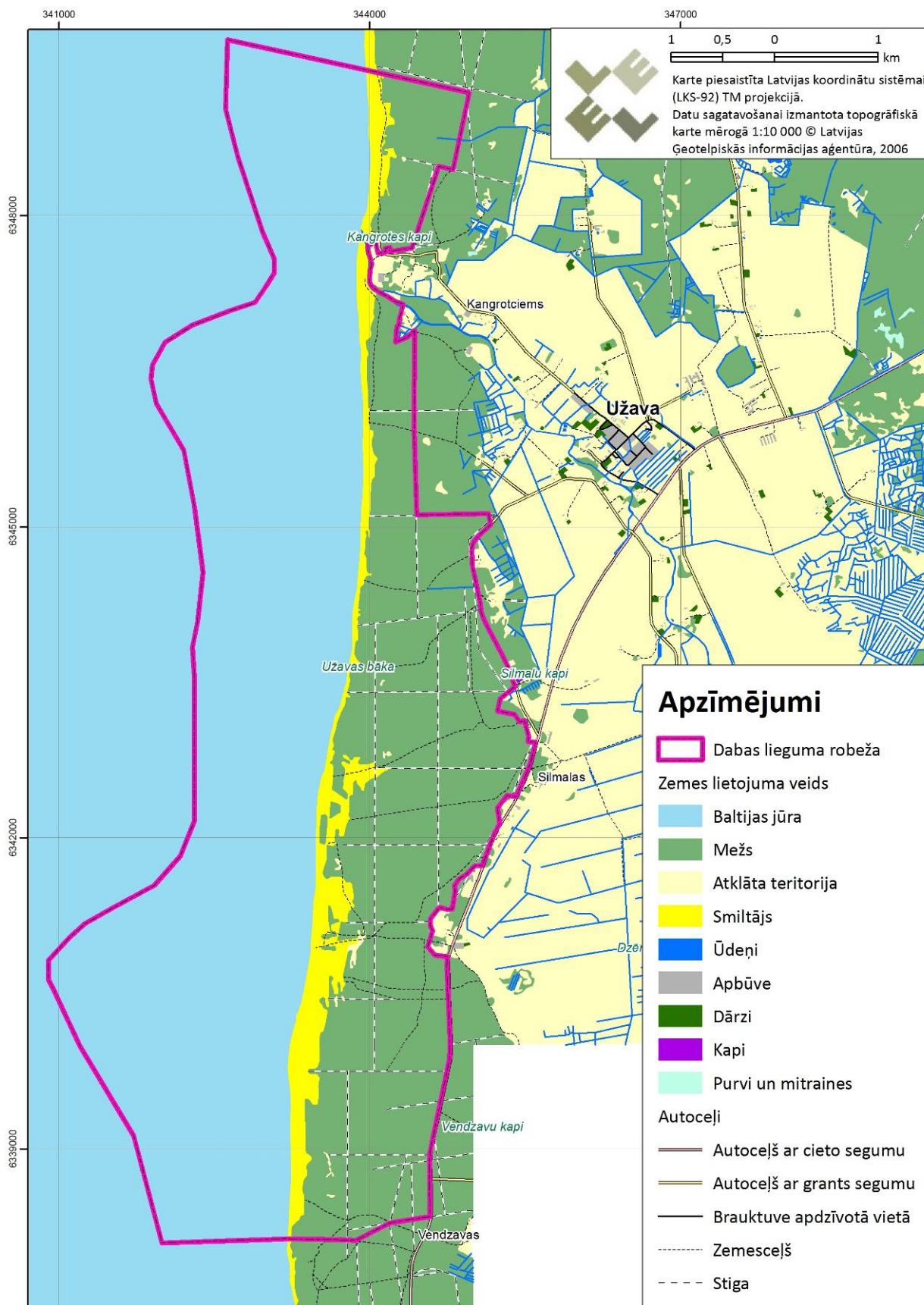
1.1.2. tabula. Dabas lieguma „Užava” zemes izmantošanas veidi

Zemes lietojuma veids	Platība, ha	% no DL platības	% no DL sauszemes platības
Baltijas jūra	1771,82	58,904	n/a
Mežs	1059,79	35,23	85,74
Smiltājs	168,15	5,59	13,60
Citas atklātas teritorijas	6,14	0,21	0,51
Ūdeņi	2,04	0,07	0,17
Purvs	0,37	0,01	0,03
Ceļi	0,18	0,01	0,01
Kapsēta	0,14	0,005	0,01
Ēkas	0,02	0,00	0,002

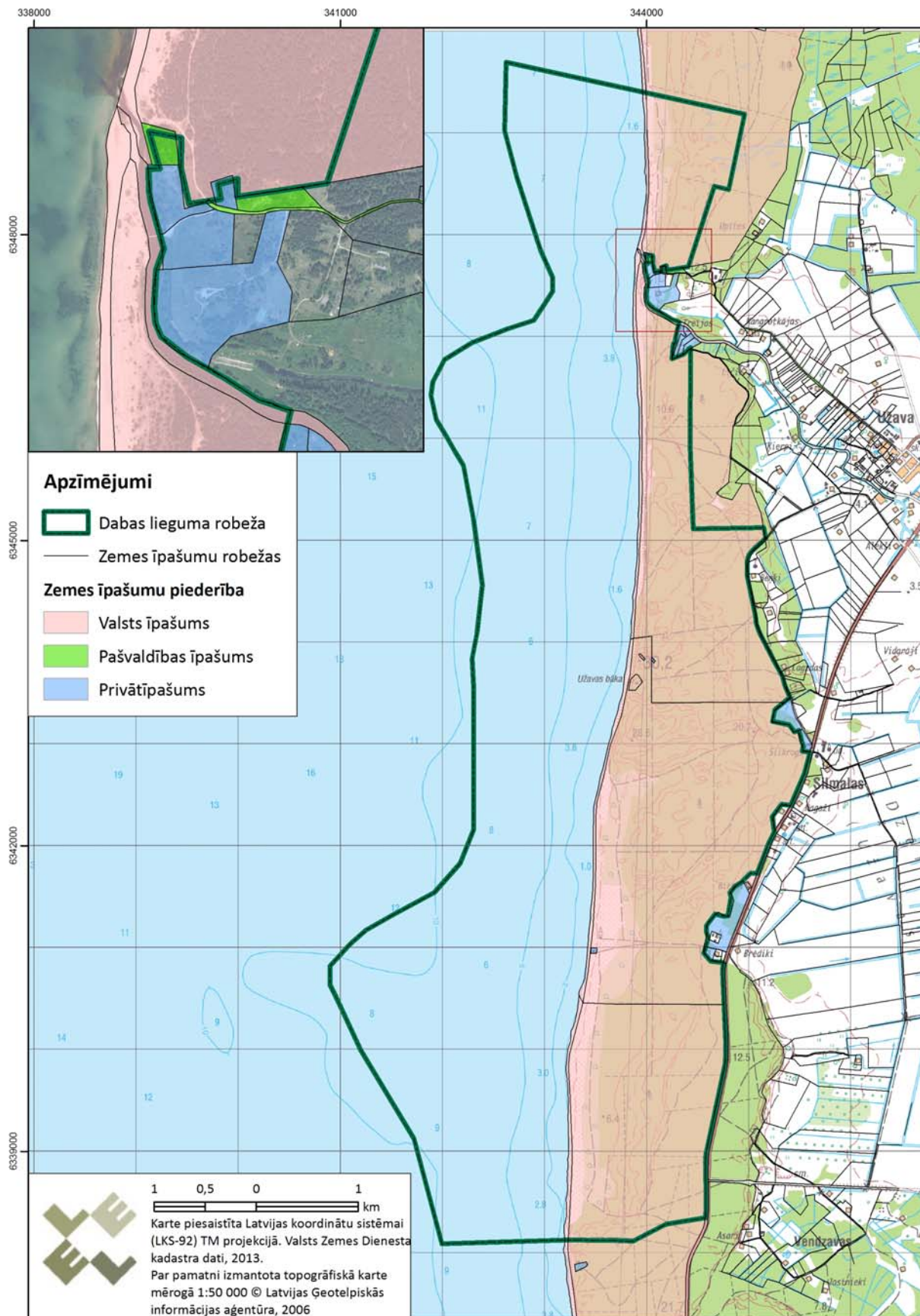
Dabas lieguma teritorijā pilnībā vai daļēji ietilpst 29 zemes vienības (skat. 1.1.3. attēlu). 99,8% no lieguma sauszemes platības aizņem valsts īpašumi, pārējie ir privātīpašumi un pašvaldības īpašumi. Vienīgie privātīpašumi, kas pilnībā atrodas lieguma robežās, ir „Oļi” un „Aizvēji”, pārējo privātīpašumu gadījumā būtu nepieciešams koriģēt dabas lieguma robežu pa zemes vienību robežām, lai izvairītos no nevajadzīga apgrūtinājuma, kas radies tehnisku nepilnību dēļ lieguma robežu noteikšanā, jo daudziem zemes gabaliem, kas saskaras ar dabas lieguma teritoriju, tā robežās ietilpst vien neliela daļa. Būtiskākās robežu korekcijas nepieciešamas pie Kangrotu kapsētas, kur 2004. gada dabas aizsardzības plānā tika paredzēts izslēgt no dabas lieguma īpašumus ar kadastra nr. 9878 001 0083 un 9878 001 0084, taču atbilstoši spēkā esošajam dabas lieguma robežu aprakstam (robežpunktu koordinātām) daļa to platības joprojām ietilpst dabas liegumā (skat. administratīvos apsaimniekošanas pasākumus 3.2. nodaļā).

1.1.3. tabula. Zemes gabalu piederība dabas liegumā „Užava”

Īpašuma piederība	Skaitis	Platība (dabas liegumā), ha
Valsts īpašums	12	1240,534
Privātīpašums	13	1,485989
Pašvaldības īpašums	4	0,647582

1.1.2. attēls. Zemes lietojuma veidi dabas liegumā „Užava”

1.1.3. attēls. Zemes īpašumi dabas liegumā „Užava”

1.1.3. Pašvaldību teritoriju plānojumos noteiktā pašreizējā teritorijas izmantošana un plānotā (atļautā) izmantošana

Ventspils novada teritorijas plānojums 24.09.2009. apstiprināts kā Ventspils novada saistošie noteikumi Nr. 61, un tas sastāv no teritorijas plānojumiem, kuri izstrādāti Ventspils novadā ietilpstošajiem pagastiem. Dabas lieguma „Užava” teritorijā plānoto (atļauto) izmantošanu un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus nosaka Užavas pagasta teritorijas plānojums, kas apstiprināts ar Užavas pagasta padomes 30.08.2007. lēmumu Nr. 1 „Par teritorijas plānojuma grozījumu apstiprināšanu”.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā uzsākta teritorijas plānojuma izstrāde Ventspils novadam. 2014. gada septembrī un oktobrī notika teritorijas plānojuma sabiedriskā apspriešana. Tā kā jaunais teritorijas plānojums nav apstiprināts, dabas aizsardzības plānā apkopota informācija par spēkā esošo plānojumu.

Pārskats par dabas lieguma „Užava” teritorijā esošajiem plānotās (atļautās) izmantošanas veidiem dots 1.1.4. tabulā un 1.1.4. attēlā. Lielāko daļu aizņem meža teritorijas, kā arī smiltājs un dabiskie zālāji (atbilstoši vienkāršotajā topogrāfiskajā kartē mērogā 1:10 000 lietotajiem apzīmējumiem; faktiski – pelēkās kāpas). Plānotās apbūves teritorijas dabas liegumā veido niecīgas platības, lielākoties pie lieguma robežas, kur tā precīzi nesakrīt ar zemes īpašumu robežām.

1.1.4. tabula. Plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana dabas liegumā „Užava” atbilstoši Ventspils novada teritorijas plānojumam

Veids	Platība, ha	% no DL sauszemes daļas
Mežs	1031,0	83,42
Smiltājs	165,4	13,39
Dabiskais zālājs (pļava)	37,7	3,05
Ūdens	2,2	0,18
Lauku apbūves zona	1,7	0,13
Atklāto telpu izbūves teritorijas	0,24	0,02
Ceļš	0,21	0,02
Jaukta dzīvojamās un darījumu iestāžu apbūves zona	0,14	0,01
Savrupmāju dzīvojamās apbūves zona	0,11	0,01
Jaukta dzīvojamā un darījumu iestāžu apbūves zona	0,08	0,01

Teritorijas plānojumā iekļauta informācija, ka dabas liegumu teritoriju izmantošanu un aizsardzību regulē vispārējie aizsargājamo teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumi, kā arī individuālie aizsargājamās teritorijas aizsardzības un izmantošanas noteikumi un aizsargājamās teritorijas dabas aizsardzības plāns katram liegumam. Apbūves noteikumos iekļauti attiecīgi punkti no likuma Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un atsauce uz teritorijas plānojuma izstrādes laikā spēkā esošie

22.07.2003. MK noteikumi Nr. 415 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (zaudējuši spēku līdz ar 16.03.2010. MK noteikumu Nr. 264 apstiprināšanu).

Teritorijas plānojuma grafiskajā daļā attēlotie meži, skrajmeži un jaunaudzes apbūves noteikumos paredzēti kā mežsaimniecībā izmantojamās teritorijas. To izmantošanas nosacījumi pieļauj arī viensētas, pansijas vai viesu mājas būvi, pamatojot ar detālplānojumu – sporta objekta būvi un citus izmantošanas veidus, nepārsniedzot 20% apbūves blīvumu un ievērojot pārējos apbūves nosacījumus.

Apbūves noteikumi nosaka, ka „Aizsargājamo dzīvnieku sugu meža biotopos ir aizliegts veikt mežsaimniecisko darbību, izņemot meža ugunsdrošības pasākumus, koku ciršanu ārkārtas situāciju seku likvidēšanai, kā arī meža kaitēkļu savairošanās un slimību izplatīšanās novēršanai un vējgāžu, vējlaužu un snieglaužu seku likvidēšanai. Mežos gravu nogāzēs, aizsargājamās dabas parkos, aizsargājamās parkos, aizsargājamās meža biotopos ir aizliegts veikt galveno cirti, izņemot koku ciršanu ārkārtas situāciju likvidēšanai, kā arī meža kaitēkļu savairošanās un slimību izplatīšanās novēršanai un vējgāžu, vējlaužu un snieglaužu seku likvidēšanai. Šajos objektos aizliegts lietot minerālmēslus, pesticīdus un citas ķīmiskās vielas. Aizliegts veikt meža zemju transformāciju (izņemot gadījumu, ja tā nepieciešama autoceļu, dzelzceļu, elektrolīniju, sakaru līniju un cauruļvadu būvniecībai).”

Atklāto telpu izbūves teritorijas (Z) dabas liegumā ir daļa no Kangrotu kapsētas.

Attiecībā uz peldvietu ierīkošanu teritorijas plānojumā iekļautas atsauces uz 11.08.1998. MK noteikumiem Nr.300 „Peldvietu iekārtošanas un higiēnas noteikumi”; šobrīd spēkā ir 10.01.2012. MK noteikumi Nr.38 „Peldvietas izveidošanas un uzturēšanas kārtība”.

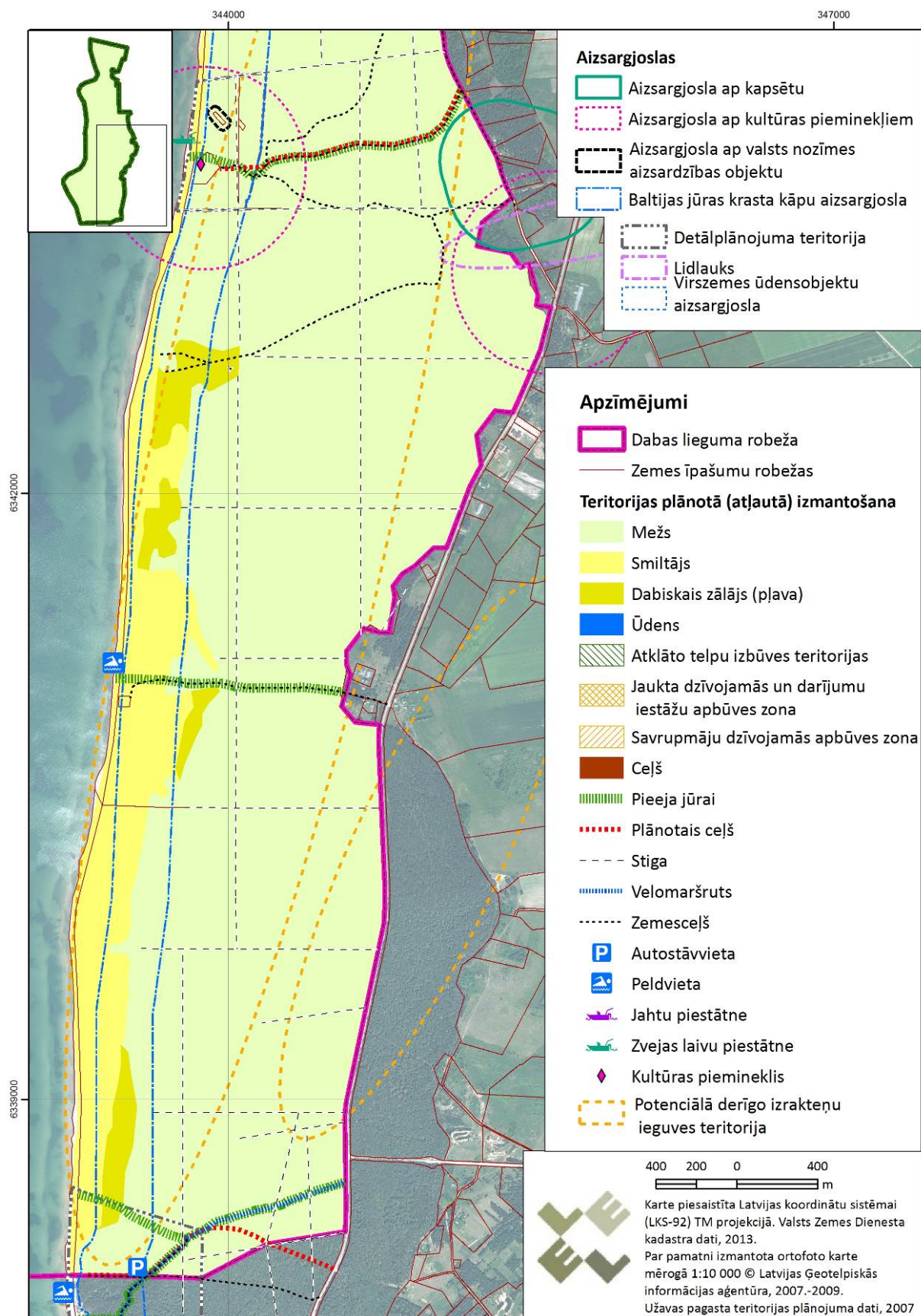
Attiecībā uz potenciālajām derīgo izrakteņu ieguves teritorijām (kas atrodas arī DL „Užava”), apbūves noteikumos izvirzīti nosacījumi: „Jebkāda projektēšana un būvniecība teritorijās, zem kurām ir derīgie izrakteņi, saskaņojama ar Valsts uzraudzības iestādēm likumā Par zemes dzīlēm un citos LR tiesību aktos noteiktā kārtībā.”

Teritorijas plānojumā noteiktas arī detālplānojumu teritorijas, kurām obligāti izstrādājams detālais plānojums kompleksās būvniecības un zemes parcelācijas gadījumā. Dabas liegumā „Užava” šāda teritorija noteikta abpus Užavas upes grīvai (ap 1 km uz dienvidiem un 200 m uz ziemeļiem no grīvas).

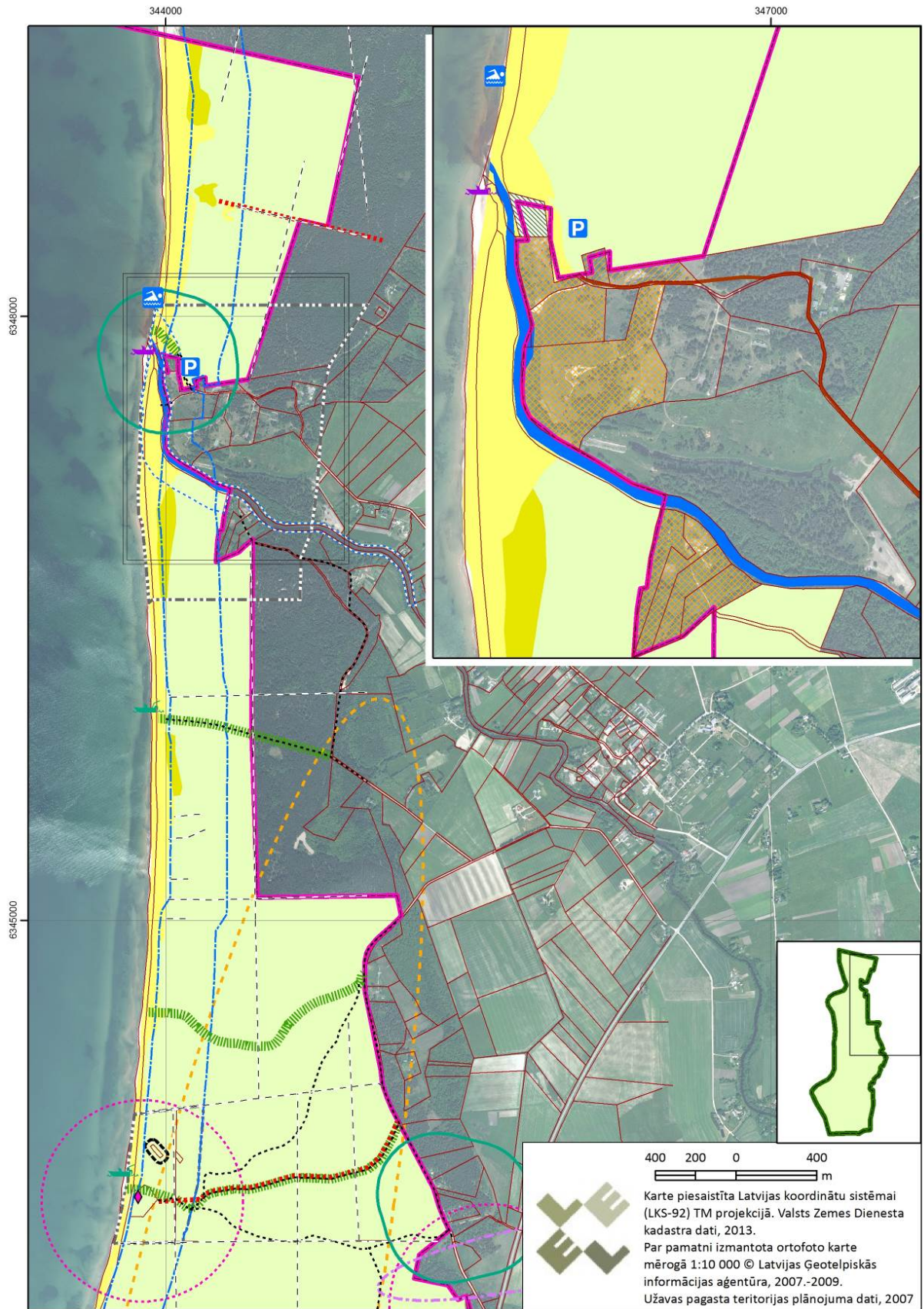
Kultūras pieminekļu aizsardzību (dabas lieguma teritorijā – Užavas bāka) un nosacījumus to aizsargjoslās regulē likums Par kultūras pieminekļu aizsardzību un Aizsargjoslu likums; papildus nosacījumi Apbūves noteikumos nav iekļauti.

Baltijas jūras krasta kāpu aizsargjosla atbilstoši Aizsargjoslu likumam noteikta 300 m (faktiski teritorijas plānojumā iezīmētais aizsargjoslas platums ir 280 m, taču tās

sākums iekšzemes virzienā ir atzīmēts tālāk, nekā sākas dabiskā veģetācija) un 150 m ciemos (Užavas ciemā).

1.1.4.a attēls. Plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana dabas liegumā „Užava”

1.1.4.b attēls. Plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana dabas liegumā „Užava”

1.1.4. Esošais funkcionālais zonējums

Dabas liegumam „Užava” nav spēkā esoša funkcionālā zonējuma. Iepriekšējā dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā 2004. gadā tika sagatavots IAIN un funkcionālā zonējuma projekts, taču tas nav apstiprināts kā MK noteikumi.

1.1.5. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Dabas liegums dibināts 1992. gadā ar Ventspils rajona Izpildkomitejas lēmumu, attiecinot uz teritoriju botānisko liegumu vispārīgo režīmu, kas bija noteikts ar Latvijas PSR Ministru Padomes 1987. gada 10. aprīļa lēmumu. Liegums izveidots, lai saglabātu reto augu sugu – jūrmalas zilpodzi. Ar 15.05.1999. MK noteikumiem Nr. 212 „Noteikumi par dabas liegumiem” apstiprinātas dabas lieguma „Užava” robežas 301 ha platībā. 2003. un 2004. gadā, izstrādājot dabas aizsardzības plānu, kā arī LIFE-Nature projekta „Piekrastes biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā” ietvaros veikta dabas vērtību kartēšana, kuras rezultātā ierosināts būtiski paplašināt lieguma robežas (ap 3195 ha). 08.04.2004. veiktie grozījumi MK noteikumos Nr. 212 „Noteikumi par dabas liegumiem” noteica lieguma robežas 3012 ha platībā. Ar 30.11.2004. MK noteikumiem Nr. 995 „Grozījumi Ministru kabineta 1999.gada 15.jūnija noteikumos Nr.212 "Noteikumi par dabas liegumiem"" apstiprinātas pašreizējās robežas, kuras sauszemē atbilst 2004. gada dabas aizsardzības plānā ierosinātajām. 15.09.2005. ar grozījumiem likumā Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām dabas liegums „Užava” iekļauts Natura 2000 teritoriju tīklā kā C tipa teritorija (teritorijas, kas noteiktas īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai).

2004. gadā apstiprinātajā dabas aizsardzības plānā tika paredzēta daudzu infrastruktūras objektu izveide dabas liegumā (atpūtas vietas, nožogojumi, zīmes u.tml.). Lielākā daļa objektu izveidoti LIFE projekta „Piekrastes biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā” ietvaros vai arī tos nodrošināja AS „Latvijas valsts meži”. 2013. gadā Kohēzijas fonda projekta ietvaros Dabas aizsardzības pārvalde uzsāka novecojušo infrastruktūras objektu nomaiņu un jaunu objektu izbūvēšanu, vairāku objektu atjaunošanu veiks arī AS „Latvijas valsts meži” (AS LVM). Infrastruktūras uzturēšanu un atkritumu izvešanu teritorijā nodrošina gan AS LVM, gan arī pašvaldība, teritorijas robežzīmju uzturēšanu un atjaunošanu nodrošina Dabas aizsardzības pārvalde sadarbībā ar AS LVM (skat. 3. pielikumu).

1.1.6. Kultūrvēsturiskais raksturojums

Dabas liegums „Užava” atrodas teritorijā, kuras apdzīvojuma liecības datējamas jau ar agro mezolītu (7600 -7000 g. p.m.ē.), Užavas upes tuvumā ir divi šī laikmeta liecību savrupatradumi (bultu kāta taisnotājs un naža fragments ar ziemeļbrieža vai zirga attēlu). Vidējā mezolītā (ap 7000 g. p.m.ē) Užavas apkārtnē atradušies Ancilus ezera līči un lagūnas, kas ļāva nodrošināt lielāka cilvēku skaita eksistenci, to pierāda vairāki kaula un akmens priekšmetu savrupatradumi. (DA plāns 2004)

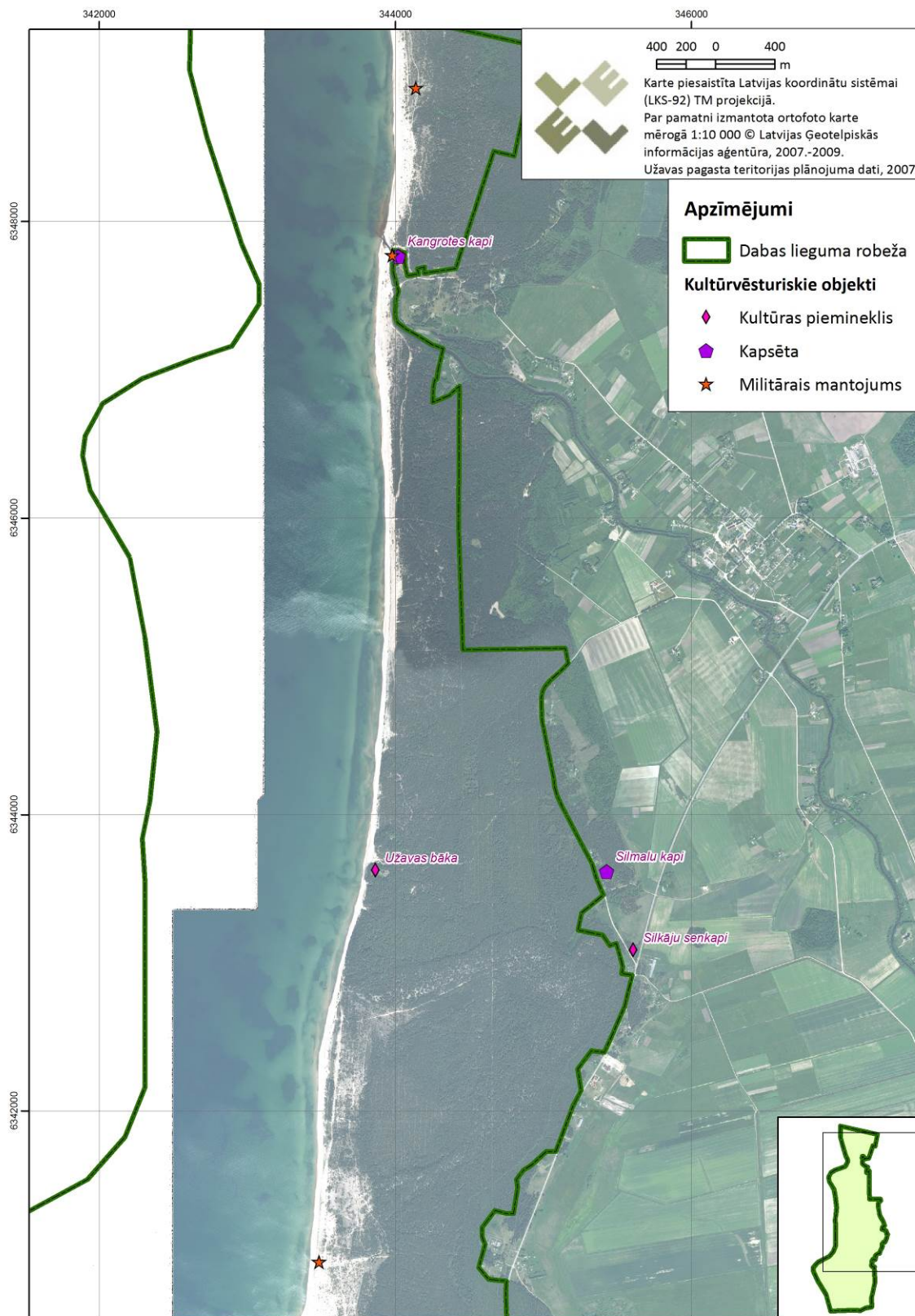
Jau 1230. gadu dokumentos Užava minēta kā viena no kiligundām (teritorija, kas ir spējīga nodrošināt konkrētu bruņotu cilvēku skaitu – karadraudzi) Kursā, atkārtoti tā pieminēta 1253. gada „Kursas dalāmajā grāmatā”, kad tiek sadalītas Kurzemes ostas un teritorijas starp Vācu ordeni, Rīgas arhibīskapa un Kurzemes bīskapa ļaudīm. Beidzot pastāvēt Livonijas valstij, izveidojas Kurzemes – Zemgales hercogiste Polijas valsts pakļautībā (1562.g.). Tad arī Užava tiek pievienota Landzes baznīcas draudzei (1567.g.). Užavas apkaimē 17.gs. ir diezgan daudz lapu koku mežu un tāpēc tur šai laikā tiek ierīkota salpetra vārītava. Šai laikā Užavas grīva kļūst par vienu no mazajām Kurzemes ostām, kas apkalpoja manufaktūras un uzlaboja lauksaimnieciskās produkcijas savākšanu, kuģniecības nodrošināšanai tika ierīkota arī bāka. (DA plāns 2004, www.ventspilsnovads.lv)

1795. gadā Kurzemes - Zemgales hercogiste tiek pievienota Krievijas impērijai un Užava ietilpst Kurzemes guberņas sastāvā, tad arī sākas raksturīgo zvejniekciemņu attīstība Kurzemes jūrmalā. 1817.gadā sākas zemnieku brīvlaišana Kurzemē un pagastu izveide. Pēc I Pasaules kara (1914.g.-1917.g.), izveidojot neatkarīgu Latvijas Republiku (1918.g.), veicot pagastu reformas, tiek izdalīti jauni pagasti, tai skaitā Užava. Padomju laikā pagasta teritorijā tika izvietotas vairākas iekšlietu karaspēka daļas, kuru ēku drupas un darbības sekas nav likvidētas līdz pat mūsu dienām. (DA plāns 2004, www.ventspilsnovads.lv)

Užava ir viena no senākajām apdzīvotajām vietām Baltijas jūras piekrastē, kurai varētu būt liela nozīme Latvijas vēstures un kultūras turpmākajā izpētē. No arheoloģiskā viedokļa interesanta ir arī jūras akvatorija Užavas apkārtnē, jo tajā glabājas liecības gan no akmens laikmeta, gan no II Pasaules kara. (DA plāns 2004) Nav ziņu par oficiāliem zemūdens arheoloģijas pētījumiem dabas liegumā.

Dabas lieguma teritorijā atrodas viens valsts aizsargājamais kultūras piemineklis – industriālais piemineklis „Užavas bākas tornis un mašīnmāja” (valsts aizsardzības numurs 8567), bāka celta 1925. gadā. Pie lieguma robežas atrodas arī Silkāju senkapi, kā arī divas kapsētas – Silmalu kapi un Kangrotes kapi (skat. 1.1.5. attēlu).

Teritorijā atrodas vairāki militārā mantojuma objekti – mašīnu slēpņi uz ziemeļiem no Užavas upes grīvas, bunkurs starp Kangrotu kapsētu un Užavas upi, un novērošanas torņa atliekas Brēdiķu ceļa galā (skat. 1.1.6. un 1.1.7. attēlus).

1.1.5. attēls. Kultūras pieminekļi un kultūrvēsturiskie objekti dabas liegumā „Užava”

1.1.6. attēls. Militārais mantojums – mašīnu slēpnis dabas lieguma ziemeļu daļā

1.1.7. attēls. Militārais mantojums – bunkurs pie Kangrotu kapsētas

1.1.7. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība aizsargājamā teritorijā

Dabas liegums „Užava” atrodas Ventspils novadā. Dabas liegumam nav savas administrācijas. Tā pārvaldi īsteno Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pakļautībā esošās Dabas aizsardzības pārvaldes Kurzemes reģiona administrācija, kura uzrauga dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitu un pēc plāna apstiprināšanas veicina tā ieviešanu. Teritoriju apsaimnieko zemes īpašnieki. Pašvaldība nodrošina apsaimniekošanu daļai liegumā izveidotās tūrisma infrastruktūras. Tūrisma infrastruktūras objektus, kā arī informatīvās zīmes un barjeras izveido un apsaimnieko arī AS „Latvijas valsts meži”.

Teritorijas atļauto izmantošanu nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojums. Vispārējo dabas aizsardzības prasību ievērošanas valsts kontroli īsteno Dabas aizsardzības pārvalde. Meža apsaimniekošanas un izmantošanas normatīvo aktu ievērošanu teritorijā kontrolē Valsts meža dienesta Ziemeļkurzemes reģionālā virsmežniecība. Vides aizsardzības un dabas resursu izmantošanas valsts kontroli veic Valsts vides dienesta Ventspils reģionālā vides pārvalde.

Valsts kultūras un vēstures pieminekļu aizsardzību realizē Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija.

Lauku atbalsta dienesta Ziemeļkurzemes reģionālās lauksaimniecības pārvalde uzrauga normatīvo aktu ievērošanu lauksaimniecības nozarē un pilda ar lauksaimniecību un lauku atbalsta politikas īstenošanu saistītas funkcijas.

Dabas liegumā esošo autoceļu uzturēšanu veic zemes īpašnieki tiem piederošajos ceļu posmos.

1.2. Normatīvo aktu normas, kas attiecas uz konkrēto aizsargājamo teritoriju

Latvijas vides un dabas aizsardzības stratēģiskie dokumenti

Vides politikas pamatnostādnes 2009.-2015.gadam apstiprinātas 2009. gada 31. jūlijā, lai veidotu pamatu vides kvalitātes saglabāšanai un atjaunošanai, kā arī dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai, vienlaicīgi ierobežojot kaitīgo vides faktoru ietekmi uz cilvēka veselību.

Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma, kas ir akceptēta Ministru Kabinētā 16.05.2000., paredz dažādus pasākumus, kuri nepieciešami ES direktīvu ieviešanai. Programma paredz īpaši aizsargājamo teritoriju pilnveidošanu, aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu dzīvotņu aizsardzības nodrošināšanu, labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanu tām sugām, kuras ir apdraudētas.

Aizsargjoslas

Aizsargjoslu likums (05.02.1997., ar grozījumiem līdz 23.05.2013.) nosaka aizsargjoslu veidus un funkcijas, izveidošanas, grozīšanas un likvidēšanas pamatprincipus, uzturēšanas un stāvokļa kārtības kontroli, kā arī saimnieciskās darbības aprobežojumus aizsargjoslās. Likums cita starpā nosaka arī dažādus aprobežojumus ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslās, kā arī ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslu platumu atkarībā no to izmēriem.

“Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodika” (03.06.2008., MK noteikumi Nr. 406, ar grozījumiem līdz 20.04.2010.) regulē virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas kārtību, apzīmēšanu dabā, vides aizsardzības prasības aizsargjoslās.

„Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslas noteikšanas metodika” (17.02.2004. Ministru kabineta noteikumi Nr.86) nosaka Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslas noteikšanas metodiku.

Vides un dabas aizsardzības normatīvie akti

Vides aizsardzības likums (02.11.2006.) nosaka resursu ilgtspējīgu izmantošanu, valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību institūciju kompetenci vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, Latvijas Republikas iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi, Latvijas Republikas iedzīvotāju pienākumus vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, sabiedrības tiesības saņemt vides informāciju un piedalīties ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā. Vides aizsardzības likums nosaka valsts kontroli vides jomā, atbildību par nodarīto kaitējumu, kas nodarīts īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, mikroliegumiem, aizsargājamām sugām un biotopiem, ūdeņiem, augsnei un zemes dzīlēm.

„Noteikumi par preventīvajiem un sanācijas pasākumiem un kārtību, kādā novērtējams kaitējums videi un aprēķināmas preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas” (24.04.2007. MK noteikumi Nr. 281) nosaka zaudējumu atlīdzināšanas kārtību, atlīdzības lielumu un sugu sarakstu, par kuru iznīcināšanu jāatlīdzina zaudējumi.

„Noteikumi par kritērijiem, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu” (27.03.2007. MK noteikumi Nr. 213) nosaka kritērijus, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu salīdzinājumā ar pamatstāvokli.

Likums **„Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”** (02.03.1993.) definē aizsargājamo teritoriju kategorijas un nosaka nepieciešamību tām izstrādāt dabas aizsardzības plānus, individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus. 18. panta 4. apakšpunktā teikts, ka aizsargājamās teritorijas individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus, kā arī valsts un reģionālās attīstības plānošanas dokumentus izstrādā un aizsargājamo teritoriju apsaimnieko, ievērojot plānu, un plānam ir ieteikuma raksturs.

Likuma pielikumā uzskaitītas Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (Natura 2000). Dabas liegums „Užava” ir C tipa teritorija, kas noteikta īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai. Teritorijas kods ir LV0520300.

„Noteikumi par dabas liegumiem” (15.06.1999. MK noteikumi Nr. 83) nosaka dabas liegumu robežas un teritoriju aizsardzības statusu. Šo MK noteikumu 205. pielikumā (Pielikums MK 30.11.2004. noteikumu Nr.995 redakcijā, kas grozīta ar MK 08.05.2012. noteikumiem Nr.323) sniegta dabas lieguma „Užava” robežu shēma, robežpunktu koordinātes un apraksts.

16.03.2010. MK noteikumu Nr. 264 **„Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”** ietver prasības īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, kurām nav izstrādāti individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, aizsardzībai.

„Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” (09.10.2007. MK noteikumi Nr. 686) nosaka, kādai informācijai jābūt ietvertai dabas aizsardzības plānā un kāda ir dabas aizsardzības plāna izstrādes kārtība.

Noteikumi **„Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) izveidošanas kritēriji Latvijā”** (28.05.2002. MK noteikumi Nr. 199, izdoti saskaņā ar likuma “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43. panta otro daļu) nosaka kritērijus, kas piemērojami Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanai Latvijā.

„Noteikumi par kritērijiem, pēc kuriem nosakāmi kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) tīklam, to piemērošanas kārtību un prasībām ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai”

(18.07.2006. MK noteikumi Nr. 594) nosaka kompensējošo pasākumu veikšanas kārtību, ja paredzētā darbība negatīvi ietekmēs Natura 2000 teritorijā esošas sugas vai biotopus, un šo kompensējošo pasākumu rezultātu monitoringa kārtību.

Sugu un biotopu aizsardzības likums (16.03.2000.) regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Likums nosaka valsts pārvaldes un institūciju kompetenci un zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, kā arī nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

„Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” (14.11.2000. MK noteikumi Nr. 396) uzskaita Latvijā aizsargājamās (1. pielikums) vai ierobežoti izmantojamās (2. pielikums) dzīvo organismu sugas.

Noteikumi **„Par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu”** (21.02.2006. MK noteikumi Nr. 153) nosaka Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu.

„Noteikumi par to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu sarakstu, kurām nepieciešama aizsardzība, un to dzīvnieku un augu sugu indivīdu sarakstu, kuru ieguvei savvaļā var piemērot ierobežotas izmantošanas nosacījumus” (15.09.2009. MK noteikumi Nr. 1055) nosaka to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu sarakstu, kurām nepieciešama aizsardzība (1.pielikums), un to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu indivīdu sarakstu, kuru ieguvei savvaļā var piemērot ierobežotas izmantošanas nosacījumus (2.pielikums).

Noteikumi **„Par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”** (05.12.2000. MK noteikumi Nr. 421) nosaka biotopu sarakstu, kurā iekļauti apdraudēti vai reti biotopi.

Ministru kabineta noteikumi **Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”** (pieņemti 18.12.2012.) nosaka mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu. Noteikumu pielikumos ir pieejami īpaši aizsargājamo zīdītāju, abinieku, rāpuļu, bezmugurkaulnieku, vaskulāro augu, sūnu, aļģu, ķērpju un sēņu sugas, kuru aizsardzībai var izveidot mikroliegumus, sugu saraksts, kā arī īpaši aizsargājamās putnu sugas, kuru aizsardzībai var izveidot mikroliegumus un tām paredzētās mikroliegumu platības.

04.04.2013. likums **„Par kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās”** paredz nosacījumus, ar kuriem piešķirama kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem valsts un pašvaldību izveidotajās īpaši

aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos un kuri izriet no aizsargājamo teritoriju aizsardzības prasībām, kā arī kompensācijas piešķiršanas kārtību.

„Kārtība, kādā zemes lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem” (20.11.2007. MK noteikumi Nr. 778) nosaka kārtību, kādā zemes lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem.

Likums **„Par ietekmes uz vidi novērtējumu”** (14.10.1998., ar grozījumiem līdz 01.12.2011.) nosaka darbības un objektus, kuriem ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums un darbības, kurām ir nepieciešams sākotnējais ietekmes uz vidi novērtējums, kā arī nosaka plānošanas dokumentus, kuriem nepieciešams stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums. 4¹. pants paredz, ka kompetentā institūcija var pieņemt lēmumu par ietekmes novērtējumu uz Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju arī darbībām, kuras nav iekļautas likuma 1. un 2. pielikumā. Novērtējums jāveic saskaņā ar atsevišķi noteiktu kārtību.

„Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000)” (19.04.2011. MK noteikumi Nr. 300) nosaka, kā novērtējama to paredzēto darbību ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000), kuru īstenošanai nav jāveic ietekmes uz vidi novērtējums.

„Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” (23.03.2004. MK noteikumi Nr.157) nosaka kārtību, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums, kā arī plānošanas dokumentus, kuriem veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums.

„Kārtība, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi” (25.01.2011. MK noteikumi Nr. 83) nosaka, kā veicams ietekmes uz vidi novērtējums.

„Kārtība, kādā reģionālā vides pārvalde izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai, kurai nav nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums” (17.02.2004. MK noteikumi Nr. 91) nosaka paredzētās darbības, kurām nav nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums, bet kuru veikšanai ir nepieciešami tehniskie noteikumi, kā arī šo tehnisko noteikumu saturu, pieprasīšanas, sagatavošanas un izdošanas kārtību. Tehniskajos noteikumos noteiktas vides aizsardzības prasības paredzētajai darbībai tās norises vietā.

Likuma **„Par piesārņojumu”** (15.03.2001.) mērķis ir novērst vai mazināt piesārņojuma dēļ cilvēku veselībai, videi un īpašumam nodarīto kaitējumu, kā arī novērst vai samazināt piesārņojošo darbību radīto kaitējumu, noteikt kārtību piesārņoto un potenciāli piesārņoto vielu reģistrācijai un sanācijai, novērst vai samazināt vides trokšņa ietekmi uz cilvēkiem, samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un noteikt sabiedrības tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanā attiecībā uz piesārņojošo darbību atļauju izsniegšanu.

Meža zemes

Meža likums (24.02.2000.) nosaka mērķi regulēt visu Latvijas mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem garantējot vienādas tiesības, īpašumtiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus.

18.12.2012. Ministru kabineta noteikumi Nr. 935 „**Noteikumi par koku ciršanu mežā**” nosaka koku ciršanas kārtību mežā, kā arī dabas aizsardzības prasības koku ciršanai.

“**Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā**” (MK noteikumi Nr.936, 18.12.2012.) nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā, aprobežojumus aizsargjoslās ap purviem, bioloģiski nozīmīgu meža struktūras elementu noteikšanas un saglabāšanas nosacījumus, kā arī saimnieciskās darbības ierobežojumus dzīvnieku vairošanās sezonas laikā.

Ministru Kabineta noteikumi Nr.947 “**Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtas situāciju izsludināšanu mežā**” (18.12.2012.) nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, kārtību, kādā izsludināmas ārkārtas situācijas sakarā ar meža ugunsgrēku izplatīšanos, meža kaitēkļu savairošanos un slimību izplatīšanos masveidā. Šie noteikumi attiecas arī uz īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām, ja individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos nav noteikts citādi.

Ministru Kabineta noteikumi Nr.889 „**Noteikumi par atmežošanas kompensācijas noteikšanas kritērijiem, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību**” (18.12.2012.) nosaka ar atmežošanu izraisīto negatīvo seku kompensācijas noteikšanas kritērijus, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību. Noteikumos paredzēts, ka kompensācija jāmaksā:

- par oglekļa dioksīda piesaistes potenciāla samazināšanos;
- par bioloģiskās daudzveidības samazināšanos;
- par vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslu un sanitāro aizsargjoslu funkciju kvalitātes samazināšanos.

Ūdeņi

Ūdens apsaimniekošanas likums (12.09.2002., ar grozījumiem līdz 22.11.2012.) nosaka mērķus, kas ietver tādas virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzības sistēmas izveidošanu, kas: veicina ilgtspējīgu un racionālu ūdens resursu lietošanu, nodrošinot to ilgtermiņa aizsardzību un iedzīvotāju pietiekamu apgādi ar labas kvalitātes virszemes un pazemes ūdeņi; novērš ūdens un no ūdens tieši atkarīgo sauszemes ekosistēmu un mitrāju stāvokļa pasliktināšanos, aizsargā šīs ekosistēmas un uzlabo to stāvokli.

„Noteikumi par virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu, klasifikāciju, kvalitātes kritērijiem un antropogēno slodžu noteikšanas kārtību” (19.10.2004., MK noteikumi Nr. 858, ar grozījumiem līdz 11.08.2009.) nosaka virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu un virszemes ūdensobjektu klasifikāciju, antropogēnās slodzes noteikšanas kārtību, prioritārās vielas un to emisijas ierobežošanas kārtību, kā arī virszemes ūdeņu ekoloģiskās un ķīmiskās kvalitātes kritērijus.

Noteikumi **”Par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī”** (22.01.2002., MK noteikumi Nr. 34) nosaka emisijas robežvērtības un aizliegumus piesārņojošo vielu emisijai ūdenī.

”Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti” (MK noteikumi Nr. 118, 12.03.2002.) nosaka kvalitātes normatīvus virszemes un pazemes ūdeņiem, ka arī prioritāros zivju ūdeņus, kuros nepieciešams veikt ūdeņu aizsardzību vai kvalitātes uzlabošanas pasākumus, lai nodrošinātu zivju populācijām labvēlīgus apstākļus.

Zvejniecība un makšķerēšana

Zvejniecības likums (12.04.1995.) regulē Latvijas Republikas iekšējo ūdeņu, teritoriālo jūras ūdeņu un ekonomiskās zonas ūdeņu zivju resursu iegūšanu, izmantošanu, pētīšanu, saglabāšanu, pavairošanu un uzraudzīšanu. Likums nosaka zivju resursu un zvejas pārvaldīšanu.

”Makšķerēšanas noteikumi” (22.12.2009., MK noteikumi Nr. 1498) nosaka kārtību, kādā fiziskās personas Latvijas Republikas ūdeņos var nodarboties ar amatierzveju – makšķerēšanu un zemūdens medībām, zivju (vēžu un citu ūdens bezmugurkaulnieku) ieguvi (turpmāk – makšķerēšana) ar šajos noteikumos atļautiem makšķerēšanas, zemūdens medību un vēžošanas rīkiem.

Noteikumi **”Licencētās amatierzvejas – makšķerēšanas – kārtība”** (14.10.2003., MK noteikumi Nr. 574) nosaka kārtību, kādā veicama licencētās amatierzvejas – makšķerēšanas, arī licencēto zemūdens medību un licencētās vēžošanas – ieviešana un kontrole, kā arī izstrādājams konkrētās ūdenstilpes licencētās makšķerēšanas nolikums.

Lauksaimniecība

Lauksaimniecības un lauku attīstības likums (07.04.2004.) nosaka mērķi radīt tiesisku pamatu lauksaimniecības attīstībai un noteikt ilglaicīgu lauksaimniecības un lauku attīstības politiku saskaņā ar Eiropas Savienības kopējo lauksaimniecības politiku un kopējo zivsaimniecības politiku.

Tūrisms

Tūrisma likums (17.09.1998.) nosaka mērķi radīt tiesisku pamatu tūrisma nozares attīstībai Latvijā, noteikt kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un

uzņēmumi (uzņēmējsabiedrības) darbojas tūrisma jomā, un aizsargāt tūristu intereses; likums definē dabas tūrismu.

Medības

Medību likums (08.07.2003.) nosaka medību saimniecības pamatnoteikumus Latvijas Republikā un arī medību un medību saimniecības organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

„**Medību noteikumi**” (26.02.2013.) nosaka medijamo dzīvnieku sugas, to medību termiņus, kā arī gadījumus, kādos iespējamas medības ārpus medību termiņiem; medību pieteikšanas un organizēšanas kārtību; kārtību, kādā Valsts meža dienests ir tiesīgs mainīt zīdītāju medību termiņus, kā arī noteikt papildu ierobežojumus medību organizēšanai atbilstoši attiecīgās dzīvnieku populācijas stāvoklim, meteoroloģiskajiem apstākļiem un fenoloģiskajai situācijai. Šie noteikumi paredz, ka medības īpaši aizsargājamās dabas teritorijās nosaka ne tikai šie noteikumi, bet arī īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, attiecīgo teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un citi medības reglamentējošie normatīvie akti.

Īpašuma tiesības un teritorijas plānojumi

Civillikums (28.01.1937.) - trešā daļa (Lietu tiesības), trešā nodaļa (Īpašums), piektā apakšnodaļa (Īpašuma aprobežojumi), III. Īpašuma lietošanas tiesības aprobežojumi. 1082. pants nosaka: „Īpašuma lietošanas tiesības aprobežojumu noteic vai nu likums, vai tiesas lēmums, vai arī privāta griba ar testamentu vai līgumu, un šis aprobežojums var attiekties kā uz dažu lietu tiesību piešķiršanu citām personām, tā arī uz to, ka īpašniekam jāatturas no zināmām lietošanas tiesībām, vai arī jāpacieš, ka tās izlieto citi.”

Teritorijas attīstības plānošanas likums (13.10.2011.) nosaka mērķi panākt, ka teritorijas attīstība tiek plānota tā, lai varētu paaugstināt dzīves vides kvalitāti, ilgtspējīgi, efektīvi un racionāli izmantot teritoriju un citus resursus, kā arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku.

Ministru Kabineta 30.04.2013. noteikumi Nr.240 „**Vispārīgie teritorijas plānošanas izmantošanas un apbūves noteikumi**” nosaka vispārīgās prasības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanai, teritorijas izmantošanai un apbūvei, kā arī teritorijas izmantošanas veidu klasifikāciju.

„**Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem**” (16.10.2012. MK noteikumi Nr. 711) cita starpā nosaka novada vai republikas pilsētas pašvaldības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentu – ilgtspējīgas attīstības stratēģijas, attīstības programmas, teritorijas plānojuma, lokālplānojuma un to grozījumu, detalplānojuma un tematiskā plānojuma – saturu un to izstrādes kārtību.

Zemes ierīcības likums (14.09.2006.) nosaka uzdevumu aizsargāt zemes lietotāju tiesības un regulēt zemes lietošanas un zemes ierīcības pamatnoteikumus.

Likums „**Par nekustamā īpašuma nodokli**” (17.06.1997.) nosaka nodokļu aprēķināšanas un maksāšanas kārtību, nodokļu atvieglojumus.

Citi normatīvie akti

„**Noteikumi par koku ciršanu ārpus meža**” (02.05.2012., MK noteikumi Nr. 309) cita starpā nosaka kārtību koku ciršanai ārpus meža zemes un kārtību, kādā izsniedz atļauju šo koku ciršanai.

Likums „**Par kultūras pieminekļu aizsardzību**” (12.02.1992.) nosaka valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu veidus, to īpašuma un izmantošanas tiesības, valsts uzskaiti un prasības kultūras pieminekļu saglabāšanai.

Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksts ir apstiprināts ar 29.10.1998. Kultūras ministrijas rīkojumu Nr. 128 (publicēts 15.12.1998.) „**Par valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstu**”.

„**Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika**” (15.07.2003. MK noteikumi Nr. 392) nosaka valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā iekļauto nekustamo kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodiku.

Starptautiskās saistības

Konvencija „**Par bioloģisko daudzveidību**”, kurai Latvija pievienojās ar likumu “Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro konvenciju par bioloģisko daudzveidību”. Šīs konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.

Bernes konvencija „**Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību**”, kas Latvijā apstiprināta ar likumu „Par 1979. gada Bernes konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu” (17.12.1996). Šīs konvencijas mērķis ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, kā arī veicināt šādu sadarbību. Īpaša uzmanība pievērsta apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

Eiropas ainavu konvencija (20.10.2000.) Latvijā pieņemta 29.03.2007. ar likumu „Par Eiropas ainavu konvenciju”, kur dalībvalstis apstiprina, ka Eiropas ainavu kvalitāte un daudzveidība ir kopīgs resurss un ka ir jāsadarbjas, lai tās aizsargātu un pārvaldītu, kā arī veiktu plānošanu, vēloties radīt jaunu instrumentu, kas īpaši domāts Eiropas visu ainavu aizsardzībai, pārvaldībai un plānošanai.

Orhūsas konvencija (pieņemta ar likumu „Par 1998. gada 25. jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem” – izsludināts 18.04.2002.). Konvencijas noteikumu mērķis ir nodrošināt sabiedrības informēšanu, piekļūšanu informācijai, piedalīties lēmumu pieņemšanā un griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem.

Bonnas konvencija (pieņemta ar likumu „Par 1979. gada Bonnas konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību” – izsludināts 11.03.1999.). Konvencija nosaka apdraudētās migrējošās sugas, migrējošās sugas, kurām ir nelabvēlīgs aizsardzības statuss, kā arī principus, kas jāņem vērā, īstenojot minēto sugu aizsardzības pasākumus.

Līgums par sikspārņu aizsardzību Eiropā (pieņemts ar MK noteikumiem Nr. 10 „Noteikumi par līgumu par sikspārņu aizsardzību Eiropā” - izsludināti 07.01.2003.). Līgums izriet no 1979. gada Bonnas konvencijas un nosaka sikspārņu aizsardzības principus.

Eiropas Padomes Direktīva „Par savvaļas putnu aizsardzību” 2009/147/EK (30.11.2009.).

Direktīva pieņemta, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tādā līmenī, kas atbilst īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības, vai lai regulētu šo sugu populāciju lielumu atbilstībā šim līmenim. Daudzas savvaļas putnu sugas, kuras dabiski sastopamas Eiropas teritorijā, skaitliski samazinās, dažos gadījumos tas notiek ļoti strauji, un tas rada nopietnus draudus vides aizsardzībai, īpaši tādēļ, ka tiek apdraudēts bioloģiskais līdzsvars.

Eiropas Padomes Direktīva „Par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību” 92/43/EEK (21.05.1992).

Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu un faunas un floras aizsardzību. Tā nosaka, ka programmas Natura 2000 ietvaros jāizveido Vienotais Eiropas ekoloģiskais tīkls, kurš aptver īpaši aizsargājamās teritorijas. Šim tīklam jānodrošina, dabisko biotopu tipu un attiecīgo sugu biotopu saglabāšanu, vai kur tas nepieciešams, labvēlīgā aizsardzības statusā atjaunošanu to dabiskās izplatības areāla robežās.

Eiropas Parlamenta un Padomes Ūdeņu Struktūrdirektīvas 2000/60/EK

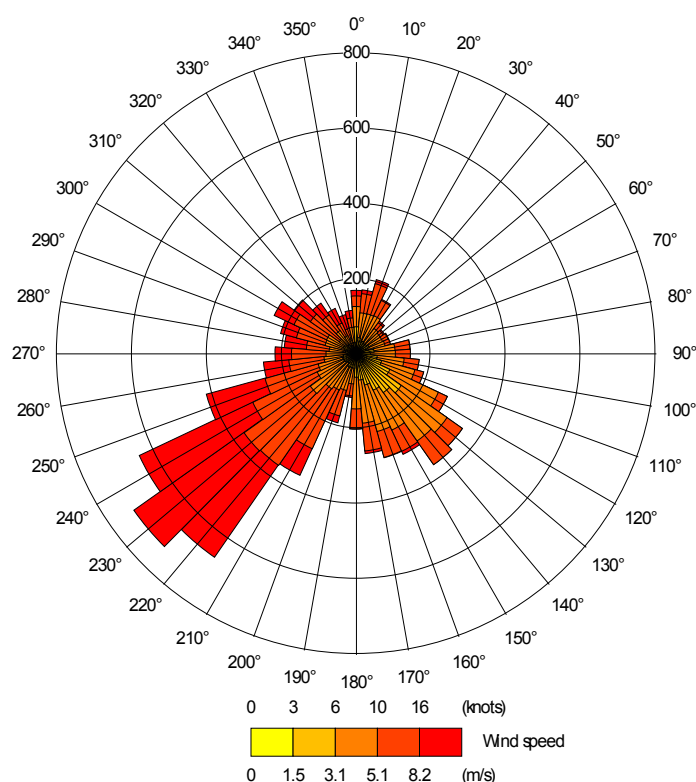
(20.12.2000.) mērķis ir aizsargāt un uzlabot virszemes un pazemes ūdeņu ekosistēmu stāvokli un veicināt ilgtspējīgu ūdeņu lietošanu ieviešot integrētu upju baseinu apsaimniekošanas procesu.

1.3. Īss aizsargājamās teritorijas fiziski ģeogrāfiskais raksturojums

1.3.1. Klimats

Dabas lieguma teritorija ietilpst Piejūras zemienē, kurai raksturīgs mēreni silts un nedaudz mitrs klimats, vasara ir vēsāka, bet ziema siltāka, nekā Latvijas iekšzemes teritorijās. Gada vidējā temperatūra 6,75° C, janvāra vidējā temperatūra -3,0 līdz -3,5° C, jūlija vidējā temperatūra +16,5°C. Nokrišņu daudzums 600-700 mm gadā, to maksimums siltajā periodā. Sniega segas biezums 14 - 16 cm, tā saglabājas 68-89 dienas. Pēdējās pavasara salnas no 25. aprīļa līdz 14. maijam, pirmās rudens salnas no 4. oktobra līdz 25. oktobrim. Bezsala periods ilgst 143 - 173 dienas, veģetācijas periods 128-138 dienas (Strautnieks, 1997). Jūras ietekmes dēļ vērojama fenoloģisko parādību aizkavēšanās salīdzinot, ar pārējo Kurzemes daļu (Strautnieks, 1995).

Sākot no septembra - oktobra dominē dienvidrietumu vēji (skat. 1.3.1. attēlu). Maijā - augustā ievērojami palielinās ziemeļrietumu vēju atkārtotāšanās. Mēneša vidējie vēja ātrumi palielinās, tuvojoties ziemai un ziemā. Jūlijā tie ir 4,7-6 m/s, oktobrī - 6,1-8,1 m/s, janvārī - 6,9-9,3 m/s, bet aprīlī - 5-6,5 m/s. Maksimālie ātrumi piemīt dienvidrietumu un rietumu vējiem. Ūdens līmeņa svārstības paisuma un bēguma laikā izteiktas ļoti vāji un nepārsniedz 10-15 cm. Praktiski visu ziemu piekraste neaizsalst, to nosaka siltās ūdens straumes, kuras Rīgas jūras līcī neieplūst. Pie krastiem pārsvarā izveidojas peldošais ledus. (Ulsts, 1998)

1.3.1. attēls. Vēja virzienu atkārtotāšanās un ātrums Ventspils meteoroloģiskajā stacijā, 2011. gadā (LVĢMC dati)

1.3.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija

Dabas liegums atrodas Piejūras zemienes Ventavas līdzenuma dienvidu daļā (Ramans, Zelčs, 1995). Teritorijas ģeoloģiskajam griezumam ir raksturīga samērā bieža kvartāra nogulumu sega (50-90 m). Zem kvartāra nogulumiem iegul vidusdevona pamatieži – Narvas svītas dolomītmerģeļi un smiltis. Teritorijā ir konstatēts aprakts zemkvartāra virsmā esošs ielejveida pazeminājums, kura lielākais dziļums ir 120 m. Ņemot vērā kvartārsegas ievērojamo biezumu un to, ka teritorijas dabas vērtības ir tiešā veidā saistītas ar tās nesenāko ģeoloģisko vēsturi (Holocēnu), pamatiežu īpašības nav uzskatāmas par būtiskām dotās teritorijas dabas aizsardzības plāna kontekstā.

Kvartāra segas apakšējo daļu veido senāko apledojuumu laikā uzkrājušies glacigēnie un glacioakvālie nogulumi, kā arī Ulmales svītas (iepriekšējā starpleduslaikmeta) jūras nogulumi – aleirīti un mālaini aleirīti (Strautnieks, 1997; Danilāns, 1973). Pēdējā apledojuma nogulumi (morēnas smilšmāls) ir daļēji abradēti (izskaloti) Baltijas jūras iepriekšējo attīstības stadiju laikā, un griezuma daļu virs tiem veido Baltijas ledus ezera aleirītiskie un Litorīnas jūras smilšainie nogulumi. Litorīnas jūras smilšainos nogulumus ievērojamā apjomā papildina arī grants-oļu slāņi un lēcas praktiski visā lieguma teritorijā. Rupjgraudaino Litorīnas jūras nogulumu uzkrāšanās ir notikusi tā laika aktīvajā jūras krasta zonā. Hipsometriski augstāko teritorijas daļu un attiecīgi arī griezuma pašu augšējo daļu veido jauni eolie nogulumi (smalkas smiltis).

Visa lieguma teritorija atrodas Litorīnas jūras dažādu stadiju un vēlākā (pēclitorīnas) laikā notikušu ar jūras krasta procesiem saistītu pārveidojumu joslā (Eberhards, 2003). Teritorijai raksturīgās ainaviskās un dabas vērtības ļoti lielā mērā ir pārmantotas no Litorīnas jūras laika. Teritorijas iekšzemes robeža aptuveni atbilst Litorīnas jūras laika masīvās akumulatīvās Ventspils lagūnas dienvidu daļu norobežojošās pāržmaugas iekšzemes malai. Bijušās pāržmaugas sākotnējā iekšzemes robeža ne visur ir nepārprotami nosakāma, jo tās reljefs un telpiskais novietojums ir mainījies. Izmaiņas ir notikuša lielā mērā pateicoties 17., 18. un 19. gs. notikušajiem masveida mežu izciršanas (un degšanas) gadījumiem, kas noveda pie smilšaino augšņu erozijas un rezultējās ļoti ievērojama apjoma deflācijas zonu un ceļojošu smiltāju zonu attīstībā (Eberhards, 2003; Bušs, 1960). Vietām lieguma teritorijā ir izveidojušies savdabīgi rupjgraudaino sanešu frakciju koncentrāti, kas saglabājušies pēc eolajos procesos remobilizēto smilšu nonākšanas dziļāk iekšzemē (tostarp Užavas aķveida kāpā).

Atbilstoši lieguma novietojumam jūras piekrastē un tā teritorijas jaunākajai ģeoloģiskajai vēsturei, kopējais virsmas augstums raksturīgi pazeminās virzienā no austrumiem (kur novietotas augstākās kāpu grēdas) uz rietumiem – jūras krasta līniju. Kopējā augstumu amplitūda liegumā – 30 m.

Nozīmīgs Ventavas līdzenuma elements, kas gan atrodas ārpus lieguma teritorijas, tomēr ir ar to tieši saistīts, ir Ventspils paleolagūna, kas veidojās Litorīnas jūras laikā, sanešiem akumulējoties lēzenajā krasta zemūdens nogāzē, un atdalot to no atklātas Baltijas jūras akvatorijas. Tiek uzskatīts, ka sākotnēji lagūnas norobežošanās notika

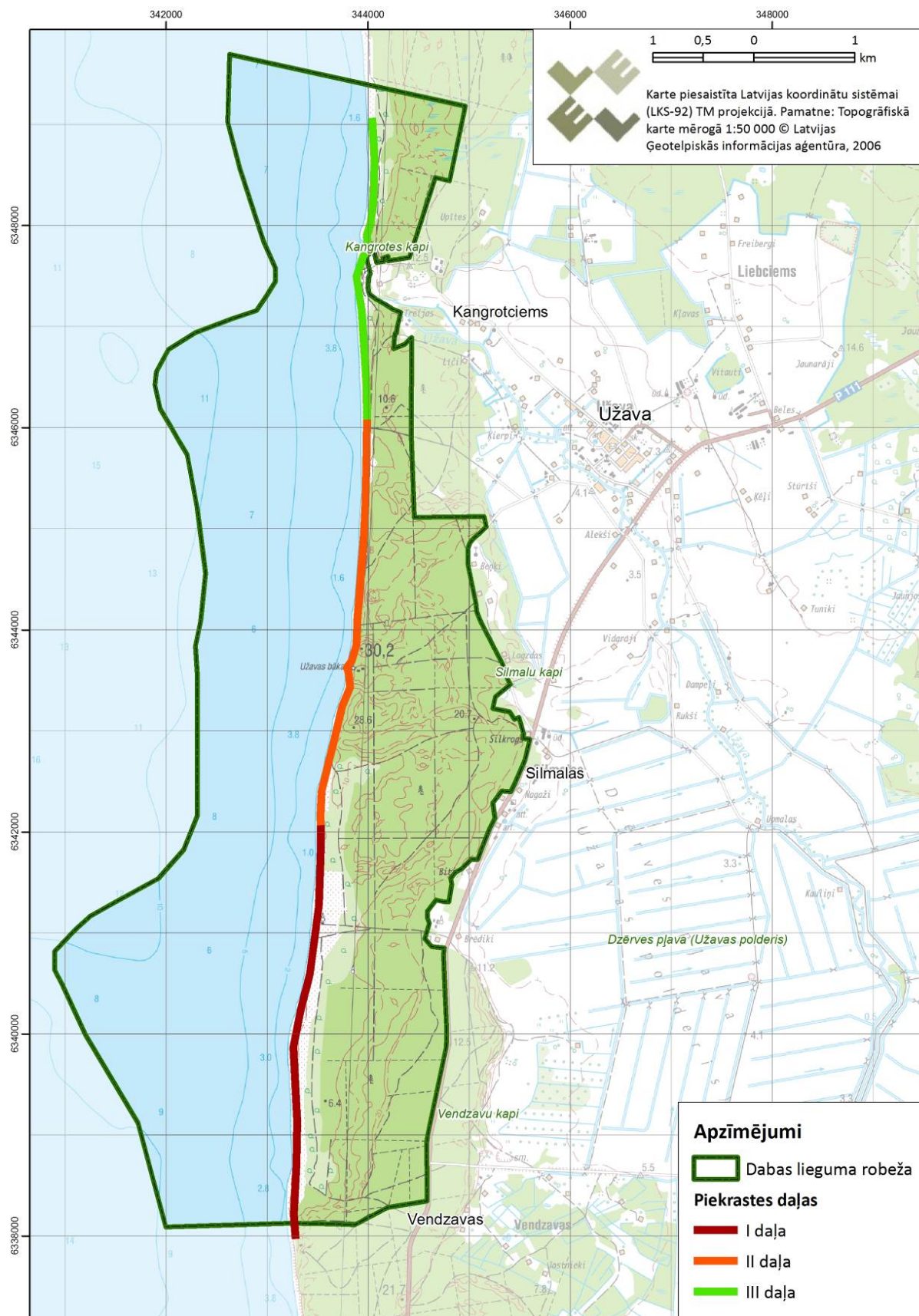
tās dienvidu daļā pie Sārnotes sensalas (Eberhards, 2003; Veinbergs, 1986; Danilāns, 1973). Valdošo dienvidrietumu virziena vēju ietekmē, Labraga ielīča krasta erozijas piegādātais sanešu materiāls, uzkrājoties pakāpeniski savienoja Sārnotes un Užavas (Lībciena) sensalas. Litorīnas jūras regresijas laikā, uz akumulatīvo pāržmaugu augstākās (subaerālos apstākļos nonākušās daļas) sāka dominēt eolie procesi un smalkgraudainais materiāls tika daļēji pārpūsts kāpu joslā (Eberhards, Lapinskis, 2001). Rupjgraudainais, eolajai remobilizācijai nepiemērotais materiāls, saglabājās gar krasta zonas robežu (pāržmaugas ārējo malu). Sākotnējā kāpu josla bija nepārtraukta, un bija izplatīta arī mūsdienu oļaini-grantainā „tuksneša” zonā uz rietumiem no tagadējās Užavas āķveida kāpas.

Pēc mūsdienu krasta erozijas epizodēm, kā arī sekojošo vasaru laikā, no ar veģetāciju nesegtās krasta nogāzes daļas iekšzemē tiek pārpūsts ievērojams daudzums smilšu, kas daļēji palīdz nodrošināt teritorijas daļai raksturīgos „tuksneša” apstākļus (Eberhards, 2003). Vēja deflācija ļoti nozīmīgā apmērā attīstās teritorijās ar lielāku antropogēno noslodzi, tostarp sākotnējā virspludmales reljefa frontālajā daļā (priekškāpas vai krasta erozijas kāples nogāzē).

Nozīmīgākie teritoriju īstermiņā un vidējā termiņā ietekmējošie ģeoloģiskie procesi ir jūras krasta nogāzes pārveidošanās un eolie procesi. Katastrofālas krasta erozijas epizodes teritorijas robežās nav novērotas kopš 1967. gada oktobra vētras (Eberhards, 2003).

Lieguma robežās mūsdienu jūras krasta līnija ir samērā likumaina, kas ir izskaidrojams ar atšķirībām krasta nogāzes ģeoloģiskajā uzbūvē – iecirkņi ar lielāku rupjgraudainu sanešu īpatsvaru ilgtermiņā veido lokālus „zemesragus”, savukārt, iecirkņos starp tiem veidojas lēzeni ielīči (Ulsts, 1998). Jau sākotnējā Ventspils paleolagūnu norobežojošās pāržmaugas veidošanās notika samērā komplicēti, rezultātā tās sastāvā esošo sanešu granulometriskais sastāvs ir atšķirīgs. Arī sākotnējās akumulatīvās pāržmaugas augstums dažādās lieguma daļās ir atšķirīgs un ietekmē mūsdienu krasta procesu norisi. Kā uzskatāms minēto variāciju apliecinājums ir zemo un augsto mūsdienu krasta iecirkņu mija.

Neskatoties uz kopīgo ģeoloģisko vēsturi, lieguma teritorijai ir raksturīgas nozīmīgas ģeomorfoloģiskas atšķirības un mazāk izteiktas, taču DA plāna kontekstā vērā ņemamas atšķirības mūsdienu krasta morfodinamikā. Minētās atšķirības liek nosacīti iedalīt lieguma teritoriju trīs sektoros (daļās) (skat. 1.3.2. attēlu).

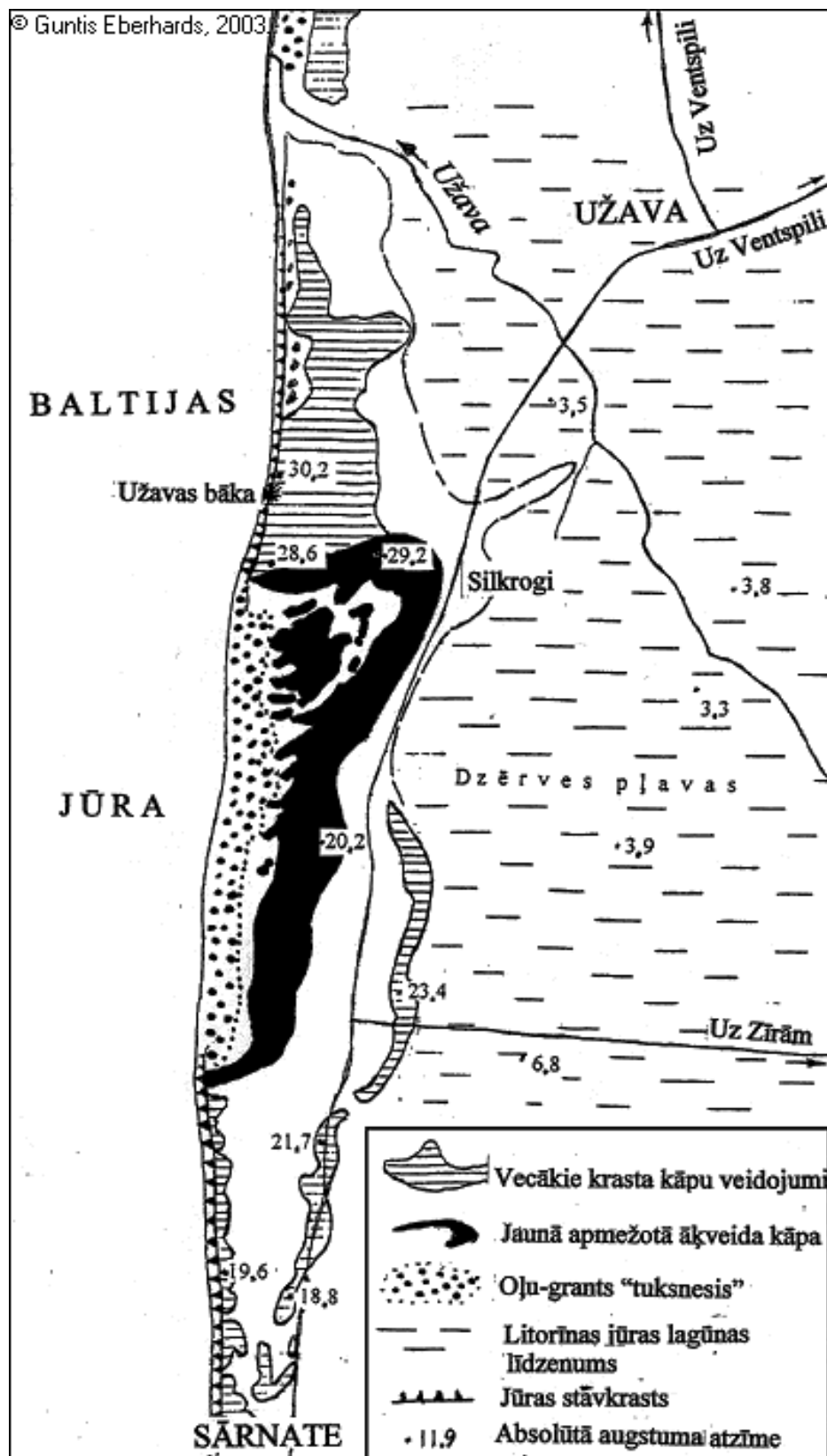

1.3.2. attēls. Dabas lieguma „Užava” piekastes daļas

I daļa - no lieguma dienvidu robežas līdz Užavas kāpas ziemeļu galam (krasta līnijas garums - aptuveni 4 km)

Lieguma dienvidu daļu vislabāk raksturo masīvā relatīvi neseno apmežotā āķveida kāpa, kas atrodas lieguma joslas vidusdaļā un kāpas ziemeļaustrumu daļā pietuvojas lieguma robežai. Šādas, Latvijas apstākļiem ļoti ievērojamas kāpas veidošanās bija iespējama, pateicoties dabas procesu antropogēniem traucējumiem. Pēc seno kāpu reljefu sedzošā priežu mežu izciršanas un, iespējams, mērķtiecīgas plašu teritoriju izdedzināšanas, valdošo jūras rumbu virziena vēji sāka remobilizēt Litorīnas regresijas laika kāpās uzkrātās smiltis. Masīvais āķveidīgais kāpas valnis ir pārvietojies iekšzemes virzienā apmēram par 0,7-1,0 km un sasniedzis 20-30 m augstumu. Vienlaidu kāpas vaļņa platums tā lielākajā daļā ir 300-400 m (skat. 1.3.3. attēlu).

Tās joslas augstums, no kuras smiltis tika nopūstas, mūsdienās atrodas aptuveni 5-10 m vjl. Ģeoloģiskā griezumā virsējos 3-8 m veido dažādu frakciju jūras akumulēti nogulumi, kuru sastāvā ir ļoti ievērojams oļu-grants īpatsvars (10-50 %). Rupjo frakciju piejaukums nevienmērīgi palielinās virzienā uz augšu. Vēja erozijā atsegtā virsma ir samērā nelīdzena, un uz tās mūsdienās ir sastopamas (arī turpina veidoties) nelielas kāpiņas un eolās velces. Deflācijas joslas kopējais kritums ir uz jūras pusi. Mūsdienu krasta zonas robeža ir samērā neizteikta, to iezīmē pārpūsta erozijas kāple (zems stāvkrasts), kuras absolūtais augstums ir 3-7 m vjl. (Eberhards, 2003). Minētā kāple ir samērā lēzena un aiz tās (arī uz tās) vietām veidojas fragmentētas priekškāpas aizmetnis. Pludmale ir ļoti mainīga gan to veidojošo sanešu apjoma, gan sastāva ziņā (Eberhards, Lapinskis, 2008). Sezonāli pludmales platums var mainīties 15-45 m robežās, tomēr tās vidējais ilggadīgais platums ir ap 25 m (Eberhards, Lapinskis, 2008; Lapinskis, 2005). Ļoti ievērojama daļa no pludmalē nonākošā smalkgraudainā materiāla tiek pārpūsta iekšzemē un tiek izslēgta no aprites krasta sistēmā. Praktiski nepārtraukti pludmales sastāvā ir ievērojams oļu piejaukums (skat. 1.3.4. attēlu), pludmalē parasti novērojami smago minerālu koncentrāti, kas arī liecina par sanešu deficīta apstākļiem. Neskatoties uz to, ka nozīmīgas krasta erozijas epizodes šajā iecirknī reģistrētas reti (pēdējo reizi pirms 20 gadiem), kopējā krasta procesus raksturojošā tendence ir vērsta uz atkāpšanos, kuras ātrums sasniedz 0,1-0,3 m/gadā (Lapinskis, 2010; 2005).

1.3.3. attēls. Krasta kāpu veidojumi dabas lieguma „Užava” teritorijā. (avots – DA plāns 2004)

1.3.4. attēls. Oļaina pludmale dabas lieguma dienvidu daļā

1.3.5. attēls. Daļa no krasta nostiprinājumiem pie Užavas bākas

II daļa – lieguma vidusdaļa (krasta līnijas garums - aptuveni 4 km)

Šo lieguma fragmentu raksturo eolais reljefs, kas pārmantots no Litorīnas regresijas laika un ir ievērojami pārveidojies vēlākā laika posmā. Eolā reljefa izmaiņas, kas skārušas šo lieguma zonu, ir ievērojami mazākas kā tā dienvidu daļā. Masīvs un vienots vējnesto smilšu akumulatīvs ķermenis nav izveidojies. Reljefā dominē dažāda augstuma un vērsuma eolie veidojumi, deflācijas ieplakas, vaļņveida kāpu fragmenti uc, ko ietekmējuši jūras rumbu vēji (Eberhards, 2003). Iecirknim ir raksturīga arī vairāk izteikta krasta atkāpšanās mūsdienā Baltijas jūras laikā. Tā piemēram, kāpas fragments uz kura ir uzbūvēta Užavas bāka, krasta atkāpšanās rezultātā mūsdienās ir nonācis aktīvās krasta procesu darbības joslā, un spēcīgās vētrās tiek erodēta tā jūras puses nogāze. Ņemot vērā, ka smalkgraudaino sanešu pieplūde krasta sistēmai no lieguma dienvidu daļas ir ierobežota (tur dominē grants-olī), virzienā uz ziemeļiem pastiprinās sanešu deficīta apstākļi un krasta erozijas pārsvars pār akumulāciju mūsdienās palielinās. Lieguma vidus posmam piekrītošais jūras krata iecirknis ir viens no retajiem, kur Latvijas piekrastē ir ierīkota masīva preterozijas būve – Užavas bākas aizsardzībai ar dzelzsbetona tetrapodiem un prizmām ir nostiprināti aptuveni 200 m krasta līnijas (skat. 1.3.5. attēlu). Lai arī pati preterozijas būve funkcionē ļoti labi, tās klātbūtne ir rezultējies daļējā pludmales izzušanā pretim nostiprinātajam posmam un krasta erozijas tempu pieaugumā uz ziemeļiem no tā (Lapinskis, 2009). Kopumā var uzskatīt, ka lieguma vidusdaļas robežās krasta erozijas intensitāte un līdz ar to, ilgtermiņā arī pamatkrasta atkāpšanās ātrums pieaug virzienā uz ziemeļiem, maksimumu sasniedzot apmēram 1 km uz Z no bākas. Lielākajā daļā posma pamatkrasta nogāzi veido stāvkrasts, kura augstums ir no 3 līdz 15 m. Ilgtermiņā vidējais krasta atkāpšanās ātrums paredzams aptuveni 0,2-0,4 m/gadā (Lapinskis, 2010).

III daļa – Užavas ietekas rajons (krasta līnijas garums - aptuveni 3 km)

Lieguma teritorijas ziemeļu daļas galvenā atšķirība ir akumulatīvās Litorīnas laika terases klātbūtne. Šī terase veidojusies, kombinējoties jūras krastā notiekošai sanešu akumulācijai un vēja darbībai, kas smalkgraudaino materiālu koncentrēja ievērojami fragmentētā kāpu zonā iekšzemes virzienā. Reljefā ir labi izsekojama Litorīnas jūras pirmās transgresijas laikā veidojusies erozijas kāple – sens stāvkrasts, kas iegrauzts

Lībciema sensalas dienvidrietumu nogāzē. Atsevišķu eolās akumulācijas formu apjoms ir mazāks kā pirmajās divās lieguma daļās un to izvietojums ir samērā haotisks. Zemās akumulatīvās terases virsma arī ir fragmentēta, tai nav izteikta krituma jūras virzienā. Vietām uz terases ir saglabājušies krastam subparalēli senu priekškāpu vaļņi un to sērijas.

Mūsdienu pamatkrasta robežu posma ziemeļu daļā veido fragmentēts priekškāpas valnis, kas ir samērā zems (3-5 m vjl.) un ir pakļauts krasta erozijai vētru laikā. Spriežot pēc mūsdienu krasta morfordinamikas, var secināt, ka sanešu apmaiņa lielākajā posma daļā pēdējos 10 gados ir ar minimālu akumulācijas pārsvaru. Tomēr ņemot vērā nepārtrauktos smilšu zudumus tiem tiekot pārpūstiem iekšzemes virzienā un virzienā uz ziemeļiem, kopējā ilgtermiņa krasta līnijas migrācija notiek iekšzemes virzienā ar ātrumu 0,1-0,2 m/gadā (Lapinskis, 2005; 2010).

Lieguma ziemeļu daļu sarežģīt Užavas upes lejtece. Užava pie ietekas jūrā ir raksturīgi novirzījusies ziemeļu virzienā un ilgstoši tek paralēli krastam, kas ilustrē dominējošo garkrasta sanešu kustības virzienu (Eberhards, 2003). Mūsdienās Užavas upes lejtecē krastu pārveidošanās notiek ļoti lēni un aluviālie nogulumi ir sastopami vien šaurā joslā pie upes gultnes. Upes ieteka jūrā ir pilnība jūras ģeoloģiskās darbības dominēta un upes mazūdens periodā tā epizodiski tiek aizpildīta ar jūras krasta nogāzi veidojošajiem sanešiem.

Dabas vērtību aizsardzībai nozīmīgi ģeoloģiskie procesi un nepieciešamie pasākumi

Atbilstoši valsts pētījumu programmas KALME (Klimata maiņas ietekme uz Latvijas ūdeņu vidi) 2009. gadā veiktajam jūras krastu erozijas intensitātes novērtējumam, dabas lieguma „Užava” krasta joslu raksturo divi erozijas riska līmeņi: epizodiska kompensēta un nozīmīga epizodiska nepilnīgi kompensēta (skat. 1.3.8. attēlu). Krasta evolūcija iecirknī notiek bez tiešiem nozīmīgiem antropogēniem traucējumiem. Izņēmums ir īss posms abpus Užavas bākas krasta stiprinājumam, kura ietekme lai arī izpaužas lokāli, tomēr ievērojami pastiprina krasta eroziju un apliecina šādu objektu universāli negatīvo ietekmi uz krastu stabilitāti kopumā. Lai nodrošinātu turpmāku netraucētu garkrasta un šķērskarsta sanešu apmaiņu, kas ir nozīmīgākais priekšnoteikums krasta sistēmas stabilitātes saglabāšanā, jebkādi krasta preterozijas pasākumi, kas saistīti ar stacionāru un masīvu konstrukciju ierīkošanu, nav pieļaujami.

Dabas procesiem jūras krasta zonā ir raksturīgs savdabīgs pseidocikliskums, kura acīmredzamākā izpausme ir erozijas/migrācijas/degradācijas un atjaunošanās/stabilizācijas periodu mija. Vairumā gadījumu tas nozīmē, ka apsaimniekošanas un aizsardzības pasākumu kopums, kas, iespējams, ilgstoši ir bijis piemērots kādai teritorijai, minētā pseidocikla ekstrēmu gadījumā vairs nav pilnībā atbilstošs. Turklāt, apsaimniekošanas pasākumi, kas vērsti uz īpašo dabas vērtību saglabāšanu, var būt arī šķietamā pretrunā ar universāli atbalstāmo „labo praksi” – krasta reljefa un veģetācijas dabiskās viengabalainības (nepārtrauktības un „sukcesijas dabiskuma”) atjaunošanu.

Tajos krasta joslas iecirkņos, kur notiek apmeklētāju koncentrēšanās (skat. 1.3.8. attēlu) un sekojoši – pastiprinātas priekškāpas veģetācijas traucējumu dēļ mazinās tās stabilitāte, notiek deflācijas zonu pārmērīga attīstība. Šajos īsajos (kopgarums aptuveni 300 m) iecirkņos ir nepieciešama akumulāciju veicinošu sētiņu vai zaru klājumu ierīkošana priekškāpas frontālajā daļā. Lai nodrošinātu turpmākus priekškāpas traucējumus mazākā apmērā, pludmales apmeklētāju augstākās koncentrācijas vietās ir nepieciešama vairāku jaunu gājēju laipu ierīkošana (skat. 1.3.7. attēlu un 3. nodaļu).

Lai nodrošinātu netraucētu garkrasta sanešu kustību Užavas grīvas rajonā, nav pieļaujama jebkāda hidrotehnisko būvju ierīkošana Užavas upē lejpus pamatkrasta robežai (pludmales un zemūdens nogāzes zonā).

1.3.6. attēls. Pārpūsta (regresējoša) priekškāpa ap 600 m uz dienvidiem no Užavas grīvas. Kāpas korē un frontālajā daļā vērojams deflācijas bedres un ieplakas. 2014. gada 8. jūlijs

1.3.7. attēls. Izteiktas deflācijas ieplakas priekškāpās atpūtas vietā pie Užavas grīvas. 2014. gada 15. aprīlis

Epizodiski novērojamā jūras krasta erozija ievērojamā lieguma krasta joslas daļā, izmainot stabilizējušos krasta nogāzes šķēršprofilu (noārdot priekškāpas frontālo daļu), īslaicīgi (2-3 gadi) palielina brīvo vējnesto smilšu apjomu un tās daļēji tiek pārpūstas arī aiz priekškāpas frontes esošajā pelēko kāpu un „tuksnešaino” smiltāju zonā (skat. 1.3.8. attēlu). Šādi apstākļi veicina īpašo dabas liegumam „Užava” raksturīgo jūras krastam tuvo, neaizaugušo smiltāju un oļāju zonas saglabāšanos. Turklāt, ir jāņem vērā, ka nenozīmīga fragmentācija priekškāpas frontē un korē veicina augāja bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos. Tas nozīmē, ka ārpus pludmales apmeklētāju koncentrācijas vietām nav vēlama jebkādu ar krasta nostiprināšanu saistītu pasākumu veikšana (ieskaitot „zaļos” risinājumus). Kāpu graudzāju vai kārklu stādījumu ierīkošana var veicināt smilšu uzkrāšanos priekškāpas frontālajā daļā, kas ilgtermiņā, iespējams, nebūtiski samazinātu kopējo, jau šobrīd ļoti zemo, pamatkrasta atkāpšanās ātrumu, bet negatīvā ietekme (galvenokārt kā apmežošanās ātruma palielināšanās) vērtējama kā nozīmīgāka.

Ņemot vērā relatīvi zemo antropogēno slodzi lielākajā lieguma krasta joslas daļā, kā arī mazo jūras viļņošanās izraisīto erozijas epizožu biežumu, šobrīd priekškāpā esošo deflācijas zonu (vējrāvju, deflācijas vāgu, bedru un katlieņu) ierobežošanai un apturēšanai veltīti pasākumi vairumā gadījumu nav vēlami (izņēmumi pieminēti iepriekš, skat. 1.3.8. attēlu un 3. nodaļu).

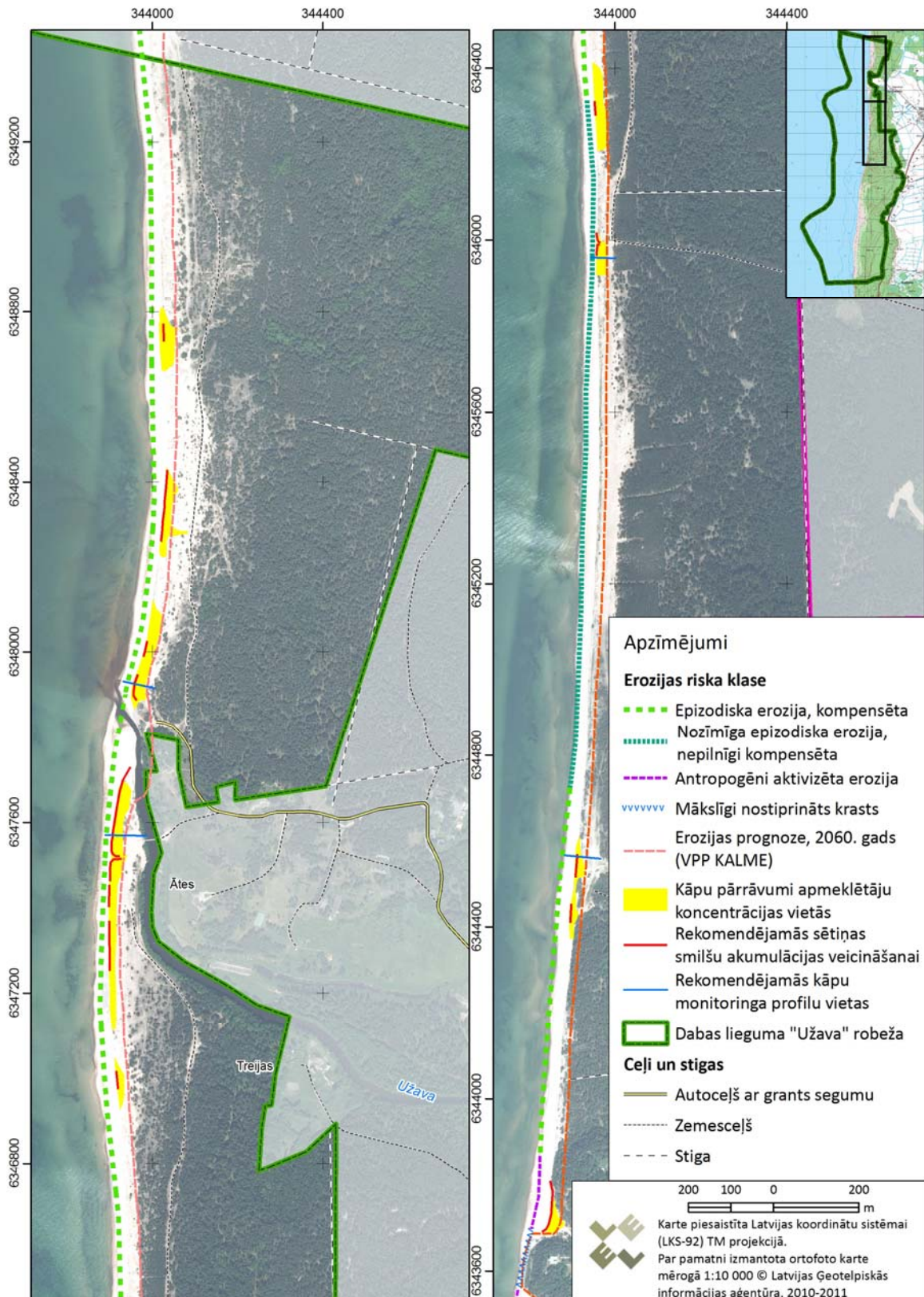
Atbilstoši konstatētajam krasta šķērsprofilu mērījumu profilos un krasta joslas apsekojumos, kas veikti 2014. gada pavasarī un vasarā, vēja deflācijas nodrošinātais smilšu pārpūšanas apjoms iekšzemes virzienā sasniedz tikai 0,05-0,2 m³/m/gadā. Turpretim vienas spēcīgas vētras laikā Užavas posmā no krasta nogāzes virsūdens daļas tiek noskaloti 10-20 m³/m. Pārpūstās krasta kāples vai priekškāpas kopējais apjoms lieguma joslā vidēji atrodas robežās no 25 līdz 60 m³/m, kas norāda uz ļoti zemu šīs barjeras pārraušanas varbūtību orkāna laikā, un pārskatāmā nākotnē neprasa pasākumus tās apjoma palielināšanai. Ir iespējams apgalvot, ka vēja erozijas ietekme uz krasta stabilitāti gandrīz visā lieguma krasta joslā ir nebūtiska un mazāk antropogēni traucētajos krasta iecirkņos tās izpausmju saglabāšana ir pat vēlama (no citiem DA plāna kontekstā nozīmīgiem ar krasta stabilitāti tieši nesaistītiem aspektiem).

Neskatoties uz augstāk minēto, jaunu apmeklētāju koncentrācijas vietu, masveidīgi izmantotu stihisku taku un transportlīdzekļu nobrauktuvju ierīkošana nav pieļaujama.

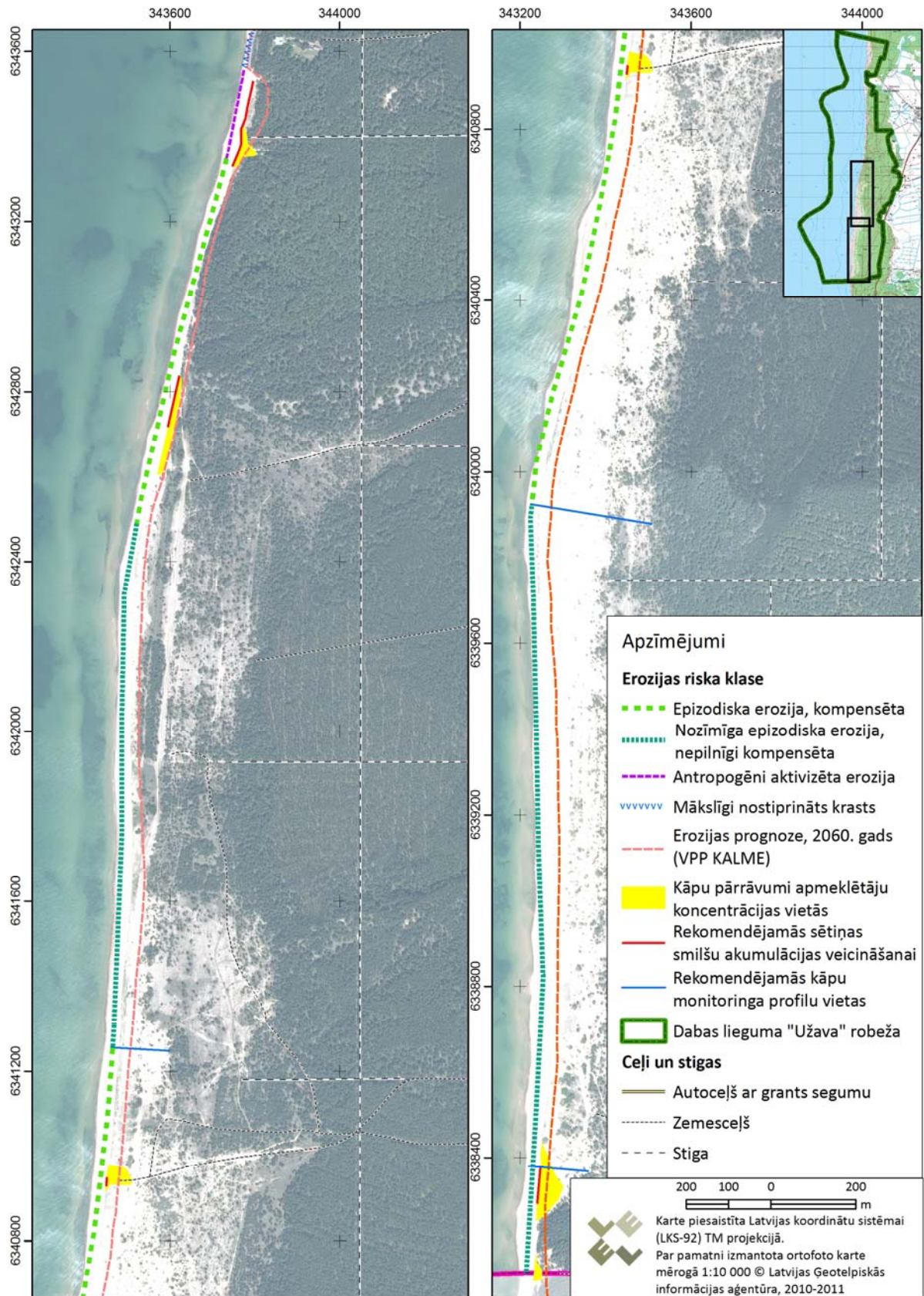
Dažādu sugu kārkļu vai parastās priedes stādījumu ierīkošana iepriekš minētajās esošajās krasta joslas apmeklētāju koncentrācijas vietās nav pieļaujama, jo ievērojami paātrina semistabilo priekškāpu un pelēko kāpu pilnīgu stabilizāciju, kas, ņemot vērā lieguma specifiku, nav vēlama.

Priekškāpas un daļēji apaugušās pelēkās kāpas raksturojošā augstā bioloģiskā daudzveidība ir pozitīvi atkarīga gan no antropogēniem, gan dabiskas izcelsmes (vētru izraisīta erozija) traucējumiem, tomēr šo traucējumu apjomam pārsniedzot kādu grūti definējamu kritisku robežu (piemēram summējoties vētras izraisītai krasta erozijai, intensīvai izbradāšanai, rakšanas darbiem un sekojošas lavīnveidā pieaugošas deflācijas dēļ), bioloģiskā daudzveidība būtiski samazinās un palielinās krasta atkāpšanās ātrums. Tāpēc esošajās apmeklētāju koncentrācijas vietās, un, jo īpaši ārpus tām, nav pieļaujama masu pasākumu rīkošana.

Vietās (skat. 1.3.8. attēlu), kur krasta joslas apmeklētāji lielā intensitātē pārvietojoties pāri priekškāpas joslai ir radījuši labvēlīgus apstākļus vēja deflācijas attīstībai un priekškāpas frontē ir izveidojušies ļoti izteikti un plaši pārrāvumi, no esošā kāpu reljefa saglabāšanas viedokļa vēlams ierīkot eolo akumulāciju veicinošas pinumu sētiņas, lai sekundārā deflācija neattīstītos tālāk. Kopējais šādu posmu garums nepārsniedz 200 m no krasta kopgaruma (skat. 1.3.6. attēlu). Izvērtējot pārpūsto smilšu nozīmi pelēkajām kāpām raksturīgo struktūru uzturēšanā, apsaimniekošanas pasākumos ieteikts realizēt tikai daļu sētiņu vietās, kur negatīvais efekts no eolās deflācijas pārsniedz pozitīvo efektu uz pelēko kāpu biotopiem (skat. 3. nodaļu). Šādas vietas saglabājamās kā apmeklētāju pieejas vietas pludmalei, stiprinot tās ar grants segumu vai koka laipām.

1.3.6.a attēls. Ģeomorfoloģiskie procesi un ieteiktie apsaimniekošanas un monitoringa pasākumi piekrastes joslā

1.3.6.b attēls. Ģeomorfoloģiskie procesi un ieteiktie apsaimniekošanas un monitoringa pasākumi piekrastes joslā

Esošās lielāko meža ceļu infrastruktūras uzturēšana ir atbalstāma, lai nodrošinātu lieguma apmeklētāju organizētu un koncentrētu pārvietošanos, novirzot to uz teritorijām ar lielākajiem esošajiem, antropogēnajiem traucējumiem un labiekārtojumu. Esošo ceļu uzturēšana samazinās jaunu stihisku ceļu un apstāšanās vietu veidošanos pārējā lieguma daļā. Uzturamie ceļi norādīti apsaimniekošanas pasākumu kartē 3. pielikumā.

Dabas liegumā „Užava” esošos īpašos dabas apstākļus ļoti lielā mērā ir radījuši un arī mūsdienās turpina noteikt jūras krasta ģeoloģiskie procesi. Krasta erozijas un akumulācijas epizožu mija, krasta nogāzes atjaunošanās pēc vētru laikā notikušajām izmaiņām nosaka apstākļus arī tajā dabas lieguma daļā, kas pie aktīvās krasta zonas vairs nepieder. Esošie krasta ģeoloģiskie procesi, ko kopumā raksturo dinamiskais līdzsvars ar neizteiktu erozijas pārsvaru, un kuru izpausmes krasta nogāzes sauszemes daļā izpaužas kā krasta kāpu joslas nepārtraukta pārveidošanās un smilšu pārpūšana iekšzemes virzienā, ir uzskatāmi par antropogēni maz traucētiem. Par nozīmīgāko antropogēno traucējumu ir uzskatāma Užavas bākas nostiprinātā piekāje, kura nozīmīgi pastiprinājusi eroziju īsos blakus esošos iecirkņos.

Krasta zemūdens nogāze līdz aptuveni 10 m dziļumam, tās parametri un sanešu migrācija gan krastam šķērseniskā, gan gareniskā griezumā, ir primārie krasta procesus veidojošie parametri un nosaka to, kā un vai nākotnē mainīsies krasta virsūdens daļa. Tas nozīmē, ka dabas lieguma statuss ir nepieciešams arī jūras teritorijai, tā ierobežojot krasta sistēmu destabilizējošu un erozijas-akumulācijas proporcijas deformējošu būvobjektu parādīšanos.

1.3.3. Hidroloģija un ūdens kvalitāte

Dabas lieguma „Užava” teritorija atrodas Ventas upju baseinu apgabalā, tajā izdalīti divi ūdensobjekti – V025 Užava un V022 Baltijas jūra (Saka-Venta), kas atrodas uz ziemeļiem un dienvidiem no Užavas ūdensobjekta (skat. 1.3.9. attēlu un 1.3.1. tabulu).

1.3.1. tabula. Virszemes ūdensobjekti dabas lieguma „Užava” teritorijā

Ūdensobjekta nosaukums	Kods	Platība (km ²)	T.sk. platība (km ²) dabas lieguma teritorijā	Ūdensobjekta kvalitātes klase
Baltijas j. (Saka-Venta)	V022	228,8	2,9	3
Užava	V025	600,4	8,3	1

Ūdenstilpu un ūdensteču ūdens kvalitāte vērtējama, pamatā balstoties uz diviem kritērijiem – ķīmiskā un bioloģiskā ūdens kvalitāte. Pamatojoties uz Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānu 2010. – 2015. gadam, dabas lieguma

ūdensobjektu ekoloģiskā kvalitāte noteikta šādi: augsta – Užavas ūdens objektam (V025), vidēja – Baltijas jūras (Saka-Venta ūdens objektam (V022)). Jāpiezīmē, ka ūdensobjekta V022 kvalitāte vērtēta pēc Baltijas jūrā ietekošajām upēm (monitoringa stacija Pāžupītes grīvā, starp Jūrkalni un Sārmati); tā kā dabas lieguma „Užava” teritorijā faktiski nav ūdensteču (izņemot Užavas upi), tad teritorijas ietekme uz ūdensobjekta kopējo ekoloģisko kvalitāti ir niecīga. Neliela notece uz ūdensobjektu V022 ir tikai no lieguma ziemeļaustrumu stūra.

Ūdensobjektu ķīmiskā kvalitāte tiek vērtēta pēc tā, vai gada vidējās koncentrācijas bīstamajām un īpaši bīstamajām vielām pārsniedz normatīvajos aktos noteiktos robežlielumus. Abos dabas lieguma teritorijā ietilpstošajos ūdensobjektos nav konstatēti gada vidējo koncentrāciju robežlielumu pārsniegumi, līdz ar to ūdensobjektu ķīmiskā kvalitāte ir vērtējama kā laba.

Dabas lieguma teritorijas izmantošanai praktiski nav ietekmes uz hidroloģisko režīmu un ūdens kvalitāti Užavas upē – to ietekmē viss upes sateces baseins, tai skaitā tajā esošie polderi un meliorācijas sistēmas.

Dabas lieguma „Užava” teritorijā izbūvētu meliorācijas sistēmu nav. Lieguma teritorijas ziemeļu daļu aptuveni 380 m garā posmā šķērso Užavas upes lejtece, vēl aptuveni 540 m garā posmā Užavas upe tek pa lieguma robežu. Upes virsplatums tās grīvā (posmā, kur tā šķērso smilšaino krasta joslu) ir 12-15 m, bet pārējā ar dabas liegumu „Užava” saistītajā posmā virsplatums ir 15-30 m. Upes gultne ir dabiska, tā nav regulēta (izņemot pašu ieteces posmu). Ūdens līmeņu režīmu apskatāmajā posmā pārsvarā nosaka vējuzplūdi no Baltijas jūras puses, taču būtiska nozīme ir arī pašas Užavas upes pietecei, it īpaši daudzūdens periodos: pavasara palos un vasaras-rudens plūdus.

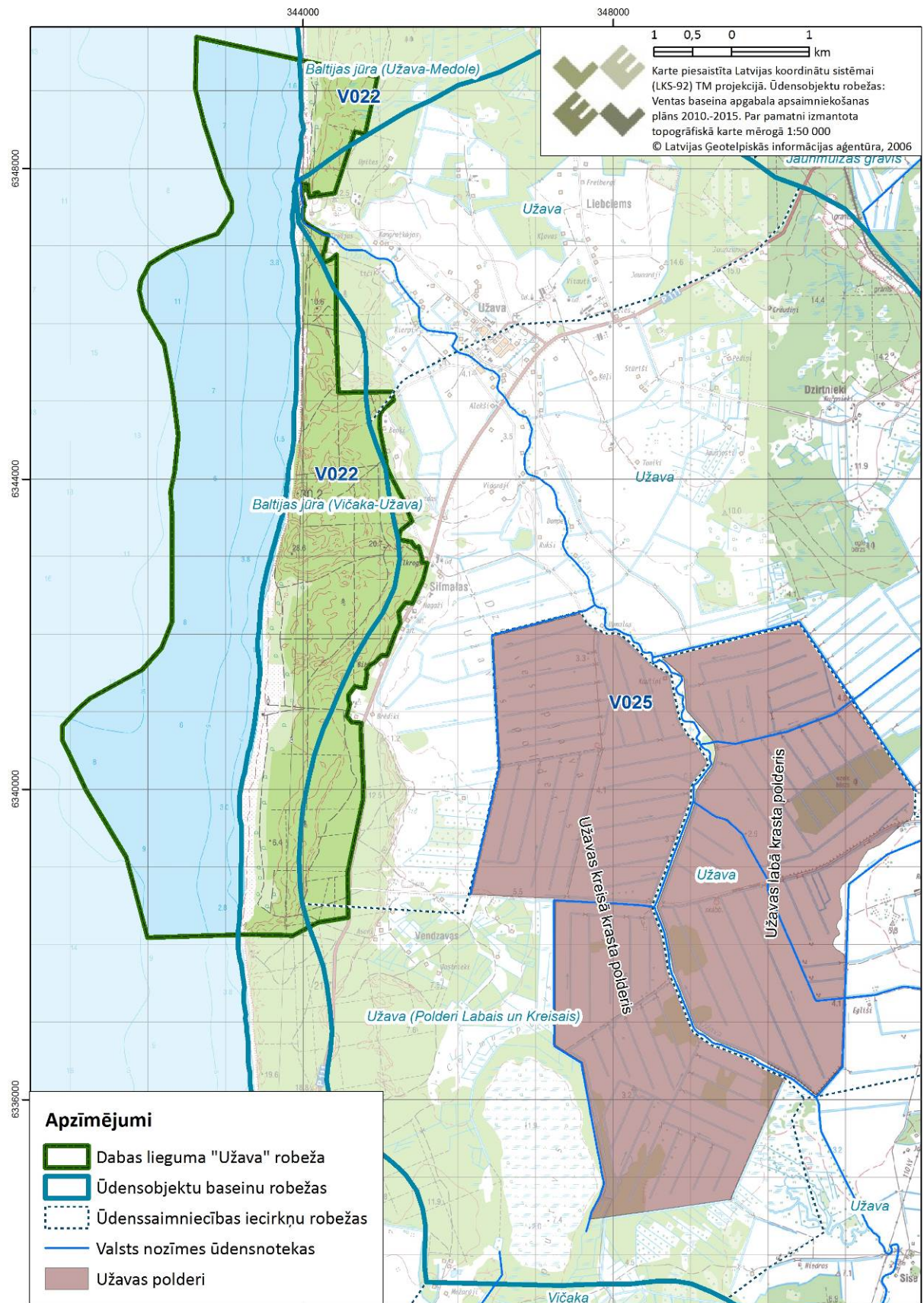
Užavas upei piegulošajās teritorijās augšpus dabas liegumam ir izbūvētas gan vaļējās, gan segtās meliorācijas sistēmas. Aptuveni 7 km augšpus dabas lieguma teritorijai Užavas upes abos krastos laika periodā no 1964. līdz 1975. gadiem ir izbūvēts „Užavas polderis”, t.i. ar dambjiem pret applūšanu aizsargāta teritorija (skat. 1.3.9. attēlu). Šajā posmā upes garenkritums ir tuvs nullei un piegulošo teritoriju (pļavu) reljefs līdzens, ar zemām augstuma atzīmēm (2,1-4,5 m vjl. BS), kā rezultātā palu un lietus plūdu rezultātā šis teritorijas bieži applūda. Užavas poldera platība ir 2796 ha, aizsargdambju garums 28,3 km. Užavas polderis pēc savas funkcionālās nozīmes ir vasaras polderis, kas nozīmē, ka teritorijas pret applūšanu tiek aizsargātas veģetācijas periodā, tikai vasaras-rudens plūdu un vējuzplūdu gadījumā. Lielu pavasara palu laikā ir pieļaujama teritoriju applūšana. Ūdens ielaidi un izlaidi šajā polderī regulē slūžas. Stacionāras sūkņu stacijas šajā objektā nav, taču nepieciešamības gadījumā, lai atbrīvotu polderi no ūdens, var uzstādīt pārvietojamās sūkņu stacijas.

Pavasara palu periodā nav iespējamās nekādas izmaiņas Užavas hidroloģiskajā režīmā, salīdzinot ar dabisko, jo visas upei piegulošās palieņu teritorijas brīvi applūst (ieskaitot Užavas poldera teritorijas pļavas). Poldera ietekmē pēcpalu periods varētu būt nedaudz ilgāks, ar vienmērīgāku caurplūduma samazināšanos upē, jo ūdens no

aplūdušajām poldera pļavām izplūst lēnāk, nekā tas notiktu dabiskos apstākļos. Taču šo procesu kompensē izbūvētās drenāžas un grāvju nosusināšanas sistēmas pārējās Užavai piegulošajās teritorijās, no kurām ūdens notek straujāk, nekā dabiskos apstākļos (bez nosusināšanas sistēmām).

Vasaras-rudens plūdu maksimālie caurplūdumi Užavā leļpus polderu teritorijām var būt nedaudz lielāki, jo nenotiek ūdens akumulēšanās ar dambjiem aizsargātajās polderu pļavās. Taču runa var būt tikai par caurplūdumu vērtību palielinājumu dažu procentu apjomā, kas iekļaujas iespējamo dabisko svārstību robežās. Ilgstošu vasaras mazūdens periodu minimālie caurplūdumi nosusināšanas sistēmu darbības ietekmē Užavā visdrīzāk ir nedaudz samazināti, salīdzinot ar dabisko režīmu, taču tas nepasliktina Užavas upes ekoloģisko stāvokli tās leļtecē, dabas lieguma teritorijā, jo tur pastāvīgu ūdens uzstādinājumu nodrošina Baltijas jūras ūdens līmeņi. Ziemas mazūdens periodos nav sagaidāmas nekādas hidroloģiskā režīma izmaiņas Užavas upē nosusināšanas sistēmu darbības ietekmē. Vējuzplūdu gadījumos ūdens līmeņu režīms Užavas leļtecē nekādā veidā nav ietekmēts.

Kopumā izbūvēto meliorācijas sistēmu ietekme uz Užavas leļteces hidroloģisko režīmu vērtējama kā neitrāla, jo tā iekļaujas iespējamo dabisko svārstību diapazonā. Līdz ar to dabas aizsardzības plānā nekādi īpašie šī režīma uzlabošanas pasākumi nav jāparedz. Vienīgais faktors, kam būtu jāseko līdz ir tas, vai spēcīgu vētru gadījumā netiek ar smiltīm aizskalota Užavas grīva, un nepieciešamības gadījumā veikt tās pārtīrīšanu, lai paātrinātu upes noteci. Jāatzīmē gan, ka Užava ir pietiekami liela upe, lai tā dabiskā ceļā spētu nodrošināt savas grīvas gultnes attīrīšanu no sanešiem.

1.3.9. attēls. Dabas lieguma „Užava” teritorijā ietilpstošie ūdensobjekti un meliorācijas sistēmas Užavas upes baseinā

1.3.4. Augsne

Dabas liegums „Užava” ietilpst Piejūras augšņu rajonā. Šajā teritorijā reljefa paaugstinājumos nabadzīgā mehāniskā sastāva dēļ augsnēs ir izteikts podzolēšanās process, tāpēc Piejūras zemienes sausieņu mežos dominē velēnu - podzolētas augsnes. Arī slapjās vasarās mitrums tajās neuzkrājas, jo iesūcas augsnes cilmiežu dziļākajos slāņos vai pa virsējiem augsnes horizontiem notek uz zemākām vietām. Sausās smilts organiskā virskārta nereti izžūst, un tās sadalīšanās apstājas. Pludmalei pieguļošajās teritorijās vietām nepilnīgi izveidota augsne mijas ar podzolētas smilts augsnes platībām. Jūras piekrastes smiltis zaudējušas barības vielas, ilgstoši skalojoties ūdenī. Trūdvielas kāpu smiltīs veidojas ar lielām grūtībām, tāpēc kāpu augi nemitīgi izjūt fosfora (P) un slāpekļa (N) trūkumu, bet ir nodrošināti ar kāliju (K) un kalciju (Ca), ko satur gliemežvāki. (Fatare, 1975; Strautnieks, 1997)

1.4. Aizsargājamās teritorijas sociālās un ekonomiskās situācijas apraksts

1.4.1. Iedzīvotāji, apdzīvotās vietas, nodarbinātība

Dabas lieguma teritorija nav apdzīvota, vienīgais izņēmums ir Užavas bāka, kā arī ēka Brēdiķu ceļa galā, kas tiek apdzīvota vasarās. Pie dabas lieguma robežas atrodas Užavas ciems, taču tā daļa, kas robežojas ar liegumu, nav blīvi apbūvēta. Tāpat apbūve gar dabas lieguma austrumu robežu ir skraja, sastāv no viensētām. Kopumā Užavas pagastā deklarēto iedzīvotāju skaits laikā starp 2007. un 2014. gadu nav būtiski samazinājies, nedaudz palielinājies iedzīvotāju skaits pēc darbības vecuma. Taču jāņem vērā, ka deklarētais iedzīvotāju skaits var būt mazāks par faktisko, tāpat, vērtējot iedzīvotāju skaita ietekmi uz dabas lieguma teritoriju, jāņem vērā, ka lielākā daļa apmeklētāju ir no plašākas teritorijas, nekā Užavas pagasts.

Dati par iedzīvotāju nodarbinātību Užavas pagastā nav pieejami. Teritorijā notiek lauksaimnieciskā darbība (tai skaitā dabas lieguma pierobežā), viens no lielākajiem uzņēmumiem pagastā ir Užavas alus darītava „Zaksi”. Užavas ciemā pieejami sabiedriskie pakalpojumi (pamatskola, bibliotēka, Tautas nams) un atrodas veikals, tāpat ciemā ir viesu nams. Nodarbinātībai pagastā nav tiešas saistības ar dabas lieguma teritorijas izmantošanu, pakalpojumi dabas lieguma teritorijā vai saistībā ar to (piemēram, aktīvās atpūtas inventāra īre vai ekskursijas) netiek piedāvāti.

1.4.2. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz aizsargājamo teritoriju

Antropogēnā slodze teritorijā saistīta ar zvejniecību (laivu pievešana, loma izvešana), un rekreāciju (t.sk. makšķerēšanu). Visvairāk cilvēku apmeklē teritorijas ziemeļu daļu (Užavas upes grīva un uz ziemeļiem no tās), kā arī Užavas bāku un pieejas vietu jūrai lieguma dienvidu daļā. Lai arī teritorijā ir izvietotas informatīvās zīmes par krasta kāpu aizsargjoslu, notiek nelegāla iebraukšana kāpu zonā ar motorizētiem

transportlīdzekļiem, tāpat arī ugunsgrāku kurināšana. Antropogēnās slodzes regulēšanai teritorijā izveidota infrastruktūra projekta „Piekastes biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā” ietvaros un kopš 2013. gada – Kohēzijas fonda projekta ietvaros, daļu infrastruktūras nodrošina arī AS „Latvijas valsts meži”. Izveidotās barjeras, stāvvietas un norādes zīmes ļauj regulēt apmeklētāju plūsmu, tai skaitā automašīnu novietošanu un maršrutus uz pludmali.

Aizsargjoslu likuma 36. panta 4. punkta 3. apakšpunkts aizliedz Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslā kurt ugunsgrākus ārpus šim nolūkam iekārtotām vietām un māju pagalmiem, izņemot gadījumus, kad jāiznīcina sausie, vēja izgāztie vai laužtie koki un slimību inficētie vai kaitēkļu invadētie materiāli, savukārt, 4. punkta 4. apakšpunkts aizliedz novietot teltis ārpus šim nolūkam iekārtotām vai norādītām vietām bez saskaņošanas ar zemes īpašnieku vai tiesisko valdītāju. Tā kā, veicot teritorijas apsekošanu un pārkāpumu kontroli, nav iespējams viennozīmīgi pierādīt, ka telšu izvietošana nav saskaņota ar teritorijas tiesisko valdītāju, nereti nav iespējams pierādīt pārkāpumu. Atbilstoši Dabas aizsardzības pārvaldes sniegtajai informācijai, pēdējos gados krītas konstatēto pārkāpumu skaits, kas saistīts ar krasta kāpu izbraukāšanu ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem.

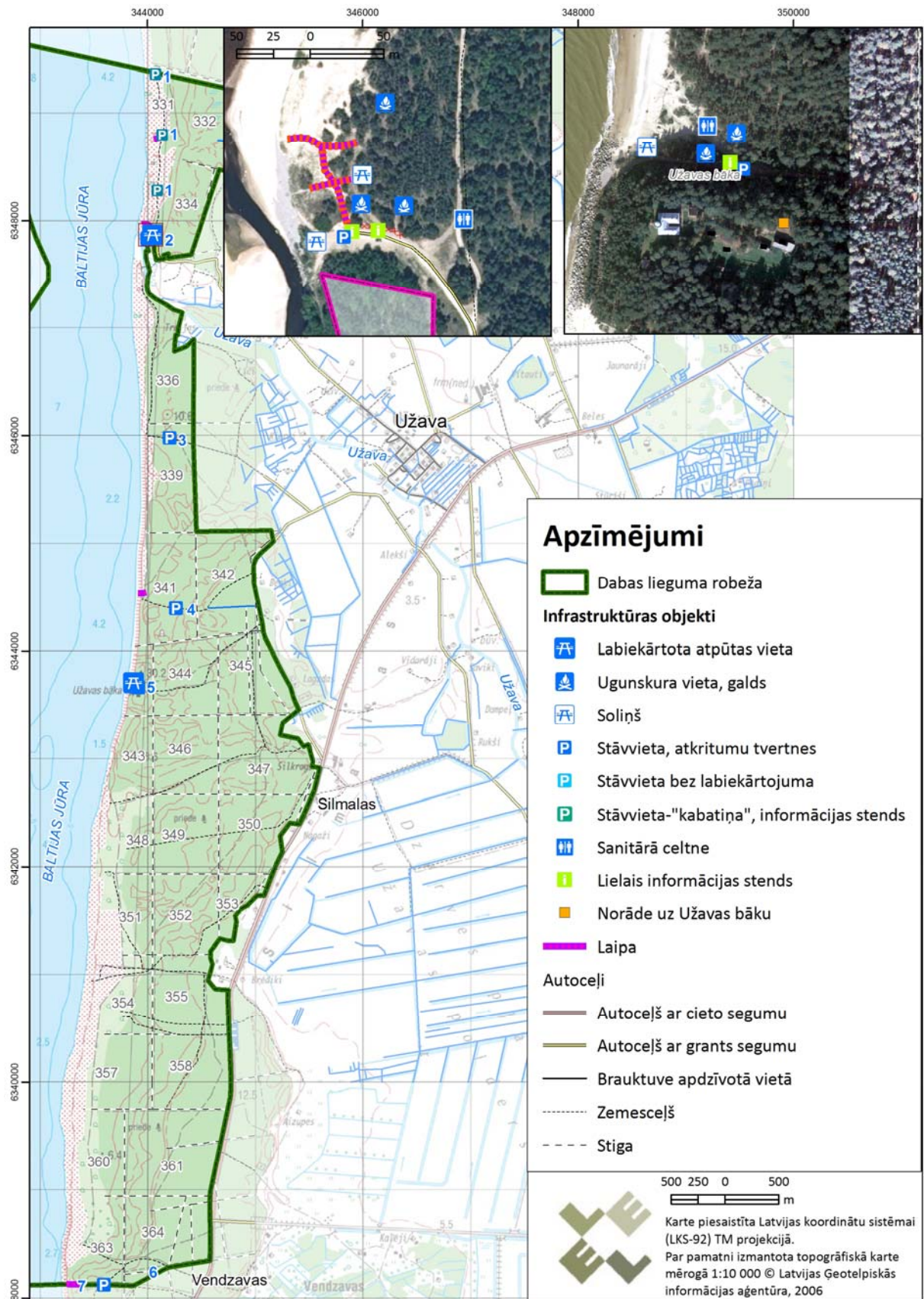
1.4.3. Aizsargājamās teritorijas izmantošanas veidi

1.4.3.1. Lauksaimniecība

Dabas lieguma teritorijā nav lauksaimnieciskajai izmantošanai nozīmīgu platību; lieguma pierobežā izvietotās viensētas apsaimnieko platības ārpus dabas lieguma.

1.4.3.2. Tūrisms

Tūrisms un rekreācija ir nozīmīgs dabas lieguma teritorijas izmantošanas veids, apmeklētāji ierodas gan no Užavas pagasta, gan no Ventspils un pārējās Latvijas teritorijas, arī Lietuvas un citām ārvalstīm. Vasarā teritoriju apmeklē pamatā atpūtnieki un aktīvās atpūtas cienītāji, rudens un ziemas periodā – makšķernieki. Nelielā skaitā, bet teritoriju mēdz apmeklēt arī grupas dabas tūrisma ekskursiju ietvaros. 1.4.2 tabulā un 1.4.1. attēlā sniegts pārskats par dabas lieguma nozīmīgākajiem tūrisma infrastruktūras objektiem.

1.4.1. attēls. Dabas lieguma „Užava” nozīmīgākie tūrisma infrastruktūras objekti

1.4.2. tabula. Dabas lieguma „Užava” tūrisma infrastruktūras objekti un pieejas jūrai

Nr. kartē	Esošie un projektos apstiprinātie objekti	Nepieciešamie uzlabojumi
1	Stāvvietas-kabatiņa līdz 4 automašīnām, laipa uz jūru (labā stāvoklī), mazie informācijas stendi par dabas vērtībām, atkritumu tvertnes. Kohēzijas fonda projekta ietvaros tiek veikta infrastruktūras atjaunošana; ir uzstādīti jauni informācijas stendi (AS LVM).	Pie vienas no stāvvietām būtu izvietojams informācijas stends par militāro mantojumu.
2	Stāvvietas līdz 20 automašīnām, atpūtas un ugunsкура vietas ar galdiem un soliņiem, tualete, laipas uz jūru, atkritumu tvertnes. Informācijas stendi LAT-LIT projekta ietvaros un LIFE projekta ietvaros (par biotopu apsaimniekošanu).	Nepieciešama seguma uzlabošana, jāuztur barjeras, lai ierobežotu automašīnu iebraukšanu mežainajās kāpās. Perspektīvā varētu izvietot informācijas stendu par Kurzemes piekrasti.
3	Kohēzijas fonda projekta ietvaros tiek veikta stāvvietas izveide, Latvijas-Lietuvas pārrobežu sadarbības projekta „Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas labākai pierobežas reģionu pieejamībai” ietvaros uzstādīts informācijas stends; pie jūras ir atpūtas vieta bez labiekārtojuma	Pie jūras nepieciešams stiprināt noeju uz pludmali, izvietot stabiņus, lai ierobežotu braukšanu pa reto ķērpju augtenēm (skat. 3. nodaļu).
4	Kohēzijas fonda projekta ietvaros paredzēta laipa un stāvvietas izveide	Nepieciešami stabiņi, lai ierobežotu braukšanu pa aizsargājamu ķērpju augtenēm (skat. 3. nodaļu)
5	Užavas bāka; atpūtas vieta ar ugunsкура vietām un soliņiem, tualete. Kohēzijas fonda projekta ietvaros paredzēta stāvvietas izveide un informācijas stends. AS LVM 2014. gadā atjaunoja infrastruktūru (soli, galdi).	Perspektīvā - stends pie Užavas bākas ar informāciju par bāku un militāro mantojumu. Nepieciešami nožogojumi smilšu izpūšanas ierobežošanai un uz ziemeļiem no atpūtas vietas, lai aizsargātu sugu dzīvotnes.
6	Latvijas-Lietuvas pārrobežu projekta „Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas labākai pierobežas reģionu pieejamībai” ietvaros tiks izvietots informācijas stends un izbūvēta stāvvietas.	
7	Kohēzijas fonda projekta ietvaros izbūvēta laipa noejai uz jūru	Nepieciešams ierobežot smilšu pārpūšanu no stāvkrasta (nožogojumi), jāuztur laipa un noeja uz jūru.

1.4.3.3. Zveja un makšķerēšana

Užavas upes lejtecē notiek upes nēga zveja. Zvejā piedalās divas zvejnieku saimniecības, kopējā upes nēga nozveja 2013. gadā bija 688 kg. Murdi atrodas lejpus tilta pirms upes ietekas jūrā. Lai labāk pielāgotu Užavas upes grīvu zvejai, ir veiktas tās gultnes korekcijas, novirzot to uz dienvidiem. Šo darbu rezultātā iznīcināta upes dabiskā gultne un priekškāpu vaļņa gals pie ietekas. (DA plāns 2004)

Jūras zvejas rīku limits saskaņā ar 30.11.2009. Ministru kabineta noteikumiem Nr.1375 „Noteikumi par rūpnieciskās zvejas limitiem un to izmantošanas kārtību piekrastes ūdeņos” tiek noteikts administratīvajai teritorijai (Ventspils novadam). Užavas pagasta teritorijā (informācija par zvejas aktivitātēm pieejama pagastu griezumā) izmantoti tikai 4 no iespējamajiem 9 zvejas rīku veidiem. Zveju piekrastē veikušas 5 juridiskas personas (rūpnieciskā zveja) un 27 fiziskas personas (pašpatēriņa zveja). Nozvejas sadalījums attiecīgi 8418 kg 4159,9 kg jeb 67 un 33%. Zveju ar plektu vadiem Užavas pagastā veikuši Kolkas un Ventspils zvejnieki.

1.4.3. tabula. Nozveja pa sugām un zvejas rīkiem Užavas pagastā 2013. gadā

Suga	Akmeņplekstu tīkls	Plektu vads	Reņģu tīkls	Zivju tīkls	Kopā
Akmeņplekstes	345				345
Asaris			31,1	457,3	488,4
Jūras buļļi			29,8	11,4	41,2
Jūrasgrundulis			85		85
Lasis				4	4
Mencas				658	658
Plaudis				234	234
Plekstes		2410		2629,8	5039,8
Reņģes			619,9	37	656,9
Salakas			1658,1	12	1670,1
Sīga			3	86,5	89,5
Taimiņš				968,5	968,5
Varavīksnes forele				7	7
Vējzivs			57	14	71
Vimba			40	2103,5	2143,5
Zaķzivis				4	4
Zandarts				72	72
Kopā	345	2410	2523,9	7299	12577,9

Datu avots: Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts BIOR, 2013

1.4.4. tabula. Nozvejas sadalījums pa mēnešiem Užavas pagastā 2013. gadā

Mēnesis	Nozveja (kg)
2013.01.01	787
2013.02.01	1420,5
2013.03.01	157,3

Mēnesis	Nozveja (kg)
2013.04.01	436,3
2013.05.01	1126,7
2013.06.01	328
2013.07.01	729,7
2013.08.01	2711,6
2013.09.01	2625,6
2013.10.01	471
2013.11.01	1784,2
Kopā	12577,9

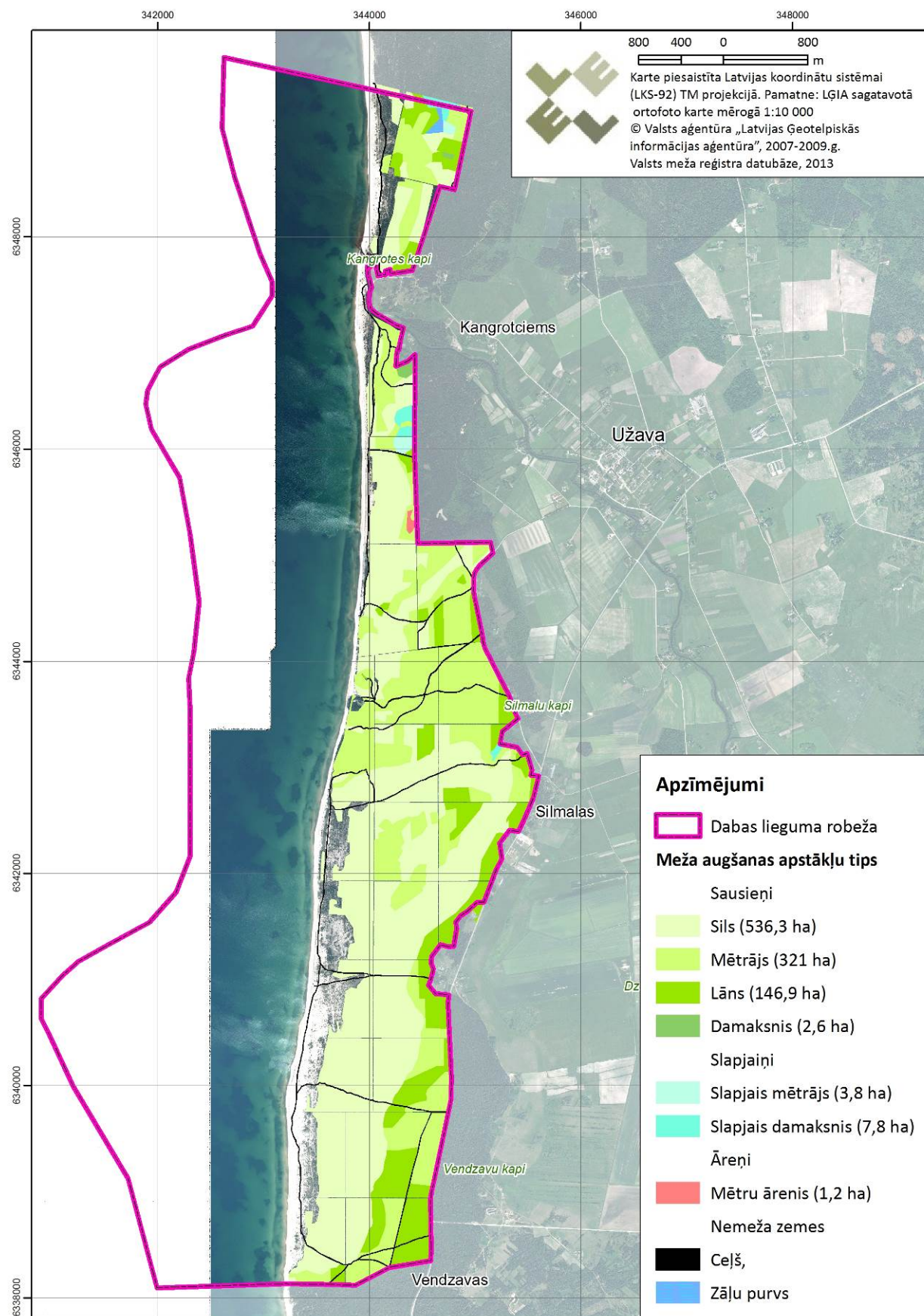
Datu avots: Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts BIOR, 2013

Populāra ir plekstes makšķerēšana no krasta. Nav datu ne par lomu apjomu ne sastāvu. Plekstu makšķerēšana rudens un ziemas periodā rada lielāko apmeklētāju skaitu dabas liegumā.

Zvejnieku piekļūšanai pie jūras 2004. gada dabas aizsardzības plānā rekomendēti ieteicamie laivu ceļi – pie Užavas grīvas (uz dienvidiem un ziemeļiem no grīvas), pie Užavas bākas, un pie ceļa no „Brēdiķiem”. 2007. gada Užavas pagasta teritorijas plānojumā kā zvejas laivu piestātnes atzīmētas „Brēdiķu” ceļa galā, pie Užavas bākas, kā arī pie ceļa, kas ved gar „Gaisiņiem” (dabas aizsardzības plānā šai vietā tika rekomendēta tūrisma infrastruktūra, nevis laivu ceļš). Kā pieejas jūrai noteiktas arī citas vietas – pie Užavas grīvas (uz ziemeļiem no tās), ceļš no „Beņķiem” un ceļš pie lieguma dienvidu robežas no Vendzavām. Apbūves noteikumos nav definētas prasības zvejas laivu piestātņu izveidošanai un pieejas jūrai izmantošanai. Lai ierobežotu pludmales un kāpu izbraukāšanu ar motorizētiem transportlīdzekļiem, nepieciešams teritorijas plānojumā un pašvaldības saistošajos noteikumos un/vai individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos skaidri definēt ceļus un nosacījumus laivu pievešanai.

1.4.3.4. Mežsaimniecība

85 % no dabas lieguma sauszemes daļas aizņem meža zemes (1045,3 ha, t.sk. 1019,6 ha ir mežaudzes). Dominējošais augšanas apstākļu tips (52,6 % no mežaudzēm) ir sils, aptuveni trešdaļu (31,5 %) veido mētrājs, 14,4% lāns (skat. 1.4.2. attēlu). Pārējās mežaudzes ir atsevišķi damakšņa, slapjā damakšņa, slapjā mētrāja un mētru āreņa nogabali, lielākoties lieguma centrālajā un ziemeļaustrumu daļā.

1.4.2. attēls. Dabas lieguma „Užava” meža augšanas apstākļu tipi

1.4.3. attēls. Meža vecuma grupas dabas liegumā „Užava”

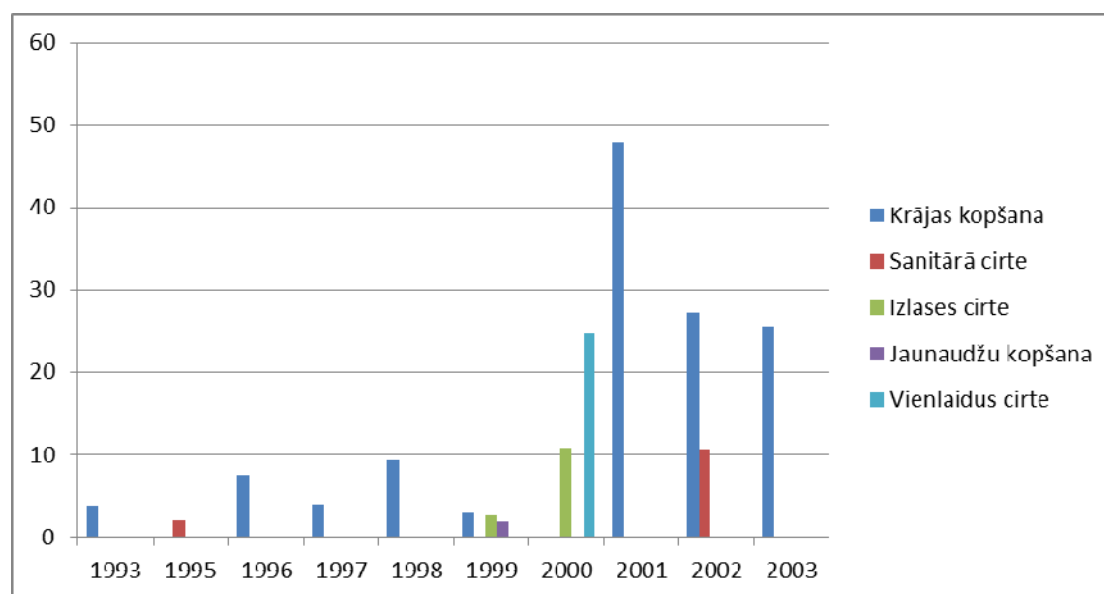
Dabas liegumā gandrīz nav jaunaudžu, toties vidēja vecuma audzes sastāda trešo daļu no meža platībām. Pāraugušas audzes veido ap 15 % no dabas lieguma mežiem. (skat. 1.4.3. attēlu un 1.4.5. tabulu). Informācija no Valsts meža reģistra datubāzes liecina, ka ap 300 ha no dabas lieguma mežaudzēm ir mākslīgas izcelsmes (visiem nogabaliem nav informācijas par izcelsmi), daļa no tām ir stādītas, lai ierobežotu kāpu ceļošanu.

1.4.5. tabula. Meža vecuma grupas dabas liegumā „Užava”

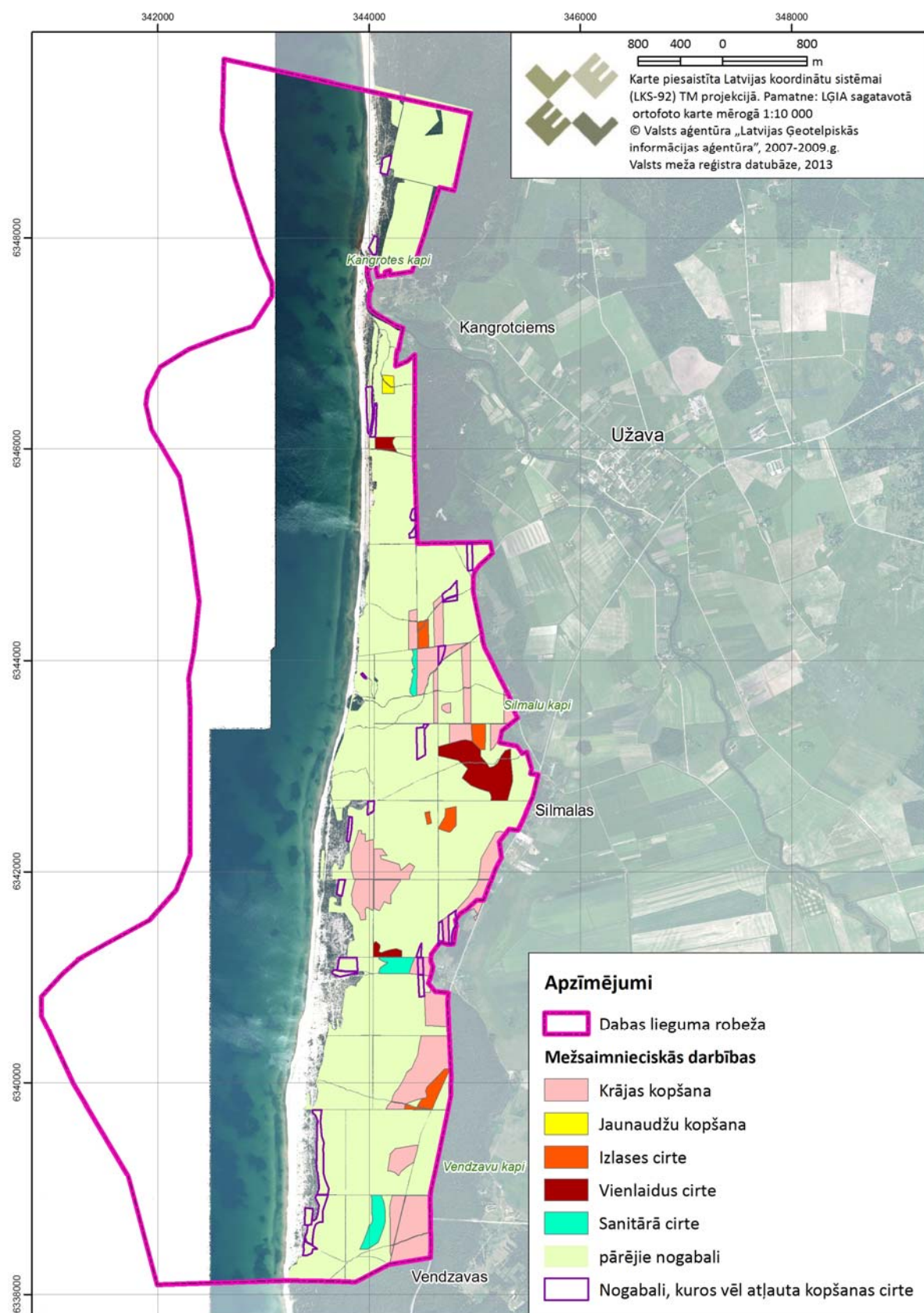
Vecuma grupa	Platība, ha	% no mežaudžu platības
Jaunaudze	3,0	0,3
Vidēja vecuma audze	338,9	33,2
Briestaudze	198,3	19,5
Pieaugusi audze	322,4	31,6
Pāraugusi audze	157,0	15,4

Datu avots: Valsts meža reģistra datu bāze, 2013

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi nosaka, ka dabas liegumā atļauta kopšanas cirtē, ja priežu un ozolu audzes vecums nepārsniedz 60 gadus. Līdz šim dabas liegumā veikta ciršana 179,1 ha platībā (VMRDB nav informācijas par cirtes veidu), kas notikusi līdz 2003. gadam; pašlaik tikai 31,7 ha mežaudžu ir jaunākas par 60 gadiem un tajās iespējama kopšanas cirte (skat. 1.4.4. un 1.4.5. attēlu). Jau 2004. gadā izstrādātajā dabas aizsardzības plānā ieteikts veidot funkcionālo zonējumu, lai nodrošinātu nepieciešamo meža kopšanu blīvās priežu monokultūras audzēs, taču funkcionālais zonējums nav ticis apstiprināts.

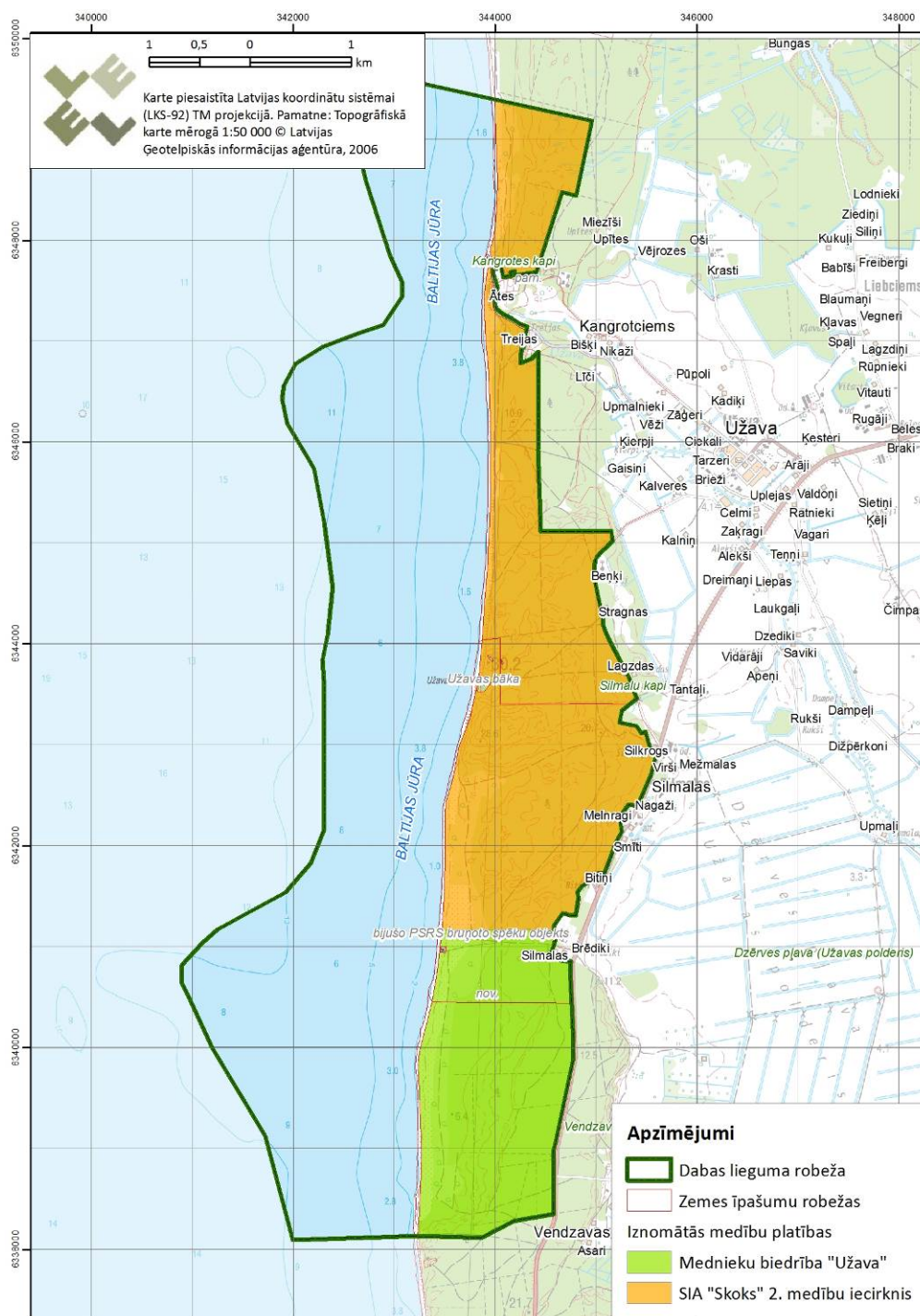
1.4.4. attēls. Veiktās ciršanas apjomi dabas liegumā „Užava” (ha)

1.4.5. attēls. Dabas liegumā „Užava” veiktās mežsaimnieciskās darbības

1.4.3.5. Medības

Dabas lieguma „Užava” teritorijā 1202 ha ir iznomāti medību kolektīviem (97 % no dabas lieguma sauszemes teritorijas) – 404,5 ha mednieku biedrībai „Užava” un 797,5 ha – SIA „Skoks” 2. medību iecirknim (skat. 1.4.6. attēlu). Dabas lieguma teritorijā medītas tiek lielākoties mežacūkas un staltbrieži (skat. 1.4.6. tabulu). Gar stigām daudzviet uzstādīti medību tornīši, to tuvumā notiek pārnadžu piebarošana. Tā kalpo kā līdzeklis dzīvnieku piesaistei noteiktai vietai, lai tos būtu vieglāk nomedīt. Ar piebarošanu pārnadži vismaz epizodiski tiek pievilināti uz barības ziņā trūcīgiem, t.i. būtībā uz tiem mazpiemērotiem biotopiem – sausiem priežu mežiem. Mežacūku piesaistes dēļ (gan mežacūku, gan jo īpaši pašu mednieku darbības dēļ) dabas liegumā konstatēta nelabvēlīga ietekme uz biotopiem un putnu sugām (skat. 2.4.2.1 nodaļu). Citviet Latvijā novērots, ka piebarošanas vietas kļūst par invazīvo sugu perēkli. Vēlamais risinājums šādu ietekmju novēršanai varētu būt piebarošanas vietu neizvietošana tuvāk par 0,5-1 km no dabas lieguma robežas un jo īpaši aizsargājamos biotopos. Kā papildus risinājums varētu būt arī mežacūku skaita samazināšana medību iecirkņos, kuros ietilpst dabas liegums. Situācija varētu radikāli mainīties gadījumā, ja plašumā vērsīsies mežacūku saslimšana ar Āfrikas cūku mēri.

1.4.6. attēls. Iznomātās medību platības dabas liegumā „Užava”

Datu avots: VMD Ziemeļkurzemes virsmēžniecība, 01.2014.

1.4.6. tabula. Reģistrēto un nomedīto dzīvnieku uzskaitē (dati par visu mednieku biedrības „Užava” un SIA „Skoks” medību iecirkni; atsevišķi dati par DL teritoriju nav pieejami)

Medību sezona	Aļņi		Staltriebriži		Stirnas		Meža cūkas		Vilki		Lūši		Lapsas		Seski	
	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts
2010/11.	5	2	33	2	71	2	29	6	0	0	0	0	8	2	1	0
2011/12.	4	0	35	4	28	0	29	10	1	1	0	0	8	1	1	0
2012/13.	5	2	38	5	28	2	30	13	0	1	0	0	7	1	1	0
2013/14.	5	1	35	4	27	1	29	13	1	2	1	1	7	2	1	0

Medību sezona	Zaķi				Bebri		Jenotsuņi		Caunas				Āpši	
	Pelēkie		Baltie						Meža		Akmeneņu			
	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts	Uzskaitīts	Nomedīts
2010/11.	1	0	0	0	9	2	6	0	2	0	1	0	1	0
2011/12.	3	0	0	0	9	2	4	0	4	0	1	0	1	0
2012/13.	3	0	0	0	7	1	4	0	3	0	1	0	1	0
2013/14.	3	0	0	0	6	3	4	0	4	0	1	0	1	0

Datu avots: Valsts meža dienests, 2013

2. Aizsargājamās teritorijas novērtējums

2.1. Aizsargājamā teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un faktori, kas to ietekmē

Dabas lieguma „Užava” teritoriju veido piejūras biotopu komplekss – embrionālās kāpas, priekškāpas, pelēkās kāpas un mežiem apaugušas kāpas, kas ir dzīvotne retām un aizsargājamām augu, dzīvnieku, putnu un sēņu sugām. Biotopu komplekss veido arī pievilcīgu ainavu. Dabas aizsardzības vērtības ietekmējošos faktoros iespējams iedalīt divās grupās – dabiskie (jūras krasta procesi, dabiskā sukcesija) un antropogēnie (rekreācija, teritorijas izmantošana zvejniecībai). Tā kā jūras krasts ir dinamiska sistēma, dažkārt dabisko procesu ietekme uz aizsargājamām sugām un biotopiem var būt negatīva (piemēram, izteikta krasta noskalošanās, dabiskā sukcesija, aizaugot ar priedēm), savukārt, antropogēnā ietekme var būt pozitīva (mērena rekreācijas slodze un zemsedzes traucējumi, kas uztur atklātos biotopus). Plānojot biotehniskos apsaimniekošanas pasākumus, jāņem vērā gan biotopu kopējai kvalitātei svarīgie faktori, gan reto augu, ķērpju, bezmugurkaulnieku, putnu u.c. sugu populāciju aizsardzības prasības.

2.2. Ainaviskais novērtējums

Dabas lieguma teritorija pēc fiziogēogrāfiskā dalījuma ietilpst Piejūras zemienes Ventavas līdzenumā. Pēc ainavrajonēšanas reģionālā līmeņa iedalījuma (Ramans, 1994) dabas liegums „Užava” atrodas Piejūras ainavzemes Lejasventas āru un mežaines apvidū. Savukārt Latvijas ainavu kartē (Nikodemus, 2000) dabas lieguma teritorija iekļauta Eolo kāpu ainavu mežaines tipā, kurš ietilpst Latvijas unikālo ainavu kategorijā. Lai gan minētie ainavu tipi attiecināmi uz sauszemes teritoriju, dabas liegumā ietilpstošā jūras daļa vēl vairāk paaugstina tā ainavisko vērtību. Dabas liegums ir daļa no Latvijas piekrastes, kura ir nacionālas nozīmes ainavu telpa, pateicoties gan tās ekoloģiskajām, gan vizuālajām vērtībām. Plašās pelēkās kāpas, kas ir reta dabas vērtība Latvijā, padara šo jau tā Latvijai unikālo ainavu vēl īpašāku.

Lieguma teritorijā dominē izteikti dabiska ainava, izņemot Užavas bākas tuvāko apkārtni un atsevišķas vietas teritorijas ziemeļu daļā ap Užavas upi. Liegumā nodalāmas trīs nozīmīgākās ainavu telpas. Pēc platības lielākās ir jūras un mežaines ainavu telpas, savukārt ainaviski nozīmīgākā ir pludmales un atklāto kāpu ainavu telpa, kuru faktiski veido robežjosla starp jūras un meža ainavu telpām. Pelēko kāpu aizaugšanas rezultātā, robeža starp mežaines un pludmales un atklāto kāpu ainavu telpām nav izteikta. Pludmales un atklāto kāpu ainavu telpai ir izteikti lineāra forma ar mainīgu platumu. Šaurākajās vietās tās platums ir daži desmiti metru (piemēram, pie Užavas bākas), bet platākajās vietās tā ir vidēji 300, dažviet līdz pat 450 m plata. Atzīmējams, ka šāda platuma atklāti skati piekrastē iekšzemes virzienā, kuri daudzviet vērojami lieguma dienvidu daļā, Latvijā ir reti sastopami. Pludmale, stāvkrasts vai atklātās pelēkās kāpas ir nozīmīgākās lieguma ainavu uztveres vietas. Liegumā atklātajos jūras krasta kāpu ainavu skatos īpašu pievilcību veido savdabīgas

oļu-grants „tuksnesis” (skat. 2.2.1. attēlu). Užavas bākas apkārtnē vizuāli pievilcīgu vertikālu dominanti ainavu skatos veido bāka, kura ir kultūrvēstures piemineklis. Tāpat ainaviski interesanta ir Užavas upes ieteka jūrā. Teritorijas ainaviskās vērtības rada lielu potenciālu rekreācijai un tūrismam.

Ainavu izmaiņas lieguma teritorijā saistāmas galvenokārt ar dabiskajiem procesiem, kā piemēram, jūras krasta dinamiskajiem procesiem, kuri piekrastē rada pastāvīgas lokālas ainavu izmaiņas (abrāzija, sanešu akumulācija, smilšu pārpūšana). Izmaiņas ainavā rada arī pelēkās kāpas aizaugšana, kura samazina atklāto ainavu platības. Kā apliecina lieguma teritorijas attīstības vēsture, pat it kā netiešai cilvēku saimnieciskajai darbībai (piemēram, mežu izciršana, kura savulaik veicināja āķveida kāpas veidošanos, un krasta stiprinājumi pie Užavas bākas, kuri ietekmē sanešu plūsmu) var būt būtiska nozīme arī ainavu izmaiņu procesos. Dabas lieguma ainavu uztverē būtisks aspekts ir vietas attīstības vēsture un liecības, kuras saistās ar to, piemēram, bijušie militārie objekti lieguma ziemeļu daļā un citas liecības.

Kā būtiskāko ainavu kvalitāti ietekmējošo faktoru varētu atzīmēt pelēko kāpu aizaugšanu, kas samazina atklātās ainavas, veidojot tuvus un slēgtus ainavu skatus (skat. 2.2.2 attēlu). Atsevišķās lokālās vietās liegumā ir atstāti atkritumi, kā arī haotiski izrakumi veco kabeļlīniju vietās.

Potenciālo apsaimniekošanas pasākumu kontekstā atzīmējams, ka, tā kā dabas lieguma nozīmīgākās dabas vērtības ir retie un aizsargājamie biotopi, tad to aizsardzība un uzturēšana nodrošina arī teritorijas unikālās ainavas saglabāšanos. Ainavu uztveres kontekstā būtiski ir atsevišķi infrastruktūras labiekārtojuma elementi, kuri lieguma teritorijā jau ir izveidoti vai tiks izveidoti tuvākajā nākotnē. Līdz ar to patlaban specifiski apsaimniekošanas pasākumi ainavu kontekstā lieguma teritorijā nav nepieciešami.

**2.2.1. attēls. Oļu-grants „tuksnesis”
dabas lieguma dienvidu daļā**

**2.2.2. attēls. Kāpu aizaugšana, kas
samazina atklātu ainavu platības**

2.3. Biotopi, to sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori

97 procentus no dabas lieguma sauszemes daļas aizņem Eiropas Savienības nozīmes biotopi, pārstāvot piekrastes un mežu biotopu grupas (skat. 2.2. tabulu un 2.3.1. attēlu, kā arī detalizētu karti 1. pielikumā). Dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros veikta pilnīga piekrastes biotopu, izņemot mežainās piejūras kāpas, kartēšana, vadoties pēc jaunākās ES aizsargājamo biotopu noteikšanas metodikas (2013. gadā papildinātais izdevums) un kartēšanu veicot ar mēroga noteiktību 1:2500 (skat. 2.1. tabulu). Biotops 2180 Mežainas piejūras kāpas kartēts 2004. gadā izstrādātā dabas aizsardzības plāna un projekta „Piekrastes biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā” ietvaros, bet dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā šis kartējums daļēji izvērtēts dabā, daļēji vadoties pēc valsts meža reģistra datubāzes informācijas, lai noteiktu platības, kurās atrodamas vecākās mežaudzes. Informācija par biotopu stāvokli Latvijā un tos apdraudošajiem faktoriem iegūta no dokumenta „Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2007.-2012. gada periodu”.

Izvērtējot biotopu platības, salīdzinājumā ar tām, kas iekļautas Natura 2000 standarta datu formā (SDF) teritorijas kā Natura 2000 vietas apstiprināšanas laikā, konstatēts kopējās biotopu platības pieaugums par 140 hektāriem (no 1062 uz 1202) – taču platību nesakritība skaidrojama ar neprecīzo kartējumu (tas izteikts procentos no dabas lieguma platības), nevis biotopu platību faktisko pieaugumu.

2.1. tabula. Biotopu platību izmaiņas pēc DA plāna ietvaros veiktās kartēšanas, salīdzinot ar projektu „Piekraste biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā” un „Augu un biotopu monitorings Natura 2000 teritorijās Latvijā” datiem

ES biotopa kods un nosaukums (*-prioritārs biotops)	Biotopa platība teritorijā pēc dabas datu pārvaldības sistēmas “Ozols” datiem (2013. gada beigās)	Biotopa platība teritorijā pēc 2014. gadā veiktās biotopu kartēšanas	Atšķirība	Iemesls
1230 Jūras stāvkrasti	0	1,2	1,2	Mainīta ES biotopa noteikšanas metodika, kas ļauj iekļaut DL esošos kvartāra nogulumiežu stāvkrastus
2110 Embrionālās kāpas	0	0,5	0,5	Biotops atzīmēts kartogrāfiskajā materiālā
2120 Priekškāpas	22,5	13,5	-9,0	Biotops kartēts atbilstoši situācijai dabā, kas mainījies pēc 2005. gada vētrām

ES biotopa kods un nosaukums (*-prioritārs biotops)	Biotopa platība teritorijā pēc dabas datu pārvaldības sistēmas “Ozols” datiem (2013. gada beigās)	Biotopa platība teritorijā pēc 2014. gadā veiktās biotopu kartēšanas	Atšķirība	Iemesls
2130* Ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas	114,4	119,8	5,4	Precizēta ES biotopu noteikšanas metodika, daļa kartēta kā citi pelēko kāpu biotopu veidi, pievienotas aizaugušas pelēkās kāpas (no 2180)
2140* Pelēkās kāpas ar sīkkrūmu audzēm	0,0	31,4	31,4	Precizēta ES biotopu noteikšanas metodika; iepriekšējā kartēšanā biotops netika izdalīts
2170 Pelēkās kāpas ar ložņu kārkli	30,2	14,5	-15,7	Precizēta ES biotopu noteikšanas metodika, lielākā daļa kartēta kā citi pelēko kāpu biotopi
2180 Mežainas piejūras kāpas	1040,6	1013,2	-27,4	Precizēts kartējums, daļa kartēta kā aizaugušas pelēkās kāpas, 6,1 ha kā 9080* Staignāju meži
t.sk. atbilst 9010* Veci vai dabiski boreālie meži	85,9	520,7	434,8	Biotopā iekļauti arī tikai minimālajiem kritērijiem atbilstoši nogabali (līdz šim bija tikai DMB atbilstoši nogabali)
9080* Staignāju meži	0	6,1	6,1	Biotops izdalīts no 2180* mežainas piejūras kāpas, jo platība lielāka par 3 ha
3260 Upju straujtecēs un dabiski upju posmi	0,0	2,0	2,0	Precizēta ES biotopu metodika

2.2. tabula. Īpaši aizsargājamie biotopi dabas liegumā „Užava”

ES biotopa kods un nosaukums (*-prioritārs biotops)	ES biotopa labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem)	Latvijas nozīmes aizsargājamā biotopa nosaukums	Biotopa platība (ha) teritorijā	% no DL sauszemes daļas	Biotopa platības attiecība (%) pret biotopa platību Natura 2000 teritorijās Latvijā	Biotopa platības attiecība (%) pret biotopa platību valstī kopumā	Aizsardzības stāvokļa novērtējums un tendence DL teritorijā
1170 Akmeņu sēkļi jūrā ^N	U2x	7.8. Akmeņu sēkļi jūrā	nav vērtēts				XX
1230 Jūras stāvkrasti	FV		1,2	0,10	7,5	2,6	FV=
2110 Embrionālās kāpas	FV		0,5	0,04	0,3	0,2	U1+
2120 Priekškāpas	U2=		13,5	1,09	3,6	2,4	U1+
2130* Ar lakstaugiem apaugušas pelēkās kāpas	U1=	6.6. Ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas	119,8	9,69	18,0	10,2	U1-
2140* Pelēkās kāpas ar sīkrūmu audzēm	U1=	6.10. Pelēkās kāpas ar sīkrūmu audzēm	31,4	2,54	49,8	47,6	U1-
2170 Pelēkās kāpas ar ložņu kārklu	U1=	6.9. Pelēkās kāpas ar ložņu kārklu <i>Salix repens</i>	14,5	1,17	46,8	20,7	U2-
2180 Mežainas piejūras kāpas	U2-		1013,2	81,97	4,4	1,7	U1+

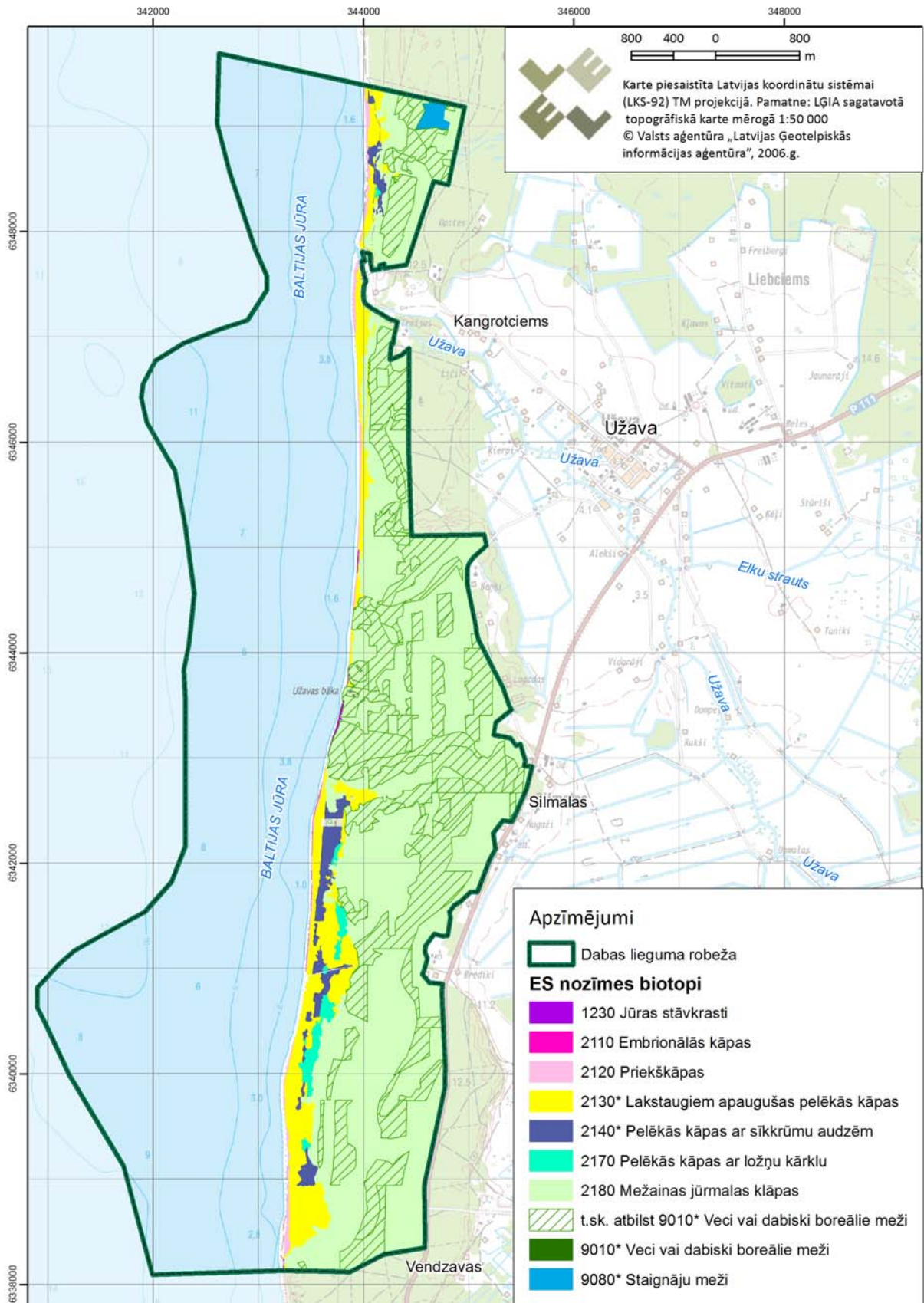
ES biotopa kods un nosaukums (*-prioritārs biotops)	ES biotopa labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem)	Latvijas nozīmes aizsargājamā biotopa nosaukums	Biotopa platība (ha) teritorijā	% no DL sauszemes daļas	Biotopa platības attiecība (%) pret biotopa platību Natura 2000 teritorijās Latvijā	Biotopa platības attiecība (%) pret biotopa platību valstī kopumā	Aizsardzības stāvokļa novērtējums un tendence DL teritorijā
T.sk. atbilst biotopam 9010* Veci vai dabiski boreālie meži	U2-	1.17. Veci vai dabiski boreāli meži	520,7	42,13	3,9	1,5	U1=
9080* Staignāju meži	U2-		6,1	0,49	0,1	0,03	FV
3260 Upju straujtes un dabiski upju posmi	U1-		2,0	0,16	0,04	0,01	U1=
			1202,2	97,3			

Informācija par biotopu platībām no dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā veiktā kartējuma, projekta „Piekrastes biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā” datiem (daļēji attiecas uz 2180) un Natura 2000 standarta datu formas (atzīmēts ar ^N).

Latvijas aizsargājamo biotopu nosaukumi norādīti atbilstoši MK 2000. gada 5. decembra noteikumiem Nr. 421 “Īpaši aizsargājamo biotopu veidu saraksts”, Eiropas Savienības aizsargājami biotopi un to kodi (Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija direktīva) – pēc grāmatas „Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata” 2010. red. Auniņš A. Rīga, 320 lpp.

Aizsardzības stāvokļa novērtējums atbilstoši ziņojumā Eiropas Komisijai (ES ziņojums, 2013) lietotajiem apzīmējumiem

FV: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable); **U1:** Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate); **U2:** Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad); **XX:** Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown). Apzīmējumi aizsardzības stāvokļa tendencei - + - uzlabojas; - - pasliktinās; = - stabils, x - nezināms

2.3.1. attēls. Aizsargājami biotopi dabas liegumā „Užava”

2.3.1. Piekrastes biotopi

No atklāto kāpu kompleksa teritorijā izveidojušies šādi biotopi: 2110 Embrionālās kāpas, 2120 Priekškāpas, 2130* Ar lakstaugiem apaugušas pelēkās kāpas, 2140* Pelēkās kāpas ar sīkrūmu audzēm, 2170* Pelēkās kāpas ar ložņu kārklu. Nelielās platībās teritorijā atrodams biotops 1230 Jūras stāvkrausti, kas atbilst šī biotopa minimālajiem kritērijiem – par 4 m augstāks un 45° stāvāks krasts kvartāra nogulumiežos. Tehnisku ierobežojumu dēļ dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros jūras biotopi nav vērtēti, pārskata tabulā saglabāta informācija no Natura 2000 standarta datu formas.

1230 Jūras stāvkrausti

Biotops atrodams nelielās platībās teritorijas daļā, kur ir izteikta mūsdienu krasta erozija – uz dienvidu robežas un abpus Užavas bācai (skat. 2.3.2. attēlu). Stāvkrasta apaugšanu ar pionierveģetāciju kavē nobradāšana. Starp Užavas bāku un Užavas upi esošā biotopa platība veidojusies granšainā substrātā, tā nav tikusi noskalota pēdējo 10 gadu vētrās. Šī biotopa daļa ir nozīmīga kā reto ķērpju sugu augtene.

2110 Embrionālās kāpas

Šis biotops lielākajās platībās atrodams lieguma dienvidu daļā, uz ziemeļiem no Brēdiķu ceļa, kur izveidojies 3-4 m platā joslā starp pludmali un priekškāpu (skat. 2.3.3. attēlu). Teritorijā dominē biotopa pirmais variants – īslaicīgi pastāvošas embrionālās kāpas, uz kurām ir sastopama biezlapainā sālsvirza *Honckenya peploides* un Baltijas šķēpene *Cakile baltica*. Vietām sastopams arī biotopa 3. variants ar smiltāja kāpuniedri *Ammophila arenaria* un smilts auzeni *Festuca arenaria*, kurš pamazām pārveidojas par priekškāpu ar izteiktu valni. Biotopa ierobežoto platību nosaka: 1) samērā šaurā pludmale (vairāk pakļauta viļņu radītiem noskalošanā procesiem); 2) pludmalē kopā ar smiltīm ir oļi, kas kavē smilšu pārpūšanu un embrionālo kāpu veidošanos. Līdz ar to, šī biotopa kvantitatīvos un kvalitatīvos rādītājus nosaka dabiskie faktori.

2.3.2. attēls. Biotops 1230 Jūras stāvkrausti uz dienvidiem no Užavas bākas

2.3.3. attēls. Biotops 2110 Embrionālās kāpas

2120 Priekškāpas

Dabas lieguma teritorijā izteiktākais priekškāpu biotops ar raksturīgo valni atrodams uz ziemeļiem no Užavas grīvas, kur krasta erozija ir mazāk izteikta, taču biotops stiepjas gandrīz visā piekrastes garumā arī uz dienvidiem no Užavas upes (izņemot stāvkrasta posmus un nostiprināto krastu pie Užavas bākas), tur vaļņa augstums ir mazāks. Teritorijā uz ziemeļiem un dienvidiem no Brēdiķu ceļa priekškāpa ir neizteikta un grūti nošķirama no pelēkajām kāpām, vietām embrionālās kāpas robežojas tieši ar pelēko kāpu, jo jūrai tuvākais kāpu valnis vietām ir noskalots, veidojot gandrīz vertikālu smilšu sienu bez apauguma jūras pusē, kamēr kāpas augšējā daļā ir saglabāties pelēkajām kāpām raksturīgais augājs. Apaugumu priekškāpās veido biotopu raksturojošās sugas: smiltāja kāpuniedre *Ammophila arenaria*, smilts auzene *Festuca arenaria*, čemurainā mauraga *Hieracium umbellatum* un lauka vībotne *Artemisia campestris*. Vietām atrodami stādīti smiltāja vītola *Salix daphnoides* puduri. Biotops ir augtene daudzām retām un aizsargājamām augu sugām, kā nozīmīgākās minamas: Lēzeļa vīrcle *Linaria loeselii* un jūrmalas zilpodze *Eryngium maritimum*, arī jūrmalas pārkonamoliņš *Anthyllis maritimus*, jūrmalas dedestiņa *Lathyrus maritimus* un pūkainais plostbārdis *Tragopogon heterospermus*, tāpat priekškāpās nelielā skaitā sastopama Gmelina alise *Alyssum gmelinii* un pļavas silpurene *Pulsatilla pratensis*, pēdējās 2 sugas gan ir raksturīgākas pelēko kāpu biotopiem. Priekškāpa ir svarīga kāpu kompleksa sastāvdaļa gan kā „buferis”, kas vētru laikā noskalojoties pasargā krastu no tālākas atkāpšanās, gan kā pārējiem piekrastes biotopiem nozīmīgas funkcijas – pārpūsto smilšu – avots, sevišķi tas novērojams teritorijas dienvidu daļā.

Antropogēnā ietekme uz šo biotopu ir lokāla, biežāk apmeklētajās vietās veidojas priekškāpas vaļņa pārrāvumi (skat. 1.3.2. sadaļu). Priekšlikumi šo pārrāvumu ierobežošanai sniegti 3. nodaļā.

2.3.4. attēls. Biotops 2120 Priekškāpas ar izteiktu valni uz ziemeļiem no Užavas upes

2.3.5. attēls. Daļēji noskalots priekškāpas valnis starp Užavas upi un jūras krastu

2130* Ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas

Lielākās atklāto kāpu platības dabas liegumā „Užava” veido biotops 2130* Ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas. Teritorijā dominē biotopa 1. variants (pelēkā kāpas ar skraju augāju, kurā dominē pioniersugas) – 70,4 ha platībā, mazākā platībā

atrodams 3. variants (izteikti kserofītiskas pelēkās kāpas) –46,1 ha, un pavisam nedaudz biotopa 2. variants (pļavveida pelēkās kāpas) 3,3 ha platībā. Biotops veidojies gan uz smilšaina, gan daļēji granšaini-olšaina substrāta, kas noteicis atšķirīgu augāja struktūru un sugu sastāvu (skat. 2.3.6. -2.3.9. attēlus). Galvenā iezīme dabas liegumā „Užava” ir samērā kaļķainais augsnes sastāvs, par ko liecina tādu sūnu sugu lielais īpatsvars un pat dominance kā traušlā matzobe *Ditrichum flexicaule* un nokarenā vijzobīte *Tortella inclinata* (minētās sugas Latvijā ir samērā reti sastopamas) . Nereti aprakstītajā biotopā sastopami arī sīkkrūmi – parastās miltenes *Arctostaphylos uva-ursi* un rozmarīnlapu kārkla *Salix rosmarinifolia* puduri, taču, ievērojot kartēšanas mēroga noteiktību un ES biotopu noteikšanas metodikā minētos kritērijus (sīkkrūmu un zemo kārklu seguma īpatsvars – atsevišķi biotopi 2140 un 2170 nodalāmi tikai tad, ja vismaz 0,1 ha platībā sīkkrūmu segums sasniedz 25%, kas ir minimālais sliekšnis attiecīgā biotopa noteikšanai), šie fragmenti ar sīkkrūmu piejaukumu ir pieskaitāmi biotopam 2130* Ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas.

2.3.6. attēls. Biotops 2130* Ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas 1. variants, izteikta smilšu pārpūšana, akumulācija notiek ap smiltāja vītola puduriem

2.3.7. attēls. Biotopa 2130* Ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas 1. variants uz ziemeļiem no Užavas upes, ar atsevišķiem zemo kārklu puduriem

Biotops 2130* Ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas ir nozīmīgs gan kā atklātās kāpu ainavas sastāvdaļa, gan kā augtene retām un aizsargājamām augu sugām (it sevišķi smiltāja nelķei *Dianthus arenarius subsp. arenarius*, arī Gmelina alisei *Alyssum gmelinii*, pļavas silpurenei *Pulsatilla pratensis*, jūrmalas pārkonamoliņam *Anthyllis maritimus* un citām augu sugām) un ķērpju sugām, dzīvotne retām un aizsargājamām dzīvnieku un putnu sugām.

Biotopu visvairāk apdraud nevienmērīgā antropogēnā slodze, kas vietām izraisa pārmērīgu eroziju un atklātu smilts platību veidošanos (izmīdīšana pie atpūtas vietām), bet pārējā teritorijas daļā ir minimāla, tādējādi sākas biotopa aizaugšana ar priedēm, kas ietekmē arī citas biotopam raksturīgās struktūras. Kopumā vērtējot biotopam raksturīgo funkciju un struktūru saglabāšanās pakāpi, apmēram 45,4 ha biotopa vērtējams kā labā aizsardzības stāvoklī esošs, 35,5 ha - kā vidējā aizsardzības stāvoklī esošs (sākas aizaugšana ar priedēm), bet 38,9 ha ir sliktā stāvoklī. Par pamata kritēriju, vērtējot biotopa kvalitāti, izmantots aizaugums ar priedēm, jo pētījumi parāda, ka tas saistīts arī ar citiem nozīmīgiem biotopa raksturlielumiem, piemēram,

atklātās augsnes īpatsvaru, nobiru projektīvo segumu, raksturojošo sugu sastopamību u.c. (Kondratovičs, 2014; Celma, 2014). Dabiska smilts pārpūšana, kas ir viena no biotopu uzturošajām funkcijām, pelēkajās kāpās notiek ierobežotā platībā gar piekrasti, tāpēc nepieciešama biotopa apsaimniekošana lielākajā daļā tā platības (skat. 3. nodaļu).

2.3.8. attēls. Izteikti kserofītiskas pelēkās kāpas netālu no Brēdiķiem. Redzamas braucamlīdzekļu atstātas pēdas.

2.3.9. attēls. Kserofītiskas pelēkās kāpas ar oļu piejaukumu un ievērojamu vēju ietekmi.

2140 Pelēkās kāpas ar sīkkrūmu audzēm

Dabas liegumā „Užava” atrodams šī biotopa tips ar parasto miltenes *Arctostaphylos uva-ursi* audzēm (skat. 2.3.10.-2.3.11. attēlu). Nelielā platībā biotops ir atrodams uz ziemeļiem no Užavas upes, bet lielākās vienlaidus platības ir teritorijas dienvidu daļā, uz ziemeļiem un dienvidiem no Brēdiķu ceļa. Milteņu ceri veido lielākus un mazākus plankumus, kas mijas ar citiem pelēko kāpu augiem, sūnām un ķērpjiem. Tā kā milteņu ceri ierobežo aktīvo smilts pārpūšanu, biotopu īpaši apdraud aizaugšana ar priedēm un augāja mozaīkveida struktūras zudums. Tāpat kā biotopā 2130* Lakstaugiem apaugušās pelēkās kāpas, šeit sastopamas aizsargājamas augu sugas (t.sk. smiltāja neļķe *Dianthus arenarius subsp. arenarius*, pļavas silpurene *Pulsatilla pratensis* un citas), kā arī ķērpju, sūnu un bezmugurkaulnieku sugas.

2.3.10. attēls. Labā stāvoklī esošs biotops 2140 Pelēkās kāpas ar sīkkrūmu audzēm

2.3.11. attēls. Ar priedēm un bērziem aizaugošs biotops 2140 Pelēkās kāpas ar sīkkrūmu audzēm

2014. gada pavasarī uzsākta eksperimentāla biotopa apsaimniekošana 3 ha platībā, izcērtot priedes un cenšoties uzirdināt zemsedzi. Konstatēts, ka priedēm apaugušajā biotopa daļā izveidojies blīvs priežu sakņu pinums un ļoti bieza nobirušo skuju un

sūnu kārtā, kas neļauj attīstīties biotopam raksturīgajām augu un ķērpju sugām, tāpat arī padara biotopu nepiemērotu specifiskām bezmugurkaulnieku un putnu sugām, kam nepieciešami atklātas smilts laukumi. Līdz ar to tehnikas atstātās pēdas šajā biotopā pēc koku izciršanas var uzskatīt par mērenu noslodzi biotopam, kas rada pozitīvu ietekmi (skat. 2.3.12-2.3.13. attēlu).

2.3.12. attēls. Teritorija, kurā 2014. gada pavasarī veikta biotopa apsaimniekošana, izcērtot priedes.

2.3.13. attēls. Biotopa 2140 apsaimniekošanas nolūkā izbraidātās vietas pelēkajās kāpās

2170 Pelēkās kāpas ar ložņu kārklu

Dabas liegums „Užava” tiek uzskatīts par vienu no lielākajām šī biotopa atradnēm Latvijā, taču, balstoties uz jaunāko biotopa kartējumu, platība ir mazāka, nekā bija norādīts līdz šim (14,5 ha; agrāk norādītā platība – 30,2 ha). Platības samazinājums skaidrojams ar to, ka kartējot ievērots ES biotopu noteikšanas rokasgrāmatā paredzētais kritērijs – zemajiem kārkliem jāsedz vismaz 25% no poligona platības; lielākoties teritorijā zemo kārklu puduri ir izklaidus un neveido tik lielu segumu vismaz 0,1 ha platībā, kā arī iepriekš kā biotops 2170 tikusi kartēta teritorijas daļa, kas apstādīta ar smiltāja vītoli *Salix daphnoides*.

Tāpat kā biotopā 2140 Pelēkās kāpas ar sīkkrūmu audzēm, šim biotopam raksturīga tendence aizaugt ar priedēm; pilnīgi labā stāvoklī faktiski nav neviens no biotopu poligoniem, tikai atsevišķas to daļas. Lai saglabātu biotopu kā interesantu ainavas elementu un aizsargājamo sugu dzīvotni, nepieciešami apsaimniekošanas pasākumi, samazinot aizaugumu ar priedēm (skat. 3. nodaļu).

2.3.14. attēls. Biotops 2170 Pelēkās kāpas ar ložņu kārkļu dabas lieguma ziemeļu daļā, kopā ar *Salix rosmarinifolia* aug arī *Salix daphnoides*

2.3.15. attēls. Biotops 2170 Pelēkās kāpas ar ložņu kārkļu dabas lieguma “Užava” dienvidu daļā; fonā redzams aizaugums ar priedēm.

2180 Mežainas piejūras kāpas

Biotops 2180 Mežainas piejūras kāpas aizņem vislielāko platību dabas liegumā; tas veidojies gan dabiskā ceļā, apaugot pelēkajām kāpām, gan mākslīgi apmežošanas rezultātā, tai skaitā daļa pelēko kāpu tikušas apstādītas ar kalnu priedi *Pinus mugo* (atbilstoši VMRDB datiem, identificējami 10 ha 363 kvartāla 3. un 7. un 354 kvartāla 5. nogabalā, kur kalnu priede sastāda 20-40% pirmā stāva audzes, taču dabā šī suga konstatēta arī citās vietās). Atbilstoši ES aizsargājamo meža biotopu noteikšanas metodikai Latvijā, par ES aizsargājamo biotopu atzīstamas tikai mežaudzes, kurās kokaudzē noteicošās ir Latvijai vietējas koku sugas. Taču, tā kā no teritorijas aizsardzības viedokļa nozīmīgas ir visas mežaino kāpu teritorijas, tad biotopā 2180 iekļautas arī platības, kur daļu kokaudzes veido kalnu priede, savukārt, nesen aizaugušās pelēkajās kāpās apsaimniekošana (priežu retināšana) ir vienādi nepieciešama neatkarīgi no priedes sugas.

Visjaunākās mežaudzes ir pelēko kāpu biotopu perifērijā, kur aizaugums ar priedēm pārsniedz 70% un kokaugi ir galvenie organiskās vielas producenti, tātad biotops vairs nav atzīstams par pelēko kāpu. Jaunas līdz vidēja vecuma audzes atrodamas izklaidus visā dabas lieguma teritorijā, savukārt visvecākās mežaudzes, kas atbilst arī biotopam 9010* Veci vai dabiski boreālie meži lielākoties ir ap Užavas bāku un uz dienvidiem no tās.

Biotopā atrodamas gan aizsargājamas augu sugas (piemēram, Latvijā reti izplatītais, tikai Piejūras zemienei tipiskais Pallas sausserdis *Lonicera caerulea ssp. pallasii*), gan retas un aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas, kas dzīvo vecos, labi izgaismotos priežu mežos. Biotopa platības, kam ir mazāka dabiskuma pakāpe (it sevišķi stādītās audzes) laika gaitā dabiskosies, ja teritorijā nenotiks mežsaimnieciskā darbība (izņemot normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā veiktas sanitārās cirtes, ja tādas nepieciešamas); būtiski uzlabot biotopa kvalitāti varētu kopšanas cirtes stādītajās audzēs, kurās nepieciešama audzes struktūras dabiskošana.

Sociālekonomiskā vērtība

Piekrastes biotopu sociālekonomiskā vērtība saistīta galvenokārt ar rekreāciju – jūras stāvkraustu, embrionālo kāpu, priekškāpu un pelēko kāpu komplekss rada pievilcīgu ainavu un to vasarās atpūtnieki izmanto piekļūšanai pie jūras un vairākdienu atpūtai. Priekškāpas ir arī nozīmīga dinamiskās jūras piekrastes zonas sastāvdaļa, kas aizkavē pamatkrasta noskalošanu vētrās.

Mežainās piejūras kāpas tiek izmantotas nekoksnes resursu ieguvei (ogas, sēnes), kā arī medībām. Nozīmīgs sociālekonomiskais resurss ir koksne, taču dabas aizsardzības likumdošana ierobežo tās ieguvi dabas lieguma „Užava” teritorijā, un šobrīd ir atļautas tikai kopšanas cirtes samērā nelielā platībā.

Ietekmējošie faktori

Piekrastes biotopus ietekmējošie faktori iedalāmi trīs grupās – piekrastes dinamiskie procesi (noskalošana, smilšu pārpūšana), antropogēnie faktori (izmīdīšana, izbraukāšana, kritalu izvākšana un mežsaimnieciskā darbība, invazīvās sugas) un dabiskā sukcesija.

Piekrastei dabiskie noskalošanas, akumulācijas un smilšu pārpūšanas procesi ietekmē jūras stāvkraustus, embrionālās kāpas, priekškāpas un tām pieguļošo pelēko kāpu platības. Dabas lieguma teritorijas dienvidu daļā vērojama epizodiska nepilnīgi kompensēta erozija, līdz ar to nākotnē paredzams, ka pelēko kāpu platības (dažviet arī mežaino jūrmalas kāpu platības) samazināsies krasta noskalošanas rezultātā. Smilšu akumulācijas ietekmē radušos biotopu (embrionālās kāpas un priekškāpas) platības var mainīties pēc nozīmīgām erozijas epizodēm (vētrām), un dabas lieguma teritorijā tās atjaunojas salīdzinoši lēni, jo ir vērojams smalkgraudaino sanešu deficīts (skat. 1.3.2. nodaļu). Daļa brīvo vējnesto smilšu tiek pārpūstas iekšzemē, kur nodrošina pelēko kāpu biotopiem raksturīgās struktūras un funkcijas (brīvo smilšu laukumi, mozaīkveida augājs).

Antropogēnie faktori, pamatā izmīdīšana, ietekmē piekrastes biotopus lokāli, vietās, kur koncentrējas teritorijas apmeklētāji (uz ziemeļiem no Užavas grīvas, bākas apkārtnē un pie teritorijas dienvidu robežas). Apmeklētāju pārvietošanās rezultātā veidojas priekškāpas vaļņa pārrāvumi un pastiprinās vēja deflācijas procesi priekškāpās un pelēkajās kāpās, tādējādi samazinot biotopam raksturīgo apaugumu un arī aizsargājamām sugām piemērotās platības. Teritorijā stādītās invazīvās un citzemju sugas (krokainā roze *Rosa rugosa* un parastais ceriņš *Syringa vulgaris*) samazina biotopam raksturīgā augāja platības, un to augtenēm palielinoties (it īpaši krokainajai rozei) var būtiski tikt ietekmēta biotopa kvalitāte. Mežainajās piejūras kāpās novērojama kritalu izvākšana gan kurināmā ieguvei atpūtas vietās, gan arī māsaimniecību apgādāšanai ar malku, kas būtiski samazina retajām un aizsargājamajām bezmugurkaulnieku sugām piemērotās dzīvotnes.

Dabiskie sukcesijas procesi visvairāk ietekmē pelēko kāpu biotopus, kuros vairs nenotiek dabiskie traucējumi (smilšu pārpūšana) un militārās tehnikas pārvietošanās,

kas nodrošināja mērenu traucējumu visā pelēko kāpu platībā, it sevišķi teritorijas dienvidu daļā. Kā secināts pētījumos par pelēko kāpu aizaugšanas dinamiku dabas liegumā „Užava”, lielākā daļa priežu apauguma izveidojusies pēdējos 20 gados, un aizaugšanas procesi aktīvi turpinās, samazinot biotopu kvalitāti un retajām un aizsargājamajām sugām piemēroto dzīvotņu platības (Kondratovičs, 2014).

2.3.2. Saldūdens biotopi

Užavas upes posms dabas lieguma teritorijā uzskatāms par dabisku ūdensteci, kas atbilst biotopa 3260 Upju straujteses un dabiski upju posmi 2. variantā minimālajiem kritērijiem, izņemot pašu tās ieteci jūrā, kas, atbilstoši 2004. gada dabas aizsardzības plānā sniegtajai informācijai, ir tikusi pārveidota, pielāgojot upi zvejas vajadzībām. Teritorijas apsekošanas laikā nav konstatētas nozīmīgas botāniskās vērtības, kas saistītas ar šo biotopu.

Sociālekonomiskā vērtība

Biotopa sociālekonomiskā vērtība saistīta ar Užavas upi kā ceļojošo zivju migrācijas koridoru (tai skaitā teritorijā tiek veikta nēgu zveja) un upi kā pievilcīgu ainavas elementu.

Ietekmējošie faktori

Biotopu ietekmējošie faktori – upes ekoloģiskais stāvoklis, ūdens caurplūdes režīms u.tml. saistīti ar darbībām visā upes baseinā, nevis dabas lieguma teritorijā (skat. 1.3.3. nodaļu)

2.3.3. Mežu biotopi

Daļa no dabas liegumā esošajām biotopa 2180 platībām atbilst arī ES aizsargājamā mežu biotopa 9010* Veci vai dabiski boreālie meži (1. variants) raksturlielumiem. Šajos nogabalos biotopa kvalitāte ir augstāka, tam piemīt dabiskiem meža biotopiem raksturīgās struktūras un funkcijas. Šādu biotopu kopējā platība ir 520 ha, labākās kvalitātes biotopi ir vecās mežaudzēs Užavas bākas apkārtnē, kā arī ziemeļu-dienvidu virzienā izstieptā joslā starp Brēdiķu ceļu un lieguma dienvidu robežu, uz priedēm apaugušās āķveida kāpas iekšzemes nogāzes (358., 361. un 364. kvartālā).

2.3.16. attēls. Biotopam 9010* Veci vai

2.3.17. attēls. Biotopam 9010* Veci vai

**dabiski boreālie meži atbilstošs mežs uz
āķveida kāpas nogāzes, 361. kvartāla
11. nogabals**

**dabiski boreālie meži atbilstošs mežs,
atrodami melnās dzilnas kalti dobumi.
355. kvartāla 7. nogabals.**

Dabas lieguma ziemeļaustrumu daļā 6,1 ha platībā biotops 9080* Staignāju meži (1. variants) (skat. 2.3.19. attēlu). Staignāju mežu biotops šai teritorijā ir savdabīgs ar to, ka uz biotopam raksturīgajiem ciņiem starp lāmām aug ne tikai lapu koki, bet arī priedes. Notece no paaugstinātā gruntsūdens areāla ir uz austrumu pusi pa nelielu grāvīti; lai saglabātu biotopam raksturīgo mitruma režīmu, nav pieļaujama tā padziļināšana dabas lieguma teritorijā vai būtiski hidroloģisko režīmu ietekmējoši pasākumi dabas liegumam pieguļošajās mežaudzēs.

2.3.18. attēls. Biotops 9010* Veci vai dabiski meži 332. kvartāla 2. un 11. nogabalā (pārklājas ar 2180)

2.3.19. attēls. Biotops 9080* Staignāju meži 332. kvartāla 4., 6., 7. un 8. nogabalā.

2.3. tabulā norādītas biotopam 9010* Veci vai dabiski boreālie meži atbilstošas mežaino piejūras kāpu platības un šo biotopu kvalitāte, skat. arī karti 1. pielikumā.

2.3. tabula. Biotopam 9010* atbilstošās platības un to kvalitāte dabas liegumā „Užava”

Biotopam 9010* atbilstošo mežaino piejūras kāpu biotopu kvalitāte	Platība, ha
Izcila kvalitāte (daudzas dabiskiem meža biotopiem raksturīgas struktūras un funkcijas, aizsargājamo sugu dzīvotne)	64,7
Laba kvalitāte (ir vismaz 3 dabiskiem meža biotopiem raksturīgas struktūras un funkcijas, atsevišķas aizsargājamo sugu atradnes, iespējama kvalitātes uzlabošanās)	71,0
Vidēja kvalitāte (tikai 1-2 dabiskiem meža biotopiem raksturīgas struktūras un funkcijas, kvalitātes uzlabošanās paredzama tikai ilgstošā laika periodā)	179,1
Zema kvalitāte (tik tikko atbilst minimālajiem kritērijiem)	205,9

Sociālekonomiskā vērtība

Tā kā teritorijā esošajos mežu biotopos, atbilstoši dabas aizsardzības likumdošanai, nav pieļaujama mežsaimnieciskā darbība, to sociālekonomiskā nozīmē ir neliela,

saistīta ar nekoksnes resursu ieguvi (ogas, sēnes) un mežu kā medību teritoriju un pievilcīgās ainavas sastāvdaļu.

Ietekmējošie faktori

Kritalu izvākšana no mežaudzēm visvairāk apdraud boreālos mežus, kuros mirusī koksne ir nozīmīga mežaudzes dabiskās struktūras sastāvdaļa un nodrošina dzīvotnes retām un aizsargājamām sugām.

2.4. Sugas, to sociālekonomiskā vērtība un sugas ietekmējošie faktori

2.4.1. Flora

2.4.1.1. Vaskulārie augi

Dabas aizsardzības vērtība

Dabas liegumā „Užava” līdz šim ir konstatētas **18** retas vai īpaši aizsargājamās vaskulāro augu sugas (dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā veiktajās apsekošanās atkārtoti konstatētas 11 sugas) un 1 reta vai īpaši aizsargājama sūnu suga (2.4. tabula).

Dabas liegumā sastopamas divas vaskulāro augu sugas, kas ierakstītas Biotopu Direktīvas II pielikumā (sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana) – smiltāja neļķe *Dianthus arenarius subsp. arenarius* un Lēzeļa vīrcele *Linaria loeselii*, kā arī suga, kurai dabas liegumā ir viena no dažām atradnēm Latvijā – jūrmalas zilpodze *Eryngium maritimum*. Liegumam ir liela nozīme litorālo sugu un ar Piejūras zemieni saistīto sugu aizsardzībā.

2.4. tabula. Īpaši aizsargājamās un retās vaskulāro augu un sūnu sugas dabas liegumā „Užava”. Ar pelēku krāsu atzīmētas sugas, kuras dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā veiktajos apsekojumos teritorijā nav konstatētas, taču nav izslēgta to atradņu iespējamība DL teritorijā. Datu avots: dabas lieguma „Užava” dabas aizsardzības plāns, 2004

N.p.k	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Aizsardzība normatīvajos aktos	Cita veida statuss	Izplatība DL “Užava”	Sugas sastopamība Latvijā ¹	Optimālais/suboptimālais areāls DL teritorijā	Aizsardzības stāvoklis un tendence DL teritorijā
Aizsargājamās vaskulāro augu sugas								
1	<i>Alyssum gmelinii</i>	Gmelina alise	ĪAS 1	SG III	diezgan bieži, biotopi 2120, 2130*,2140*	reti, litorāla suga,	119,7/43,4	FV=
2	<i>Corallorhiza trifida</i>	Trejdaivu koraļšakne	ĪAS 1, MIK	SG III	vajadzīgs pietiekami mitrs biotops – nav sīkāku ziņu par iepriekšējo atradumu	diezgan reti	4	XX
3	<i>Dianthus arenarius subsp. arenarius</i>	Smiltāja neļķe	ES II, ĪAS 1		Bieži, biotopi 2130*,2140*, 2170, retāk –2180	diezgan reti, galvenokārt Piejūras zemienē	119,6/1061,5	FV-
4	<i>Cotoneaster scandinavicus</i>	Skandināvijas klintene	ĪAS 1, MIK	SG I	teorētiski iespējama piekrastē	ļoti reti	?	XX
5	<i>Diphysastrum tristachyum</i>	Trejvārpu plakanstaipek nis	ĪAS 1, MIK	SG IV	iespējams, priežu meži	diezgan reti	1017,7	XX
6	<i>Eryngium maritimum</i>	Jūrmalas zilpodze	ĪAS 1	SG I	ļoti reti, 2120	ļoti reti, litorāla suga	1,6	U1x
7	<i>Lathyrus maritimus</i>	Jūrmalas dedestiņa	ĪAS 1	SG II	Diezgan bieži, biotopi 2120,2130	reti, litorāla suga	94,3/27,3	FV-
8	<i>Linaria loeselii</i>	Lēzeļa vīrcele	ES II, ĪAS 1, MIK	SG III	Reti, biotops 2110, 2120 (aktīvajā priekškapu daļā)	reti, litorāla suga	12,4	U1+

N.p.k	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Aizsardzība normatīvajos aktos	Cita veida statuss	Izplatība DL “Užava”	Sugas sastopamība Latvijā ¹	Optimālais/suboptimālais areāls DL teritorijā	Aizsardzības stāvoklis un tendence DL teritorijā
9	<i>Listera cordata</i>	Sirdsveida divlape	ĪAS 1	SG III	Iespējams, mitri priežu meži	diezgan reti	4	XX
10	<i>Lonicera caerulea subsp. pallasii</i>	Palasa sausserdis	ĪAS 1	SG III	Diezgan bieži, biotops 2180 jūras piekrastē	diezgan reti, galvenokārt Piejūras zemienē	1017,7	FV=
11	<i>Lycopodium clavatum</i>	Vāļišu staipekņis	ES IV, ĪAS 2	SG IV	Diezgan bieži, biotops 2180, 9080*	bieži, visā valstī	1023,8	XX
12	<i>Pulsatilla pratensis</i>	Pļavas silpurene	ĪAS 1, ES IV	SG IV	Diezgan bieži, biotopi 2130*, 2140*, 2170, retāk – 2180	diezgan bieži	156/1061,5	FV-
13	<i>Silene borysthena</i>	Sīkziedu plaušķene	ĪAS 1, MIK	SG 2	Reti, biotops 2130*	reti, litorāla suga	81,3/27,3	U1-
Latvijā retas vaskulāro augu sugas, kurām nav normatīvajos aktos noteikta aizsardzības statusa								
14	<i>Allium vineale</i>	Vīnkalnu sīpols		SG III	varētu būt bijusi/ir sausās pļavās	diezgan reti	0,6	XX
15	<i>Juncus balticus</i>	Baltijas donis		SG III	Iespējamās atradnes - starpkāpu ieplakas, upes krasts sporādiski pludmalē	diezgan reti, galvenokārt Piejūras zemienē	?	XX
16	<i>Myosotis ramosissima</i>	Pakalnu neaizmirstule		SG III	Reti, biotops 2130*	diezgan reti, galvenokārt Piejūras zemienē	81,3/27,3	U2x
17	<i>Tragopogon heterospermus</i>	Pūkainais ploštbārdis		SG III	Diezgan bieži, biotopi 2110, 2120, 2130*, 2140*	diezgan reti, litorāla suga	120,9/43,4	FV=

N.p.k	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Aizsardzība normatīvajos aktos	Cita veida statuss	Izplatība DL “Užava”	Sugas sastopamība Latvijā ¹	Optimālais/suboptimālais areāls DL teritorijā	Aizsardzības stāvoklis un tendence DL teritorijā
18	<i>Trifolium campestre</i>	Tīruma āboliņš		SG III	varētu būt sausas pļavās	diezgan reti	0,6	XX
19	<i>Vicia lathyroides</i>	Dedestiņu vīķis		SG II	var būt 2130* vai sausās pļavās	reti, litorāla suga, tikai gar Latvijas rietumu robežu	81,3/27,3	XX
Latvijā retas sūnu sugas								
20	<i>Tortella inclinata</i>	Nokarenā vijzobīte		SG III	Bieži, biotopi 2130*, 2140*, 2170	diezgan reti	119,7/43,4	FV-

¹ Pēc Fatore I., 1992 un Āboliņa A., 2002.

Saīsinājumi:

SG – aizsardzības kategorija Latvijas Sarkanajā grāmatā

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEC (21.05.1992) Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. **V** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga (MK noteikumi Nr. 396. "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu", 14.11.2000., grozījumi 27.07.2004. Cipari 1 un 2 apzīmē 1. vai 2. pielikumu)

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 1. pielikums 2012. gada 18. decembra MK noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”

Aizsardzības stāvokļa novērtējums atbilstoši ziņojumā Eiropas Komisijai (ES ziņojums, 2013) lietotajiem apzīmējumiem

FV: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable); **U1:** Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate); **U2:** Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad); **XX:** Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown). **Apzīmējumi aizsardzības stāvokļa tendencei** - + - uzlabojas; - - pasliktinās; = - stabils, x - nezināms

**2.4.1. tabula Eiropas Padomes direktīvas 92/43/EEC II pielikumā iekļauto augu
sugu populāciju novērtējums dabas liegumā „Užava”**

Sugas nosaukums	Sugas populācijas lielums DL „Užava” teritorijā		Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī	Sugas dzīvotnes platība (ha)	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību valstī
	Min.	Maks.				
Smiltāja neļķe (<i>Dianthus arenarius subsp. arenarius</i>)	30 000*	66 000**	15-55 %	12-44 %	156***	0,6
Lēzeļa vīrcele (<i>Linaria loeselii</i>)	1390	1390****	1,9-2 %	1,4-2,8 %	3,5-14*****	0,7

Populācijas procentuālās attiecības apakšējais sliekšnis – minimālā aprēķinātā populācija teritorijā pret maksimālo aprēķināto populāciju valstī vai N2000; augšējais sliekšnis – maksimālā aprēķinātā populācija teritorijā pret minimālo aprēķināto populāciju valstī vai N2000 teritorijās. Izejas datus populācijas aprēķiniem skat. pie ietekmējošajiem faktoriem.

* Eksperta vērtējums – aptuveni 1/6 no Natura 2000 populācijas Latvijā

** Aprēķins, izmantojot pieejamos datus par populācijas blīvumu dabas liegumā (Celma, 2014)

*** Optimālo biotopu platība – labas un vidējas kvalitātes pelēko kāpu biotopi un priežu retmeži

**** 2014. gada totālajā uzskaitē reģistrētie eksemplāri.

***** 3,5 ha – aptuvena augtenes platība uzskaites brīdī; 14 ha – sugai piemēroto biotopu (priekškāpas un embrionālās kāpas) kopējā platība

Sociālekonomiskā vērtība

Aizsargājamo augu sugām nav nozīmīgas sociālās vērtības, taču tās ir daļa no pievilcīgās piekrastes ainavas, kas ir svarīgs rekreācijas resurss.

Ietekmējošie faktori

Lēzeļa vīrceles *Linaria loeselii* augtenes ir saistītas galvenokārt ar priekškāpām, retāk ar embrionālajām kāpām, kā arī priekškāpu un pelēko kāpu pārejas zonām, ja tajās ir īslaicīga smilšu pārpūšana, arī ar neapaugušiem jūras stāvkrastiem, kuros notiek smilšu nogrūšana. Dabas liegumā „Užava” bagātīgākās vīrceles augtenes ir priekškāpas uz ziemeļiem no Užavas grīvas un apmēram 400 m garš posms priekškāpas frontālajā daļā uz dienvidiem no grīvas. Tālāk dienvidu virzienā suga sastopama reti; atsevišķas augtenes konstatētas pie Užavas bākas (stāvkrasts pie atpūtas vietas, kur notiek smilšu pārpūšana un akumulācija); posmā starp bāku un lieguma dienvidu daļu suga sastopama fragmentāri, atsevišķa populācija ir pie laipas uz lieguma dienvidu robežas. Kopējais sugas areāls dabas liegumā – ap 3,5 ha. Sugas eksistenci nodrošina aktīvie procesi jūras krastā – kustīga smilts. Smilts pārpūšanu nodrošina arī antropogēnā slodze, tāpēc nereti suga bagātīgi ir sastopama vietās, kur atrodas celiņi un takas uz jūru (piemēram, pie Užavas bākas un pie laipas lieguma dienvidu daļā). Teorētiski ir iespējams mākslīgi palielināt smilšu uzkrāšanos pludmalē un priekškāpās, veidojot sētiņas vai zaru klājumus smilšu akumulācijai, taču jārēķinās ar faktu, ka smiltis netiks pārpūstas tālāk uz priekškāpu un pelēko kāpu zonu, kur tās dabiski būtu nonākušas un kur tās uztur pelēkajām kāpām raksturīgo augāja mozaīkveida struktūru, savukārt pelēkajās kāpās ar ložņu kārkļu veido raksturīgo mikroreljefu ap kārkļu puduriem. Tāpēc smilšu akumulāciju veicinoši pasākumi visā piekrastes garumā nav rekomendējami, tie veicami tikai tiešā tūrisma infrastruktūras objektu (laipas, takas uz jūru) tuvumā, kur smilts pārpūšanu aktivizē regulāra nobradāšana.

Salīdzinot 2008. gadā veiktos Lēzeļa vīrceles totalās uzskaites datus (B. Laime, D. Tjarve) ar 2014. gadā veikto totalo uzskaiti (D. Sāmīte), konstatējams būtisks sugas populācijas pieaugums – no 238 eksemplāriem (191 ziedošs, 47 neziedoši) uz 1390 eksemplāriem (988 ziedoši, 402 neziedoši), tāpat paplašinājies sugas atradņu areāls (2008. gadā konstatētas tikai 5 atradnes). Pieaugums, visticamāk, skaidrojams ar to, ka turpinās smilšu akumulācijas procesi pēc krasta noskalošanas 2005. gada vētrā, un garos krasta posmos ir sugai piemēroti aktīvi priekškāpu biotopi.

Ar priekškāpu biotopu saistīta arī retā un aizsargājamā suga jūrmalas zilpodze *Eryngium maritimum*, kas sastopama ap 1,3 ha platībā uz dienvidiem no Užavas grīvas un ap 0,9 ha platībā starp Užavas bāku un Užavas grīvu. Suga sastopama lielākoties priekškāpas frontālajā daļā, veicot uzskaiti 2014. gada vasaras sezonā, tikai daži eksemplāri tika konstatēti priekškāpas iekšzemes pusē. Uzskaitīti 36 zilpodzes eksemplāri, lielākā daļa auga individuāli vai dažus eksemplārus lielās grupās, lielākā grupa – 25 eksemplāri. Tā kā pētījumi par šīs sugas ekoloģiju un populāciju saistību ar piekrastes procesiem un antropogēno slodzi nav veikti, vēlams, izmantojot uzskaites datus, dabas aizsardzības plāna periodā veikt sugas monitoringu (ieskaitot sugas augtēnē notiekošo procesu, piemēram, noskalošanās un vēja deflācijas, aprakstu), lai nākamajā apsaimniekošanas periodā varētu paredzēt specifiskus aizsardzības pasākumus, ja tādi izrādīsies nepieciešami.

Smiltāja neļķes *Dianthus arenarius subs. arenarius* pamataugtene ir **pelēkās kāpas** (biotopi 2130*, 2140*, 2170). Līdz ar to faktori, kas pozitīvi vai negatīvi ietekmē pelēko kāpu biotopu kvalitāti (lokāli paaugstināta antropogēnā slodze vai arī traucējumu trūkums, kas noved pie biotopa aizaugšanas ar priedēm) ietekmē arī smiltāja neļķei piemēroto augtēņu platību, jo aizaugušām pelēkajām kāpām raksturīgais augstais nobiru, sūnu un ķērpju projektīvais segums negatīvi korelē ar smiltāja neļķes blīvumu (Celma, 2014, 31. lpp). Līdz ar to sugas populācijas saglabāšanai un palielināšanai pelēkajās kāpās nepieciešami apsaimniekošanas pasākumi – atklātu kāpu uzturēšana un aizaugušo kāpu atjaunošana. Smiltāja neļķes izplatība biotopā **2180** ir saistīta ar specifiskiem vides apstākļiem – piejūras mežiem raksturīgajiem īpaši sausajiem apstākļiem ar ķērpju sugu dominanci, kas ļauj neļķei ieviesties un izdzīvot pazeminātas citu sugu konkurences apstākļos. Smiltāja neļķei piemērots meža augšanas apstākļu tips ir sils, kas dabas lieguma „Užava” teritorijā ir 723 ha platībā, no tiem par 80 gadiem vecāks sils – 562 ha platībā. Priežu retmeži, kas izgaismojuma apstākļu dēļ īpaši piemēroti smiltāja neļķes augšanai, ir 37 ha platībā. Ja mērķis ir paaugstināt smiltāja neļķes sastopamību šajā biotopā, teorētiski ir iespējama zemsedzes dedzināšana, bet līdz šim nav pierādījumu, ka tas varētu pozitīvi ietekmēt sugas izplatību (par to neliecina arī pētījumi, kas veikti pēc deguma Bažu purvā - sugas izplatību tas būtiski neizmainīja), pie kam jāreķinās ar citu sugu reakciju uz šādu pasākumu un biotopa stāvokļa izmaiņām. Līdz ar to veikt zemsedzes dedzināšanu kā speciāli paredzētu pasākumu dabas lieguma teritorijā nav rekomendēts, taču smiltāja neļķes apstākļus uzlabotu pasākumi retmežu uzturēšanai, kas vērsti uz bezmugurkaulnieku dzīvotņu saglabāšanu (skat. 3. nodaļā). Papildus minētajiem biotopiem, nelieli meža ceļi caur sausiem meža biotopiem palielina sugas izplatības iespējas.

2008. gadā veiktajā monitoringā smiltāja neļķes eksemplāru skaits atklātajās pelēkajās kāpās ar aprēķināts 63 000 eksemplāru (58 000 neziedošu, 5000 ziedošu). Šajos aprēķinos nav ņemta vērā sugas sastopamība mežainajās piejūras kāpās. Aprēķinos par smiltāja neļķes populāciju blīvumu, kas iegūti ar atsevišķu transektu metodi (Celma, 2014) tas novērtēts kā 546 eksemplāri uz hektāru pelēkajās kāpās ar ložņu kārkļu (attiecināmi arī uz citiem pelēko kāpu veidiem) un 268 eks/ha mežainās piejūras kāpās sila augšanas apstākļu tipā. Aprēķinos izmantojot vidējas un labas kvalitātes pelēko kāpu biotopus (119,6 ha) un priežu retmežus (37 ha iegūstamais

populācijas novērtējums ir 75 000 eksemplāru – ļoti liels skaitlis, salīdzinot ar populācijas novērtējumu visā valstī (ES ziņojums, 2013), kas vērtēts 150 000- 250 000 robežās (Natura 2000 teritorijās 120 000-190 000). Reālistisks populācijas vērtējums būtu ap 15% no Natura 2000 populācijas, ap 30 000 eksemplāru; specifiski mežainajās piejūras kāpās eksperta vērtējums ir ap 1000 ha, jo suga sastopama lielākoties pie smilšainajiem ceļiem un vietās, kas specifiski piemērotas tās augšanai, nevis visā retmeža platībā. Tādējādi minimālais populācijas vērtējums teritorijā ir 30 000 eksemplāru, maksimālais – 65 000 eksemplāru. Lai iegūtu uzticamākus datus par smiltāja neļķes populāciju, būtu nepieciešams veikt uzskaiti vairākās jūras krastam paralēlās transektēs, ietverot visu veidu un kvalitātes pelēko kāpu un mežaino piejūras kāpu biotopus.

Pārējo aizsargājamo sugu izplatību arī ietekmē tiem piemēroto dzīvotņu platības, kas saistītas ar biotopus ietekmējošajiem faktoriem. Piemēram, jūrmalas dedestiņa *Lathyrus maritimus* dabas liegumā „Užava” lielākoties aug uz priekškāpu un pelēko kāpu robežas, līdz ar to šo sugu var ietekmēt atklāto pelēko kāpu biotopu kvalitātes samazināšanās aizaugšanas rezultātā. Savukārt, reti sastopamā pakalnu neaizmirstule *Myosotis ramosissima* saistīta ar lokāliem traucējumiem, piemēram, takām un ceļiem, līdz ar to tās izplatība dabas liegumā ir ļoti fragmentāra un populācija neliela. Retajām un aizsargājamajām augu sugām optimālie (atbilstošs biotops labā aizsardzības stāvoklī) un suboptimālie (atbilstošs biotops sliktā aizsardzības stāvoklī) areāli attēloti 5. pielikumā.

2.4.1.2. Ķērpji

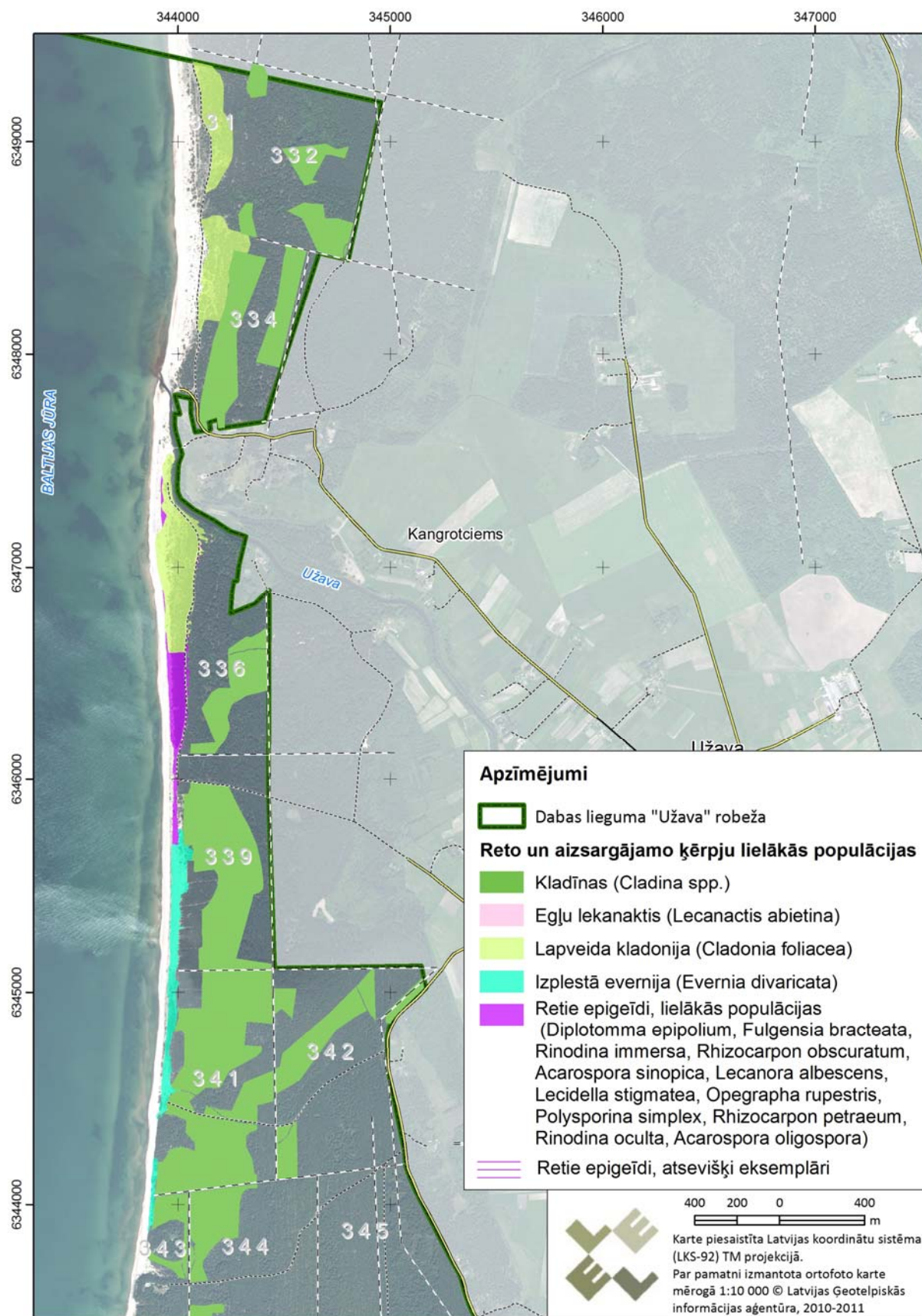
Dabas aizsardzības vērtība

Informācija par DL „Užava” sastopamajiem ķērpjiem ir Dr. A. Piterāna iepriekš iegūto datu un eksperta apsekošanas laikā iegūto datu apkopojums. Ekspertīze veikta no 07.07.2014 līdz 09.07.2014. Pētījumi veikti visos ES aizsargājamo biotopu veidos, kas ir DL teritorijā, īpašu uzmanību pievēršot vietām, kas varētu būt potenciālās reto sugu atradnes. Ir konstatētas 20 ķērpju sugas, kurām ir nepieciešama īpaša aizsardzība – gan sugām, kuras aizsargā normatīvo aktu prasības, gan īpaši retajām sugām, kuras nav iekļautas aizsargājamo sugu sarakstos.

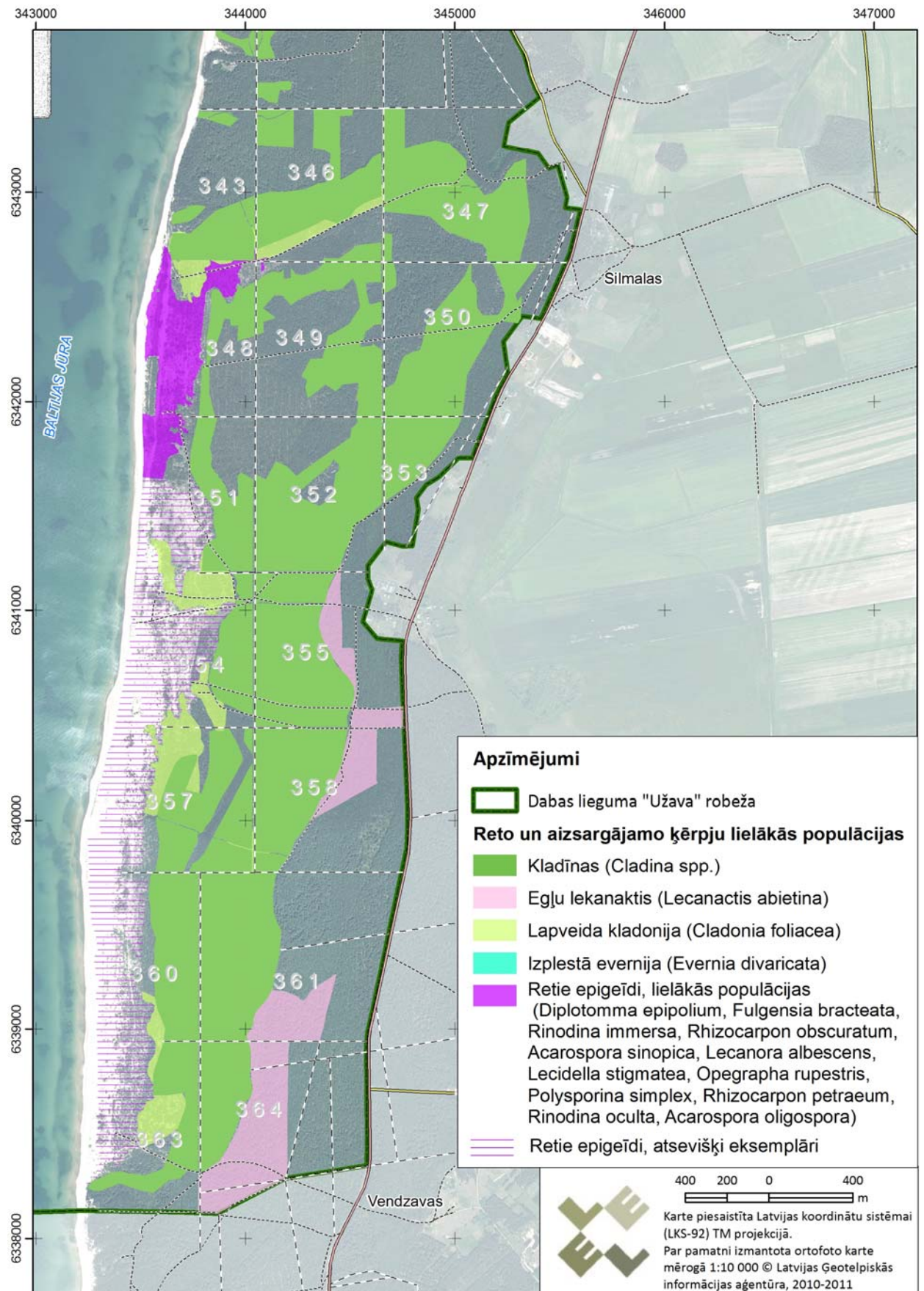
Dabas liegumā sastopamas četras epigeītisko ķērpju sugas, kas ierakstītas Biotopu Direktīvas V pielikumā (Kopienā nozīmīgas dzīvnieku un augu sugas, kuru īpatņu ieguvei savvaļā un izmantošanai var piemērot apsaimniekošanas pasākumus) – meža kladīna *Cladina arbuscula*, zvaigžņveida kladīna *Cladina stellaris*, mīkstā kladīna *Cladina mitis*, briežu kladīna *Cladina rangiferina*. Uz šo brīdi divpadsmit ķērpju sugām: *Acarospora sinopica*, *Acarospora oligospora*, *Buellia aethalea*, *Diplotomma epipolium*, *Lecanora albescens*, *Lecanora crenulata*, *Lecidella stigmatea*, *Polysporina simplex*, *Rhizocarpon obscuratum*, *Rhizocarpon umbilicatum*, *Rinodina imersa*, *Rinodina oculata* dabas lieguma „Užava” teritorija ir vienīgā zināmā atradne Latvijas teritorijā. Dabas lieguma teritorijā ir konstatētas divas Latvijā retas un aizsargājamas ķērpju sugas izplestā evernija *Evernia divaricata* un lapveida kladonija *Cladonia*

foliacea. Teritorijā ir konstatēta Latvijai reta ķērpju suga *Xanthoria elegans*, kā arī ķērpju suga, kas raksturīga augstas bioloģiskās daudzveidības mežu biotopiem – *Lecanactis abietina*.

Ķērpju aizsardzībai nozīmīgākais biotops lieguma teritorijā ir ar lakstaugiem klātās pelēkās kāpas (2130*), biotopā sastopamo sugu sarakstu skat. 2.5. tabulā. Lielākā sugu daudzveidība ir dabas lieguma ziemeļu daļā, posmā no Užavas upes līdz Užavas bācai pelēko kāpu biotopos. Visas šim biotopam tipiskās sugas ir sastopas uz augsnes un uz zemes guļošiem oļiem un nelieliem laukakmeņiem (ar diametru virs 10 cm), vietās, kur agrāk pārvietojusies smagā militārā tehnika. (skat. 2.4.1. attēlu). Retās, tikai DL „Užava” stastpamās ķērpju sugas ir izplatītas praktiski visur, kur pelēko kāpu biotopi nav degradēti pārmērīgas izbraukāšanas vai aizaugšanas rezultātā. Vietas kur ir vecais kara tehnikas ceļš un pelēko kāpu biotopi, kas iet paralēli šim ceļam, ir īpaši nozīmīgas šo ķērpju aizsardzībai. Lai arī atklātā, oļiem klātā teritorija ir veidojusies regulāra traucējuma rezultātā, jāatzīmē, ka lokāla ķērpju augtņu izjaukšana vai degradēšana var atstāt nelabvēlīgu ietekmi uz reto sugu kolonijām. Tas ir saistīts ar to, ka, traucējot substrātu, pie kura piestiprinās laponis, tiek mainīti mikroklimatiskie apstākļi, un tas bieži atstāj nelabvēlīgu efektu uz koloniju dzīvotspēju. Ķērpju vecuma pētījumi teritorijā liecina, ka vismaz daļa no tiem ir ap 20 gadus veci, tātad, sākuši augt pēc tam, kad teritorijā pārtraukta regulāra izbraukāšana ar smago tehniku. Pašreizējie traucējumi ķērpju augtēs, acīmredzot, neatstāj viennozīmīgi negatīvu iespaidu uz koloniju izplatību, jo novērš biotopa aizaugšanu, taču optimālā traucējuma apjoma un veida definēšanai būtu nepieciešami ilglaicīgi pētījumi.

2.4.1.a attēls. Reto un aizsargājamo ķērpju sugu izplatība dabas liegumā „Užava”

2.4.1.b attēls. Reto un aizsargājamo ķērpju sugu izplatība dabas liegumā „Užava”

Retās ķērpju sugas *Lecanora albescens* un *Lecanora crenulata* ir konstatēta uz akmeņiem un uz augsnes posmā no Užavas upes grīvas līdz Užavas bācai. Posmā no Užavas upes grīvas līdz teritorijas ziemeļu daļai ir konstatēta jauna atradne retai Latvijā ķērpju sugai *Rhizocarpon geographinum*.

Īpaši vērtīga ir teritorijas daļa, kur uz augsnes ir sastopamas lielas *Fulgensia bracteata* ķērpja kolonijas (2.4.4. attēls). Šīs sugas atradnes ir no tilta pāri Užavas upei līdz Užavas bācai pelēkajās kāpās.

2.4.4. attēls. *Fulgensia bracteata*

2.4.5. attēls. *Xanthoria elegans*

Apsekošanas laikā ir konstatēta jauna atradne sugai *Xanthoria elegans*, kura ir ļoti reti sastopama Latvijā, bet nav aizsargājama. Tā ir konstatēta posmā no Užavas grīvas līdz Užavas bācai uz lielākiem oļiem un dažiem laukakmeņiem (diametrā virs 10 cm) (2.4.5 attēls).

Izplestā evernija *Evernia divaricata* teritorijā ir konstatēta tai netipiskā biotopā – pelēkajās kāpās, suga šajā biotopā ir epigeīts. Parasti izplestā evernija ir sastopama vecos boreālajos mežos un vecās priežu audzēs uz kokiem (kā epifīts). Pētot pieejamo literatūru par izplestās evernijas atradnēm citās valstīs, nav informācijas par citiem gadījumiem, kad suga izvēlētos augsni kā piestiprināšanas substrātu (skat. 2.4.2. attēlu). Dabas liegumā suga ir konstatēta divās atradnēs oļainās pelēkajās kāpās (sk. 2.4.1. attēlu.)

2.4.2. Izplestā evernija *Evernia divaricata* uz neraksturīga substrāta – granšainas augsnes.

2.4.3. attēls. Retām un aizsargājamām ķērpju sugām piemērots biotops 2130* Ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas

Teritorijas apsekošanas laikā netika konstatēta tikai viena iepriekš šajā teritorijā reģistrēta suga – *Acarospora sinopica*. Ir pieļaujams, ka dabas liegumā suga tomēr ir sastopama, jo teritorijā pietiekamā platībā ir klaji pelēko kāpu biotopi, kā arī dati no iepriekšējiem pētījumiem liecina, ka suga ir sastopama praktiski visā DL teritorijā, taču nelielās kolonijās, līdz ar to apsekošanas laikā var netikt pamanīta.

Mežainās jūrmalas kāpās (2180) ir konstatēta Latvijā ļoti reta un aizsargājama ķērpju suga lapveida kladonija *Cladonia foliacea*. Tā ir sastopama ar priedēm skraji apaugušās mežainās piejūras kāpās. Nozīmīgākā teritorija šai sugai ir dabas lieguma ziemeļu daļā - posmā no Užavas grīvas līdz lieguma galējai ziemeļu robežai.

Cladina rangiferina, *Cladina mitis*, *Cladina stellaris*, *Cladina arbuscula*, kas ir Biotopu Direktīvas V pielikuma sugas, arī ir konstatētas 2180 biotopā, bet lielākās to atradnes ir mežaino piejūras kāpu daļās, kas atbilst biotopam 9010* Veci vai dabiski boreālie meži. Lielākais *Cladina* ģints sugu projektīvais segums ir konstatēts vietās kur 9010* biotopa augšanas apstākļu tips (AAT) atbilst silam. 9010* biotopā uz vecām eglēm un bērziem ir konstatēta dabiskiem meža biotopiem raksturīga suga *Lecanactis abietina*. Ziemeļkurzemē atbilstošos biotopos tā ir sastopama ļoti bieži un lielā daudzumā. Sugai piemērotākais aizsardzības pasākums ir neiejaukšanās, lai saglabātu tās augtēni raksturīgo mikroklimatu.

2.5. tabula. Retās un aizsargājamās ķērpju sugas dabas liegumā „Užava”

Nr. p.k.	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Aizsardzība normatīvajos aktos	Cita veida statuss	Izplatība DL „Užava”	Sugas sastopamība Latvijā ¹	Aizsardzības stāvoklis teritorijā un tendences DL teritorijā ²
Ķērpju sugas, kurām ir normatīvajos aktos noteikts aizsardzības statuss							
1.	<i>Cladonia foliacea</i>	Lapveida kladonija	ĪAS 1, MIK	SG I	Samērā bieži 2180 biotopā, epigeīds	Ļoti reti, tikai Latvijas rietumu daļā	FV =
2.	<i>Evernia divaricata</i>	Izplestā evernija	IAS 1	SG II	Diezgan reti 2130* biotopā, nelielā daudzumā, epigeīds (netipiski)	Diezgan reti	U1 +
3.	<i>Cladina mitis</i>	Mīkstā kladina	ES V		Bieži 2180, 9010* biotopos, epigeīds	Diezgan bieži	FV =
4.	<i>Cladina rangiferina</i>	Briežu kladina	ES V		Bieži 2180, 9010* biotopos, epigeīds	Diezgan bieži	FV =
5.	<i>Cladina stellaris</i>	Zvaigžņveida kladīna	ES V		Bieži 2180, 9010* biotopos, epigeīds	Diezgan bieži	FV =
Retas ķērpju sugas, kurām nav normatīvajos aktos noteikta aizsardzības statusa							
6.	<i>Acarospora oligospora</i>				Samērā bieži 2130* biotopā,	Tikai DL „Užava”	FV =

Nr. p.k.	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Aizsardzība normatīvajos aktos	Cita veida statuss	Izplatība DL „Užava”	Sugas sastopamība Latvijā ¹	Aizsardzības stāvoklis teritorijā un tendences DL teritorijā ²
					epilīts		
7.	<i>Acarospora sinopica</i>				Samērā bieži 2130* biotopā, nelielās kolonijās, epilīts	Tikai DL „Užava”	XX
8.	<i>Buellia aethalea</i>				Samērā bieži 2130* biotopā, epilīts	Tikai DL „Užava”	FV =
9.	<i>Diplotomma epipolium</i>				Diezgan reti DL teritorijā, 2130* biotopā, epilīts	Tikai DL „Užava”	FV=
10.	<i>Fulgensia bracteata</i>				Samērā bieži 2130* biotopā, epigeīds	Ļoti reti, tikai Latvijas rietumu daļā	U1 +
11.	<i>Lecanactis abietina</i>	Dižegļu lekanaktis			Samērā reti, 9010*biotopā, epifīts (uz eglēm)	Ļoti reti, visā valsts teritorijā	FV =
12.	<i>Lecanora albescens</i>				Bieži 2130*biotopā, epigeīds un retāk epilīts	Tikai DL „Užava”	FV =
13.	<i>Lecidella stigmatea</i>				Diezgan bieži, 2130* biotopā,	Tikai DL „Užava”	FV =

Nr. p.k.	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Aizsardzība normatīvajos aktos	Cita veida statuss	Izplatība DL „Užava”	Sugas sastopamība Latvijā ¹	Aizsardzības stāvoklis teritorijā un tendences DL teritorijā ²
					epilīts		
14.	<i>Opegrapha rupestris</i>				Diezgan reti 2130* biotopā, nelielā daudzumā, epilīts	Tikai DL „Užava”	FV =
15.	<i>Polysporina simplex</i>				Diezgan bieži, 2130* biotopā, epilīts	Tikai DL „Užava”	FV =
16.	<i>Rhizocarpon obscuratum</i>				Bieži 2130* biotopā, epilīts	Tikai DL „Užava”	FV =
17.	<i>Rhizocarpon petraeum</i>				Diezgan bieži, 2130* biotopā, epilīts	Tikai DL „Užava”	FV =
18.	<i>Rinodina immersa</i>				Diezgan bieži, 2130* biotopā, epilīts	Tikai DL „Užava”	FV =
19.	<i>Rinodina oculata</i>				Diezgan bieži, 2130* biotopā, epilīts	Tikai DL „Užava”	FV =
20.	<i>Xanthoria elegans</i>				Diezgan reti 2130*, 2180	Ļoti reti, Latvijas rietumu daļā	U1 +

Nr. p.k.	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Aizsardzība normatīvajos aktos	Cita veida statuss	Izplatība DL „Užava”	Sugas sastopamība Latvijā ¹	Aizsardzības stāvoklis teritorijā un tendences DL teritorijā ²
					biotopos, nelielā daudzumā, epilīts		

¹ – Ķērpju sastopamība Latvijā – pēc Alfons Piterāns, 2002 <http://latvijas.daba.lv/scripts/db/saraksti/saraksti.cgi?d=keerpji>

² - Aizsardzības stāvokļa novērtējums atbilstoši ziņojumā Eiropas Komisijai (ES ziņojums, 2013) lietotajiem apzīmējumiem

FV: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable); **U1:** Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate); **U2:** Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad); **XX:** Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown). Apzīmējumi aizsardzības stāvokļa tendencei - + - uzlabojas; - - pasliktinās; = - stabils, x - nezināms

Saīsinājumi:

SG – aizsardzības kategorija Latvijas Sarkanajā grāmatā

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEC (21.05.1992) Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību **V** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga (MK noteikumi Nr. 396. "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu", 14.11.2000., grozījumi 27.07.2004. Cīpari 1 un 2 apzīmē 1. vai 2. pielikumu)

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 1. pielikums 2012. gada 18. decembra MK noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”

Sociālekonomiskā vērtība

Ķērpju sugām nav nozīmīgas sociālekonomiskās vērtības, izņemot kā piekrastes kāpu ainavas sastāvdaļai. Ķērpji ir primārie sukulenti, tie notur augsnes erozijas procesus, nodrošina augsnes bagātināšanos ar minerālvielām un barības elementiem augstākiem augiem.

Ietekmējošie faktori

Ir zināms, ka padomju laikā pašreizējā dabas lieguma teritorijā regulāri pārvietojās smagā kara tehnika, izraisot augsnes eroziju un radot piemērotus apstākļus dažādu ekoloģiski specifisku sugu dzīvotnēm. Baltijas jūras tuvums var ietekmēt reto un aizsargājamo ķērpju sugu dzīvotnes mikroklimatu. Dabas liegumā sastapto reto ķērpju izplatības areāls galvenokārt ir Zviedrijas, Norvēģijas un Dānijas piekraste, līdz ar to pastāv iespēja, ka sugas ir nonākušas līdz dabas lieguma teritorijai no kaimiņu valstīm.

Viens no būtiskākajiem ietekmējošiem faktoriem ir cilvēku pārvietošanās pa pelēko kāpu joslu ar tehniku (kvadracikli, auto, utt.), kas rada lokālu traucējumu ķērpju substrātā. Lai arī ķērpjiem piemērotie biotopi izveidojušies daļēji antropogēnās ietekmes rezultātā, konkrētās kolonijas piemērojušās noteiktam mikroklimatam, tāpēc šobrīd būtiski ir pēc iespējas mazāk traucēt atklāto oļaino substrātu vietās, kur ir nozīmīgas reto ķērpju sugu augtenes. Biotopu apsaimniekošanas pasākumi, kas vērsti uz apauguma samazināšanu pelēkajās kāpās, veicami, tikai izcērtot priedes un augsnes substrātu traucējot daļēji, saglabājot vismaz daļu zemsedzes neskartu (skat. 3. nodaļu).

Meža biotopiem raksturīgajām ķērpju sugām nozīmīgs ietekmējošais faktors ir mikroklimats, piemēram, egļu lekanaktis *Lecanactis abietina* sastopams mežos, kas ilgstoši ir saimnieciskās darbības netraucēti. Kladīnu ģints *Cladina spp.* ķērpjiem nozīmīgs ir stabils hidroloģiskais režīms un netraucēts augsnes substrāts (šie ķērpji aug lēni, un izbradāšanas vai izbraukāšanas traucētas kolonijas atjaunojas ilgi). Kladīnas piemērojušās vidēji labiem izgaismojuma apstākļiem; ja samazinās apaugums ar kokiem un palielinās izgaismojums, var pieaugt kladoniju ģints *Cladonia spp.* sugu īpatsvars zemsedzē.

2.4.2. Fauna

2.4.2.1. Putni

Līdz šim dabas liegumā „Užava” konstatētas **19** īpaši aizsargājamo putnu sugas, no kurām 13 sugas ir iekļautas Putnu Direktīvas (79/409/EEC) 1. pielikumā. Putniem nozīmīgo vietu „Užavas piekraste” kvalificējoša ir stepes čipste *Anthus campestris*. Dati par putnu sugu sastopamību sniegti 2.6. tabulā, detalizēts apraksts par putnu sastopamības novērtējumu – 6. pielikumā.

Dabas aizsardzības vērtība

Dabas lieguma „Užava” nozīmīgākās ornitoloģiskās vērtības saistāmas ar piekrastes biotopiem un mežiem.

Dabas lieguma „Užava” teritorijā ir augsts stepju čipstu *Anthus campestris* blīvums. Šī suga liegumā apdzīvo piekrastes kāpu biotopus un priekšroku dod klajām kāpām, kurās ir minimāla vai mērena antropogēna slodze. Lielākajā daļā no dabas lieguma piekrastes posma ir atrodami stepes čipstei optimāli biotopi ar atsevišķiem suboptimālu un/vai nepiemērotiem biotopu fragmentiem, kas par tādiem uzskatāmi pārlietu lielās aizaugšanas ar kokaugiem (priedītēm un/vai kārkliem) dēļ vai arī jau ilgstoši ir stepes čipstei nepiemērots biotops (piemēram, posmā ap Užavas bāku).

Pagaidām stepes čipsti kāpu aizaugšana apdraud minimāli. Tomēr ir rekomendējams arī turpmāk uzraudzīt kāpu aizaugšanu intensitāti un apjomu, jo dažviet jau šobrīd kokaugu projekcija kāpās tuvojas 100%, savukārt iekšējie klajumi un klajumiņi, kas ir klāti ar pelēko kāpu, šobrīd ir pilnībā vai daļēji aizauguši ar dažāda vecuma un augstuma priedēm. Ja aizaugšanas intensitāte un apjoms turpina palielināties, rekomendējama kokaugu (kārkļu un priežu) audžu izzāģēšana un/vai retināšana, atstājot vecāku kokaugu grupas un izrobotu meža un kāpu robežjoslu. Šādi biotopi, savukārt, ir pievilcīga dzīvotne sila cīrulim *Lullula arborea*.

Mežiem dabas liegumā ir būtiski mazāka ornitoloģiskā vērtība kā piekrastes biotopiem, ņemot vērā to, ka tos pārstāv sausie priežu meži, kuriem ir raksturīgs neliels putnu sugu skaits un blīvums. Dabas lieguma „Užava” meži nozīmīgāki kļūst putnu migrāciju periodā, kad tiem caurlido, tajos uzturas un atpūšas liels skaits zvirbulveidīgo putnu. Ligzdošanas periodā jāatzīmē dabas lieguma mežu nozīme ūpim *Bubo bubo*, kuram 2013.gadā ir pierādīta ligzdošana Užavas bākas reģionā. Šogad ligzda nav atrasta, taču zināms, ka ūpju ligzdošanas vietas ir ilglaicīgas un ūpja nekonstatēšana nenozīmē to, ka šī suga ir izzudusi no dabas lieguma.

Sociālekonomiskā vērtība

Pateicoties putnu ziemošanas vietām Baltijas jūras ūdeņos un migrācijas maršrutiem, dabas liegums ir nozīmīgs kā putnu izpētes un dabas izglītības, tā arī putniem draudzīgas aktīvas atpūtas vieta.

2.6. tabula. Dabas liegumā „Užava” sastopamo īpaši aizsargājamo putnu sugu saraksts (atbilstoši Natura 2000 standarta datu formai)

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzība	Cits statuss	Sugas stāvoklis Latvijā ⁵	Populācijas novērtējums				Dabas lieguma teritorijas novērtējums				Aizsardzības stāvoklis, tendence ⁶	
					Pastāvīgi	Līdzdo	Ziemo	Uzturas migrācijas laikā	Populācija	Saglabāšanās pakāpe	Izolācija	Globālais novērtējums		
Sugas, kas iekļautas Eiropas Padomes Direktīvas 79/409/EEC Par savvaļas putnu aizsardzību pielikumos														
Ķīķis	<i>Pernis apivorus</i>	ES, ĪAS		X		X? ¹ 0-2 p (2014) ⁵								FV=
Purva piekūns	<i>Falco columbarius</i>	ES, ĪAS	SG1	X		X? ¹								FV=
Jūras ērglis	<i>Haliaeetus albicilla</i>	ES, ĪAS, MIK	SG1	+		0 p (2014) ⁵								FV=
Dzeltenais tārtiņš	<i>Pluvialis apricaria</i>	ES, ĪAS	SG3	X				X ²						FV=
Pļavu tilbīte	<i>Tringa totanus</i>	ES, ĪAS	SG2	X				X? ²						FV=
Upes zīriņš	<i>Sterna hirundo</i>	ES, ĪAS, MIK		X		X? ² 0 p (2014) ⁵		X? ²						XX
Jūras zīriņš	<i>Sterna paradisea</i>	ES, ĪAS, MIK	SG3	X		X? ¹ 1 p ⁴ 0 p (2014) ⁵								U2x
Mazais	<i>Sterna</i>	ES, ĪAS,	SG2	X		3 p ¹			C	C	C	B		U2= vai -

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzība	Cits statuss	Sugas stāvoklis Latvijā ⁵	Populācijas novērtējums				Dabas lieguma teritorijas novērtējums				Aizsardzības stāvoklis, tendence ⁶	
zīriņš	<i>albifrons</i>	MIK				0-3 p ³ 7-10 p (2008) ⁴ 3-8 p (2009) ⁴ 1-2 p(2010) ⁴ 3 p (2012) ⁴ 0-1 p (2014) ⁵								
Vakarlēpis	<i>Caprimulgus europaeus</i>	ES, ĪAS	SG4	X		1-5 p ^{1,3}			C	B	C	C		FV=
Melnā dzilna	<i>Dryocopus martius</i>	ES, ĪAS		-		1-5 p ^{1,3} 0-3 p (2014) ⁵			C	B	C	B		U2=
Ūpis	<i>Bubo bubo</i>	ES, ĪAS, MIK	SG1	X		1 p (2011) ⁶ 0-1 (2014) ⁵								FV=
Sila cīrulis	<i>Lullula arborea</i>	ES, ĪAS		0		5-15 p ^{1,3} 22-44 p (2008) ⁴ 24-48 p (2009) ⁴			C	B	C	B		U2-

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzība	Cits statuss	Sugas stāvoklis Latvijā ⁵	Populācijas novērtējums				Dabas lieguma teritorijas novērtējums				Aizsardzības stāvoklis, tendence ⁶	
						10-20 p (2010) ⁴ 0 p (2012) ⁴ 2-3 p (2014) ⁵								
Stepes čipste	<i>Anthus campestris</i>	ES, ĪAS, MIK	SG3	X		5-15 p ^{1,3} 3-6 p (2014) ⁵			B	B	B	A	U1-	
Mazais mušķērājs	<i>Ficedula parva</i>	ES, ĪAS		+		1-5 p ^{1,3} 2-3 p (2014) ⁵			C	B	C	C	FV=	
Sugas, kas NAV iekļautas direktīvas 79/409/EEC Par savvaļas putnu aizsardzību pielikumos														
Sāmsalas dižpīle	<i>Tadorna tadorna</i>	ĪAS	SG3	X		X ¹							XX	
Smilšu tārtiņš	<i>Charadrius hiaticula</i>	ĪAS	SG3	X		X? ¹ 4-5 p (2008) ⁴ 6 p (2009) ⁴ 6-8 p (2010) ⁴ 6-12 p (2012) ⁴ 7-9 p							U1= vai nedaudz -	

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzība	Cits statuss	Sugas stāvoklis Latvijā ⁵	Populācijas novērtējums				Dabas lieguma teritorijas novērtējums				Aizsardzības stāvoklis, tendence ⁶	
					(2014) ⁵									
Meža balodis	<i>Columba oenas</i>	ĪAS, MIK	SG3	F		X? ^{1,4}								U2=
Pupuķis	<i>Upupa epops</i>	ĪAS	SG2	0		X? ¹		X? ¹						FVx
Cekulainais cīrulis	<i>Galerida cristata</i>		SG3	+		3 i ⁴								FVx

^N Natura 2000 datu formas

² portāls www.dabasdati.lv

³ Račinskis E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB.

⁴ Natura 2000 monitorings, sadaļa „Putni”, 2008-2012.gadu perioda atskaite

⁵ Sugas stāvoklis Latvijā – LOB npublicēti dati, norādīts īstermiņa trends (+ – pieaug; - – samazinās; 0 – stabils; F – svārstīgs; X – nezināms)

⁶ Aizsardzības stāvokļa novērtējums atbilstoši ziņojumā Eiropas Komisijai (ES ziņojums, 2013) lietotajiem apzīmējumiem

FV: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable); **U1**: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate); **U2**: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad); **XX**: Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown). Apzīmējumi aizsardzības stāvokļa tendencei - + - uzlabojas; - - pasliktinās; = - stabils, x - nezināms

SG – Latvijas Sarkanā grāmata. LSG tiek lietotas šādas apdraudēto sugu kategorijas: I - izzūdošās sugas; II - sarūkošās sugas; III - retās sugas; IV - maz pazīstamās sugas.

ES – Eiropas Padomes Direktīva 79/409/EEC Par savvaļas putnu aizsardzību. I pielikums. Sugas, kurām jāpiemēro īpaši dzīvotņu aizsardzības pasākumi, lai nodrošinātu to izdzīvošanu un vairošanos savā izplatības areālā. II pielikumā minētās sugas drīkst medīt saskaņā ar dalībvalstu tiesību aktiem.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga, 1. un 2. pielikums MK 2000. gada 14. novembra noteikumiem Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu"

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 1. pielikums 2001. gada MK noteikumiem Nr. 45 „Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi"

Ietekmējošie faktori

Nozīmīgākie faktori, kas ietekmē dabas lieguma putnu faunu, ir antropogēns traucējums (atpūtnieku klātbūtne, auto un moto transporta radīts troksnis un klātbūtne, makšķerņu klātbūtne) un dzīvotņu (pamatā kāpu un liedaga) izbraukāšana, kas ir īpaši aktuāla, ņemot vērā blīvo ceļu tīklu un vieglo piekļūšanu teritorijai. Piebraukšanu liedagam ierobežo aizlieguma zīmes, taču daļa no transporta, kas izbraukā putniem piemērotos biotopus, varētu būt zvejnieki, kam ir atļauts pievest laivas un pārvietoties pa liedagu ar autotransportu.

Ļoti negatīvi vērtējama pie dabas lieguma robežas piekoptā medījamo dzīvnieku, īpaši mežacūku, piebarošana. Mežacūkas ir ļoti nopietns drauds ūpim, jo ir zināmas kā tā ligzdu postītājas, bez tam piebarošana būtiski izmaina fitocenozes.

Izvērtējot dabas liegumā sastopamo putnu sugu aizsardzības stāvokli un tā tendences, jāņem vērā, ka trūkst ilgstoši un sistemātiski uzkrātu datu par attiecīgajām sugām dabas lieguma teritorijā, tāpēc aizsardzības stāvokļa tendences vērtētas tām sugām, par kuru populācijām vai ietekmējošajiem faktoriem pieejama ticama un novērtējumam izmantojama informācija.

2.4.2.2. Zīdītāji

Dabas aizsardzības vērtība

Dabas lieguma „Užava” teritorijā zīdītājdzīvnieku faunas pētījumi nav veikti. 2004. gadā izstrādātajā dabas aizsardzības plānā tika minēts: „No medījamiem dzīvniekiem sastop briežus, cūkas, stirnas, bebrus (Užavas upē), lapsas, jenotus, āpšus, caunas. Lūši un vilki praktiski nav novēroti.” Natura 2000 datu bāzē ir informācija par ūdra *Lutra lutra* klātbūtni teritorijā, bet nav zināms, kas ir šīs informācijas pirmavots. Tā kā ūdrs ir izteikts amfibions, tā klātbūtne dabas liegumā praktiski iespējama tikai Užavas upē. Visticamāk, tas dabas lieguma daļā uzturas epizodiski, jo tajā ietilpstošais Užavas upes posms nepilna kilometra garumā sastāda salīdzinoši nelielu daļu no pieauguša ūdra dzīves iecirkņa. Parasti tas stiepjas pa un gar ūdensteci vairāku (līdz pat 20-30) kilometru garumā. Bez tam Užavas grīva ir atpūtnieku un tūristu iecienīta uzturēšanās vieta, kas uzskatāms kā ūdrus atbaidošs nemiera faktors. Katrā ziņā apsekojumu reizēs liecības par ūdra klātbūtni netika atrastas. Acīmrdzot, arī bebri dabas liegumā ietilpstošo Užavas upes posmu apmeklē tikai barības meklējumos (pastāvīgi neuzturas)- konstatēti atsevišķi bebru grauzti koki.

Interneta vietnē <http://www.dabasdati.lv/> ir norāde par meža sicistas *Sicista betulina* novērojumu netālu no Užavas bākas sugai neraksturīgā biotopā (jūras krastā) un sezonā (novembrī, kad tai vajadzētu atrasties jau ziemas guļā).

Atbilstoši medījamo dzīvnieku pēdējo gadu uzskaišu datiem (1.4.6. tabula), dabas lieguma teritorijā varētu uzturēties pat 15 medījamās zīdītājdzīvnieku sugas. Tomēr

kā jau minēts 2004. gadā izstrādātajā dabas aizsardzības plānā, vilki un lūši dabas lieguma teritorijā, visticamāk, ieklejo ļoti reti.

Barības resursu nabadzība, iespējams, ir par iemeslu sīkspārņu neatrašānai dabas liegumā: vienas novērojumu nakts laikā konstatēts tikai epizodisks *Pipistrellus sp.* ielidojums virs Užavas upes – teorētiski vispiemērotākā sīkspārņu barošanās biotopa. Atbilstoši „Treiju” māju saimnieces teiktajam, pirms dažiem gadiem novēroti trīs sīkspārņi ziemojot pagrabā, t.i. tiešā dabas lieguma tuvumā.

2014. gadā, veicot būrīšu izlikšanu un kontroli, netika konstatētas retu vai aizsargājamo sīko zīdītājdzīvnieku sugas.

Sociālekonomiskā vērtība

Vairākām zīdītājdzīvnieku – galvenokārt četrām pārnadžu – sugām ir augsta sociālekonomiskā vērtība. No vienas puses, tām parasti ir negatīva ietekme uz cilvēka apsaimniekotajiem dabas resursiem, t.i., tās nodara kaitējumu lauksaimniecības kultūrām, kā arī mežam, toties, būdamas medību objekti, šīs sugas ir nozīmīgs resurss pārtikas un trofeju ieguvei. Medību process ir arī sporta un atpūtas veids. Tā kā nav ziņu par pārnadžu izraisītiem būtiskiem kaitējumiem lieguma teritorijā, medībām šeit ir galvenokārt sporta un atpūtas raksturs, kā arī tās ir mehānisms dzīvnieku skaita regulēšanai medību iecirknī un līdz ar to profilaktisks pasākums kaitējumu novēršanai lauksaimniecības zemēs.

Ietekmējošie faktori

Nav zināms, ka zīdītājdzīvnieku populācijas dabas liegumā ietekmētu kādi cilvēka darbības izraisīti nevēlami faktori. Neliela ietekme varētu būt medībām, taču tās nav uzskatāmas par nozīmīgu faktoru, kas iespaidotu teritorijas bioloģisko daudzveidību vai aizsargājamo sugu statusu. Dabas liegums kopumā un vecie, sausie priežu meži jo īpaši ir barības ziņā nabadzīga teritorija vairumam zīdītājdzīvnieku sugu, t.sk. galvenajiem medību objektiem – pārnadžiem. Briežu, stirnu un mežacūku salīdzinoši lielais skaits ir pateicoties liegumam blakus esošajām lauksaimniecības zemēm, kas šo dzīvnieku gadījumā ir galvenais barības avots. Meži, tai skaitā dabas lieguma teritorija, kalpo galvenokārt kā patvēruma un atpūtas vieta.

2.4.2.3. Abinieki un rāpuļi

Dabas liegumā „Užava” līdz šim konstatētās dzīvnieku sugas uzskaitītas šādos informācijas avotos:

- dabas datu pārvaldības sistēmā „Ozols”;
- Natura 2000 standarta datu formā;
- dabas novērojumu portāls Dabasdati.lv <http://www.dabasdati.lv/>;
- Latvijas abinieku un rāpuļu datu bāzē (Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra);
- dabas lieguma „Užava” 2004. gadā izstrādātajā dabas aizsardzības plānā.

Taču minētajos informācijas avotos datu par lieguma abinieku un rāpuļu faunu praktiski nav. Dabas datu pārvaldības sistēmā „Ozols”, Natura 2000 standarta datu formā, Dabasdati.lv un 2004. gadā izstrādātajā dabas aizsardzības plānā informācijas par dabas lieguma „Užava” abinieku un rāpuļu atradnēm nav. Latvijas abinieku un rāpuļu datu bāzē atrodams viens ieraksts par dabas lieguma „Užava” teritoriju. Pie Užavas bākas 1991. gadā konstatēta glodene *Anguis fragilis*.

Tā kā informācija par teritoriju bija ierobežota, 2014. gada jūnijā tika veikta lieguma apsekošana. Apsekošanas laikā konstatētas divas abinieku un rāpuļu sugas – sila ķirzaka *Lacerta agilis* Užavas bākas apkārtnē un zaļo varžu kompleksa suga *Rana esculenta complex* (iespējams – zaļā varde *Rana esculenta* vai dīķa varde *Rana lessonae*) Užavas upē netālu no grīvas.

Kopumā sausie dabas lieguma „Užava” meži ir piemēroti glodenei, sila ķirzakai, bet kāpu pļavas u.c. atklāti biotopi – pļavas ķirzakai *Lacerta vivipara*. Mitrā ieplaka lieguma ziemeļaustrumu daļā ir piemērota parastajai vardei *Rana temporaria* un purva varei *Rana arvalis*. Taču ūdenstilpe ir pārāk aizaugusi ar krūmiem, drīzumā tā nebūs piemērota abinieku nārstam, jo noēnojums būs pārāk liels, un ūdens sasils nepietiekami.

Lieguma jūras krasts teorētiski varētu būt piemērots smilšu krupim *Bufo calamita*, bet 2014. gadā liedagā nav konstatētas piemērotas īslaicīgas ūdenstilpes - iespējams, nelielā pavasara nokrišņu daudzuma dēļ

Dabas aizsardzības vērtība

Glodene nav īpaši aizsargājama suga, tā ir ļoti parasta un bieži sastopama visā Latvijas teritorijā. Arī zaļā un dīķa varde ir Latvijā parastas sugas. Sila ķirzaka ir samērā reta un aizsargājama suga.

2.6. tabula. Retās un aizsargājamās abinieku un rāpuļu sugas dabas liegumā „Užava”

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzība	Cits statuss	Sugas stāvoklis Latvijā	Sugas kopējais aizsardzības stāvokļa novērtējums Latvijā ¹
Zaļā varde	<i>Rana esculenta</i>	ES V, BK III		Parasta suga	FV
Dīķa varde	<i>Rana lessonae</i>	ES IV, BK III		Parasta suga	FV
Glodene	<i>Anguis fragilis</i>	BK III		Parasta suga	
Sila ķirzaka	<i>Lacerta agilis</i>	ĪAS, ES IV, BK III	SG 3	Reta suga	U1=

Saīsinājumi:

¹ – pēc ES ziņojums, 2013

ĪAS – īpaši aizsargājama suga, 1. un 2. pielikums MK 2000. gada 14. novembra noteikumiem Nr. 396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”;

SG – aizsardzības kategorija Latvijas Sarkanajā grāmatā;

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEC (21.05.1992) Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. IV pielikums - kopienā nozīmīgas dzīvnieku un augu sugas, kam vajadzīga stingra aizsardzība, V pielikums - kopienā nozīmīgas dzīvnieku un augu sugas, kuru īpatņu ieguvei savvaļā un izmantošanai var piemērot apsaimniekošanas pasākumus.

BK – Bernes konvencija, 16.09.1979. II pielikums - īpaši aizsargājamo dzīvnieku sugas, III pielikums - aizsargājamās dzīvnieku sugas.

² Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2007.-2012. gada periodu.

FV - aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable), U1 - aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate), + uzlabojas, - pasliktinās, = stabils, x nezināms

Sociālekonomiskā vērtība

Abinieku un rāpuļu sugas galvenokārt ir nozīmīga ekosistēmas sastāvdaļa, kura ļauj eksistēt citām retām aizsargājamām sugām, veidojot vienotu dabas kompleksu. Abinieki un rāpuļi, piemēram, kalpo par barību dažādām putnu un zīdītāju sugām.

Ietekmējošie faktori

Apkopojot informāciju no 2004. gada dabas aizsardzības plāna un no Natura 2000 standarta datu formas, jāsecina, ka iepriekšējos gados galvenie lieguma abinieku un rāpuļu faunu ietekmējošie faktori ir bijuši paaugstinātā un nekontrolētā rekreācijas slodze un mežsaimniecība. Tā kā liegumā pašlaik plaša mežizstrāde nenotiek, mežsaimniecības negatīva ietekme pašlaik nav novērojama. Arī rekreācijas negatīvā ietekme ir mazinājusies, jo ir izveidotas takas uz pludmali un izvietotas aizlieguma zīmes un barjeras pie ceļiem, kas ved uz jūras krastu. Taču zināmā mērā negatīva ietekme no izbraukāšanas un lieguma apmeklēšanas paliek. Pilnībā novērst lieguma apmeklētāju radītās negatīvās ietekmes nav iespējams un nav nepieciešams, taču ir jāturpina uzturēt lieguma infrastruktūru, lai izbradāšanu un izbraukāšanu pēc iespējas mazinātu, īpaši tas attiecas uz sila ķirzakas dzīvotnēm.

Apsaimniekošanas pasākumi

No abinieku un rāpuļu viedokļa speciāli lieguma apsaimniekošanas pasākumi nav nepieciešami. Ja tiks nodrošināta lieguma patreizējo biotopu saglabāšana, tas nodrošinās arī labvēlīgus apstākļus tajos mītošajiem abiniekiem un rāpuļiem.

2.4.2.4. Zivis

Laika periodā līdz 1997. gadam Užavas upē zinātniski ihtiofaunas pētījumi nav tikuši veikti. Upē sastopamās zivju sugas minētas dažādos literatūras avotos, bet

galvenokārt tie bijuši populārzinātniski un populāri (makšķerniekiem domāti) izdevumi, kā arī tā saucamā "pelēkā informācija" padomju perioda valsts iestāžu atskaites. Pieejami arī rūpnieciskās zvejas dati par upes nēga zveju.

Užavas upē pētnieciskā zivju uzskaitē ar elektrozevju veikta 7 reizes: 1997., 2008., 2009. un 2013. gadā (skat. 2.7. tabulu).

2.7. tabula. Sugu sastopamība Užavas upē (n - zvejas reizes, kurās suga konstatēta)

Suga	Sastopamība (n=7)
Upes nēģis <i>Lampetra fluviatilis</i>	1
Strauta nēģis <i>Lampetra planeri</i>	1
Lasis <i>Salmo salar</i>	2
Forele (taimiņš) <i>Salmo trutta</i>	2
Līdaka <i>Esox lucius</i>	6
Rauda <i>Rutilus rutilus</i>	6
Baltais sapals <i>Leuciscus leuciscus</i>	1
Sapals <i>Squalius cephalus</i>	5
Grundulis <i>Gobio gobio</i>	7
Mailīte <i>Phoxinus phoxinus</i>	6
Pavīķe <i>Alburnoides bipunctatus</i>	6
Vīķe <i>Alburnus alburnus</i>	5
Spidiļķis <i>Rhodeus sericeus</i>	4
Bārdainais akmeņgrauzis <i>Barbatula barbatula</i>	6
Akmeņgrauzis <i>Cobitis taenia</i>	1
Trīsdatu stagers <i>Gasterosteus aculeatus</i>	4
Deviņdatu stagers <i>Pungitius pungitius</i>	2
Asaris <i>Perca fluviatilis</i>	3

Datu avots: Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts BIOR, 2013

Zivju uzskaitē dabas liegumā „Užava” veikta 2014. gada jūnijā. Apsekošanas laikā konstatētas tikai 5 zivju sugas: rauda (*Rutilus rutilus*), ausleja (*Leucaspius delineatus*), līdaka (*Esox lucius*), asaris (*Perca fluviatilis*) un plaudis (*Abramis brama*).

Dabas lieguma teritorijā esošajā Užavas upes daļā nav nozīmīgu ceļotājzivju nārsta vietu, tās atrodas upes posmā augšpus lieguma. Taču šajā upes posmā uzturas laša, taimiņa un upes nēga pieaugušie īpatņi, kas migrē uz nārstu, kā arī laša un taimiņa smolti un jaunie upes nēgi to lejupmigrācijas uz jūru laikā. Līdz ar to dabas liegumā ietilpstošais Užavas upes posms uzskatām par nozīmīgu ceļotājzivju migrāciju ceļu.

2.8. tabula. Aizsargājamo zivju sugas Užavas upē, to statuss dabas liegumā „Užava”

Suga	Aizsardzība	Statuss DL teritorijā
Lasis <i>Salmo salar</i>	ES II, V, ĪAS 2, MIK, BK III	Caurceļo, mazuļi konstatēti augšpus
Taimiņš <i>Salmo trutta</i>	ES II, V, ĪAS 2,	Caurceļo, mazuļi konstatēti

	MIK, BK III	augšpus
Upes nēģis <i>Lampetra fluviatilis</i>	ES II, ĪAS 2, MIK, BK III	Caurceļo, kāpuri konstatēti augšpus
Strauta nēģis <i>Lampetra planeri</i>	ES II	Kāpuri konstatēti baseinā augšpus
Kaze <i>Pelecus cultratus</i>	ES II, ĪAS 2	Zināmi noķeršanas gadījumi piekrastē
Palede <i>Alosa fallax</i>	ES II, V, ĪAS 2	Zināmi noķeršanas gadījumi piekrastē
Akmeņgrauzis <i>Cobitis taenia</i>	ES II	Potenciāli var uzturēties un vairoties, 2014. netika konstatēts. Augšpus sastopams.
Pīkste	ES II	Nepietiekami pētīta
Platgalve <i>Cottus gobio</i> ^N	ES II	Potenciāli var uzturēties un vairoties, līdz šim nav konstatēta.
Sīga <i>Coregonus lavaretus</i>	ES II, V, ĪAS 2, MIK	Zināmi noķeršanas gadījumi piekrastē

N – dati par sugas klātbūtni no Natura 2000 standarta datu formas, nav apstiprinājuma citos avotos

Saīsinājumi:

SG – Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998). LSG tiek lietotas šādas apdraudēto sugu kategorijas: I - izzūdošās sugas; II - sarūkošās sugas; III - retās sugas; IV - maz pazīstamās sugas.

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEC (21.05.1992) Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. II pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. IV pielikums. Kopienā nozīmīgas augu un dzīvnieku sugas, kurām vajadzīga stingra aizsardzība. V pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga (MK noteikumi Nr. 396. "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu", 14.11.2000., grozījumi 27.07.2004. Cipari 1 un 2 apzīmē 1. vai 2. pielikumu)

MIK – sugas aizsardzības nodrošināšanai var dibināt mikroliegumus (LR MK 2012.g. 18. novembra noteikumi Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”)

Sociālekonomiskā vērtība

Zivju resursiem dabas lieguma teritorijā (gan Užavas upē, gan piekrastes ūdeņos) ir nozīmīga sociālekonomiskā vērtība, tos izmanto gan zvejai kā peļņas ieguves avotam, gan rekreācijas zvejai un makšķerēšanai.

Ietekmējošie faktori

Užavas upe ir antropogēni pārveidota. Lielākā daļa no tās gultnes ir regulēta, to iztaisnojot un padziļinot. Saskaņā ar datiem: 13.06.2008. MK rīkojums Nr.328 "Par valsts meliorācijas sistēmu un valsts nozīmes meliorācijas sistēmu nodošanu valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi" valdījumā" ("LV", 93 (3877), 17.06.2008.) 37,65 km jeb 60% no upes ir regulēti laikā no 1964.- 1967. gadam.

Saskaņā ar pētījumu rezultātiem, upes morfoloģiskajiem pārveidojumiem pārsniedzot 50% no kopgaruma, tajā būtiski samazinās ekoloģiski jutīgo zivju sugu (foreles, platgalves, laša) īpatņu skaits un biomasu (Birzaks, 2013). Morfoloģiskie pārveidojumi upē samazina tās nozīmi ceļotājzivju, īpaši Baltijas laša dabisko populāciju aizsardzībā un uzturēšanā. Tās laša produkcijas potenciāls mūsdienās uzskatāms par nelielu un nebūtisku laša krājumu dabiskā atražošanā. Ņemot vērā, ka upē nav tikusi veikta audzētavas lašu regulāra ielaišana, Užavas laša populācijai var būt zināma nozīme Baltijas laša ģenētiskās daudzveidības uzturēšanā. Taču pēc ekspertu rīcībā esošiem datiem, laša atražošanās Užavas upē notiek ne katru gadu. Tas liecina, ka populācija ir mazskaitliska, tās atražošanās potenciāls nespēj nodrošināt populācijas normālu vecuma struktūru un pietiekamu vaislinieku skaitu. Nozīmīgs faktors, kas ietekmē laša, taimiņa un upes nēģa populāciju stāvokli Užavas upē iespējams ir nelegāla zveja. Laša un taimiņa populācijas var ietekmēt arī nelegāla to makšķerēšana.

Užavā nav izbūvēti aizsprosti, taču tās pietekās uz 2013. gadu bija vismaz 13 aizsprosti (polderu sistēmas daļa), kas būtiski samazina sugu tādu zivju sugu, kā taimiņš un upes nēģis izplatību Užavas upes baseinā.

Užavas upes lejtecē ir uzstādīti nēģu tači nēģa rūpnieciskajai zvejai. Atbilstoši normatīvajiem aktiem, kas regulē rūpniecisko zveju ūdenstecēs, ar nēģu tači drīkst aizšķērsot ne vairāk kā divas trešdaļas no brīvās ūdens platības, bet pēc nēģu zvejai atļautā laika beigām ūdenstilpē jānodrošina ūdens dabiskā caurplūde un no tača jāizņem nēģu murdi un citi elementi, kas aiztur ūdens plūsmu. Upes nēģa zveja tiek regulēta, nosakot zvejas rīku skaitu, izvietojumu un zvejas sezonas garumu. Ņemot vērā, ka nav atļauts aizšķērsot upi visā platumā, tiek samazināta iespēja nozvejot citas migrējošās zivis. Nēģa murdu konstrukcija samazina iespēju zvejojot jauktus lomus, pie tam, no murda zivis iespējams atlaist dzīvas, jo lašus un taimiņus paturēt lomā ir aizliegts. Nav pamata uzskatīt, ka nēģa zveja Užavas upē būtiski ietekmētu citas migrējošās sugas.

Teorētiski upes grīvas padziļināšana mazas caurteces apstākļos var uzlabot ceļotājzivīm iespēju migrēt no piekrastes ūdeņiem Užavas upē, taču, atbilstoši Užavas upes hidroloģiskajam novērtējumam (skat. 1.3.3. nodaļu), upes pašattīrīšanās spējas ir pietiekamas, lai no dabas vērtību aizsardzības viedokļa upes gultnes tīrīšana nebūtu nepieciešama.

Užavas upē nepieciešams veikt plašākus ihtioloģiskus pētījumus, kartējot laša, taimiņa un upes nēģa nārsta un to mazuļu uzturēšanās biotopus. Faktiski jākartē upes straujteces, nosakot to atrašanās vietas koordinātes un izmērot to platību. Tas nepieciešams arī lai novērtētu vai patreizējās Natura2000 teritorijas upes baseinā ietver sevī zivīm nozīmīgus upes posmus. Perspektīvā Užavas upei nepieciešams izstrādāt tā saucamo Laša rīcības plānu tā populācijas atjaunošanai un uzturēšanai. Tā kā dabas liegumu „Užava” upe šķērso īsā posmā, bet šie pasākumi attiecināmi uz visu upes baseinu, tie jāveic atsevišķā projektā.

2.4.2.5. Bezmugurkaulnieki

Dabas aizsardzības vērtība

Dati par dabas lieguma „Užava” teritorijā sastopamajām reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugām apkopoti, balstoties uz pieejamo informāciju Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju datubāzē, Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols", Natura2000 datubāzē (<http://natura2000.eea.europa.eu>), kā arī publicētajā literatūrā pieejamo informāciju. Dabas lieguma teritoriju dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros bezmugurkaulnieku eksperti apsekojuši laika posmā no 05.07.-07.07.2014. un 06.08.-07.08.2014., 22.07. un 04.10.

Dabas lieguma „Užava” teritorijā kopumā konstatētas **18** īpaši aizsargājamas vai Latvijā retas bezmugurkaulnieku sugas. Viena no lieguma teritorijā konstatētajām sugām (*Coenonympha hero*) iekļauta Eiropas Padomes direktīvas 92/43/EEC (21.05.1992) „Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību” IV pielikumā. Deviņas no konstatētajām iekļautas Latvijā īpaši aizsargājamo sugu sarakstā, trīs sugām veidojams mikroliegums, viena suga ir iekļauta Bernes konvencijā (1979). Divpadsmit no dabas liegumā sastopamajam bezmugurkaulnieku sugām iekļautas Latvijas Sarkanajā Grāmatā, trīs sugas ir uzskatāmas par dabisko mežu biotopu speciālistu sugām, bet trīs par dabisko mežu biotopu indikatorsugām, tātad ir saistītas ar Latvijā reti un izzūdošiem augsas dabiskuma pakāpes mežiem (skat. 2.9. tabulu).

Vairums lieguma teritorijā konstatēto reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu saistītas ar piekrastes biotopiem un sauso priežu mežu biotopiem.

2.10. tabula. Bezmugurkaulnieki, kas nav iekļauti Eiropas Padomes direktīvas 92/43/EEC (21.05.1992) „Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību” II pielikumā

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sastopamība DL „Užava”	Sugas stāvoklis Latvijā*	Aizsardzības stāvoklis un tendence DL teritorijā
Meža sīksamtenis	<i>Coenonympha hero</i> L.	ES (IV), ĪAS (1)	-	Suga konstatēta mežmalā pie Užavas upes. Lieguma teritorijā praktiski nav sugai piemērotu atklātu mitru biotopu.	Samērā bieži sastopama visā Latvijas teritorijā.	**
Garlūpas racējlapsene	<i>Bembix rostrata</i> (L.)	ĪAS (1), MIK	SG (1),	Suga lielākā vai mazākā skaitā pelēkajās kāpās novērota visā lieguma teritorijā. Īpatņu skaita ziņā ievērojamākā mikropopulācija konstatēta apmēram kilometru uz ziemeļiem no Užavas bākas.	Reti sastopama suga, biežāk jūras piekrastes biotopos.	U1-
Priežu sveķotājkoksngrauzis	<i>Nothorhina punctata</i> (F.)	ĪAS (1), MIK	MAB (BSS)	Suga lieguma teritorijā konstatēta skajos vecu priežu nogabalos Užavas bākas apkārtnē.	Reti sastopama suga, galvenokārt jūras piekrastē.	FV-
Kuprainā celmmuša	<i>Laphria gibbosa</i> L.	ĪAS (1)	SG (1)	Suga konstatēta boreālajos mežos Užavas bākas apkārtnē kā arī teritorijas dienvidu daļā.	Reta suga, izklaidus sastopama visa Latvijas teritorijā	FV-
Lielā krāšņvabole	<i>Chalcophora mariana</i> (L.)	ĪAS (1)	SG (4), MAB (BSS)	Suga konstatēta boreālajos mežos Užavas bākas apkārtnē kā arī teritorijas dienvidu daļā.	Samērā parasta suga. Izklaidus sastopama visā Latvijas teritorijā	FV-
Kāpu vilkzirneklis	<i>Arctosa cinerea</i> (F.)	ĪAS (1)	SG (2)	Lieguma teritorijā konstatēts tikai viens īpatnis, tomēr teritorijā sastopamie priekškāpu biotopi piemēroti šīs sugas sastopamībai visā lieguma piekrastes joslā.	Ļoti reta suga, lokāli sastopama Baltijas jūras un Rīgas līča piekrastes kāpu joslā	FV=
Raibspārnu	<i>Oedipoda coerulescens</i>	ĪAS (1)	SG (1)	Suga konstatēts pelēkajās	Samērā reta suga.	U1-

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sastopamība DL „Užava”	Sugas stāvoklis Latvijā*	Aizsardzības stāvoklis un tendence DL teritorijā
smiltājsisenis	(L.)			kāpās teritorijas dienvidu daļā.	Izklaidus sastopama visā Latvijas teritorijā	
Lēcveida vīngliemezis	<i>Helicigona lapicida</i>	ĪAS (1), MIK	SG (0)	Suga konstatēta boreālajos mežos un ekotona joslā starp kāpu un mežu Užavas bākas apkārtnē.	Latvijā zināmas trīs atradnes.	U1 -
Tumšais kailgliemezis	<i>Limax cinereoniger</i>	ĪAS (1)	MAB (IS)	Suga konstatēta vienā vietā boreālā meža nogabalā.	Samērā bieži sastopama suga.	FV =
Kārklū zaigraibenis	<i>Apatura iris</i>	-	SG (2)	Vairāki šīs sugas īpatņi novēroti pie Užavas upes.	Piemērotos biotopos samērā bieži	
Jūrmalas smilšvabole	<i>Cicindela maritima</i> Dej.	-	SG (3)	Suga bieži sastopama kāpu biotopos visā lieguma teritorijā.	Vietām gar visu Baltijas jūras piekrasti, retāk pie upēm, ārkārtīgi reti ezeru krastos	
Lielā skrejvabole	<i>Carabus coriaceus</i>	-	SG (3)	Suga konstatēta sausā priežu mežā teritorijas dienvidu daļā.	Samērā reta suga. Izklaidus sastopama visā Latvijas teritorijā	
Slaidā kāpublakts	<i>Chorosoma schillingi</i>	-	SG (3)	Suga konstatēta teritorijas dienvidu daļā iepretim Brēdiņu ceļam priekškāpās uz graudzālēm.	Samērā reta suga. Sastopama galvenokārt jūras piekrastē	
Dzeltenā laupītājmuša	<i>Laphria flava</i>	-	SG (4)	Suga konstatēta boreālajos mežos Užavas bākas apkārtnē kā arī teritorijas dienvidu daļā.	Samērā parasta suga. Izklaidus sastopama visā Latvijas teritorijā	
Astoņplankumu krāšņvabole	<i>Buprestis octoguttata</i>	-	MAB (BSS)	Suga konstatēta boreālā meža nogabalā pie Užavas bākas.	Samērā reta suga, biežāk sastopama piejūrā.	

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sastopamība DL „Užava”	Sugas stāvoklis Latvijā*	Aizsardzības stāvoklis un tendence DL teritorijā
Mazais asmalis	<i>Thymalus limbatus</i>	-	MAB (IS)	Suga konstatēta boreālo mežu nogabalā teritorijas dienvidu daļā.	Ļoti reti sastopama suga, Latvijā zināma tikai no dažām atradnēm.	
Lielais asmalis	<i>Peltis grossa</i>	-	MAB (IS)	Suga konstatēta staignājā pie dabas lieguma ziemeļu robežas.	Piemērotos biotopos samērā bieži.	
Ziemeļu pūpurgliemezis	<i>Vertigo ronneyensis</i>	-	SG (4)	Suga konstatēta boreālajos mežos	Samērā bieži sastopama suga.	

* Pēc Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998)

** Sugas stāvokļa novērtējums nav attiecināms, jo teritorijā praktiski nav sugai piemērotu biotopu, tādi ir upes pretējā krastā.

Aizsardzības stāvokļa novērtējums atbilstoši ziņojumā Eiropas Komisijai (ES ziņojums, 2013) lietotajiem apzīmējumiem

FV: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable); **U1:** Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate); **U2:** Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad); **XX:** Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown). Apzīmējumi aizsardzības stāvokļa tendencei - + - uzlabojas; - - pasliktinās; = - stabils, x - nezināms

SG - Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998). LSG tiek lietotas šādas apdraudēto sugu kategorijas: **0** – sugas, kas tiek uzskatītas par izzudušām; **I** - izzūdošās sugas; **II** - sarūkošās sugas; **III** - retās sugas; **IV** - maz pazīstamās sugas.

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEC (21.05.1992) Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. * - prioritāra suga; **IV** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms; **V** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga, 1. pielikums (īpaši aizsargājamas sugas) vai 2. pielikums (ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamas sugas) MK 2000. gada 14. novembra noteikumiem Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu"

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 1. pielikums 2001. gada MK noteikumiem Nr. 45 „Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi"

MAB - Mežaudžu atslēgas biotopu (MAB) (= dabisku meža biotopu) sugas (Lārmanis u.c. 2000). **BSS** –Speciālā biotopu suga, kuras pastāvēšana ir atkarīga no noteikta biotopa. Tā ir apdraudēta suga, kuras pastāvēšana ir atkarīga no ļoti specifiskiem (mežaudžu atslēgas) biotopiem un kuras izzudīs, ja šie biotopi tiks apsaimniekoti sugu pastāvēšanai nepiemērotā veidā, **IS** - Indikatorsuga, kam ir samērā augstas prasības pret dzīves vidi, bet ne tik augstas kā speciālām biotopu sugām.

Īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu un tām nozīmīgāko biotopu novērtējums

Publicētajos materiālos atrodami tikai atsevišķi dati par lieguma teritorijā konstatētajām bezmugurkaulnieku sugām (Dreimanis 2008, Spuņģis 2008, Pilāte 2013).

Vairums lieguma teritorijā līdz šim konstatēto reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu saistītas ar kāpu biotopiem un sauso priežu mežu biotopiem. Bez mugurkaulnieku sugu konstatētās atradnes un tām piemērotāko biotopu platības attēlotas 2.4.6. attēlā. Tā kā visas sugu atradnes parasti nav iespējams konstatēt, atlasīti biotopi, kas pēc to raksturlielumiem ir retajām un aizsargājamajām bezmugurkaulnieku sugām piemērotākie un kam attiecīgi nepieciešama aizsardzība un/vai apsaimniekošana.

Kāpu biotopi

Līdz šim kāpu biotopos lieguma teritorijā konstatētas trīs Latvijā īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas - garlūpas racējlapsene *Bembix rostrata*, kāpu vilkzirneklis *Arctosa cinerea* un raibspārnu smiltājsisenis *Oedipoda coerulea*. Visām šīm sugām ir nepieciešamas saules labi apspīdētas smilšainas vietas ar ļoti skraju augāju vai bez tā.

Garlūpas racējlapsenei *Bembix rostrata* lieguma teritorijā pelēko kāpu joslā uz ziemeļiem no Užavas upes novērotas vairākas mikropopulācijas (skat. 2.4.6 attēlu). Īpatņu skaita ziņā ievērojamākā mikropopulācija (pie alām uzskaitīti apm. 100 īpatņi) konstatēta apmēram kilometru uz ziemeļiem no Užavas bākas. Garlūpas racējlapsenei alu rakšanai nepieciešama stabila smilts bez augāja vai ar skraju augāju. Suga var būt sastopama traucējuma vietās – galvenokārt uz takām un izbrauktajiem ceļiem, tomēr stipra nomīdīšana ir sugai nelabvēlīga. Ligzdošanas vietām jābūt labi saules apspīdētām, tādēļ sugu apdraudošs faktors ir pelēko kāpu aizaugšana ar priedēm. Arī pārmērīga aizaugšana ar lakstaugiem, sūnām vai ķērpjiem sugai ir nelabvēlīga. Sugas pastāvēšanai būtiska ir no augāja atsegtu smilšu laukumu esamība biotopā (aptuvenā optimālā attiecība atklāto smilšu projektīvajam segumam un veģetācijas slēgumam 30 % : 70 %). Parasti sugas daudzums ir lielāks atklātajās pelēkajās kāpās ar mazu vai vidēju aizaugumu ar lakstaugiem, sūnām un ķērpjiem, taču teritorijās ar intensīvu smilšu pārpūšanu, kas raksturīgas piekrastei uz dienvidiem no Brēdiķu ceļa, suga sastopama maz. Racējlapsene barojas māršilu ziedos tālu no savām alām, tādēļ sugas aizsardzībai nepieciešams aizsargāt arī tās barošanās biotopus – atklātus pelēko kāpu biotopus, it sevišķi biotopa 2130* Ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas 2. un 3. variantu, kuram māršils ir viena no raksturojošām sugām (skat. biotopu karti 1. pielikumā un 2.4.6. attēlu).

Lai gan lieguma teritorijā konstatēts tikai viens kāpu vilkzirneklis *Arctosa cinerea* īpatnis (skat. 2.4.6. attēlu), teritorijā sastopamās priekškāpas piemērotas šīs sugas sastopamībai visā lieguma piekrastes joslā. Šīs sugas īpatņi ir grūti pamanāmi ļoti labās krāsas pielāgotības dēļ apdzīvotajai videi. Visbiežāk šo sugu var ieraudzīt

jūrmalas kāpās rīta stundās, kur tas medī dažādus rāpojošos un uz zemes nolaidušos kukaiņus kāpu smiltājos. Šīs sugas īpatņi rok smiltīs alas, kur pavada dienas karstāko daļu. Mātītes šādās alās ierīko paplašinātu ligzdu, kur novieto olu kokonus.

2.4.7. attēls. Garlūpas racējlapsenes *Bembix rostrata* biotops, kurā novērota daudzskaitlīga sugas mikropopulācija

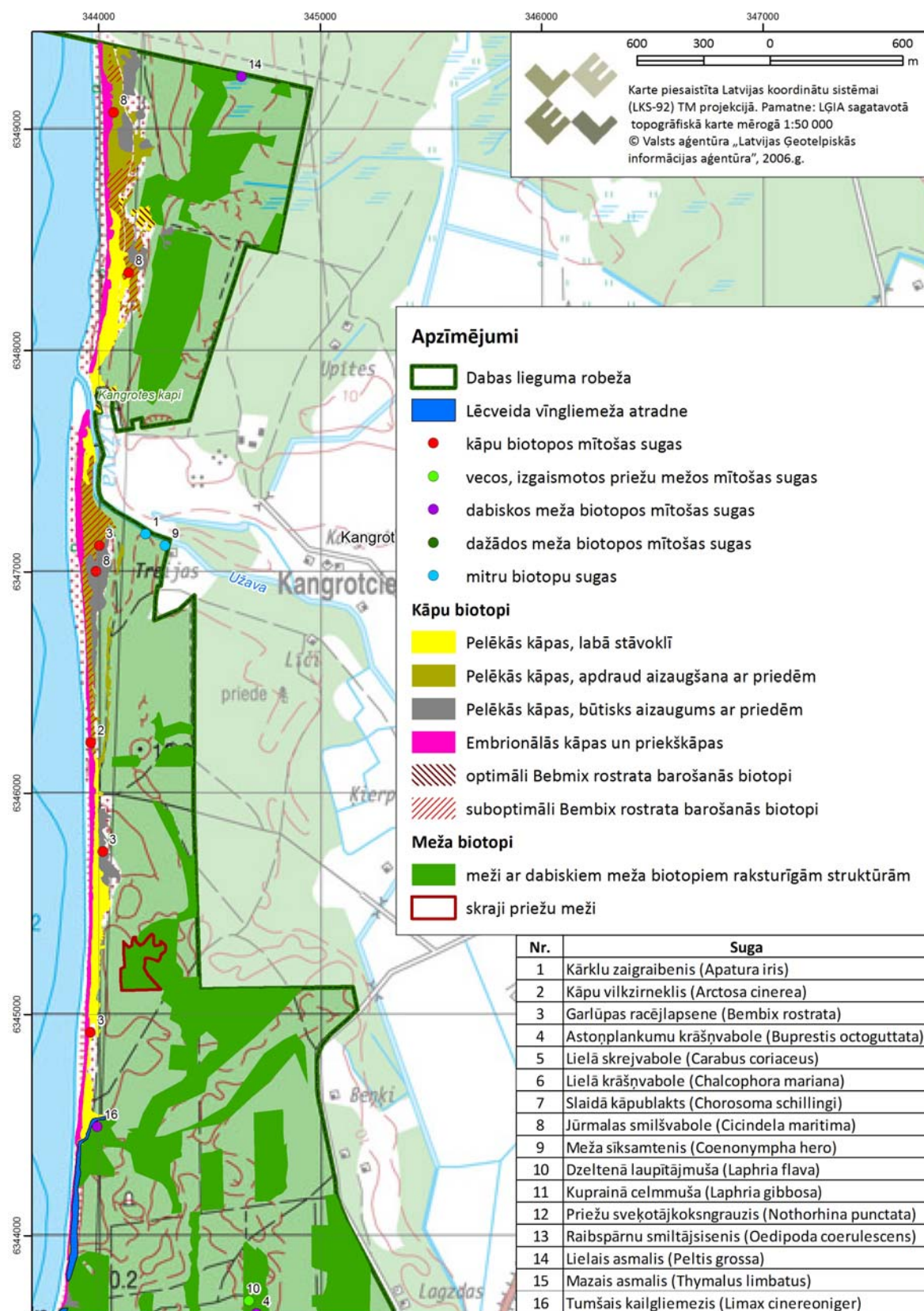
2.4.8. attēls. Kāpu vilkzirnekļa *Arctosa cinerea* biotops lieguma teritorijā

Raibspārnu smiltājsisenis *Oedipoda coerulescens* ekspertīzes laikā apsekojot teritoriju konstatēts pelēkajās kāpās teritorijas dienvidu daļā iepretim Brēdiķu ceļam. Sugai piemērotākie biotopi lieguma teritorijā ir pelēkās kāpas. Šīs sugas īpatņus vislabāk var novērot saulainā un karstā laikā sausās, smilšainās un saules labi apspīdētās vietās ar zemu un skraju veģetāciju. Šī siseņu suga nespēj veikt tālus pārlidojumus, tādēļ tās biotopa aizaugšanas rezultātā tai ir grūti atrast piemērotus dzīves apstākļus citur.

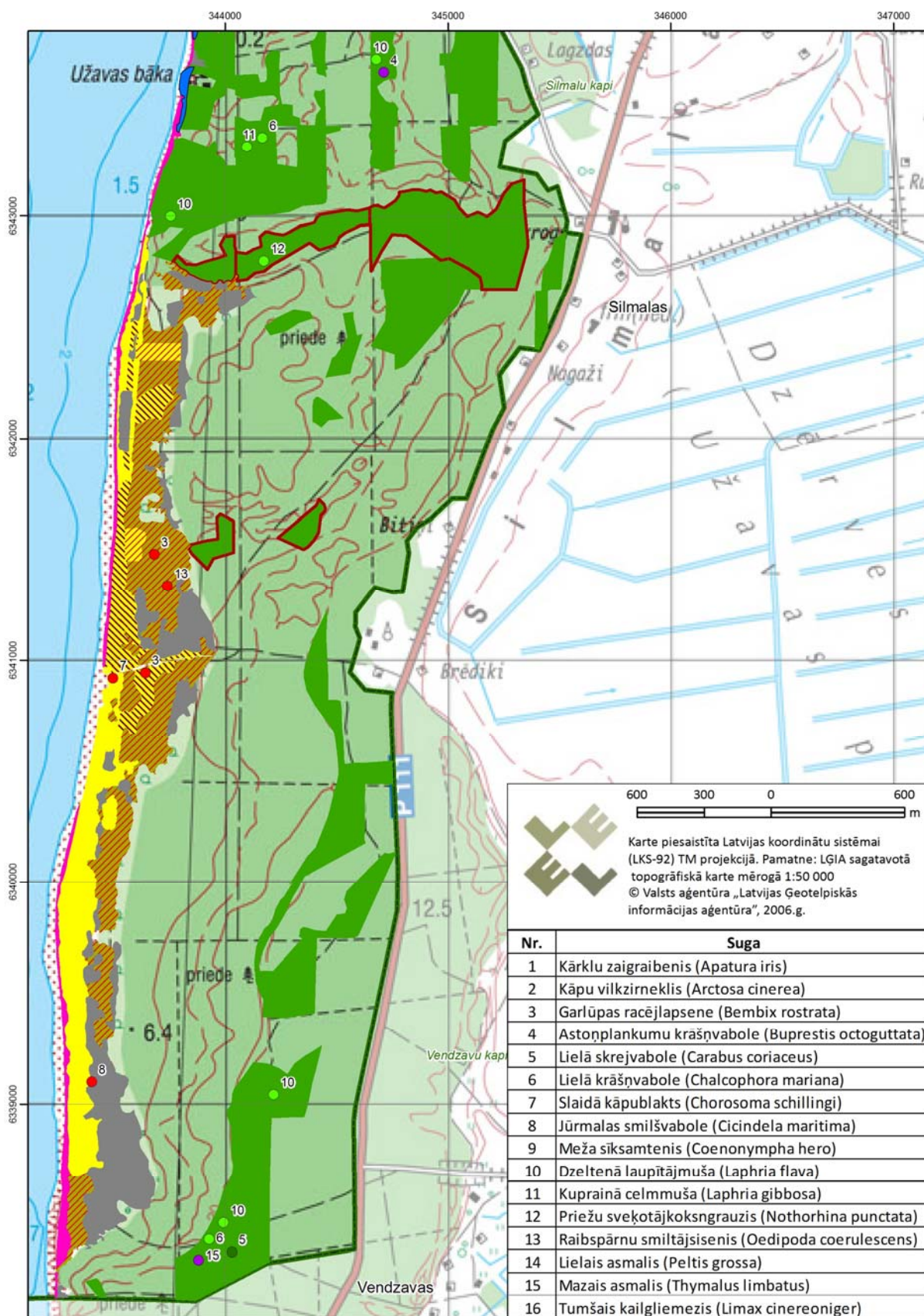
Ar kāpu biotopiem saistītas arī citas retas lieguma teritorijā konstatētas bezmugurkaulnieku sugas, kas nav iekļautas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā - jūrmalas smilšvabole *Cicindela maritima* un slaidā kāpublakts *Chorosoma schillingi*. Abas šīs sugas ir iekļautas Latvijas Sarkanajā grāmatā. Šo sugu sastopamība saistīta ar saules labi apspīdētām smilšainām vietām ar ļoti skraju augāju vai bez tā.

Samērā lielā skaitā dabas lieguma teritorijas piekrastē novērota salīdzinoši reti sastopamā jūrmalas smilšvabole *Cicindela maritima*, kas iekļauta Latvijas Sarkanās grāmatas 3. kategorijā. Visbiežāk suga novērota priekškāpu joslā. Gan vaboles, gan to kāpuri ir plēsīgi. Šie kukaiņi ir aktīvi galvenokārt siltā, saulainā bezvēja laikā. Kāpuri attīstās smiltīs izraktās vertikālās ejās, tāpēc tos apdraud piekrastes biotopu izmīdīšana.

Teritorijas dienvidu daļā iepretim Brēdiķu ceļam priekškāpās uz graudzālēm konstatēta cita reta bezmugurkaulnieku suga - slaidā kāpublakts *Chorosoma schillingi*.

2.4.6.a attēls. Retās bezmugurkaulnieku sugas dabas liegumā „Užava” un tām piemērotie biotopi

2.4.6.b attēls. Retās bezmugurkaulnieku sugas dabas liegumā „Užava” un tām piemērotie biotopi

Pelēkajās kāpās ar ložņu kārkļu ir sastopams mazais pumpurgliemezis *Vertigo pygmaea*, kas Latvijā ir reti sastopama suga. Sugai Latvijā nav nekāda aizsardzības statusa. Tā ir stepes suga un var būt sastopama gan sausos calcifilos biotopos, gan dūkstājos, gan skrajos mežos.

Užavas pelēkas kāpas ir nozīmīgs biotops arī daudzu retu tauriņu sugu sastopamībai (Šulcs, Savenkov, 2014). Šis biotops ir unikāls no botāniska aspekta (bieži sastopams smiltāja tragantzirnīs *Astragalus arenarius*, mazais mārsliis *Thymus serpyllum*, pļavas silpurene *Pulsatilla pratensis*, smiltāja neļķe *Dianthus arenarius subsp. arenarius* u.c.) un aizņem salīdzinoši lielu platību. Pēc N. Savenkova datiem vairākām tauriņu sugām Užavas pelēkās kāpas ir pagaidām vienīgais vai viens no nedaudziem atradumiem Latvijas teritorijā (*Coleophora polonicella*, *Cadra furcatella*, *Clepsis neglectana*, *Cydia oxytropidis* u.c.). Turpmākie tauriņu faunas pētījumi noteikti sniegs jaunas ziņas par dabas lieguma tauriņu faunu, jo līdz šim pētījumi galvenokārt veikti teritorijas dienvidu daļā. Tauriņu faunas daudzveidību var negatīvi ietekmēt biotopa aizaugšana ar priedēm, kas samazina tauriņu barošanās augiem piemērotās platības.

Mežu biotopi

Lieguma teritorijā plaši izplatītajos priežu mežu biotopos konstatētas piecas īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas - priežu sveķotājkoksngrauzis *Nothorhina punctata*, kuprainā celmmuša *Laphria gibbosa*, lielā krāšņvabole *Chalcophora mariana*, lēcveida vīngliemezis *Helicigona lapicida* un tumšais kailgliemezis *Limax cinereoniger*.

Pirmo trīs sugu attīstība, kā arī lielā mērā kopējā priežu mežu bezmugurkaulnieku sugu daudzveidība ir atkarīga no saules apspīdētām liela diametra priežu kriticalām vai stumbeņiem, ļoti vecām augošām priedēm ar lieliem resniem zariem un meža ilglaicības – vecu priežu un atmirstošas koksnes pieejamības ilgstošā laika periodā. Dabas liegumā īpaši aizsargājamo un reto bezmugurkaulnieku sugu pastāvēšanai nozīmīgākie mežu nogabali atrodas boreālajos mežos teritorijas dienvidu daļā, kā arī Užavas bākas apkārtnē. Šiem meža nogabaliem raksturīga dažādvecuma struktūra un atmirusi koksne sastopama dažādās sadalīšanās stadijās, tādējādi nodrošinot dzīvesvietas lielākam bezmugurkaulnieku sugu skaitam, jo dažādas sugas apdzīvo atšķirīga vecuma priedes un to kriticalas.

Priežu sveķotājkoksngrauzis *Nothorhina punctata* dabas lieguma teritorijā konstatēts skrajos vecu priežu nogabalos Užavas bākas apkārtnē (skat. 2.4.6. un 2.4.9. attēlu). Suga apdzīvo tikai vecas (parasti >150 g.) saules apspīdētas priedes ar biezu mizu. Suga galvenokārt saistīta ar biotopiem 9010* Boreālie meži un 2180 Mežainas piejūras kāpas, taču var apdzīvot arī vecas atsevišķi augošas, saules apspīdētas sugas attīstībai piemērotas priedes citos biotopos. Kāpuri veido izlocītas ejas mizā un tieši zem tās. Kāpuri pārtiek no mizas nedzīvās daļas, kā rezultātā uz priežu stumbriem veidojas raksturīgi tumši dzeltenīgi sveķu notecējumi, pēc kā var viegli konstatēt sugas sastopamību. Šī vaboļu suga nepārtiek no priedes dzīvajiem audiem, tāpēc koks neiet bojā. Piemērotos apgaismojuma apstākļos suga koku var apdzīvot vairākas desmitgades.

2.4.9. attēls. Priežu sveķotājkoksngrauža *Nothorhina punctata* biotops dabas lieguma teritorijā

2.4.10. attēls. Priežu sveķotājkoksngrauža *Nothorhina punctata* radītie raksturīgie sveķojumi uz priedes stumbra un izskrejas

Kuprainā celmmuša *Laphria gibbosa* dabas lieguma teritorijā konstatēta boreālajos mežos Užavas bākas apkārtnē kā arī teritorijas dienvidu daļā (skat. 2.4.6. un 2.4.11. attēlu). Šīs sugas pārstāvji sastopami sausos saules izgaismotos priežu mežos un izcirtumos. Pieaugušā stadijā kuprainā celmmuša barojas ar citiem vidēji lieliem kukaiņiem, savukārt kāpuri apdzīvo vecus priežu stumbrus un celmus, kur barojās ar trūdošā koksne alojošiem koksngraužu kāpuriem.

Lielā krāšņvabole *Chalcophora mariana* konstatēta boreālajos mežos Užavas bākas apkārtnē kā arī dabas lieguma dienvidu daļā (skat. 2.4.6. attēlu). Šīs sugas pārstāvji apdzīvo saules apspīdētus priežu sausokņus, kritālas un celmus. Suga galvenokārt saistīta ar biotopiem 9010* Boreālie meži un 2180 Mežainas piejūras kāpas, taču var apdzīvot arī atsevišķus sausokņus vai kritālas citos biotopos. Sugas kāpuri attīstās vecu, stipri novājinātu priežu stumbru un celmu koksne vai zem mizas izgrauztās ejās. Pieaugušas vaboles izteikti siltummīlošas, sastopamas uz priežu stumbriem vai kritālām labi saules izgaismotos priežu mežu nogabalos. Suga labi atpazīstama pēc vaboles izskrējām – apm. 10 mm platas, ovālas un regulāras formas, kas parasti orientētas šķērsām koksnes šķiedrai.

2.4.11. Kuprainās celmmušas *Laphria gibbosa* un lielās krāšņvaboles *Chalcophora mariana* apdzīvots biotops Užavas bākas apkārtnē

2.4.12. Mazā asmaļa *Thymalus limbatus* mikrobiotops dabas lieguma dienvidu daļā

Dabas lieguma teritorijā sausā priežu mežā teritorijas dienvidu daļā (skat. 2.4.6. attēlu) konstatēta lielā skrejvabole *Carabus coriaceus*, kas iekļauta Latvijas Sarkanās grāmatas 3. kategorijā. Pieaugušie šīs sugas īpatņi pārtiek no sliekām, kailgliemežiem, kukaiņiem un to kāpuriem. Dažreiz uzbrūk pat mazām pelēm un ķirzakām. Arī sugas kāpuri ir plēsīgi. Sugas sastopamībai piemēroti mežu biotopi sastopami visā lieguma teritorijā.

Dzeltenā laupītājmuša *Laphria flava* – suga, kas iekļauta Latvijas Sarkanās grāmatas 4. kategorijā, dabas lieguma teritorijā konstatēta boreālajos mežos Užavas bākas apkārtnē kā arī teritorijas dienvidu daļā (skat. pievienoto kartogrāfisko materiālu). Līdzīgi kā kuprainā celmmuša arī šī suga sastopami sausos saules izgaismotos priežu mežos un izcirtumos. Arī šīs sugas kāpuri apdzīvo vecus priežu stumbrus un celmus, kur barojās ar trūdošā koksne alojošiem koksngraužu kāpuriem.

Dabas lieguma priežu mežos konstatētas arī trīs retas sugas, kas nav iekļautas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā, tomēr šo sugu (mazais asmalis *Thymalus limbatus*, astoņplankumu krāšņvabole *Buprestis octoguttata* un lielais asmalis *Peltis grossa*) pastāvēšana ir atkarīga no specifiskiem biotopiem – augstas dabiskuma pakāpes mežiem. Lieguma teritorijā konstatētais mazais asmalis *Thymalus limbatus* (skat. 2.4.6. attēlu), ir vaboļu suga kas Latvijā ļoti reti sastopama un līdz šim zināma tikai no dažām atradnēm. Tā ir micetofīla vaboļu suga, kura sastopama dabiskos mežos uz piepēm, galvenokārt uz gobu, bērzu, ozolu, egļu un priežu stumbriem, kā arī trūdošā sēņu bojātā koksne. Lieguma teritorijā suga konstatēta uz liela izmēra egles kritālas augošām piepēm teritorijas dienvidu daļā. Staignāju mežā pe dabas lieguma ziemeļu robežas konstatēts ielais asmalis *Peltis grossa*. Suga apdzīvo bērzu vai skujkoku sausokņus, augstus celmus, kuri stāv nokaltuši vismaz 5 gadus, tāpēc liecina par biotopa dabiskumu. Šī sugas barojas ar piepēm. Šo sugu var viegli konstatēt pēc raksturīgām izskrejām nokaltuša koka mizā. Kāpuri apdzīvo trūdošu koksni.

Boreālā meža nogabalā pie Užavas bākas konstatēta astoņplankumu krāšņvabole *Buprestis octoguttata*. Sugas dzīves cikls saistīts ar vecām dzīvām priedēm ar atmirušiem zariem vai nesen atmirušām priedēm. Šīs sugas kāpuri attīstās vecu stāvošu vai kritušu priežu koksne vai zem mizas.

Lēcveida vīngliemezis *Helicogona lapicida* konstatēts ekotona joslā starp kāpām un priežu mežu, kā arī šaurā joslā pašā mežā Užavas bākas apkārtnē (skat. 2.4.6. attēlu). Vienīgi ziemeļu malā atradne iestiepjas dziļāk mežā, kur atrodas sugai vairāk piemērots apšu nogabals. Latvijā ir zināmas tikai trīs sugas atradnes, no kurām viena atrodas dabas lieguma „Užava” teritorijā. Latvijas Sarkanajā grāmatā lēcveida vīngliemezis ir ierakstīta 0. kategorijā kā izzudusi suga, kura pēdējo 50 gadu laikā līdz 1995.gadam nebija atrasta. Atkārtoti suga bija konstatēta Slīteres nacionālajā parkā 1990. gadu beigās un 2000.gadā. Užavas atradni 2000.gadā konstatēja Ilze un Boriss Štrumpfi (Pilāte, 2007). Lēcveida vīngliemezis ir mežu suga, taču piemērotos mikroklimatiskajos apstākļos var būt sastopama arī atklātos biotopos. Pārējās divas atradnes Slīteres nacionālajā parkā ir gravu un nogāžu platlapju meži ar bagātīgu atmirušās koksnes daudzumu. Acīmredzot, sugai dabas liegumā „Užava” pašā jūras piekrastē ir optimāli mikroklimatiskie apstākļi, kas izskaidro tās sastopamību tai neraksturīgā biotopā.

Tumšais kailgliemezis *Limax cinereoniger* konstatēts vienā vietā apšu meža nogabalā netālu no Užavas bākas (skat. 2.4.6. attēlu). Tā ir meža suga, kura uzturas zemsedzē un zemsegā, zem kritālām un uz koku stumbriem. Biežāk tā ir sastopama dabiskos lapu koku mežos un mistrotos mežos, retāk priežu mežos.

Dabas lieguma teritorijā sausā priežu mežā teritorijas dienvidu daļā (skat. 2.4.6. attēlu) konstatēta lielā skrejvabole *Carabus coriaceus*, kas iekļauta Latvijas Sarkanās grāmatas 3. kategorijā. Pieaugušie šīs sugas īpatņi pārtiek no sliekām, kailgliemežiem, kukaiņiem un to kāpuriem. Dažreiz uzbrūk pat mazām pelēm un ķirzakām. Arī sugas kāpuri ir plēsīgi. Sugas sastopamībai piemēroti mežu biotopi sastopami visā lieguma teritorijā.

Dzeltenā laupītājmuša *Laphria flava* – suga, kas iekļauta Latvijas Sarkanās grāmatas 4. kategorijā, dabas lieguma teritorijā konstatēta boreālajos mežos Užavas bākas apkārtnē kā arī teritorijas dienvidu daļā (skat. pievienoto kartogrāfisko materiālu). Līdzīgi kā kuprainā celmmuša arī šī suga sastopami sausos saules izgaismotos priežu mežos un izcirtumos. Arī šīs sugas kāpuri apdzīvo vecus priežu stumbrus un celmus, kur barojās ar trūdošā koksne alojošiem koksngraužu kāpuriem.

Dabas lieguma priežu mežos konstatētas arī trīs retas sugas, kas nav iekļautas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā, tomēr šo sugu (mazais asmalis *Thymalus limbatus*, astoņplankumu krāšņvabole *Buprestis octoguttata* un lielais asmalis *Peltis grossa*) pastāvēšana ir atkarīga no specifiskiem biotopiem – augstas dabiskuma pakāpes mežiem. Lieguma teritorijā konstatētais mazais asmalis *Thymalus limbatus* (skat. 2.4.6. attēlu), ir vaboļu suga kas Latvijā ļoti reti sastopama un līdz šim zināma tikai no dažām atradnēm. Tā ir micetofīla vaboļu suga, kura sastopama dabiskos mežos uz piepēm, galvenokārt uz gobu, bērzu, ozolu, egļu un priežu stumbriem, kā arī trūdošā

sēņu bojātā koksne. Lieguma teritorijā suga konstatēta uz liela izmēra egles kritālas augošām piepēm teritorijas dienvidu daļā. Staignāju mežā pe dabas lieguma ziemeļu robežas konstatēts ielais asmalis *Peltis grossa*. Suga apdzīvo bērzu vai skujkoku sausokņus, augstus celmus, kuri stāv nokaltuši vismaz 5 gadus, tāpēc liecina par biotopa dabiskumu. Šī sugas barojas ar piepēm. Šo sugu var viegli konstatēt pēc raksturīgām izskrejām nokaltuša koka mizā. Kāpuri apdzīvo trūdošu koksni.

Boreālā meža nogabalā pie Užavas bākas konstatēta astoņplankumu krāšņvabole *Buprestis octoguttata*. Sugas dzīves cikls saistīts ar vecām dzīvām priedēm ar atmirušiem zariem vai nesen atmirušām priedēm. Šīs sugas kāpuri attīstās vecu stāvošu vai kritušu priežu koksne vai zem mizas.

Ziemeļu pumpurgliemezis *Vertigo ronneyensis* konstatēts boreālajā mežā lieguma dienvidu malā. *Vertigo ronneyensis* ir meža suga un sastopama galvenokārt sausos lapkoku, skujkoku un mistrotos mežos. Ziemeļeiropā šīs sugas gliemeži ir tipiski skujkoku mežiem, bet bieži sastopami arī mistrotos mežos. Zviedrijā pētījumi liecina (Hylander et al. 2004), ka pēc meža izciršanas būtiski samazinās *Vertigo ronneyensis* blīvums vai arī suga izzūd pavisam. Līdz 1995.gadam Latvijā bija zināmas dažas sugas atradnes, taču pēc veiktajiem malakofaunas pētījumiem mežos var teikt, ka suga ir sastopama visā Latvijas teritorijā samērā bieži tai piemērotos biotopos.

Upes piekraste

Mežmalā pie Užavas upes konstatēts meža sīksamtenis *Coenonympha hero*, tomēr lieguma teritorijā praktiski nav sugai piemērotu atklātu mitru biotopu. Parasti šīs sugas tauriņi sastopami dažādos mitros biotopos, kur aug graudzāles - mitrās pļavās, zāļu purvos, izcirtumos, mežmalās un citās zāļainās vietās. Šīs sugas kāpuri barojas ar dažādu sugu graudzālēm. Vairāk piemēroti biotopi atrodas Užavas otrā krastā, ārpus lieguma teritorijas. Latvijā šī suga izplatīta visā teritorijā, bet lokālās atradnēs. Suga iekļauta arī Bernes konvencijas aizsargājamo sugu sarakstā.

Latvijas Sarkanās grāmatas 2. kategorijā iekļautais kārķu zaigraibenis *Apatura iris* noķerts pie Užavas upes, turpat novēroti vēl vairāki šīs sugas īpatņi. Šīs sugas kāpuri barojas ar kārķu *Salix* spp. lapām.

Ietekmējošie faktori

Vairums lieguma teritorijā konstatēto reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu saistītas ar piekrastes kāpu biotopiem un vecajiem priežu mežu nogabaliem.

Dabas lieguma „Užava” piekrastes bezmugurkaulnieku sugu daudzveidību, līdzīgi kā citās piekrastes teritorijās, negatīvi ietekmē galvenokārt rekreācijas rezultāta notiekoša pārmērīga kāpu augāja izmīdīšana. Lai gan garlūpas racējlapsenei (*Bembix rostrata*) mērens traucējums ir pat labvēlīgs (šī suga sastopama galvenokārt uz takām un izbraitajiem ceļiem), tomēr stipra nomīdīšana ir sugai nelabvēlīga. Pārmērīgas nomīdīšanas rezultātā var tikt iznīcinātas garlūpas racējlapsenes smiltis veidotās alas. Arī kāpu vilkzirneklis *Arctosa cinerea* un jūrmalas smilšvabole *Cicindela maritima*

veido smiltīs alas, tādēļ arī šo sugu pastāvēšanu apdraud piekrastes biotopu izmīdīšana. Nav iespējams precīzi definēt teritorijā pieļaujamo izmīdīšanas slodzi, jo tā atsevišķās vietās var būt pozitīva (palielinot vējnesto smilšu apjomu), bet citās, piemēram, priekškāpās, var ietekmēt augāju tiktāl, ka smilšu izpūšana pilnībā iznīcina bezmugurkaulnieku sugām piemērotos biotopus. Tāpēc rekomendējams, saskaņojot teritorijā pasākumus ar skaitu virs 60 cilvēkiem (piemēram, orientēšanās sacensības), novirzīt slodzi uz pelēkajām kāpām, it sevišķi tām, kurās raksturīgs lielāks aizaugums ar priedēm, bet maksimāli izvairīties no priekškāpu un stāvkrastu nomīdīšanas.

Stāvkrastu un ekotona joslas starp kāpām un mežu nomīdīšanai ir negatīva ietekme arī uz lēcveida vīngliemezi *Helicigona lapicida*, kurš liegumā abās pusēs Užavas bācai ir sastopams dažu desmitu metru šaurā joslā kā meža malā, tā stāvkrasta joslā, kas apaudzis ar krūmiem vai jaunām priedītēm. Vienīgi atradnes tālākā mala ziemeļu virzienā iestiepjas dziļāk mežā apšu nogabalā, kas sugai ir vairāk piemērots biotops nekā sausi priežu meži.

Biotopā 2130* Ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas sastopamās retās bezmugurkaulnieku sugas (garlūpas racējlapsene *Bembix rostrata* un raibspārnu smiltājsisenis *Oedipoda coerulescens*) atsevišķās vietās (īpaši teritorijas ziemeļu daļā Užavas upes apkārtnē) apdraud šo biotopu aizaugšana ar priedēm. To pašu var attiecināt uz biotopu 2170 Pelēkās kāpas ar ložņu kārklu, kur konstatēta Latvijā reti sastopamais mazais pumpurgliemezis *Vertigo pygmaea*. Šīm sugām piemēroto kāpu biotopu uzturēšana biotopam labvēlīgā stāvoklī (nodrošinot atbilstošo biotopa struktūru un raksturīgos apgaismojuma apstākļus) ir pietiekama šo sugu aizsardzības nodrošināšanai.

Sauso priežu mežu biotopos sastopamās reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu (priežu sveķotājkoksngrauzis *Nothorhina punctata*, kuprainā celmmuša *Laphria gibbosa*, lielā krāšņvabole *Chalcophora mariana*, dzeltenā laupītājmuša *Laphria flava*, astoņplankumu krāšņvabole *Buprestis octoguttata*) pastāvēšanai ir labvēlīga dabas liegumam raksturīga minimālā mežsaimnieciskā ietekme, to populāciju attīstība ir atkarīga no saules apspīdētām liela diametra priežu kritālām vai stubņiem, ļoti vecām augošām priedēm ar lieliem resniem zariem un meža ilglaicības – vecu priežu un atmirstošas koksnes pieejamības ilgstošā laika periodā.

Galvenais meža bezmugurkaulnieku faunu ietekmējošais faktors lieguma teritorijā ir sauso priežu mežu zemsedzes bojāšana nekontrolētas izbraukāšanas rezultātā, kā arī nekontrolēta kritālu izvākšana. Pašlaik aizsardzības noteikumi neaizliedz kritālu izvākšanu ārpus mežsaimnieciskajām darbībām, tādēļ īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu aizsardzībai, kuru attīstības cikls saistīts ar atmirstošas koksni noteikt teritorijas individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos vispārēju aizliegumu kritālu izvākšanai.

Vairumam no norādītajām sugām būtiski ir apgaismojuma apstākļi, tādēļ šo sugu pastāvēšanu (piem. priežu sveķotājkoksngrauzi *Nothorhina punctata*) var negatīvi ietekmēt priežu audžu aizaugšana ar eglēm, skrajajos priežu mežos ar saules apspīdētiem priežu stubņiem – arī aizaugšana ar blīvām jauno priežu audzēm.

Mežiem kļūstot ēnainākiem, mainās veģetācija, pieaug skrajmežiem specifisko saulmīļu sugu apdraudējums. Kā viens no apsaimniekošanas pasākumiem šādiem biotopiem ieteicama jauno priežu retināšana.

2.6. Aizsargājamās teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums

Dabas vērtības	Sociālekonomiskās vērtības	Vērtību pretnostatījums un ietekmējošie faktori
Priekškāpu un pelēko kāpu biotopi – nozīmīga krasta zonas ekosistēmas daļa, aizsargājama sugu dzīvotne, piekrastes ainavas elements	Piekrastes zona kā rekreācijas resurss, pievilcīgas ainavas un pludmales zona, ko izmanto atpūtnieki	Priekškāpu izmīdīšana, kas izraisa vēja eroziju, apdraudējums retajām sugām (augu izplūkšana, kukaiņu ligzdu izmīdīšana). Vienlaicīgi pelēko kāpu aizaugšana ar priedēm nevienmērīgu traucējumu rezultātā.
Mežaino piejūras kāpu biotopi, tai skaitā teritorijas, kas atbilst vecu vai dabisku boreālo mežu biotopam – nozīmīga piekrastes ekosistēmas daļa un ainavas elements; aizsargājama sugu dzīvotne	Koksnes resursi, ogu un sēņu resursi; medības	Meža zemsedzes izbraukāšana; medijamo dzīvnieku piebarošana, kā rezultātā tiek apdraudētas ligzdojošās putnu sugas
Aizsargājamas putnu sugas, teritorija kā putnu migrācijas koridora daļa	Putnu vērošanas tūrisms	Atpūtnieku, makšķernieku un zvejnieku radītais traucējums putnu ligzdošanai
Aizsargājamās vaskulāro augu, sūnu un ķērpju, sēņu sugas, kurām piekrastes zona ir optimāla vai vienīgā iespējamā dzīvotne	Sugas kā pievilcīgās piekrastes ainavas komponente	Piekrastes izmantošana rekreācijā un zvejniecībā ietekmē sugu augtēnes; atsevišķos gadījumos (mērena nostaiģāšana) ietekme var būt pozitīva, bet daudzos gadījumos ir negatīva (intensīva izmīdīšana vai izbraukāšana, kas pilnībā iznīcina augtēnes). Ilgtermiņā sugām piemērotās dzīvotnes apdraud pelēko kāpu aizaugšana ar priedēm dabiskās sukcesijas rezultātā.
Aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas,	Aizsargājamās sugas ir piekrastes ainavas un	Pārmērīga izmīdīšana un izbraukāšana

Dabas vērtības	Sociālekonomiskās vērtības	Vērtību pretnostatījums un ietekmējošie faktori
kas saistītas ar piekrastes kāpu un mežu biotopiem	ekosistēmas daļa	negatīvi ietekmē pelēkajās kāpās dzīvojošās sugas; kritalu izvākšana samazina bezmugurkaulnieku sugām piemērotās dzīvotnes. Lielākās platībās negatīva ietekme ir pelēko kāpu aizaugšanai.

3. Informācija par aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanu

3.1. Aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa un īstermiņa mērķi

Ilgtermiņa mērķi

Dabas lieguma „Užava” aizsardzības ilgtermiņa mērķis ir nodrošināt teritorijai tipisko piekrastes biotopu aizsardzību un atjaunošanu labvēlīgā aizsardzības stāvoklī, līdz ar to saglabājot aizsargājamo sugu dzīvotnes un augstvērtīgās ainavas, vienlaikus ļaujot teritoriju izmantot rekreācijai, ciktāl tas nav pretrunā ar dabas aizsardzības mērķiem.

Īstermiņa mērķi

Šajā nodaļā ir uzskaitīti īstermiņa mērķi turpmākajiem 10 gadiem, kurus ir vēlams sasniegt dabas aizsardzības plāna darbības laikā un kas kalpo kā nosacījums, lai sasniegtu ideālos teritorijas apsaimniekošanas mērķus vai tuvotos to sasniegšanai.

Plānošanas periodā galvenie īstermiņa mērķi tiek sadalīti vairākās grupās:

- A. Administratīvie un organizatoriskie mērķi**
- B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana**
- C. Sabiedrības informēšana un izglītošana**
- D. Rekreācija un tūrisms**
- E. Monitorings**

A. Administratīvie un organizatoriskie mērķi

- A.1 Nodrošināt dabas lieguma robežas atbilstību zemes īpašumu robežām
- A.2 Apstiprināt individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus
- A.3 Nodrošināt teritorijas dabas aizsardzības prasību ieviešanu novada teritorijas plānojumā
- A.4 Nodrošināt administratīvos pasākumus teritorijas kontrolei

B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana

- B.1 Nodrošināt priekškāpu un pelēko kāpu biotopu saglabāšanu labā aizsardzības stāvoklī
- B.2 Atjaunot aizaugušos pelēko kāpu biotopus
- B.3 Nodrošināt netraucētus ligzdošanas apstākļus aizsargājamām putnu sugām
- B.4 Saglabāt un palielināt augstas dabiskuma pakāpes meža biotopu platības
- B.5 Uzturēt un palielināt retajām un aizsargājamajām sugām piemēroto meža biotopu platības

C. Sabiedrības informēšana un izglītošana

- C.1 Nodrošināt teritorijas apmeklētājiem informāciju par lieguma dabas vērtībām un ierobežojumiem, kas jāievēro to aizsardzības nolūkos
- C.2 Nodrošināt teritorijas apmeklētājiem informāciju par lieguma kultūrvēsturiskajām vērtībām
- C.3. Nodrošināt sabiedrības informēšanu un izglītošanu par teritorijā veicamajiem biotopu apsaimniekošanas pasākumiem
- C.4 Informēt sabiedrību par jūras piekrastes dabas vērtībām un atpūtas iespējām

D. Rekreācija un tūrisms

- D.1 Uzturēt un apsaimniekot tūrisma infrastruktūru teritorijā
- D.2 Izbūvēt jaunus tūrisma infrastruktūras objektus biežāk apmeklētajās vietās
- D.3 Veicināt videi draudzīgu kājnieku tūrismu dabas lieguma teritorijā
- D.4 Izveidot licencētās makšķerēšanas sistēmu plekstu makšķerēšanai

E. Monitorings

- E.1 Veikt piekrastes procesu monitoringu un tā rezultātus pielietot apsaimniekošanas pasākumu plānošanā
- E.2 Veikt apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringu
- E.3 Veikt pētījumus par teritorijā nozīmīgākajām retajām un aizsargājamajām sugām un to ekoloģiju
- E.4 Veikt caurceļojošo zivju monitoringu Užavas upē

3.2. Apsaimniekošanas pasākumi

Būtiskākie apsaimniekošanas pasākumi, kas nepieciešami teritorijā, ir atklāto kāpu biotopu uzturēšana un atjaunošana, jo šobrīd tās ietekmējošā antropogēnā slodze ir nelīdzsvarota (vietām intensīva izbraukāšana, vietām jebkādu traucējumu trūkums), savukārt, dabiskie procesi, kas uztur kāpu biotopiem nepieciešamās funkcijas, darbojas tikai piekrastei tuvākajā joslā (līdz 150 m no priekškāpām, kamēr maksimālais pelēko kāpu joslas platums ir 450 m). Tā kā dabas liegums „Užava” ir viena no lielākajām biotopu 2140* Pelēkās kāpas ar sīkrūmu audzēm un 2170 Pelēkās kāpas ar ložņu kārklū atradnēm, tad kā prioritāri noteikti tieši šo biotopu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumi. Kā augstas prioritātes pasākumi atzīmēta arī atklāto kāpu uzturēšana platībās, kurās ir nozīmīgas reto un aizsargājamo ķērpju augtenes. Nosakot apsaimniekošanas prioritātes, uzsvars jāliek uz vēl neaizaugušo kāpu apsaimniekošanu, kur tas iespējams ar mazākiem izdevumiem un resursiem, savukārt, stipri aizaugušo kāpu atjaunošana noteikta ar zemu prioritāti.

Tā kā tikai šogad ir uzsākta eksperimentāla kāpu apsaimniekošana biotopā 2140* Pelēkās kāpas ar sīkrūmu audzēm, tad pirms tālāku apsaimniekošanas pasākumu uzsākšanas nepieciešams sagaidīt pirmās atziņas no šiem pasākumiem, kas tiks apkopotas projekta „Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma” ietvaros, savukārt, pārējiem apsaimniekošanas

pasākumiem, it sevišķi pelēko kāpu uzturēšanai, kas saistīta ar dabisko traucējumu imitāciju, nepieciešama eksperimentālu pasākumu veikšana un tālākās darbības tikai pēc to rezultātu izvērtēšanas. Visvēlamākais biotopu apsaimniekošanas modelis dabas liegumā „Užava” būtu ilgtermiņa projekts dabas lieguma teritorijā, kura ietvaros notiktu apsaimniekošana un monitorings dažādos pelēko kāpu tipos, ietverot arī ķērpju, sūnu, bezmugurkaulnieku un putnu sugu ietekmējošo faktoru izvērtējumu.

Teritorijā ir pietiekami attīstīta tūrisma un rekreācijas infrastruktūra un dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā notiek tās atjaunošana un papildināšana, tāpēc priekšlikumos apsaimniekošanas pasākumiem sniegtas tikai atsevišķas rekomendācijas nepieciešamajai informatīvajai un atpūtas infrastruktūrai. Tāpat ir uzstādītas aizlieguma un informatīvās zīmes un barjeras, kas ierobežo apmeklētāju pārvietošanos dabas liegumā. Ierobežojumu ievērošanas kontroles intensitāte un efektivitāte lielā mērā atkarīga no pieejamajiem cilvēku un finanšu resursiem kontrolējošajās institūcijās, tāpēc dabas aizsardzības plāna ietvaros var tikai rekomendēt iespēju robežās turpināt teritorijas kontroli un pārkāpumu protokolu sastādīšanu, lai apmeklētāji respektētu noteiktos ierobežojumus.

Teritoriju būtiski ietekmē jūras krasta procesi, tāpēc sniegti ieteikumi monitoringam un monitoringa šķērsprofilu izveidei krasta zonā, lai izvērtētu šo procesu virzību un nepieciešamības gadījumā koriģētu plānotos apsaimniekošanas pasākumus.

Plānojot un veicot apsaimniekošanas pasākumus teritorijās, kuras būtiski ietekmē jūras krasta procesi (erozija, akumulācija, smilšu pārpūšana), jāvadās pēc apstākļiem pasākuma plānošanas vai īstenošanas laikā, jo dabas aizsardzības plāna darbības periodā situācija var būtiski mainīties un var būt nepieciešama pasākumu lietderības un īstenošanas paņēmienu izvērtēšana un pielāgošana.

Apsaimniekošanas pasākumu karte pievienota 2. pielikumā.

3.1. tabula. ES aizsargājamo biotopu un sugu dzīvotņu platības (ha) un tajās paredzētie apsaimniekošanas pasākumi dabas liegumā „Užava”

ES biotopa kods, sugas dzīvotne	Kopējā platība	Platība labā stāvoklī	Platības nelabvēlīgā stāvoklī	Platības bez iejaukšanās	Invazīvo un ekspansīvo sugu apkarošana	Atklāto kāpu uzturēšana	Priežu retināšana netraucējot zemsedzi	Priežu retināšana, zemsedzes atjaunošana	Pļavveida kāpu apsaimniekošana	Biotehniskie pasākumi retmežu uzturēšanai	Infrastruktūras objektu izveide vai uzturēšana, samazinot negatīvo antropogēno ietekmi
	1202	549,9	115,5	999,3	0,15	59,8	22,5	81	2,3	37	
1230 (arī Lēzeļa vīrcele)	1,2	1	0,2	1,2							Nožogojumi atpūtas vietās (107 m), kāpnes, sētiņas akumulācijas veicināšanai (līdz 860 m)
2110 (arī Lēzeļa vīrcele)	0,5	0,5		0,5							Sētiņas akumulācijas veicināšanai (līdz 860 m)
2120 (arī Lēzeļa vīrcele un smiltāja nelīķe)	13,5	10,6	2,9	13,5	0,03						Laipas (kopgarums 560 m), sētiņas akumulācijas veicināšanai (līdz 860 m)
2130* (arī smiltāja nelīķe, ķērpji)	119,8	45,4	74,4		0,03	51,2	19,6	46,7	2,3		Laipas (kopgarums 560 m), barjeras gar ceļu (kopgarums ap 2650 m), stabiņu rindas

ES biotopa kods, sugas dzīvotne	Kopējā platība	Platība labā stāvoklī	Platības nelabvēlīgā stāvoklī	Platības bez iejaukšanās	Invazīvo un ekspansīvo sugu apkarošana	Atklāto kāpu uzturēšana	Priežu retināšana netraucējot zemsedzi	Priežu retināšana, zemsedzes atjaunošana	Pļavveida kāpu apsaimniekošana	Biotehniskie pasākumi retmežu uzturēšanai	Infrastrukturā objekta izveide vai uzturēšana, samazinot negatīvo antropogēno ietekmi
	1202	549,9	115,5	999,3	0,15	59,8	22,5	81	2,3	37	
											(150 m)
2140* (arī smiltāja neļķe)	31,4	7,9	23,5		0,09	8,6	2,5	20,2			Laipas (kopgarums 560 m)
2170 (arī smiltāja neļķe)	14,5	0	14,5				0,4	14,1			
2180 (daļēji arī smiltāja neļķe)	1013	1013		976						37	
3260	2	2		2							
9080*	6,1	6,1		6,1							

3.2. tabula. Plānotie apsaimniekošanas pasākumi dabas liegumā „Užava”

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
A - Administratīvie un organizatoriskie pasākumi							
A.1.1	A.1	Dabas lieguma robežu korekcija atbilstoši kadastra robežām	II, 2020. gads	VARAM	VARAM	Administratīvie izdevumi	Korigēta un apstiprināta dabas lieguma robeža
A.2.1	A.2	Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu apstiprināšana	II, 2020. gads	VARAM	VARAM	Administratīvie izdevumi	Apstiprināti IAIN
A.3.1	A.3.	Teritorijas dabas aizsardzības nosacījumu ieviešana novada teritorijas plānojumā	I, 2014. gads	Pašvaldība	Pašvaldība	Administratīvie izdevumi	TP ieviestas DA plānā sniegtās rekomendācijas
A.4.1	A.4	Teritorijas kontrole, prioritāri putnu ligzdošanas laikā	I, visā plāna darbības periodā	DAP	DAP	Administratīvās izmaksas	Samazinās pārvietošanās ierobežojumu pārkāpumi
A.5.1	B.1	Užavas tilta pārņemšana pašvaldības īpašumā, legalizācija un uzturēšana	I, 2015. gads	Pašvaldība	Pašvaldība	Administratīvās izmaksas	Tiltam nostiprinātas īpašumtiesības un paredzēti līdzekļi uzturēšanai
B – Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana							
B.1.1.	B.1	Mazo priedīšu izvākšana ar rokas darbarīkiem pelēko kāpu biotopos, zemsedzes traucēšana	I, II 2016. gads	Projektu finansējums, LVM	DAP, NVO, LVM	Precīzi nav nosakāmas	Vismaz 55,8 ha pelēko kāpu biotopu uzturēti labā aizsardzības stāvoklī
B.1.2.	B.1	Pļavveida pelēko kāpu	I, no 2015.	Projektu	DAP, NVO,	Precīzi nav	2,3 ha pļavveida

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
		apsaimniekošana	gada 1x gadā	finansējums, LVM	LVM	nosakāmas	kāpu uzturēti labā aizsardzības stāvoklī
B.1.3.	B.1	Akumulāciju veicinošu sētiņu izveidošana priekškāpu pārrāvumu vietās	I, 2015. gads	Projektu finansējums, DAP, pašvaldība	DAP, NVO, pašvaldība	Līdz 1700 EUR	Izveidoti līdz 860 m sētiņu, ierobežota vēja deflācija priekškāpas vaļņa pārrāvuma vietās
B.1.4.	B.1	Laivu pievešanas ceļu noteikšana un uzturēšana	I, 2014. gads	Pašvaldība	Pašvaldība	Precīzi nav nosakāmas	Laivas tiek pievestas pa DA plānā noteiktajiem ceļiem, ceļi tiek stiprināti ar granti
B.1.5.	B.1	Viegla konstrukcijas nožogojumi vai aizslietņi smilšu pārpūšanas ierobežošanai	II, 2020. gads	Pašvaldība, LVM, projektu finansējums	Pašvaldība, LVM, DAP, NVO	Precīzi nav nosakāmas	Divās atpūtas vietās izveidoti nožogojumi smilšu pārpūšanas ierobežošanai (kopgarums līdz 107 m)
B.1.6.	B.1	Papildus laipas izbūve pie Užavas grīvas	I, 2016. gads	Pašvaldība, LVM	Pašvaldība, LVM	Līdz 5000 EUR	Izveidota laipa no atpūtas vietas uz pludmali (ap 60 m)
B.1.7.	B.1	Invazīvo un ekspansīvo sugu apkarošana	II, 2020. gads	LVM, projektu finansējums	DAP, LVM, NVO	Precīzi nav nosakāmas	Vismaz 0,2 ha platībā apkarotas invazīvās un ekspansīvās sugas
B.1.8.	B.1	Atkritumu un virszemes vadu	III, 2020.	LVM, DAP,	DAP, LVM,	Precīzi nav	Lieguma teritorijā

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
		izvākšana no lieguma teritorijas	gads	pašvaldība, projektu finansējums	pašvaldība, NVO	nosakāmas	izvākti atkritumi un vadi, prioritāri – teritorijā uz ziemeļiem no Užavas upes
B.1.9	B.1	Stabiņu rindu un barjeras izveidošana pie aizsargājamo sugu dzīvotnēm	I, 2018. gads	LVM, pašvaldība, projektu finansējums	DAP, LVM, pašvaldība	Precīzi nav nosakāmas	Izveidoti līdz 150 m norobežojumu
B.1.10	B.1	Piebraucamo ceļu uzturēšana	I, visā plāna darbības periodā	LVM, pašvaldība	LVM, pašvaldība, zvejnieki	Precīzi nav nosakāmas	Uzturēti piebraucamie ceļi
B.2.1	B.2	Apauguma samazināšana aizaugušos pelēko kāpu biotopos	I, II, III 2018. gads	Projektu finansējums, LVM	DAP, NVO, LVM	Ap 12 000- 40 000 EUR	Līdz 81 ha pelēko kāpu biotopi atjaunoti, samazinot aizaugumu
B.3.1.	B.3	Mežacūku piebarošanas vietu pārvietošana tālāk no lieguma robežas	I, 2016. gads	Mednieku kolektīvi	Mednieku kolektīvi, VMD	Precīzi nav nosakāmas	Mežacūku un citu pārnadžu piebarošana notiek vismaz 0,5 km no dabas lieguma robežas
B.4.1.	B.4	Neiejaukšanās meža biotopu attīstībā	I, visu laiku	LVM	LVM	Negūtie ienākumi no mežsaimniecīb	Vismaz 135 ha meža biotopu ir ar labu vai izcilu kvalitāti

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
						as	
B.5.1.	B.5	Biotehniskie pasākumi meža biotopu apsaimniekošanā	II, līdz 2020. gadam	LVM, projektu finansējums	LVM, DAP, NVO	Precīzi nav nosakāmas	Līdz 37 ha platībā veikti biotehniskie pasākumi
C – Informatīvie, izglītojošie pasākumi							
C.1.1.	C.1	Uzturēt un nepieciešamības gadījumā atjaunot vismaz 9 informācijas standus	I, visā plāna darbības termiņā	DAP, LVM, pašvaldība, projektu finansējums	DAP, LVM, pašvaldība, NVO	1 stenda atjaunošana līdz 460 EUR	Labā stāvoklī uzturēti 10 informācijas stendi
C.1.2	C.1	Informācijas izvietošana par jūras piekrasti	II, 2020. gads	LVM, pašvaldība, projektu finansējums	DAP, LVM, pašvaldība, NVO	Precīzi nav nosakāmas	Apmeklētājiem pieejama informācija par jūras piekrasti, arī par ārpus lieguma teritorijām
C.2.1.	C.2	Izvietot 2 standus ar informāciju par kultūrvēsturiskajām vērtībām un militāro mantojumu dabas lieguma teritorijā	III, 2020. gads	Projektu finansējums, LVM, pašvaldība	DAP, LVM, pašvaldība	1 stends ap 460 EUR	Pie Užavas bākas un Užavas grīvas izvietoti stendi
C.3.1.	C.3.	Sabiedrības informēšana par teritorijā veicamajiem biotopu apsaimniekošanas pasākumiem	I, visā plāna darbības periodā	LVM, projektu finansējums, DAP	DAP, LVM, NVO	Precīzi nav nosakāmas	Sabiedrība savlaicīgi informēta par apsaimniekošanas pasākumiem
C.4.1	C.4	Dabas lieguma robežzīmju un informatīvo zīmju uzturēšana	I, visā plāna darbības periodā	DAP, LVM	DAP, LVM	Precīzi nav nosakāmas	Dabas lieguma robeža skaidri apzīmēta dabā

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
D – Tūrisms un rekreācija							
D.1.1	D.1	Uzturēt esošos un Kohēzijas fonda projekta ietvaros jaunizveidojamus stāvlaukumus (5 stāvlaukumi)	I, visā DAP darbības laikā	LVM, pašvaldība, DAP	LVM, pašvaldība, DAP	Precīzi nav nosakāmas	Uzturēti 5 esošie un jaunizveidotie stāvlaukumi
D.1.2	D.1	Uzturēt esošās atpūtas vietas	I, visā DAP darbības laikā	LVM, pašvaldība	LVM, pašvaldība	Nav precīzi nosakāmas	Uzturētas un apsaimniekotas 2 atpūtas vietas
D.2.1	D.2	Izveidot papildus stāvlaukumu pie Užavas grīvas	I, līdz 2018. gadam	Pašvaldība, projektu finansējums	Pašvaldība	5000-17 000 EUR	Izveidots un uzturēts papildus stāvlaukums pie Užavas grīvas
D.2.2.	D.2	Papildus stāvvietu izveide pie Užavas bākas	II, līdz 2020. gadam	LVM, projektu finansējums	LVM, DAP	5000-8500 EUR	Izveidotas stāvvietas pie atpūtas vietas
D.2.3.	D.2	Stāvvietu-kabatiņu paplašināšana	II, līdz 2020. gadam	LVM, projektu finansējums	Pašvaldība, LVM, DAP	Precīzi nav nosakāmas	Paplašinātas un norobežotas 3 stāvvietas
D.3.1	D.3	Tūrisma maršruta marķēšana pa pelēkajām kāpām	III, līdz 2020. gadam	Pašvaldība, LVM, projektu finansējums	Pašvaldība, DAP, LVM, NVO	Precīzi nav nosakāmas	Izveidots un uzturēts marķēts tūristu maršruts
D.4.1	D.4	Vienotas plekstu maksšķerēšanas licences ieviešana	III, 2020. gads	Pašvaldības	Pašvaldības, KPR	Administratīvie izdevumi	leviesta licencētā plekstu maksšķerēšana Ventpils novadā vai Kurzemes piekrastē
E – Monitorings							
E.1.1.	E.1	Jūras krasta procesu, kāpu stabilitātes	II, no 2015.	Monitoringa	DAP, NVO,	Precīzi nav	Uzsākts un ilgtermiņā

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
		un antropogēnās slodzes monitorings 7 transektēs	gada	programmas, NVO, pašvaldība, zinātniskās institūcijas	zinātniskās institūcijas	nosakāmas	turpināts monitorings
E.2.1.	E.2	Veikto kāpu stabilizācijas pasākumu efektivitātes monitorings	I, pēc aps. pasākumu veikšanas	DAP, NVO, zinātniskās institūcijas	DAP, NVO, zinātniskās institūcijas	Precīzi nav nosakāmas	Uzsākts un ilgtermiņā turpināts monitorings
E.2.2.	E.2	Apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitorings	I, pēc aps. pasākumu veikšanas	NVO, projektu finansējums, zinātniskās institūcijas	DAP, NVO, zinātniskās institūcijas	Precīzi nav nosakāmas	Uzsākts un ilgtermiņā turpināts monitorings
E.3.1	E.3	Reto un aizsargājamo sugu un biotopu pētījumi un monitorings	I, visā plāna darbības periodā	NVO, projektu finansējums, zinātniskās institūcijas	DAP, NVO, zinātniskās institūcijas	Precīzi nav nosakāmas	Tiek veikts speciālais monitorings un pētījumi
E.4.1.	E.4	Caurceļojošo zivju monitorings Užavas upē	II, no 2015. gada	DAP, BIOR, zinātniskās institūcijas	DAP, BIOR	Precīzi nav nosakāmas	Uzsākts un ilgtermiņā turpināts monitorings

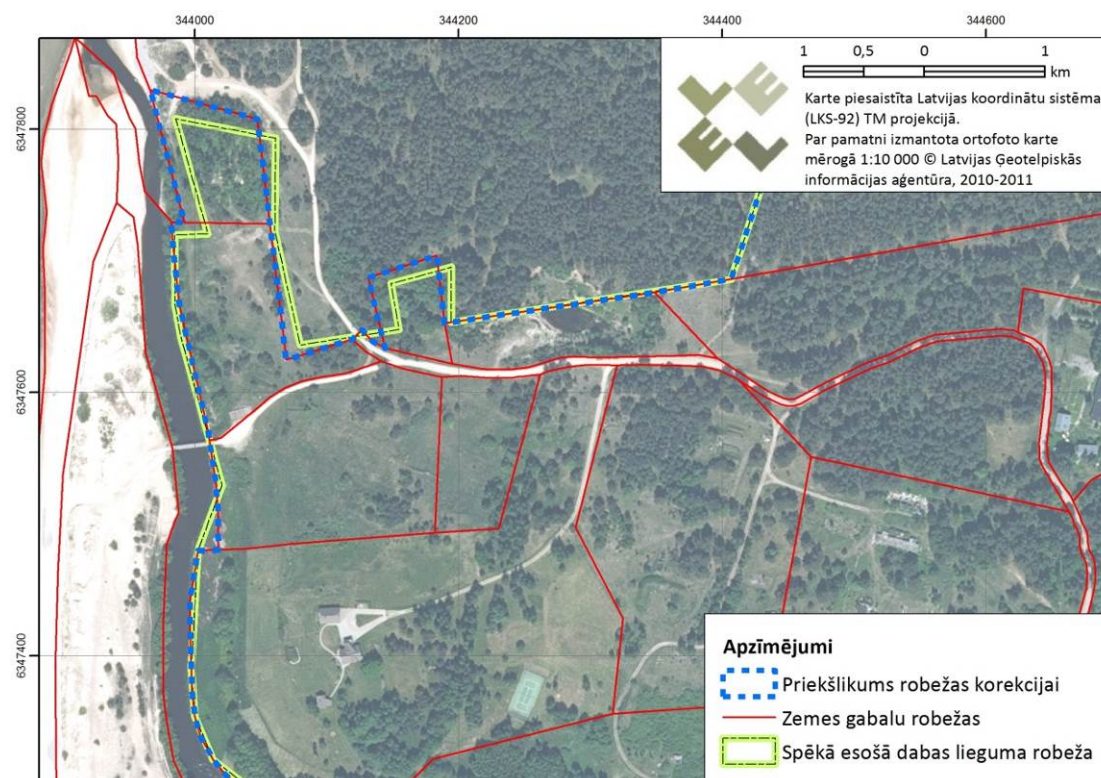
A. Administratīvie un organizatoriskie pasākumi

A.1.1. Dabas lieguma robežu korekcija atbilstoši kadastra robežām

Dabas lieguma robeža noteikta bez precīzas piesaistes kadastra robežām, līdz ar to izveidojas situācija, kad liegumā ietilpst nelielas zemes gabalu daļas un zemes īpašumam būtu reģistrējams apgrūtinājums, lai arī tā ir tikai dažus metrus plata josla. Sevišķi aktuāla robežu nesakritība ir pie Kangrotu kapsētas, kur dabas liegumā ietilpst zemes gabala „Kangrotu kapsēta” (kadastra nr. 9787 001 0084) daļa ap 0,2 ha platībā un zemes gabala 9878 001 0007 daļa ap 0,1 ha platībā. Priekšlikums robežu grozījumiem Kangrotu kapsētas apkārtnē ir attēlots 3.2.1.attēlā; visa koriģētā dabas lieguma robeža sagatavota elektroniskā pielikumā un atbilstoši sagatavots arī funkcionālā zonējuma priekšlikums. Robežas korekcijai nepieciešami grozījumi 15.06.1999. Ministru kabineta noteikumu Nr.212 „Noteikumi par dabas liegumiem” 205. pielikumā (robežu shēma un robežpunktu koordinātu saraksts). Robežas piesaiste kadastra robežām veicama tikai gadījumā, ja visu pieguļošo zemes gabalu robežas ir instrumentāli uzmērītas un/vai nostiprinātas Zemesgrāmatā. Dabas lieguma platība šobrīd (atbilstoši dabas datu pārvaldības sistēmā „Ozols” esošajai robežai) ir 3008,27 ha, platība pēc ieteiktajiem robežas grozījumiem – 3007,59 ha. Pēc nepieciešamo grozījumu izdarīšanas, dabas lieguma robežās ietilps tikai divi privātīpašumi („Oļi” un „Aizvēji”).

3.2.1. tabula. Saraksts ar zemes gabaliem, kuru daļas pēc dabas lieguma robežu grozījumiem neatradīsies dabas liegumā

98780010084	98780030140	98780050017
98780010007	98780030137	98780030166
98780010122	98780030133	98780050081
98780010050	98780030141	98780050084
98780010049	98780030320	98780060174
98780010013	98780050100	

3.2.1. attēls. Piedāvātā dabas lieguma „Užava” robežu korekcija Kangrotu kapsētas apkārtnē

A.2.1. Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu apstiprināšana

Lai arī šobrīd teritorijā spēkā esošie 16.03.2010. Ministru Kabineta noteikumi Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumi” kopumā nodrošina dabas liegumam nepieciešamo aizsardzību un regulējumu, individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu (IAIN) apstiprināšana ļautu precizēt teritorijā pieļaujamos biotopu apsaimniekošanas pasākumus kā arī noteikt nepieciešamo aizsardzības režīmu pret traucējumiem jūtīgām sugām. Priekšlikumu IAIN skat. 5.2. nodaļā. Gadījumā, ja 2 gadu laikā pēc dabas aizsardzības plāna apstiprināšanas netiek pieņemti IAIN, rekomendējams veidot mikroliegumu teritorijā, kas IAIN projektā norādīta kā regulējamā režīma zona.

A.3.1. DA plāna rekomendāciju ieviešana vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā

Izstrādājot vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu (šobrīd tiek izstrādāts Ventspils novada teritorijas plānojums, bet 1. redakcija vēl nav nodota sabiedriskajai apspriešanai), jāņem vērā DA plāna 4. nodaļā sniegtās rekomendācijas.

A.4.1. Pārvietošanās un citu teritorijā spēkā esošo ierobežojumu kontrole

Ja tiek izstrādāti un pieņemti teritorijas individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, kuros paredzēti ierobežojumi braukšanai pa pludmali tālāk kā 4 m no ūdens, nepieciešama pastiprināta šo nosacījumu kontrole, it sevišķi laikā no 1. aprīļa līdz 1. augustam, kad pludmales izbraukāšana rada traucējumu ligzdojošajiem

putniem. Pārvietošanās ierobežojumu kontroli iestādes pienākumu ietvaros nodrošina Dabas aizsardzības pārvalde, taču vēlama arī pašvaldības iesaistīšanās, izmantojot sabiedriskos inspektoros. Tāpat IAIN pieņemšanas gadījumā svarīgi kontrolēt, lai tiktu ievērots aizliegums izvākt kritālas no dabas lieguma mežiem.

A.5.1. Užavas tilta pārņemšana pašvaldības īpašumā, legalizācija un uzturēšana

Viens no IAIN projektā norādītajiem laivu pievešanas ceļiem (uz dienvidiem no Užavas grīvas) ir pieejams tikai, izmantojot tiltu pār Užavas upi. Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā saņemta informācija no Ventspils novada būvvaldes, ka būvvaldes arhīvā neatrodas šīs būves dokumentācija un informācija par nostiprinātām īpašumtiesībām, līdz ar to tilts uzskatāms par bezsaimnieka mantu, kas piekrīt valstij. Lai ilgtermiņā nodrošinātu tilta uzturēšanu un laivu pievešanas ceļa pieejamību, pašvaldībai vai normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā jāveic tilta pārņemšana savā īpašumā, būves legalizācija (jo, iztrūkstot dokumentācijai par būves celtniecību, tā tiek uzskatīta par nelikumīgu) un jāparedz līdzekļi tilta uzturēšanai.

B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana

B.1.1. Atklātu pelēko kāpu biotopu uzturēšana, nodrošinot traucējumu (mazo priedīšu likvidēšana ar rokas darbarīkiem, zemsedzes traucējumi)

Viena no lielākajām dabas lieguma vērtībām ir atklāto pelēko kāpu biotopi (2130* Lakstaugiem apaugušas pelēkās kāpas, 2140 Pelēkās kāpas ar sīkrūmu audzēm un 2170 Pelēkās kāpas ar ložņu kārklu). Biotopiem raksturīgo struktūru nodrošina vai nu dabiska smilšu pārpūšana, kas neļauj izveidoties pilnībā saslēgtam augājam un ieviesties kokaugiems, vai mērens antropogēns traucējums (vēsturiski tas bijis lopu ganīšana pļavveida kāpās, tīklu žāvēšana un laivu pievešana citos pelēko kāpu tipos). Dabas lieguma dienvidu daļā esošajā oļu „tuksnesī” raksturīgo augāju uztur izteikti kserofītiskie apstākļi, taču arī šīs platības pamazām aizaug. Tā kā atjaunot jau aizaugušas pelēkās kāpas ir dārgs un darbietilpīgs pasākums, par prioritāti uzskatāmi pasākumi, kas nepieļautu tālāku kāpu aizaugšanu (skat. 3.1. tabulu un 2. pielikumu):

- 1) Mazo priedīšu izraušana vai ciršana ar rokas darbarīkiem – pasākumu var veikt bez speciālas sagatavošanās, var organizēt talkas formātā;
- 2) Traucējuma radīšana teritorijās ar saslēgtu augāju, to izbraukājot vai izmantojot meža un lauksaimniecības zemju šķīvošanas vai uzaršanas tehniku. Eksperimenti un tiem sekojošs monitorings ar šādiem pasākumiem Latvijā nav veikti, līdz ar to vispirms nepieciešams veikt pasākumus biotopiem raksturīgākajos parauglaukumos un izvērtēt to ietekmi gan uz augu un ķērpju sugām, gan bezmugurkaulnieku faunu. Var pieņemt, ka vēlamais atklātas smilts vai grants īpatsvars biotopā ir ap 30%, taču jāizvērtē, ar kādu tehniku iespējams panākt mozaikveida veģetācijas uzturēšanu.

Visu pasākumu veikšanā jāievēro sezona, kad nav pieļaujams traucēt putnu riestu un ligzdošanu, kā arī bezmugurkaulnieku sugu vairošanos, līdz ar to šādus biotopu apsaimniekošanas un atjaunošanas darbus iespējams veikt no 1. augusta līdz 15. martam (izņemot regulējamā režīma zonu, kur darbības nav pieļaujamas no 1.

janvāra līdz 1. augustam). Zemsedzi traucējoši pasākumi jāveic ar piesardzību (saglabājot vismaz daļu biotopa neskartu) teritorijās, kurās ir nozīmīgas reto ķērpju sugu populācijas (skat. 2.4.1. sadaļu), tām vairāk piemērota tikai jauno priedīšu ravēšana vai izciršana, šajās teritorijās arī jā saglabā to sākotnējās vietās lielākie oļi. Tāpat jebkuri zemsedzes traucējumi nelabvēlīgi ietekmē reto bezmugurkaulnieku sugu pārziemošanu un olas, kas sadētas augsnē, tāpēc pirms konkrētas eksperimentālās apsaimniekošanas vietas izvēles nepieciešams bezmugurkaulnieku eksperta atzinums, kā arī jāņem vērā šajā DA plāna izstrādes ietvaros veikto apsekojumu dati par lielākajām mikropopulācijām (skat. 2.4.2.5. sadaļu). Lai nodrošinātu atklāto kāpu biotopu pastāvēšanu, var būt nepieciešams veikt apsaimniekošanu arī vietās, kur uzturas aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas, taču jāizvairās no lielāko mikropopulāciju traucēšanas.

3.2. tabula. Apsaimniekošanas pasākumu platības pelēko kāpu biotopu uzturēšanai un atjaunošanai dabas lieguma „Užava” teritorijā

Pelēko kāpu apsaimniekošanas pasākums	Prioritāte	Platība
Eksperimentāla biotopu atjaunošana, monitorings	1	3,0
Mazo priedīšu izvākšana ar rokas darbarīkiem	1	19,1
	2	33,7
	3	2,9
Pļavveida kāpu apsaimniekošana	1	2,3
Priežu retināšana, netraucējot zemsedzi	1	22,8
Priežu retināšana, zemsedzes atjaunošana	1	32,9
	2	22,4
	3	25,8

Pasākumu atkārtojums, uzturot no apauguma atbrīvotās platības – ne ilgāk kā pieci gadi, pēc tam nepieciešams vismaz atbrīvot teritoriju no priežu sējeņiem un nepieciešamības gadījumā atkārtoti veikt zemsedzes atjaunošanu.

Izvēloties pasākumu veikšanas vietu, ja ir pieejami ierobežoti līdzekļi un iespējams apsaimniekot tikai nelielu platību, prioritāras ir teritorijas, kurās sastopamas aizsargājamo ķērpju sugu lielākās populācijas; teritorijas, kas atrodas tuvāk jūrai un kurās notiek dabiski smilšu pārpūšanas procesi, un retāko biotopu – 2140* un 2170* - platības. Apsaimniekošanas pasākumu kartē norādītas papildus prioritātes – teritorijas, kuras pieguļ labā stāvoklī esošiem biotopiem un apsaimniekojot veidos lielāku vienlaidus biotopa platību, kā arī teritorijas, kuru uzturēšana ir būtiska, lai turpinātos biotopam raksturīgie procesi (smilšu pārpūšana) blakus platībās.

Ja nav iespējams aizvest no biotopa izvākto materiālu, pieļaujama tā dedzināšana uz vietas, izvēloties laukumus, kuros ir biežākais skuju un sūnu slānis un tādējādi ir vismazākā ietekme uz iespējamām aizsargājamo augu, ķērpju un bezmugurkaulnieku sugām.

B.1.2. Pļavveida pelēko kāpu apsaimniekošana

Dabas lieguma teritorijas ziemeļu daļā un uz ziemeļiem no Brēdiķu ceļa ļoti nelielā platībā (2,3 ha) atrodams biotopa 2130* Lakstaugiem apaugušas pelēkās kāpas 2. variants (pļavveida pelēkās kāpas). Biotopā šobrīd vērojama atsevišķu graudzāļu sugu ekspansija (kāpu auzene *Festuca sabulosa*, vietām slotiņu ciesa *Calamagrostis epigeios*) un kūlas uzkrāšanās. Lai uzturētu šim biotopa variantam raksturīgo kāpu graudzāļu daudzveidību un augāja mozaikveida struktūru (kas ir nepieciešama gan aizsargājamām augu, sūnu un ķērpju, gan bezmugurkaulnieku sugām), jāizstrādā metodes kūlas slāņa novākšanai vai vismaz retināšanai (piemēram, izmantojot grābekļus ar retiem zariem). Pasākums veicams reizi gadā.

Biotops izveidojies arī ceļu krustojumā pie Kangrotu kapsētas; šai vietā nevēlamu organisko vielu pienesumu rada birstošās apšu lapas, ko iespējams novākt ar grābekli.

Ja kūlas slāņa samazināšana ar mehāniskiem līdzekļiem nav efektīva, eksperimentālā kārtā pieļaujams izmēģināt dedzināšanas metodi nelielā platībā, pasākumu veicot ziemas kailsalā un nākamajā gadā novērtējot dedzināšanas ietekmi uz augāja struktūru un sugu sastāvu.

B.1.3 Sētiņu vai zaru klājumu izveidošana priekškāpas pārrāvuma vietās

Vietās, kur krasta joslas apmeklētāji lielā intensitātē pārvietojoties pāri priekškāpas joslai ir radījuši labvēlīgus apstākļus vēja deflācijas attīstībai un priekškāpas frontē ir izveidojušies ļoti izteikti un plaši pārrāvumi, ir jāierīko eolo akumulāciju veicinošas sētiņas, lai sekundārā deflācija neattīstītos tālāk. Pasākums nepieciešams tikai vietās, kur antropogēnās slodzes un vēja deflācijas negatīvais efekts pārsniedz pozitīvos efektus, kas rodas no smilšu pārpūšanas uz pelēkajām kāpām (pie Užavas grīvas un uz ziemeļiem no tās, pieejas pie jūras 341. un 339. kvartālā). Pārrāvumi jāsauglabā kā pieejas vietas pludmalei, papildinot tos ar atbilstoši konstruētām vieglām dēļu laipām vai stiprinot ar grants segumu (laivu pievešanas ceļiem). Kopējais sētiņu garums ap 850 m.

Sētiņas veido, par pamatu ņemot nosmailinātus mietiņus un starp tiem pinot klūdziņas, sētiņu augstums 30-70 cm. Tās izveido paralēlās rindās, ar 2-3 m atstarpī; ja sētiņas veido vietās, kur ir noejas uz jūru, noejas maršrutu veido līkumotu, lai smiltis netiktu pūstas iekšā priekškāpu pārrāvumā. Jāpārlicinās, ka izmantotais materiāls ir sauss, lai neveidotu nevēlamas kārklu audzes priekškāpās un nepieciešamības gadījumā sētiņas varētu novākt.

Kā liecina projektā „Piekrastes un jūras plānošana Pērnavas līcī Igaunijā un Latvijas piekrastes pašvaldībās” iegūtā pieredze, šādu sētiņu izmaksas ir ap 2 EUR/m (var mainīties atkarībā no stādāmā materiāla sagatavošanas un transportēšanas izmaksām).

Ja nav iespējams izveidot sētiņas, tad abpus noejām uz jūru var izvietot priežu zarus, kas novērš izmīdīšanu un veicina smilšu akumulāciju.

Apsaimniekošanas pasākumu kartē norādīts, kur nepieciešama akumulāciju veicinošo sētiņu vai zaru klājumu izvietošana atbilstoši 2014. Gada vasarā konstatētajai situācijai. Ja dabas aizsardzības plāna izstrādes periodā notiek vētras, kuru rezultātā būtiski mainās priekškāpu josla, akumulāciju veicinošo veidojumu atjaunošanai vai papildināšanai nepieciešams piekrastes biotopu eksperta novērtējums, ja iespējams – arī piekrastes ģeomorfoloģisko procesu eksperta novērtējums.

B.1.4. Laivu pievešanas ceļu noteikšana un uzturēšana

Iepriekšējā dabas aizsardzības plānā un pašvaldības teritorijas plānojumā noteiktās zvejas laivu pievešanas vietas atšķiras, daļa no tām šobrīd nav piemērotas laivu pievešanai pārpūsto smilšu dēļ. Izvērtējot vēja erozijas procesus, sugu aizsardzības prasības un pārējo infrastruktūru teritorijā, ieteicams laivu pievešanas ceļus noteikt šādās vietās: Užavas upes labajā krastā, izmantojot iebraukšanai oļaino liedagu vai upes gultni; Užavas upes kreisajā krastā starp upi un jūru, nostiprinot pievešanas ceļu ar granti; 339. kvartālā, ievērojot pārvietošanās ierobežojumus uz dienvidiem no ceļa; Brēdiķu ceļa galā, teritorijas dienvidu daļā uz ziemeļiem no laipas (skat. 2 pielikumu). Laivu pievešanas ceļā pie Užavas upes grīvas, kur vienīgā iespējamā iebraukšana ir pa tiltu pāri Užavas upei, ceļa izmantošanā ieinteresētajiem zvejniekiem arī jānodrošina tilta tehniskā uzturēšana sadarbībā ar pašvaldību, pēc tam, kad sakārtotas tilta īpašumtiesības (skat. A.5.1. pasākumu)

Priekškāpas vaļņa pārrāvumu ierobežošanai vietās, kur tās visintensīvāk tiek izmantotas laivu pievešanai (pie Užavas upes grīvas uz dienvidiem no upes, 339. kvartālā un Brēdiķu ceļa galā) vēlams stiprināt pievešanas vietu segumu ar granti.

B.1.5. Smilšu pārpūšanas ierobežošana pie Užavas bākas un uz lieguma dienvidu robežas

Atpūtas vietā pie Užavas bākas un laipas galā pie lieguma dienvidu robežas novērojama spēcīga smilšu pārpūšana no smilšanā stāvkrasta vietās, kur apmeklētāju nostaigāšanas dēļ neveidojas pastāvīgs augājs. Vēja deflācijas ierobežošanai optimālākais risinājums būtu izveidot kāpnes noejai uz jūru un veikt smilšu akumulāciju veicinošus pasākumus; ja tas nav iespējams, tad atpūtas vietā pie Užavas bākas vismaz jānorobežo lielākā daļa stāvkrasta krants (piemēram, ar vieglas konstrukcijas žodziņu līdz 0,7 m augstumā, kas vienlaikus arī veicinās smilšu akumulāciju uz krants), atstājot vienu noeju uz jūru (pašlaik visvairāk nostaigāto). Šajā noejā nākotnē vēlams iekārtot lēzenas kāpnes.

Dabas lieguma dienvidu daļā, kur aktuāla ir uzstādītās laipas aizpūšana ar smiltīm, par labāko risinājumu būtu uzskatāma esošās laipas pārceļšana uz jaunu vietu, kur krasta kāplē nav izveidojies pārrāvums, kas varētu koncentrēt vēja nesto smilti, un papildināšana ar kāpnēm. Esošā laipas un krants krustojumā, kur faktiski ir izveidojusies deflācijas iepakla, būtu atjaunojama ar jebkādiem „nedzīvajiem” smilšu

ķērājiem. Tās var būt 0,5-0,7 m augstas krasta līnijai paralēlas kārklu pinuma sētiņas, var izmantot vienkāršus priežu un egļu zarus ar skujām, kurus saliek zemē izpūtuma frontālajā daļā nelielās 0,3-0,4 m augstās stīpās. Zari pakāpeniski tiks aprakti zem smiltīm, bet tikmēr atjaunosies vietai raksturīgais augājs.

Ja laipas pārceļšana nav iespējama, iespējams risinājums ir esošo laipu pagarināt lejā pa krasta nogāzi līdz apmēram 2,0 m vjl. atzīmei (iespējams, veidojot to kā lēzenas kāpnēs), bet gar laipu/kāpnēm esošajā bezveģetācijas zonā, no kuras tās smiltis tiek pārpūstas, ir jāsaliek minētie zari vai zemas 0,2-0,4 m augstas kārklu pinumu sētiņas (skat. piedāvātos risinājumus 3.2.2. un 3.2.3. attēlā).

3.2.2. attēls. Risinājums laipai lieguma dienvidu daļā ar lēzenām kāpnēm un priežu klājumiem

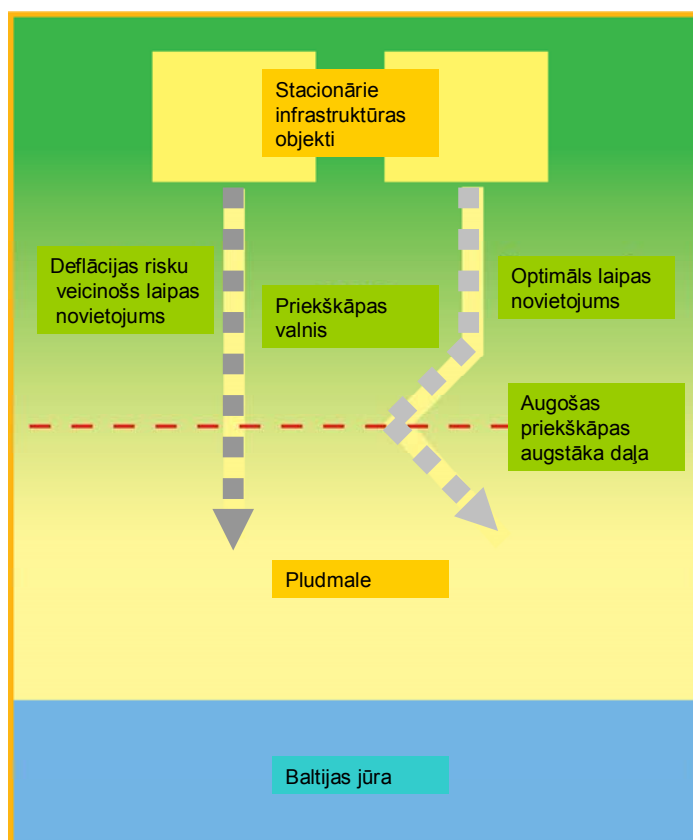
3.2.3. attēls. Iespējamais risinājums nākotnē – kāpnēs uz neskartas krasta kāples un akumulācijas sētiņas

B.1.6. Laipas izveidošana atpūtas vietā pie Užavas grīvas

Papildus līdz šim izveidotajām un uzturētajām laipām atpūtas vietā pie Užavas grīvas nepieciešama vēl viena laipa uz jūru atpūtas vietas ziemeļu daļā, kur apmeklētāji jau iestaigājuši taku (skat. karti 3. pielikumā).

Lai novērstu laipas aizputināšanu ar smiltīm, efektīvs risinājums ir laipas pacelšana virs kāpas virsmas par 0,3-0,6 m, balstot to uz koka pāļiem, taču šis risinājums ir dārgs. Ja valdošie vēji ir galvenokārt stateniski krastam, kā tas ir Užavā, tad to laipas daļu, kas šķērso priekškāpas fronti, veido lauztā līnijā ar diviem vai trim lauzieniem (skat. 3.2.4. attēlu). Tā tiek novērsta vēja enerģijas koncentrēšanās takas „kanālā” un pa to netiek dzītas smiltis. Laipas virsmai būtu pilnībā jākopē esošā reljefa virsma (neveidojot rakumus vai esošie rakumi vai izpūtumi jāaizpilda ar vējnestās smiltis uzkrājošām metodēm, piemēram, priežu zariem). Laipa veidojama tikai līdz priekškāpas frontes malai, ne pludmalē. Gar laipas malām iespējams izvietot priežu zarus, kas samazina izmīdīšanu un veicina smilšu akumulāciju.

Laipas izmaksas (atbilstoši Kohēzijas fonda projekta „Antropogēno slodzi samazinošās un informatīvās infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās” ietvaros veiktajiem iepirkumiem) ir ap 85 EUR/m, līdz ar to perspektīvās laipas izmaksas ir ap 5000 EUR.

3.2.4. attēls. Ieteicamais laipas risinājums, lai novērstu tās aizputināšanu ar smiltīm (autors: J. Lapinskis)

B.1.7. Invazīvo, ekspansīvo un citzemju sugu izplatības samazināšana

Dabas lieguma teritorijā atsevišķās vietās ieaugušas vai stādītas invazīvas sugas (krokainā roze *Rosa rugosa*), ekspansīvas sugas (parastā apse *Populus tremula*) un citzemju sugas (kalnu priede *Pinus mugo* un parastais ceriņš *Syringa vulgaris*). Priekškāpu un pelēko kāpu biotopu laba aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai vēlams šo sugu apkarošana.

Krokainās rozes apkarošana ir problemātiska, jo nocirsta vai nopļuta roze ataudzē atvases. Vietās, kur roze neaug uz priekškāpu vaļņa (piemēram, gar Užavas upes labo krastu), efektīvs veids tās iznīcināšanai ir nociršana un sakneņu izrakšana. Vietās uz ziemeļiem no Brēdiķu ceļa roze aug uz priekškāpas vaļņa, un rakšana veidotu nevēlamus priekškāpu vaļņa pārrāvumus. Lai efektīvi novērstu atvašu rašanos, pēc augošā krūma nociršanas to pārklāj ar necaurspīdīgu plēvi un apber ar smiltīm vismaz uz gadu, pēc tam smiltis atrok un plēvi izvāc. Šādu pasākumu var pielietot arī Užavas upes krastā.

Parastā ceriņa izplatība šobrīd neapdraud kāpu biotopus lielā platībā, taču konstatētajā vietā uz ziemeļiem no Brēdiķu ceļa var pielietot līdzīgas metodes kā krokainās rozes apkarošanai. Pelēko kāpu biotopos ieaugušas apses dabas liegumā „Užava” nav būtiska problēma, taču konstatētajās vietās (uz dienvidiem no Brēdiķu

ceļa) var pielietot apšu gredzenošanas metodi (mizas un kambija slāņa noņemšana), lai apses nokalstu un neveidotu atvases. Šo pasākumu var veikt vienlaikus ar citiem pelēkajās kāpās plānotajiem biotehniskajiem pasākumiem.

Kalnu priede teritorijā savulaik stādīta smilšu pārpūšanas ierobežošanai, it sevišķi lielās platībās stādījumi ir Brēdiķu ceļa apkārtnē. Veicot biotehniskos pasākumus pelēko kāpu biotopu atjaunošanai un kvalitātes uzlabošanai, primāri ir jāizcērt kalnu priede un atstāšanai biotopā jāizvēlas tikai parastā priede *Pinus sylvestris*. Platības, kurās prioritāri jācērt kalnu priede, norādītas kartē 3. pielikumā.

3.2.5. attēls. Krokainās rozēs krūmi uz priekškāpas vaļņa, nav pieļaujama sakneņu rakšana

3.2.6. attēls. Krokainās rozēs krūms Užavas upes krastā, ir pieļaujama sakneņu izrakšana

B.1.8. Atkritumu un virszemes vadu izvākšana no dabas lieguma teritorijas

Dabas lieguma teritorijā daudzviet atrodas gan sadzīves atkritumi, ko atstāj atpūtnieki vai kas tiek izskaloti no jūras, gan virszemes metāla vadi, kas palikuši no padomju laika militārajiem objektiem. Nepieciešama to savākšana un izvešana; prioritāri – uz ziemeļiem no Užavas grīvas, kur vadi atrodas atpūtnieku apmeklētās vietās, bet laika gaitā arī visā lieguma teritorijā. Tur, kur tiek veikti pelēko kāpu apsaimniekošanas pasākumi, vienlaikus jāieplāno arī vadu un atkritumu savākšana. No jūras izskaloto un atpūtnieku pamesto atkritumu savākšana nepieciešama regulāri vismaz vienreiz gadā, to iespējams organizēt talkas formātā.

B.1.9. Stabiņu rindu un barjeras izveidošana

Lai aizsargātu reto ķērpju sugu (it sevišķi izplestās evernijas *Evernia divaricata*) augtenes no izbraukāšanas, kas var negatīvi ietekmēt ķērpju populācijas (skat. 2.4.1. sadaļu), izveidojama stabiņu rinda uz dienvidiem no pieejas jūrai 339. kvartālā un uz ziemeļiem no pieejas 341. kvartālā. Kājāmgājēju pārvietošanās teritorijā ir pieļaujama.

Lai maksimāli samazinātu apmeklētāju radīto ietekmi uz lēcveida vīngliemeža atradni pie Užavas bākas, nepieciešams atpūtas vietas ziemeļu malā izveidot barjeru, lai apmeklētāji nepārvietotos ziemeļu virzienā gar stāvkrasta kranti, kā arī stihiski neveidotu telšu un ugunsкура vietas ārpus jau esošās teritorijas.

B.1.10. Piebraucamo un laivu pievešanas ceļu uzturēšana

Nekontrolētu kāpu un meža izbraukāšanu var novērst, uzturot labā stāvoklī galvenos piebraucamos ceļus, lai apmeklētājiem nebūtu motivācijas no tiem nobraukt vai izmantot citus ceļus. Apsaimniekošanas pasākumu kartē norādīti regulāri apsaimniekojamie ceļi, kā arī laivu pievešanas ceļi, kurus nepieciešamības gadījumā var stiprināt ar grants segumu.

B.2.1. Apauguma samazināšana aizaugušos pelēko kāpu biotopos

Iztrūkstot biotopam raksturīgajiem traucējumiem, sukcesijas rezultātā pelēko kāpu biotopi (2130*, 2140 un 2170) pārveidojas par biotopu 2180 Mežainas piejūras kāpas. Lai arī mežainās piejūras kāpas ir ES aizsargājamais biotops, tā izveidošanās sākuma stadijā bioloģiskā daudzveidība šai biotopā ir daudz zemāka, nekā atklātos pelēko kāpu biotopos (augstu kvalitāti biotops 2180 sasniedz vairāku desmitu gadu laikā, kad tajā izveidojušās struktūras atbilst potenciāla dabiskā meža biotopa (DMB) vai DMB statusam). Tāpat kopējā biotopa 2180 platība Latvijā tiek vērtēta ap 60 000 ha, kamēr biotopam 2130* tā ir 1171 ha, biotopam 2140 – 66 ha un biotopam 2170 – 70 ha (ES ziņojums, 2013). Līdz ar to, lai arī ar priedēm aizaugušās pelēko kāpu platības vietām atbilst biotopa 2180 kritērijiem, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai dabas lieguma teritorijā būtu nepieciešama priežu izciršana un pelēkajām kāpām raksturīgo struktūru atjaunošana.

Par prioritārām platībām šādu pasākumu veikšanai uzskatāmas biotopu 2140* Pelēkās kāpas ar sīkrūmu audzēm un 2170 Pelēkās kāpas ar ložņu kārkļu teritorijas, kurās aizaugums ar priedi pārsniedz 25% (skat. 3.2. tabulu un 2. pielikumu), kā arī teritorijas, kurās ir stādīta kalnu priede *Pinus mugo* (piemēram, uz ziemeļiem no Brēdiķu ceļa). 2140* un 2170 biotopi pakļaujas aizaugšanai ātrāk, nekā biotops 2130* Lakstaugiem apaugušās pelēkās kāpas, jo tiem raksturīgie sīkrūmi un pelēkie kārkļi stabilizē pārpūstās smiltis, tādējādi radot labvēlīgus apstākļus priedēm. Kopējā 1. un 2. prioritātes pasākumu veikšanas platība (mērķis DA plāna darbības periodam) ir 55,3 ha, 3. prioritātes – 25,8 ha.

Veicot priežu izciršanu un biotopu atjaunošanu, jāņem vērā projekta „Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma” (LIFE11 NAT/LV/000371) ietvaros veikto eksperimentālo apsaimniekošanas pasākumu laikā aprobētie paņēmieni, kā arī projekta ietvaros izstrādājamās vadlīnijas (pirmais vadlīniju variants tiks publicēts 2014. gada rudenī).

Visu pasākumu veikšanā jāievēro sezona, kad nav pieļaujams traucēt putnu riestu un ligzdošanu, līdz ar to biotopu apsaimniekošanas un atjaunošanas darbus iespējams veikt no 1. augusta līdz 15. martam (izņemot paredzēto regulējamā režīma zonu, kur pasākumus pieļaujams veikt līdz 31. decembrim). Tāpat jāņem vērā aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu lielāko mikropopulāciju vietas (skat. 2.4.2.5. sadaļu) un attiecīgi jāizvēlas, vai konkrētajā platībā pieļaujams līdz ar priežu ciršanu veikt zemeszemes atjaunošanu ar mehāniskiem līdzekļiem.

Lai nodrošinātu optimālus apstākļus sila cīrulim *Lullula arborea*, kuram nepieciešama izrobota kāpu un meža robežjosla ar meža puduriem, veicot priežu retināšanu būtiski aizaugušajās pelēko kāpu teritorijās, jāatstāj atsevišķas lielāko priežu grupas no nelieliem puduriem 5-10 m² platībā līdz 50-100 m² lieliem laukumiem. Tā kā Latvijā pētījumi par sila cīruļa biotopu specifiku nav veikti, pēc apsaimniekošanas pasākumiem nepieciešams monitorings, lai izvērtētu pasākumu ietekmi uz sila cīruļa populāciju un ligzdošanas un barošanās paradumiem.

Ja izcirsto priežu izvešana ir apgrūtināta un ekonomiski neizdevīga, pieļaujama izcirstā materiāla dedzināšana uz vietas, izvēloties laukumus, kuros ir bijis visblīvākais priežu apaugums un izveidojusies vienlaidus nobiru un sūnu kārtā – tādējādi dedzināšana neapdraudēs aizsargājamo sugu dzīvotnes, kas lielākoties ir vietās ar atklātu augsni un mozaīkveida augāju.

Pelēko kāpu biotopu atjaunošanas prioritātes noteiktas pēc biotopa veida (augstāka prioritāte ir retajiem biotopiem 2140 un 2170), savukārt, apsaimniekošanas pasākumu kartē norādītas papildus prioritātes – teritorijas, kurās veicot pasākumus, labvēlīga ietekme paredzama arī uz blakus platībām, tās konsolidējot un nodrošinot biotopam raksturīgās funkcijas (piemēram, atbrīvojot no apauguma pelēkās kāpas jūras krastā, pārpūstās smiltis nonāks arī tālākās teritorijās).

Pasākuma veikšanas izmaksas variē atkarībā no izņemamo priežu apjoma, piekļūšanas iespējām un citiem apsvērumiem, minimālās izmaksas ir 150 EUR/ha, līdz šim veiktajos apsaimniekošanas pasākumos (projekta „Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma” ietvaros) reālās izmaksas ir līdz pat 500 EUR/ha.

Ne ilgāk kā 5 gadu laikā pēc apsaimniekošanas pasākumu veikšanas jāplāno uzturošie pasākumi – priežu sējeņu izvākšana, nepieciešamības gadījumā papildus zemeszemes atjaunošana.

B.3.1. Mežacūku piebarošanas vietu pārvietošana tālāk no dabas lieguma robežas

Izvērtējot mežacūku piebarošanas ietekmi uz aizsargājamiem biotopiem un sugām dabas lieguma teritorijā, konstatēts, ka mežacūku blīvums tajā ir augstāks, nekā dabiski būtu liegumam raksturīgajos augšanas apstākļu tipos. Lai arī no biotopu aizsardzības viedokļa mežacūku ietekme nav būtiska, tās var apdraudēt teritorijā ligzdojošos putnus, it īpaši uz zemes ligzdojošās retās sugas, tāpēc ieteicams piebarošanas vietas pārvietot vismaz 0,5 km attālumā no dabas lieguma robežas.

B.4.1. Neiejaukšanās meža biotopu attīstībā

Lielākās aizsargājamo biotopu platības dabas liegumā sastāda 2180 Mežainas piejūras kāpas, kas ir dažādā kvalitātē – gan nesen izveidojušies vai stādīti meži, gan vecas mežaudzes, kas atbilst dabisko meža biotopu kritērijiem. Lielākajā daļā meža, atbilstoši 16.03.2010. MK noteikumu Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” 18.3.1. punktam, vairs nav atļauta mežsaimnieciskā darbība, izņemot sanitārās cirtes. Mežaudzēs, kuru vecums pārsniedz 80 gadus, biotopa labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanai ir pietiekami ievērot neiejaukšanās režīmu (izņemot kaitēkļu vai slimību izplatīšanos, kas apdraud mežus ārpus dabas lieguma), tai skaitā neizvācot degušo koksnī pēc meža ugunsgrēkiem.

B.5.1. Biotehniskie pasākumi mežainās piejūras kāpās

Piedāvātajā individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektā (skat. 5.2. nodaļu), ir paredzēts, ka pieļaujams veikt kopšanas cirtes priežu audzēs līdz 60 gadu vecumam, savukārt, audzēs, kuru vecums ir no 60 līdz 80 gadiem, cirtes veicamas kā biotopu kopšanas pasākums, veidojot līdz 0,2 ha lielus atvērumus, kas veicina priežu atjaunošanos un veido dabiskai tuvu mežaudzes vecuma struktūru. Līdz 60 gadu vecumam kopšanas cirtē atstājamas lielākās priedes; šādi pasākumi vēlami stādīto priežu audzēs, piemēram, 341. kvartālā gar jūru, kur šobrīd ir vienādvecuma priežu audze ar vāji izgaismotu zemsedzi un zemu bioloģisko vērtību.

Specifiski biotehniskie pasākumi vēlami priežu retmežos, kas ir būtiskas aizsargājamo bezmugurkaulnieku, augu un ķērpju sugu dzīvotnes. Šādi meži izveidojušies uz kāpu masīvu nogāzēm labi izgaismotās vietās, un to vērtības saglabāšanai nepieciešams nodrošināt veco priežu stumbru izgaismojumu un klajumus starp kokiem. Vēlama jauno priedīšu dēstu izravēšana, kā arī jauno priežu (līdz 12 cm diametrā) grupu būtiska retināšana, lai novērstu pilnīgu klajumu aizaugšanu un noēnošanu nākotnē. Kopējā rekomendēto speciālo biotehnisko pasākumu platība – 37 ha. Izcirstais materiāls izvācams no meža, lai nepalielinātu barības vielu daudzumu; pieļaujama tā sadedzināšana vietās, kur ir pilnībā atklāta augsne (piemēram, uz stīgām) vai arī sūnas un nobiras (nav vēlama dedzināšana vietās, kur zemsedzē dominē ķērpji vai ir pelēkajām kāpām raksturīgs augājs)

3.2.7. Vēlamais apsaimniekošanas pasākums priežu retmežu uzturēšanai – retināt jaunās priedes (labajā pusē).

3.2.8. Biotehniskais pasākums – priežu dēstu ravēšana klajumos starp vecajām priedēm.

C. Izglītojošie un informējošie pasākumi

C.1.1. Uzturēt un nepieciešamības gadījumā atjaunot 9 informācijas stendus

Teritorijā esošie vai tuvākajā nākotnē izvietojamie stendi bojājumu gadījumā jāatjauno vai jānomaina, nodrošinot visās lielākajās atpūtas vietās pieejamu informāciju par dabas liegumu un tā aizsardzības prasībām. Ierīkojot vai atjaunojot stendus, jāizmanto ĪADT vienotais stils

(http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/iadtvienotais_stils/). Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā teritorijā ir uzstādīti vai projektā apstiprināti šādi stendi:

- 1) 1 informācijas stends uz DL ziemeļu robežas (apsaimnieko LVM);
- 2) 3 informācijas stendi pie stāvvietām un laipām uz ziemeļiem no Užavas grīvas (apsaimnieko LVM);
- 3) 2 informācijas stendi stāvvietā pie Užavas grīvas – viens Latvijas-Lietuvas pārrobežu sadarbības projekta „Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas labākai pierobežas reģionu pieejamībai” ietvaros, viens par biotopu apsaimniekošanu LIFE projekta ietvaros (apsaimnieko Dabas aizsardzības pārvalde);
- 4) 1 stends pie pieejas jūrai 339. kvartālā Latvijas-Lietuvas pārrobežu projekta „Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas labākai pierobežas reģionu pieejamībai” ietvaros (apsaimnieko DAP);
- 5) 1 stends atpūtas vietā pie Užavas bākas Kohēzijas fonda projekta ietvaros (apsaimnieko DAP);
- 6) 1 stends uz lieguma dienvidu robežas 364. kvartālā Latvijas-Lietuvas pārrobežu projekta „Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas labākai pierobežas reģionu pieejamībai” ietvaros (apsaimnieko DAP).

C.1.2. Informācijas izvietošana par jūras piekrasti

Papildus specifiskai informācija par dabas lieguma teritoriju un tās dabas un kultūrvēstures vērtībām, apmeklētājiem nepieciešams nodrošināt informāciju par

nozīmīgākajām dabas vērtībām, atpūtas iespējām un dabas aizsardzības nosacījumiem jūras piekrastē, piemēram, nosacījumiem telšu celšanai un norādēm par tuvākajām telšu vietām, pārvietošanās ierobežojumiem u.tml. Informācija var būt standu formātā, kā mobilā aplikācija, arī bukleta formātā, ko izplatīt piekrastes novados esošajiem tūrisma pakalpojumu sniedzējiem, piemēram, viesu namiem. Iespēju robežās informācija jānodrošina arī svešvalodās, dažādi aizliegumi standos jāattēlo ar piktogrammām. Ierīkojot vai atjaunojot standus, jāizmanto ĪADT vienotais stils (http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/iadtvienotais_stils/). Perspektīvākā vieta informācijas standam ar šādu tematiku ir stāvlaukums pie Užavas grīvas.

C.2.1. Informācijas stendi par Užavas bāku un militāro mantojumu

Tā kā šobrīd pie Užavas bākas ir tikai norādes zīme, vēlams izvietot stendu ar informāciju par Užavas bāku un tajā izveidoto muzeju (t.sk. darba laikiem), arī apmeklētājiem saistošu informāciju par militāro mantojumu un mūsdienas aizsardzības objektiem teritorijā (ciktāl šāda informācija ir publiskojama). Stendu par militāro mantojumu vēlams izvietot arī pie ceļa uz ziemeļiem no Užavas grīvas (vidējā stāvvietā), sniedzot informāciju par objektiem kas apskatāmi tuvākajā apkārtnē (bunkurs pie Kangrotu kapsētas, mašīnu slēpņi uz ziemeļiem no grīvas). Stenda izmaksas, atbilstoši Kohēzijas fonda projekta „Antropogēno slodzi samazinošās un informatīvās infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās” ietvaros veiktajiem iepirkumiem, ir ap 460 EUR. Ierīkojot vai atjaunojot standus, jāizmanto ĪADT vienotais stils (http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/iadtvienotais_stils/)

C.3.1. Sabiedrības informēšana par apsaimniekošanas pasākumiem

Ņemot vērā līdz šim īstenotos teritorijas aizsardzības pasākumus – neiejaukšanās režīmu un traucējumu novēršanu -, ir nepieciešama sabiedrības izglītošana, uzsākot un veicot apsaimniekošanas pasākumus, kas saistīti ar apjomīgiem traucējumiem (apauguma noņemšana, zemsedzes atjaunošana, kontrolētā dedzināšana u.tml.). Optimālā gadījumā informēšana un sabiedrības pārstāvju iesaistīšana uzsākama jau plānošanas stadijā, skaidrojot pasākumu nepieciešamību un to veikšanas kārtību. Prioritāri iesaistāmi pašvaldības pārstāvji, teritorijai tuvāk dzīvojošie iedzīvotāji, zvejnieki, žurnālisti un nevalstisko organizāciju pārstāvji. Informēšana var tikt veikta, sagatavojot publikācijas vietējos laikrakstos vai speciālus bukletus, taču iespējami lieli resursi jāparedz darbam ar sabiedrību nelielās grupās, tai skaitā apmeklējot teritoriju un skaidrojot apsaimniekošanas pasākumu pamatojumu un teritoriju izvēli.

Par biotopu apsaimniekošanas pasākumiem, kas teritorijā veikti LIFE projekta „Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma” ietvaros, paredzēts izvietot informācijas stendu stāvlaukumā pie Užavas grīvas.

C.4.1 Dabas lieguma robežzīmju un krasta kāpu aizsargjoslas zīmju uzturēšana.

Līdz šim dažādu projektu finansējuma ietvaros Dabas aizsardzības pārvalde izvietojusi 22 īpaši aizsargājamo dabas teritoriju robežzīmes – ozollapas – uz dabas lieguma „Užava” robežas vai pie stāvlaukumiem, tāpat daudzviet ir zīmes ar informāciju par

krasta kāpu aizsargjoslu. Visā dabas aizsardzības plāna darbības periodā nepieciešama šo zīmju kontrole un vajadzības gadījumā atjaunošana, lai dabas lieguma robeža būtu skaidri apzīmēta dabā.

D. Tūrisms un rekreācija

D.1.1. Esošo un jaunveidojamo stāvlaukumu uzturēšana

Teritorijā šobrīd jau ir izveidoti vai Kohēzijas fonda projekta „Antropogēno slodzi samazinošās un informatīvās infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās” ietvaros izbūvēšanai apstiprināti 5 stāvlaukumi ar segumu un 3 „kabatiņas”. Visā dabas aizsardzības plāna darbības periodā nepieciešama izbūvētās infrastruktūras uzturēšana, t.sk. seguma uzturēšana, norobežojumu atjaunošana nepieciešamības gadījumā u.tml.

D.1.2. Esošo atpūtas vietu un infrastruktūras objektu uzturēšana

Visā dabas aizsardzības plāna darbības periodā nepieciešama esošo atpūtas vietu, laipu, barjeru u.c. teritorijā esošo infrastruktūras objektu uzturēšana un apsaimniekošana.

Esošo un nākotnē izveidojamo atpūtas vietu uzturēšanai obligāti nepieciešams pievest kurināmo materiālu, it sevišķi aktīvajā tūrisma sezonā, pretējā gadījumā no meža tiek izvākti gan kritušie zari, gan arī liela izmēra kritalas; atpūtas vietā pie Užavas grīvas tiek zāgētas priedes. Vienlaikus ar kurināmā materiāla nodrošināšanu (tie var būt ciršanas atlikumi, dēļu nomaļi u.c. zemas kvalitātes materiāli) jāsniedz teritorijas apmeklētājiem informācija par to, kāpēc nav pieļaujama kritalu izvākšana no apkārtējiem mežiem (aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu dzīvotnes).

Pasākumi laipu aizputināšanas novēršanai norādīti B.1.5 pasākuma aprakstā.

D.2.1. Papildus stāvlaukuma izbūvēšana pie Užavas grīvas

Lai nodrošinātu stāvvietas liela apmeklētāju pieplūduma gadījumā un novērstu aizsargājamo biotopu izbraukāšanu, vēlams papildus stāvlaukuma izveidošana ārpus lieguma teritorijas. Perspektīvākās vietas varētu būt pašvaldībai piederošais zemes gabals ar kadastra Nr. 9878 001 0122 (pamests karjers, iespējams izbūvēt stāvlaukumu vismaz 1000 m² platībā) vai vieta pie tilta pār Užavas upi privātīpašumā (zemes gabali ar kad. Nr. 98780010049 un 98780010050), ja iespējams panākt vienošanos ar īpašniekiem par izbūves un apsaimniekošanas nosacījumiem; šai vietā iespējams izbūvēt stāvlaukumu ap 500 m² platībā. Iespējamās izmaksas, atbilstoši projekta „Antropogēno slodzi samazinošās un informatīvās infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās” ietvaros līdz šim veiktajiem iepirkumiem, ir 10-17 EUR/m², tātad iespējamās stāvlaukuma izveides izmaksas 5000- 17 000 EUR.

D.2.2. Papildus stāvvietu izveide pie Užavas bākas atpūtas vietas

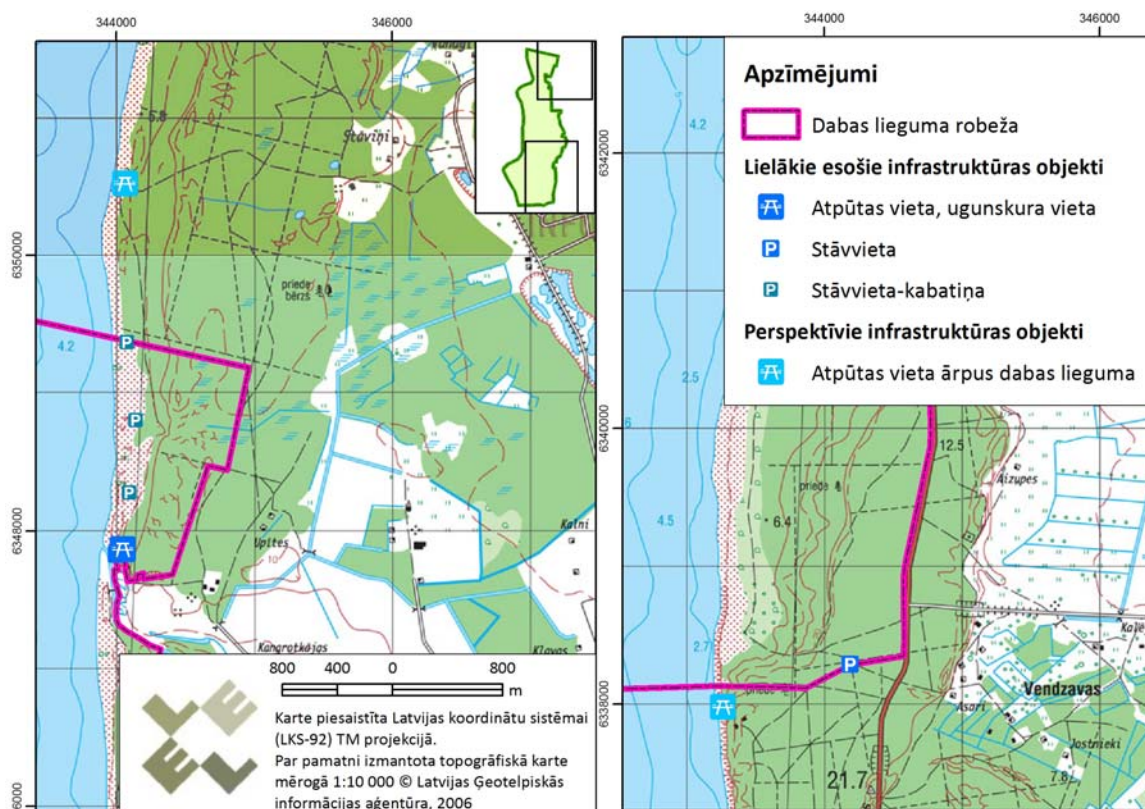
Kohēzijas fonda projekta ietvaros apstiprināta stāvvietas izveidošana pie Užavas bākas, kas nodrošinās automašīnu novietošanu bākas apmeklētājiem. Tā kā tūristi kas izmanto atpūtas vietu pie bākas, automašīnas piebrauc un novieto iespējami tuvu jūrai, vēlams izveidot stāvvietas un norobežojumus arī gar ceļu, kas pieved pie atpūtas vietas, lai maksimāli efektīvi izmantotu automašīnu novietošanai pieejamo platību un novērstu zemeszemes izbraukāšanu atpūtas vietas apkārtnē. Stāvvietas veidojamas „kabatiņu” formātā vienai automašīnu rindai gar ceļa labo pusi (jūras virzienā), ceļa galā pie atpūtas vietas jāatstāj apgriešanās laukums. Stāvvietām izmantojams grants segums un gar to malu izveidojama koka barjera, lai netiktu izbraukāta meža zemeszeme. Aptuvenā stāvvietu platība 500 kvadrātmetri.

D.2.3. Stāvvietu-kabatiņu paplašināšana uz ziemeļiem no Užavas grīvas

Tā kā liela apmeklētāju pieplūduma gadījumā stāvvietā pie Užavas grīvas ir pārāk neliela, lai tajā novietotu visas automašīnas, rekomendējama stāvvietu-kabatiņu paplašināšana gar ceļu uz ziemeļiem no Užavas grīvas, vienlaikus ar barjeras izveidošanu gar ceļu un stāvvietām. Pašlaik „kabatiņās” automašīnas var novietot paralēli ceļam; lai efektīvāk izmantotu pieejamo vietu, stāvvietas būtu jāpaplašina tā, lai varētu automašīnas novietot perpendikulāri ceļam. Paredzamais pašreizējo stāvvietu paplašināšanas apjoms – ap 100 kvadrātmetri (kuros izveidojams grants segums), taču aizsargājamo biotopu platības samazinājumu šajās vietās kompensēs intensīvas izbraukāšanas ierobežošana visā ceļa garumā, ja tiks izbūvētas barjeras. Lai stāvvietas optimāli izmantotu apmeklētāji, pie ceļa pagrieziena pirms atpūtas vietas pie Užavas grīvas jāizvieto norāde, ka stāvvietas pieejamas arī gar ceļu.

D.2.4. Atpūtas vietu labiekārtošana ārpus dabas lieguma teritorijas

Lai samazinātu apmeklētāju slodzi uz dabas lieguma teritoriju, nepieciešams labiekārtot un uzturēt atpūtas vietas, kas atrodas uz ziemeļiem no lieguma (Latvijas valsts mežu īpašums 325. kvartālā ar piebraukšanu no Lībciema) un uz dienvidiem no dabas lieguma (336. kvartāls, piebraukšana gar dabas lieguma dienvidu robežu). Šajās vietās varētu iekārtot gan ugunskura, gan telšu vietas; dabas lieguma teritorijā nepieciešamas norādes uz atpūtas vietām (informācijas stendos, arī norādes dabā). Lai arī ārpus dabas lieguma teritorijas, pasākums tieši ietekmēs dabas vērtību aizsardzību dabas liegumā, samazinot apmeklētāju daudzumu atpūtas un telšu vietās.

3.2.9. attēls. Perspektīvās atpūtas vietas ārpus dabas lieguma „Užava” robežas (vietas trūkuma dēļ nav attēlotas detalizētajās apsaimniekošanas pasākumu kartēs)

D.3.1. Kājnietu tūristu maršruta marķēšana dabas lieguma teritorijā

Dabas lieguma teritorijā esošās unikālās atklāto kāpu teritorijas varētu būt interesants apskates objekts kājnietiem, kas dodas pa jūras krastu. Lai piedāvātu apskatīt interesantākās vietas dabas liegumā, bet novirzītu tūristus no ūpa ligzdošanai nozīmīgās teritorijas, vēlams izveidot marķētu tūristu maršrutu. Vietās, kur maršruts novirzās no pludmales, izvietojamas norādes zīmes; maršrutā iespējams uzstādīt neliela izmēra informācijas standus (katedras tipa stendi) vai sagatavot informatīvu bukletu ar kartogrāfisko materiālu. Ieteicamo maršruta konfigurāciju skat. 2. pielikumā.

D.4.1. Vienotas plekstu makšķerēšanas licences ieviešana Kurzemes piekrastē vai Ventspils novadā

Tā kā nozīmīgu antropogēno slodzi piekrastes zonā rada plekstu makšķernieki, vēlams ieviest piekrastes makšķerēšanas licences iespējami plašākā jūras piekrastes posmā – vismaz Ventspils novadā, optimāli – pašvaldībām sadarbojoties, visā Baltijas jūras piekrastē no Kolkas līdz Nidai. Licencēšanas mērķis būtu nevis ierobežot makšķernieku skaitu, bet gan nodrošināt līdzekļus infrastruktūras uzturēšanai un sakopšanai, kā arī uzturēt sistēmu makšķernieku informēšanai par noteikumiem, kas jāievēro krasta kāpu aizsargjoslā (piemēram, atkritumu izvešana, norādot vietas, kurās ir uzstādīti atkritumu konteineri). Makšķerēšanas licences anulēšana

pārkāpumu gadījumā būtu arī pietiekama motivācija ievērot dabas aizsardzības nosacījumus.

E. Monitorings

E.1.1. Mūsdienu ģeoloģisko procesu un kāpu ģeomorfoloģiskās stabilitātes / antropogēnās slodzes monitorings pludmales un kāpu zonā

Virspludmales kāpu reljefa mūsdienu attīstības (deflācijas intensitātes un jaunākās eolās akumulācijas zonu noteikšana) izpēti dabas lieguma teritorijā. Veikt izpēti visā pelēko kāpu un antropogēni maztraucētu priekškāpu izplatības teritorijā, lai noskaidrotu minēto teritoriju attīstības tendenču atbilstību DA plānā definēto dabas aizsardzības vērtību saglabāšanai.

Ja izpētes teritorijā tiek konstatēta pilnīga kāpu reljefa stabilizācija, ir iespējams laicīgi lemt par apmežošanās ierobežošanas pasākumu veikšanu. Ja antropogēnās ietekmes līmenis pieaug un apdraud kāpu stabilitāti/pastiprina deflācijas attīstību, kā arī traucē kādu aizsargājamo sugu vai biotopu, ir iespējams laikus veikt aizsardzības vai pielāgošanās pasākumus (traucēto teritoriju norobežošana, stabilizējošu graudzāļu vai kārkļu stādījumu izveide).

E.2.1. Veikto kāpu stabilizācijas pasākumu (pieejas ceļu stiprināšana, kārkļu stādījumi) funkcionalitātes un atbilstības dabas aizsardzības mērķiem monitorings

Ja izvēlēto risinājumu tips vai apjoms un novietojums, mainoties dabas apstākļiem (piemēram, pēc spēcīgām vētrām) kļūst neatbilstošs un nenodrošina nepieciešamo eolās akumulācijas veicināšanas funkciju, ir iespējams laikus veikt nepieciešamos labojumus un pārveidojumus.

E.2.2. Apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitorings pelēko kāpu biotopos

Veicot pelēko kāpu apsaimniekošanas pasākumus, nepieciešams paredzēt ilgstošu apsaimniekošanas rezultātu monitoringu, lai gūtās atziņas varētu pielietot gan dabas lieguma „Užava” turpmākajā apsaimniekošanā, gan citos biotopos Latvijas piekrastē. Daļu monitoringa iespējams veikt Natura 2000 monitoringa ietvaros, izvēloties transektes apsaimniekotajos laukumos vai kontrolei piemērotos laukumos.

E.3.1. Reto un aizsargājamo sugu un biotopu monitorings un izpēte

Papildus Natura 2000 teritoriju monitoringa ietvaros notiekošajām Biotopu Direktīvas II pielikuma augu sugu monitoringa uzskaitēm (Lēzeļa vīrciela un smiltāja neļķe), būtu nepieciešams arī jūrmalas zilpodzes *Eryngium maritimum* monitorings ar totālo uzskaiti, lai iespējami precīzi novērtētu sugas populācijas dinamiku dabas liegumā, kā arī krasta procesu un antropogēnās slodzes ietekmi. Šobrīd dziļāki pētījumi par sugas ekoloģiskajām prasībām Latvijā nav veikti, tāpēc nav iespējams plānot specifiskus apsaimniekošanas vai aizsardzības pasākumus.

Līdz šim ir pētīts smiltāja neļķes *Dianthus arenarius subsp. arenarius* populācijas blīvums dabas liegumā „Užava” un to ietekmējošie faktori pelēkajās kāpās un mežainajās piejūras kāpās. Pētījuma rezultāti ar zināmu piesardzību pielietojami attiecīgo biotopu apsaimniekošanas plānošanā, taču būtu vēlami plašāki pētījumi par pelēko kāpu sabiedrību ekoloģiju un tajās esošo sugu populāciju savstarpējo ietekmi, tādējādi precīzāk pielāgojot paredzētos apsaimniekošanas pasākumus ne tikai vienai sugai vai biotopam, bet sugu kompleksam (t.sk. augu, ķērpju, bezmugurkaulnieku sugām). Lai aprēķinātu iespējami precīzu smiltāja neļķes populācijas apjomu teritorijā, būtu nepieciešams veikt smiltāja neļķes uzskaiti transektēs visā piekrastes garumā pelēkajās un mežainajās kāpās, izveidojot 4-6 transektes un uzskaitē piedaloties vairākiem ekspertiem. Tādējādi būtu iegūstami visai dabas lieguma platībai reprezentatīvi dati, jo pašreiz pieejamā informācija nedod ticamus datus par sugas populāciju.

Veicot teritorijā ligzdojošo putnu uzskaites, īpaša uzmanība pievēršama sugu sastopamības izmaiņām kontekstā ar teritorijā veiktajiem apsaimniekošanas pasākumiem un/vai aizsardzības pasākumu ieviešanu (piemēram, pārvietošanās ierobežojumiem pludmalē, kas piedāvāti IAIN projektā).

Dabas liegumā būtu nepieciešami ilgstošāki pētījumi par retajām un aizsargājamām ķērpju sugām, novērtējot populāciju dinamiku ilgtermiņā un tās saistību ar biotopu struktūrām un funkcijām (piemēram, smilšu pārpūšanas apjomu, izbraukāšanas ietekmi, aizaugšanu u.tml.).

Veicami pētījumi par silā cīruļa dzīvotņu specifiku un to pārveidošanos dabiskās sukcesijas rezultātā, lai būtu iespējams plānot pelēko kāpu atjaunošanu, ņemot vērā šīs sugas prasības.

Vēlams veikt monitoringu dabas lieguma teritorijā sastopamajām bezmugurkaulnieku sugām, kuru saglabāšanai veidojami mikroliegumi - priežu sveķotājkoksngrauzim *Nothorhina muricata (=punctata)* un garlūpas racējlapsenei *Bembix rostrata*, lai iegūtu precīzāku informāciju par sugu populāciju dinamiku un lielumu dabas liegumā.

E.4.1. Caurceļojošo zivju monitorings Užavas upē

Pie atbilstoša finansējuma zivju un upes nēģa monitorings Užavas upē, tai skaitā daas lieguma „Užava” teritorijā būtu veicams katru gadu. Monitoringa dati nepieciešami, lai perspektīvā plānotu zivju nārsta vietu un migrācijas koridora aizsardzību visā upes baseinā.

4. Priekšlikumi nepieciešamajiem grozījumiem pašvaldības teritorijas plānojumos

Izstrādājot Ventspils novada teritorijas plānojumu, nepieciešams:

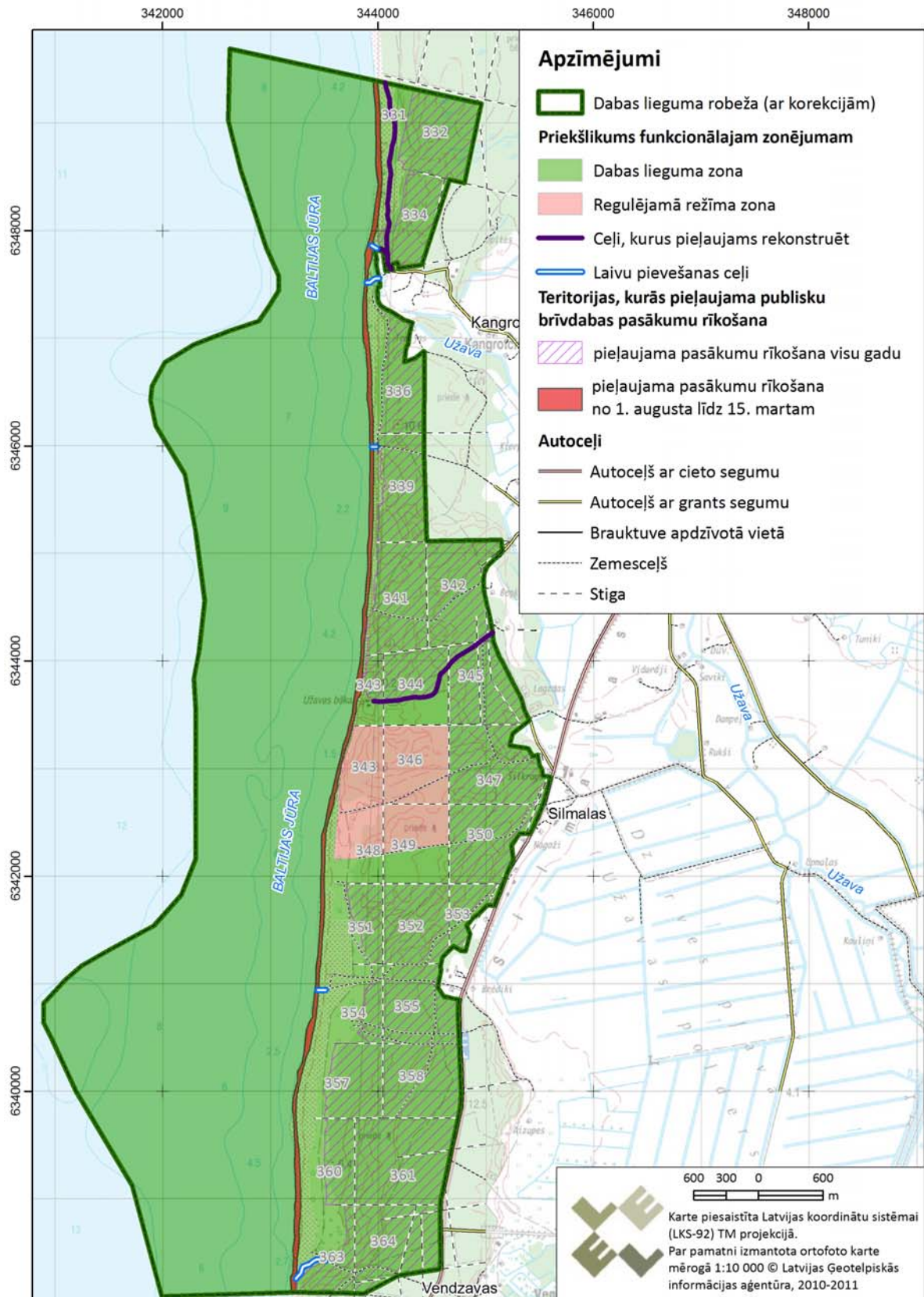
- 1) Norādīt pieejas jūrai atbilstoši dabas aizsardzības plānā rekomendētajām;
- 2) Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos norādīt, ka apbūve kā palīgizmantošana nav atļauta dabas lieguma teritorijā, izņemot tūrisma infrastruktūru un izņemot zemes gabalus ar kadastra Nr. 98780050027, ja apbūve nepieciešama Užavas bākas funkciju nodrošināšanai, un 98780050112, ja apbūve nepieciešama valsts aizsardzības funkciju nodrošināšanai;
- 3) Kartogrāfiskajā materiālā pelēko kāpu un priekškāpu teritoriju attēlot kā dabas pamatni.

5. Priekšlikumi aizsargājamās teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam

5.1. Priekšlikums teritorijas zonējumam

Dabas lieguma teritorija ir samērā viengabalaina attiecībā uz aizsardzības un apsaimniekošanas prasībām, līdz ar to funkcionālais zonējums nepieciešams tikai regulējamā režīma zonai, kas noteikta reto putnu sugu ligzdošanas aizsardzībai. Piedāvātās regulējamā režīma zonas platība - 117,8 ha (9,5 % dabas lieguma sauszemes daļas platības), dabas lieguma zonas – 2889,8 ha.

Piedāvātajā funkcionālā zonējuma shēmā norādīti arī ceļi, kurus pieļaujams rekonstruēt, un laivu pievešanas ceļi. IAIN un zonējumā norādītas arī teritorijas, kurās ar Dabas aizsardzības pārvaldes saskaņojumu pieļaujama publisku brīvdabas pasākumu rīkošana, ja dalībnieku skaits ir lielāks par 60 cilvēkiem (piemēram, orientēšanās sacensības). Šādas zonas noteiktas, lai samazinātu traucējumu piekrastē ligzdojošajiem putniem, kā arī novērstu intensīvas nobradāšanas ietekmi uz aizsargājamām sugām un biotopiem.

5.1. attēls. Priekšlikums dabas lieguma „Užava” funkcionālajam zonējumam

5.2. Priekšlikumi teritorijas individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem

Teritorijā šobrīd ir spēkā 16.03.2014. Ministru Kabineta noteikumi Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, kas kopumā nodrošina dabas lieguma aizsardzības prasības, taču, apstiprinot IAIN, būtu iespējams precizēt prasības un nosacījumus, kas svarīgi konkrēto biotopu aizsardzībai un apsaimniekošanai.

Galvenie nosacījumi, kuri atšķiras no vispārējiem aizsardzības noteikumiem, ir aizliegums izvākt kritalas, nosacījumi regulējamā režīma zonai, nosacījumi kopšanas cirtes veikšanai, kā arī pārvietošanās ierobežojumi pludmalē. IAIN vispārīgajā daļā uzsvērts, ka teritorija izveidota piekrastes kāpu biotopu aizsardzībai un apsaimniekošanai, tādējādi akcentējot nepieciešamību veikt plašus apsaimniekošanas pasākumus. IAIN projektā piedāvāts noteikt ierobežojumus publisku pasākumu rīkošanai brīvā dabā, shēmā norādot teritorijas, kurās šādi pasākumi ir pieļaujami noteiktās sezonās, kā arī nosakot maksimāli pieļaujamo pasākuma dalībnieku skaitu, lai samazinātu antropogēno slodzi un traucējumu teritorijā.

Dabas lieguma „Užava” individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts

I. Vispārīgie jautājumi

1. Šie noteikumi nosaka:
 - 1.1. dabas lieguma “Užava” (turpmāk – dabas liegums) aizsardzības un izmantošanas kārtību;
 - 1.2. dabas lieguma teritorijas apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās izveidošanas un lietošanas kārtību.
2. Dabas lieguma teritorijā nav spēkā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.
3. Dabas liegums izveidots, lai aizsargātu un apsaimniekotu teritorijā esošos Eiropas Savienības nozīmes biotopus un nodrošinātu piemērotas dzīvotnes piekrastes kāpās, pelēkajās kāpās un mežainās piejūras kāpās mītošām augu, ķērpju, bezmugurkaulnieku, putnu u.c. sugām.
4. Dabas liegumā ir noteiktas šādas funkcionālās zonas:
 - 4.1. regulējamā režīma zona;
 - 4.2. dabas lieguma zona;
5. Dabas lieguma platība ir 3008 ha. Dabas lieguma funkcionālo zonu shēma ir noteikta šo noteikumu 1.pielikumā (*skat. dabas aizsardzības plāna 7. pielikumu*), bet funkcionālo zonu robežu apraksts – šo noteikumu 2. pielikumā (*skat. dabas aizsardzības plāna 13. pielikumu*).
6. Dabas lieguma robežas dabā apzīmē ar speciālu informatīvo zīmi. Speciālās informatīvās zīmes paraugs, izveidošanas un lietošanas kārtība noteikta šo noteikumu 4.pielikumā (*skat. dabas aizsardzības plāna 9. pielikumu*).
7. Dabas aizsardzības pārvalde nosaka ierobežotas pieejamības statusu informācijai par dabas liegumā esošo īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un īpaši aizsargājamo biotopu atrašanās vietu, ja tās atklāšana var kaitēt vides aizsardzībai. Šādu informāciju izplata tikai ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju.
8. Dabas aizsardzības pārvalde, izsniedzot rakstisku atļauju šajos noteikumos minētajām darbībām, izmanto dabas aizsardzības plānā iekļauto informāciju un jaunāko pieejamo informāciju par īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem dabas lieguma teritorijā. Dabas aizsardzības pārvaldes atļauja nav nepieciešama šo noteikumu 10.18.2, 10.18.3 un 10.24. apakšpunktā minētajām darbībām, kurām saskaņā ar normatīvajiem aktiem par ietekmes uz vidi novērtējumu Valsts vides dienests izsniedz tehniskos noteikumus vai veic sākotnējo ietekmes uz vidi novērtējumu.
9. Šajos noteikumos minētā Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskā atļauja nav nepieciešama, ja attiecīgo darbību veic Dabas aizsardzības pārvalde, lai īstenotu tai normatīvajos aktos noteiktās funkcijas un uzdevumus.

II. Vispārīgie aprobežojumi dabas lieguma teritorijā

10. Visā dabas lieguma teritorijā aizliegts:
 - 10.1. ierīkot atkritumu poligonus;
 - 10.2. audzēt ģenētiski modificētus kultūraugus;
 - 10.3. lietot minerālmēslus un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus mežaudzēs, izņemot repelentus pārnadžu atbaidīšanai un feromonus koku stumbra kaitēkļu ierobežošanai
 - 10.4. pārvietoties ar mehāniskiem transportlīdzekļiem, tai skaitā automašīnām, traktortehniku, motocikliem, tricikliem, kvadricikliem, mopēdiem un sniega motocikliem ārpus ceļiem un dabiskām brauktuvēm, kā arī pa pludmali un kāpām, izņemot šādus gadījumus:
 - 10.4.1. pārvietošanās ir saistīta ar dabas lieguma teritorijas apsaimniekošanu, uzraudzību, valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu vai glābšanas un meklēšanas darbu veikšanu;
 - 10.4.2. pārvietošanās pa laivu pievešanas ceļiem, kas norādīti šo noteikumu 1. pielikumā, pārvietošanās pa pludmali ne vairāk kā 4 metru attālumā no ūdens zvejas laivu pievešanai un zvejas laivu novietošana pludmalē vai kāpās, ja normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ir saņemta atļauja zvejošanai;
 - 10.5. pārvietoties ar zirgiem, zirgu pajūgiem un velosipēdiem ārpus ceļiem un dabiskām brauktuvēm, kā arī pa kāpām, izņemot, ja pārvietošanās notiek pa maršrutiem atbilstoši maršruta izveidošanas mērķim, kuru izveidošanai ir saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja, vai pārvietošanās ir saistīta ar šo teritoriju apsaimniekošanu, uzraudzību vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu, vai glābšanas un meklēšanas darbiem;
 - 10.6. kurināt ugunsiskus ārpus speciāli ierīkotām vietām, kuras nodrošina uguns tālāku neizplatīšanos, izņemot ugunsiskus pagalmos un ugunsiskus ciršanas atlieku sadedzināšanai atbilstoši meža apsaimniekošanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem;
 - 10.7. dedzināt sauso zāli, sīkrūmus un zemsedzi, izņemot īpaši aizsargājamo biotopu atjaunošanas pasākumus, par kuru veikšanu ir saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja un rakstiski informēta par ugunsdrošību un ugunsdzēsību atbildīgā institūcija;
 - 10.8. nosusināt purvus, mežaudzes slapjās minerālaugsnēs un slapjās kūdras augsnēs;
 - 10.9. uzstādīt vēja elektrostacijas;
 - 10.10. pārvietoties pa Užavas upi ar kuģošanas un citiem peldošiem līdzekļiem, kuru mehāniskā dzinēja vai motora jauda pārsniedz 3,7 kW, izņemot valsts un pašvaldību institūciju amatpersonas, kuras pilda dienesta pienākumus, kā arī pilnvarotās personas, kuras veic vides normatīvo aktu ievērošanas kontroli, tajā skaitā zvejas kontroli;
 - 10.11. pārvietoties ar ūdens motocikliem;
 - 10.12. rīkot autosacensības, motosacensības un velosacensības, rallijus, treniņbraucienus, izmēģinājuma braucienus, kā arī rīkot ūdensmotosporta

- un ūdensslēpošanas sacensības, Nacionālo bruņoto spēku un zemessargu mācības;
- 10.13. veikt darbības, kuru rezultātā tiek mainīta upju un strautu krasta līnija un gultne;
 - 10.14. iegūt derīgos izrakteņus, izņemot pazemes ūdens ieguvi personiskām vajadzībām;
 - 10.15. vākt oļus vairāk nekā vienu sauju;
 - 10.16. veikt darbības, kas veicina augsnes erozijas attīstību, izņemot biotopu atjaunošanas un apsaimniekošanas pasākumus ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju;
 - 10.17. ierīkot hidrotehniskas vai cita veida būves pludmales un zemūdens nogāzes zonā un Užavas upē lejpus jūras pamatkrasta robežai;
 - 10.18. mainīt zemes lietošanas kategoriju, izņemot:
 - 10.18.1. īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu atjaunošanu, tai skaitā veicot atmežošanu;
 - 10.18.2. publiski pieejamu dabas tūrisma un izziņas infrastruktūras objektu (piemēram, taku, skatu torņu, telšu vietu, stāvlaukumu, apmeklētāju centru un informācijas centru) ierīkošanu;
 - 10.18.3. ceļu, kas norādīti šo noteikumu 1. pielikumā, inženierkomunikāciju un citu inženierbūvju restaurāciju un rekonstrukciju, ja tiek mainīts trases platums un novietojums;
 - 10.19. ierīkot meliorācijas sistēmas,
 - 10.20. ierīkot jaunas platības savvaļas dzīvnieku turēšanai nebrīvē;
 - 10.21. cirst kokus, kuru caurmērs 1,3 metru augstumā virs koku sakņu kakla pārsniedz 60 centimetrus, izņemot bīstamos kokus (koki, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus);
 - 10.22. iegūt sūnas un ķērpjus, bojājot vai iznīcinot zemsedzi;
 - 10.23. piebarot meža dzīvniekus;
 - 10.24. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas ierīkot publiski pieejamus dabas tūrisma un izziņas infrastruktūras objektus (piemēram, takas, maršrutus, skatu torņus, telšu vietas, stāvlaukumus, apmeklētāju centrus un informācijas centrus).
11. Zemes vienību sadalīšana atļauta tikai gadījumos, ja katras atsevišķās zemes vienības platība pēc sadalīšanas nav mazāka par 10 hektāriem. Šis nosacījums neattiecas uz zemes vienībām, kas tiek atdalītas infrastruktūras un inženierkomunikāciju būvniecībai vai uzturēšanai un kuru apbūves nosacījumus nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, kā arī uz gadījumiem, ja no īpašuma tiek atdalīta zemes vienība ar dzīvojamām un saimniecības ēkām, pagalmu un zemi, kas nepieciešama saimniecības uzturēšanai.
12. Dabas liegumā atļauta būvniecība:
- 12.1. īpašumā “Užavas bāka” (kadastra Nr. 98780050027), ja tā nepieciešama bākas uzturēšanai un tūrisma infrastruktūras izveidei;
 - 12.2. īpašumā “Ielejas” (kadastra Nr. 98780050112), ja tā nepieciešama valsts aizsardzības funkciju nodrošināšanai;
 - 12.3. ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju – ceļu, stāvlaukumu un pastāvīgu tūrisma infrastruktūras objektu izbūve atbilstoši dabas aizsardzības plānā paredzētajam.

13. Publiskus pasākumus un nometnes brīvā dabā, kuros piedalās vairāk kā 60 cilvēki, pieļaujams rīkot ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju un ievērojot šādus nosacījumus:
 - 13.1. pasākumi pieļaujami teritorijās, kas norādītas šo noteikumu 3. pielikumā (*skat. dabas aizsardzības plāna 8. pielikumu*) un ievērojot šajā pielikumā norādītos sezonālos ierobežojumus;
 - 13.2. viena gada laikā pieļaujams rīkot ne vairāk kā 2 publiskus pasākumus vai nometnes, kuros dalībnieku skaits pārsniedz 60 cilvēkus;
 - 13.3. maksimālais dalībnieku skaits šādos pasākumos nedrīkst pārsniegt 500 cilvēkus.
14. Meža zemēs aizliegts:
 - 14.1. veikt mežsaimniecisko darbību no 15.marta līdz 1.oktobrim, izņemot:
 - 14.1.1. meža ugunsdrošības un ugunsdzēsības pasākumus;
 - 14.1.2. bīstamo koku ciršanu un novākšanu;
 - 14.2. cirst kokus galvenajā cirtē;
 - 14.3. cirst kokus kopšanas cirtē, ja valdaudzes vecums pārsniedz 60 gadu;
 - 14.4. atzarot augošus kokus mežaudzēs, izņemot koku atzarošanu skatu punktu ierīkošanai un uzturēšanai, elektropārvades un citu lineāro komunikāciju uzturēšanai, kā arī satiksmes drošībai uz ceļiem;
 - 14.5. izvākt no meža sausus stāvošus kokus, svaigi vēja gāztus kokus un kritalas, kuru diametrs resnākajā vietā pārsniedz 20 cm;
 - 14.6. ierīkot jaunus ceļus;
 - 14.7. atjaunot mežu stādot vai sējot;
 - 14.8. lai samazinātu dzīvnieku bojāeju – ierīkot sietveida nožogojumus mežā, kuri nav apzīmēti redzamības palielināšanai (piemēram, izmantojot zarus, lentes vai citus dzīvniekiem pamanāmus materiālus).
15. Veicot kopšanas cirti, nepieciešams veidot atvērumus, bet ne vairāk kā 0,2 ha platībā.
16. Veicot kopšanas cirti mežaudzēs, kur valdošā suga ir priede, izvācama 2. stāva un paaugas egle.
17. Kopšanas cirtē saglabā sausseržus un kadiķus.
18. Veicot jebkāda veida cirtes, no meža jāizvāc ciršanas atliekas vai tās jāsadedzina.
19. Ja slimību inficētie, kaitēkļu invadētie vai citādi bojātie koki rada masveidīgas kaitēkļu savairošanās draudus un var izraisīt audžu bojāeju ārpus dabas lieguma, bojātos kokus atļauts cirst sanitārajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma, kurā noteikts konkrēts apjoms šo bojāto koku izvākšanai.
20. Uz mežaudzēm, kurās vējgāzes, vējlauzes, slimību infekcijas vai kaitēkļu invāzijas dēļ mežaudzes šķērslaukums kļuvis mazāks par kritisko šķērslaukumu un vēja gāztie, bojātie, sausie stāvošie koki un kritalas netiek izvākti, neattiecināma meža atjaunošanas un jaunaudžu kopšanas prasības.
21. Kopšanas cirtē uz cirsmas hektāru saglabā vismaz 15 dzīvotspējīgus vecākos un lielāko izmēru kokus (ekoloģiskos kokus), vispirms saglabājot resnākos kokus (koku caurmērs lielāks par valdošās koku sugas koku vidējo caurmēru), kā arī kokus ar lieliem un resniem zariem, dobumainus kokus un kokus ar deguma rētām.

III. Regulējamā režīma zona

22. Regulējamā režīma zona izveidota, lai nodrošinātu aizsargājamām putnu sugām nepieciešamos apstākļus ligzdošanai, kā arī meža biotopu aizsardzību.
23. Regulējamā režīma zonā aizliegta saimnieciskā un cita veida darbība, izņemot šādas darbības:
 - 23.1. teritorijas aizsardzības režīma ievērošanas kontrole;
 - 23.2. ugunsdzēsības un ugunsdrošības pasākumu īstenošana, kā arī cilvēku glābšana un meklēšana;
 - 23.3. kājnieku un nemotorizētu transportlīdzekļu (piem., velosipēdu) pārvietošanās;
 - 23.4. savvaļas sēņu un ogu ievākšana un iegūšana. Ogu ievākšanā aizliegts izmantot speciālas vākšanas palīgierīces;
 - 23.5. ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju ekosistēmu, īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai un saglabāšanai nepieciešamo pasākumu īstenošana;
24. Regulējamā režīma zonā atļautas medības no 1. augusta līdz 31. decembrim.

IV. Dabas pieminekļi – aizsargājamie koki

25. Šīs nodaļas prasības attiecas uz aizsargājamiem kokiem – vietējo un citzemju sugu dižkokiem (koki, kuru apkārtmērs 1,3 metru augstumā virs koka sakņu kakla vai augstums nav mazāks par šo noteikumu 5. pielikumā (*skat. dabas aizsardzības plāna 10. pielikumu*) minētajiem izmēriem) un teritoriju ap kokiem vainagu projekcijas platībā, kā arī 10 metru platā joslā no tās (mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas ārējās malas);
26. Ja dabas pieminekļis vai tā daļa atrodas valsts aizsargājamā kultūras pieminekļa teritorijā vai tā aizsardzības zonā, šajos noteikumos atļauto darbību veikšanai papildus nepieciešama Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas rakstiska atļauja.
27. Aizsargājamā koka teritorijā aizliegts:
 - 27.1. veikt darbības, kuru dēļ tiek bojāts vai iznīcināts aizsargājamais koks vai mazināta tā dabiskā estētiskā, ekoloģiskā un kultūrvēsturiskā vērtība;
 - 27.2. mainīt zemes lietošanas kategoriju;
 - 27.3. veikt darbības, kas var negatīvi ietekmēt aizsargājamā koka augšanu un dabisko attīstību.
 - 27.4. novietot lietas (piemēram, būvmateriālus vai malku), kas aizsedz skatu uz koku, ierobežo piekļuvi tam vai mazina tā estētisko vērtību;
 - 27.5. iznīcināt dabisko zemsedzi;
 - 27.6. Bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas dabas pieminekļa teritorijā aizliegts veikt darbības, kas izraisa pazemes ūdeņu, gruntsūdeņu un virszemes ūdeņu līmeņa maiņu;
28. Ja aizsargājamo koku nomāc vai apēno jaunāki koki un krūmi, saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kas regulē koku ciršanu meža zemēs vai ārpus tām, atļauta to izciršana kopšanas vai citā cirtē aizsargājamā koka vainaga projekcijā un tai piegulošā zonā, izveidojot no kokiem brīvu 10 metru platu joslu (mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas līdz apkārtējo koku vainagu projekcijām).

29. Aizsargājamā koka nociršana (novākšana) pieļaujama tikai gadījumos, ja tas kļuvis bīstams un nav citu iespēju novērst bīstamības situāciju (piemēram, apzāgēt zarus, izveidot atbalstus), un saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja.
30. Ja aizsargājamais koks ir nolūzis vai nozāgēts, koka stubrs un zari, kuru diametrs ir lielāks par 50 centimetriem, meža zemēs ir saglabājami koka augšanas vietā vai tuvākajā apkārtnē.

6. Izmantotie informācijas avoti

1. Auniņš A. (red). 2010. Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. Latvijas Dabas fonds, Rīga. 320 lpp.
2. Baroniņa V., 1992. Populārzinātniskā Latvijas Sarkanā grāmata. Augi. Rīga. 140 lpp.
3. Birzaks J. 2013. Latvijas upju zivju sabiedrības un to noteicošie faktori. Latvijas universitāte, Rīga, 191 lpp.
4. Bušs M., 1960. *Latvijas kāpu smiltāji un to apmežošana*. Rīga. 143. lpp.
5. Celma L., 2014. Smiltāja neļķes (*Dianthus arenarius*) populāciju ietekmējošie faktori mežainās kāpās Užavas dabas liegumā. Bakalaura darbs. Rīga, LU Bioloģijas fakultāte. 64 lpp.
6. Dabas lieguma „Užava” dabas aizsardzības plāns, 2004 (LU Bioloģijas fakultāte, projekta vadītāja D. Sāmīte)
7. Danilāns J., 1973. *Четвертичные отложения Латвии*. Рига, Зинатне., 312 с. (krievu val.)
8. Dreimanis J. 2008. Ant fauna of the grey dunes in Latvia. Abstracts of posters of The XXVIIth Nordic-Baltic Congress of Entomology. *Ent. Tidskr.* 129: 226
9. Eberhards G., Lapinskis J., 2001. *Engures ezeru norobežojošās Litorīnas jūras akumulatīvās pāržmaugas morfoģenēze un galvenās joslas*. LU 58. zinātniskā konference. Tēzes. Rīga, Latvijas Universitāte. 44.-45. lpp.
10. Eberhards G., Lapinskis J., 2008. *Baltijas jūras Latvijas krasta procesi*. Atlants. LU Akadēmiskais apgāds, Rīga, 64 lpp.
11. Eberhards, G., 2003. *Latvijas jūras krasti*. Latvijas Universitāte, Rīga, 259 lpp.
12. Eberhards, G., Purgalis, I., 2008. *Pieaugošo Latvijas jūras krastu eroziju sekmējošie faktori*. Klimata mainība un ūdeņi. Latvijas Universitāte, Rīga, 40.-48. lpp
13. Ek T., Suško U., Auziņš R. 2002. Mežaudžu atslēgas biotopu inventarizācija. Metodika. Rīga: 76
14. Hylander K., Nilsson C., Göthner T. 2004. Effects of Buffer-Strio Retention and Clearcutting on land snails in boreal riparian forests. – *Conservation Biology*, Volume 18, No. 4: 1052-1062.

15. Kabucis I., 2004. Biotopu rokasgrāmata. Latvijas Dabas fonds, Rīga. 160 lpp.
16. Kabucis I. (red.), 2001. Latvijas biotopi. Klasifikators. Latvijas Dabas fonds, Rīga. 96 lpp.
17. Kondratovičs E. Pelēko kāpu attīstība sukcesijas gaitā Užavas dabas liegumā. Maģistra darbs. Rīga, LU Bioloģijas fakultāte. 54 lpp.
18. Lapinskis J., 2010. *Dynamic of the Kurzeme coast of the Baltic proper*. Summary of doctoral thesis. University of Latvia press, Rīga, 69 p.
19. Lapinskis, J., 2005. Long-term fluctuations in the volume of beach and foredune deposits along the coast of Latvia. *Baltica*, 18 (1), pp.38-43.
20. Lapinskis, J., 2009: *Preterozijas pasākumi Baltijas jūras Latvijas krastā*. LU 67. Zinātniskā konference. Zemes un vides zinātņu sekcija. Rīga, 78.-80. lpp.
21. Latvijas daba V, 1998. Enciklopēdija. Preses nams, Rīga. 198.-199. lpp.
22. Latvijas daba VI, 1998. Enciklopēdija. Preses nams, Rīga. 33.-34. lpp.
23. Mannerla et.al. 2011. Salmon and sea trout populations and rivers in the Baltic Sea : HELCOM assessment of salmon (*Salmo salar*) and sea trout (*Salmo trutta*) populations and habitats in rivers flowing to the Baltic Sea. HELCOM, 29 pp.
24. Mākslīgie un stipri pārveidotie virszemes ūdensobjekti Latvijā. Noslēguma ziņojums. SIA „Estonian, Latvian&Lithuanian Environment”, 2007
25. Pilāte D. 2007. New data of protected, endangered and rare terrestrial snail species in Latvia. - *Cross-Border Cooperation in Researches of biological Diversity*: 5-10.
26. D. Pilāte. 2013. The mollusc fauna of Moricsala Strict Nature Reserve and other Natura 2000 territories in Western Latvia and outside them. *Acta Biol.Univ.Daugavp.*,13 (2): 99-110.
27. Projekta “Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu” lauka darba anketas, 2001
28. Ramans K., Zelčs V. 1995. *Fizioģeogrāfiskā rajonēšana* – Latvijas daba. Enciklopēdija 2. sējums. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 74.-76. lpp.
29. M.Rudzīte, E.Dreijers, L Ozoliņa-Moll., E.Parele, D.Pilāte, M.Rudzītis, A.Stalažs. 2010. Latvijas gliemji: Sugu noteicējs. A Guide to the Molluscs of Latvia. LU Akadēmiskais apgāds, Rīga, 252 lpp. ISBN 978-9984-45-170-1
30. Spuņģis V. 2005. Fauna and ecology of bugs (Hemiptera, Heteroptera) in the Coastal grey dunes in Latvia. – *Latvijas Entomologs* 42: 95-105

31. Spuris Z. 1998. Latvijas Sarkanā grāmata. 4. sējums. Bez mugurkaulnieki. LU Bioloģijas institūts, Rīga: 388
32. Strautnieks I, 1997. *Piejūras zemiene*. – Latvijas daba. Enciklopēdija 4. sējums. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 51.-52. lpp.
33. Šulcs, I., N. Savenkov, 2014. New and rare Lepidoptera for the Latvian fauna. Report 16. Baptria: 25 (1) 25-29.
34. Tjarve D., 2013. Užavas dabas lieguma pelēkajās kāpās ierīkoto testējamo poligonu raksturojums pirms plānoto apsaimniekošanas pasākumu veikšanas. LIFE+ Nature programmas projekts "Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma". Rīga. 7 lpp.
35. Ulsts, V., 1998. *Baltijas jūras Latvijas krasta zona*. Valsts Ģeoloģijas Dienests, Rīga, 96 lpp.
36. Veinbergs, I., 1986: *Drevnye berega Sovetskoy Baltiki i drugih morei SSSR*. Zinātne, Rīga, 168 lpp.

Interneta informācijas avoti:

www.daba.gov.lv

t.sk. „Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2007.-2012. gada periodu”

http://www.daba.gov.lv/public/lat/dati1/zinojumi_eiropas_komisijai/

<http://cdr.eionet.europa.eu/lv/eu/art17/envuc1kdw>

http://ventspilsnovads.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=175&Itemid=345

www.latvijasdaba.lv

<http://latvijas.daba.lv>

www.lvgma.gov.lv

www.meteo.lv

www.pmlp.lv

www.varam.gov.lv